

III. AFGANG OG UDNÆVNELSER AF PROFESSORER

A. DET TEOLOGISKE FAKULTET

1. *Oprettelse af et ordinært professorat i teologi med gammeltestamentlig eksegese som hovedfag og pastor, dr. theol. Svend Holm-Nielsens udnævnelse til professor i dette fag*

(j. nr. 312/59).

På normeringsloven for finansåret 1961/62, jfr. folketingstidende 1960-61, tillæg A, sp. 1037-38 blev der oprettet et professorat i teologi med gammeltestamentlig eksegese som hovedfag ved Københavns universitet.

Med henblik på embedets besættelse afgav professorerne, dr. phil. E. Hammershaimb og dr. theol. Eduard Nielsen følgende indstilling:

»Pastor, dr. theol. Svend Holm-Nielsen er født d. 15. januar 1919 i Hellerup som søn af missionær, cand. mag. Alfred Nielsen og dennes hustru Christine, f. Holm.

Han er klassisk-sproglig student fra Haderslev Katedralskole 1936 med hovedkarakteren mg (7,12).

I 1937 immatrikuleredes han ved Københavns Universitets teologiske fakultet. Han absolverede den teologiske embedseksamen i januar 1943 med karakteren laudabilis (88 pts.).

Den for året 1946 udskrevne prisopgave i teologi A: En kritisk bedømmelse af den nyere videnskabelige litteraturs opfattelse af Mosesskikkelsen, besvarede han og blev derfor i 1947 belønnet med accessit. Bedømmelsen er aftrykt i Københavns Universitets Festskrift for november 1947.

Siden 1945 har pastor Svend Holm-Nielsen virket som undervisningsassistent ved Københavns Universitet i faget Gammel Testamente, og som sådan har han i en årrække medvirket ved de teologiske skriveøvelser. Hans særlige opgave har været at varetage undervisningen i faget Bibelkundskab (senere: Israels Historie) for de forprøvestuderende. Fra 1951 til 1955 har han tillige varetaget undervisningen i nytestamentlig græsk for de forprøvestuderende.

I forårssemestrene 1954 og 1955, da der efter prof. Aage Bentzens død var vakance i det ordinære gammeltestamentlige professorat, var det pastor Holm-Nielsen overdraget at gennemgå gammeltestamentlige tekster for de kristendoms-kundskabsstuderende, og i forårssemesteret 1959, da prof. Hvidberg havde frisemester, blev det Holm-Nielsen overdraget at holde øvelser over udvalgte salmer fra Qumran. Efter professor Hvidbergs død i 1959 har pastor Holm-Nielsen som undervisningsassistent gennemgået profettekster og holdt øvelse over Salo-

mo-salmerne for de teologi-studerende, samtidig med at han har undervist de kristendomskundskabsstuderende. Endelig blev det ham betroet i efterårssemestret 1960 at undervise i gammeltestamentlig eksegesi som selvstændig lærer og tillige at medvirke ved teologisk embedseksamen, og dette hverv er foreløbig blevet forlænget til 31. marts 1961.

Pastor, dr. theol. Svend Holm-Nielsen har således mange års universitetsundervisning bag sig, og han har desuden i de senere år været særdeles aktiv inden for folkeuniversitetsundervisningen.

Hans videnskabelige produktion omfatter, foruden ovennævnte prisafhandling, først og fremmest disputatsen: *Hodayot. Psalms from Qumran*, som d. 11. januar 1960 af det teologiske fakultet blev antaget til forsvar for den teologiske doktorgrad. Forsvaret fandt sted d. 4. oktober 1960 med professor, dr. Hammershaimb og professor, dr. Eduard Nielsen som officielle opponenter, medens professor, dr. S. Mowinckel og lektor, dr. Edelmann opponerede ex auditorio. Afhandlingen, der er på 348 sider + resumé på dansk og diverse registre, fremtræder som en eksegetisk gennemgang af det samlede, hidtil offentliggjorte materiale fra Qumran af de såkaldte »takkesalmer« (s. 17–272). Hertil er føjet 4 afsnit, om den teologiske begrebsverden i takkesalmerne (s. 273–300), om brugen af Det gamle Testamente i takkesalmerne (s. 301–315), om takkesalmernes literære oprindelse (s. 316–331) og om takkesalmernes funktion (s. 332–348). Den eksegetiske gennemgang omfatter en kommenteret oversættelse af teksterne, ledsaget af bemærkninger vedrørende de enkelte salmers brug af Det gamle Testamente og vedrørende forfatterskabet. Mange steder kan der vel rettes kritiske indvendinger mod forfatternes opfattelse, både af visse passager i takkesalmerne selv, af sproglige enkeltheder, og af andre forskeres detail-resultater. Som helhed vidner dette afhandlingens hovedafsnit dog om indgående kendskab til den hidtidige, meget omfattende forskning, og forfatterens polemiske bemærkninger mod andres opfattelser viser gang på gang hans evne til på en sikker og overbevisende måde at ramme det centrale i problemerne.

Afsnittet om den teologiske begrebsverden i takkesalmerne er både velskrevet og overbevisende fremstillet, det vidner om et udmærket overblik over takkesalmernes forkyndelse.

Det i egentlig forstand teistiske i afhandlingen kommer stærkest frem i afhandlingens tre sidste afsnit. Medens der ikke er væsentligt at indvende mod afsnittet om brugen af Gammel Testamente i takkesalmerne, tør det nok siges, at forfatterens hovedsynspunkter vedrørende takkesalmernes literære oprindelse er lidt vel hårdhændet fremført, og det sidste afsnit, om takkesalmernes funktion, virker mærkeligt uafsluttet.

Trods den her fremførte kritik må vi dog mene, at bogen er en værdifuld forøgelse af den videnskabelige litteratur om Qumranteksterne og et vægtigt indlæg i den internationale debat om disse.

Forfatterens øvrige videnskabelige produktion omfatter nogle mindre artikler i *Dansk Teologisk Tidsskrift* om »Den gammeltestamentlige salmetradition« (DTT, 18, 1955, s. 135–148 og 193–215) og en større artikel i *Studia Theologica* (XIV, 1960, s. 1–53): »The Importance of Late Jewish Psalmody for the Understanding of Old Testament Psalmody Tradition«. Disse afhandlinger arbejder med emner i det videre undersøgelsesfelt, inden for hvilket disputatsen om takkesalmerne ligger. Endelig har pastor Holm-Nielsen i *Dansk Teologisk Tidsskrift* (16, 1953, s. 165–186) skrevet en »Oversigt over Palæstinas Arkæologi«. Han har til dette haft den særlige kvalifikation, at han i 1952 var på studierejse i Palæstina. I 1956 var han atter et halvt år i Palæstina, med støtte fra Statens almindelige Videnskabsfond. Ved denne lejlighed deltog han i de af Miss Kathleen Kenyon ledede udgravninger af det gamle Jeriko.

Vi finder, at man på baggrund af pastor Holm-Nielsens årelange og af studenterne stærkt værdsatte undervisning, og ud fra de kvalifikationer som forsker og ekseget, som han har lagt for dagen i sine offentliggjorte arbejder, kan anbefale, at det teologiske fakultet ved Københavns Universitet bringer bestemmelserne i § 1, stk. 2-4 i den kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer i anvendelse for pastor, dr. theol. Svend Holm-Nielsens vedkommende, og det så meget mere, som der på indeværende tidspunkt næppe findes nogen blandt yngre gammeltestamentlige forskere, der ville kunne gøre ham rangen stridig.

Vi skal derfor slutte med at anbefale, at det embede som professor i gammeltestamentlig eksege, der forventes oprettet pr. 1. april 1961, uden opslag besættes med pastor, dr. theol. Svend Holm-Nielsen.«

Efter at denne indstilling var tiltrådt af fakultetet og Konsistorium blev den indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 15. april 1961 pastor dr. theol. Svend Holm-Nielsen udnævnt til professor i gammeltestamentlig eksege ved Københavns universitet fra 1. april 1961 at regne.

B. DET RETS- OG STATSVIDENSKABELIGE FAKULTET

1. *Professor, dr. jur. Poul Andersens afgang fra universitetet og lektor, dr. jur. Bent Christensens udnævnelse til professor i retsvidenskab*

(j. nr. 570/57).

Under 4. december 1957 blev der meddelt professor, dr. jur. Poul Andersen afsked efter ansøgning på grund af alder i nåde og med pension fra stillingen som professor i retsvidenskab ved Københavns universitet fra den 31. august 1958 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede under 25. marts 1958 var blevet opslået ledigt som et professorat i retsvidenskab med undervisningsområde i forvaltningsret, blev under 18. april 1958 de to indkomne ansøgninger, nemlig fra lektor, dr. jur. Poul Meyer og lektor, dr. jur. Bent Christensen tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 et udvalg bestående af professorerne, dr. jur. Ernst Andersen, dr. jur. Poul Andersen, dr. jur. Stig Iuul og dr. jur. et phil. Alf Ross samt professor, dr. jur. Max Sørensen, Århus universitet. Dette udvalg afgav under 19. januar 1959 følgende indstilling:

»1. Dr. Bent Christensen, som er født i 1921, blev cand. jur. i sommeren 1947, dr. juris i 1958. Fra 1947 har han været ansat som sekretær i Indenrigsministeriet, fra 1949 tillige som undervisningsassistent, senere lektor, ved Københavns universitet.

Dr. Bent Christensens litterære produktion begyndte med afhandlingen »Judicielle og administrative garantier for forvaltningens lovlighed«, der var en besvarelse af en af det Anders Sandøe Ørstedeske prismedaljelegat i 1947 stillet pris-

opgave. Prisen blev ikke tilkendt forfatteren, men han modtog en pengebelønning for sit arbejde, jfr. den i U. f. R. 1951 s. 58 ff aftrykte bedømmelse, i hvilken medundertegnede Max Sørensen deltog. I årene derefter offentliggjorde han en række afhandlinger og mindre artikler, herunder en del anmeldelser, meddelelser m. v. Emnerne, som overvejende falder indenfor forvaltningsrettens område, behandles med kyndighed og selvstændighed. Særlig skal fremhæves en afhandling om rigsdagens medvirken i forvaltningen, Nordisk administrativt tidsskrift 1952 s. 302-344.

Afgørende ved bedømmelsen af denne ansøgers kvalifikationer bliver imidlertid hans i 1958 udgivne afhandling »Nævn og råd« (477 s.), ved hvilken han erhvervede den juridiske doktorgrad. Denne afhandling er et overordentlig værdifuldt arbejde, som er af grundlæggende betydning på et betydningsfuldt område af dansk forvaltningsret.

Emnet behandles på grundlag af et meget stort materiale, herunder i en vis udstrækning sagsakter, protokoller, visdomsbøger m. v. De særlige forvaltningsorganer, som er af handlingens emne, og som forfatteren behandler overvejende udfra et retssikkerhedssynspunkt, indordnes under en systematik, som er et godt udgangspunkt for behandlingen af en lang række forvaltningsretlige spørgsmål, hvis betydning ofte rækker ud over den virksomhed, som udøves af de omhandlede, særlige forvaltningsorganer. Nogle afsnit har overvejende præg af forvaltningskundskab.

De undersøgelser, som ligger til grund for afhandlingen, er foretaget med stor grundighed, og afhandlingen har i det hele taget krævet en meget stor arbejdsindsats. Forfatteren har fuldt kendskab til dansk forvaltningsretlig litteratur, også som den foreligger i specialafhandlinger, og han er fortrolig med de vigtigste udenlandske forvaltningsretlige fremstillinger.

Afhandlingen vidner, ligesom hans øvrige arbejder, om udmærket fremstillings-evne samt om indgående teoretisk og praktisk forståelse af forvaltningsretlige spørgsmål. Det omfattende retsstof, hvormed forfatteren arbejder, har medført, at han ikke har kunnet foretage helt til bunds gående undersøgelser af alle de enkelte forvaltningsretlige spørgsmål, som behandles i afhandlingen. På nogle punkter forholder forfatteren sig noget ukritisk overfor forvaltningspraksis.

Det er udvalgets opfattelse, at dr. Bent Christensen i sine litterære arbejder, navnlig i doktorafhandlingen, har lagt evner for dagen, som gør det sandsynligt, at han vil kunne yde meget værdifulde bidrag til udviklingen af dansk forvaltningsret.

Vi anser ham for kvalificeret til at overtage det ledige professorat.

2. Dr. Poul Meyer, som er født i 1916, blev cand. jur. i vinteren 1941, dr. juris 1949. Fra 1942 har han været ansat i Landbrugsministeriet, fra 1958 som ekspeditionssekretær. Siden 1952 har han været lektor i retsvidenskab.

I 1942 og 1944 erhvervede han universitetets guldmedalje for besvarelse af retsvidenskabelige prisopgaver. Idet der med hensyn til den mere detaljerede vurdering af disse arbejder henvises til de i universitetets årsskrift optagne bedømmelser, skal her kun sammenfattende bemærkes, at medens den første afhandling på adskillige punkter indeholder værdifulde betragtninger, har den sidste en mere refererende karakter. Om begge afhandlinger gælder, at selv om forfatteren afholder sig fra mere dybtgående undersøgelser, viser de dog klart, at han er i besiddelse af videnskabelige evner, og for den første afhandlings vedkommende fremhævedes dens modenhed og selvstændighed.

Disputatsen »Danske Bylag« fra 1949, der ligger på grænsen mellem retshistorie og arkæologi, er et klart udtryk for ansøgerens store spændvidde som videnskabsmand og har bud ikke blot til retshistorikere, men også til landbrugshistorikere

og andre historikere, der også har modtaget den med interesse. Forfatteren har taget en række af de inden for litteraturen mest omdiskuterede problemer op og har belyst dem med stor skarpsindighed, idet han har fremlagt et omfattende, men hidtil kun i ringe omfang benyttet utrykt materiale. Afhandlingens emne og afgrænsning har imidlertid kun i begrænset omfang kunnet vise forfatterens evner som jurist, og disputatsen må derfor – sin almindelige videnskabelige værdi til trods – træde i baggrunden ved vurderingen af ansøgeren som juridisk forfatter.

Poul Meyers betydeligste arbejde på den offentlige rets område er afhandlingen om centraladministrationens adgang til udstedelse af retsanordninger. Denne er tildels af retshistorisk karakter, men sigter tillige til en systematisk belysning af kongens anordningsmagt. På meget fortjenstfuld måde har han i denne afhandling fremdraget et stort materiale til belysning af den historiske udvikling, især for ad denne vej at skaffe klarhed over, hvorvidt centraladministrationen i tiden efter grundlovens givelse handlede ud fra forestillingen om at besidde en selvstændig anordningsmagt. Hans tydning af materialet forekommer dog ikke altid overbevisende og hans resultater præges undertiden af mangel på klarhed.

Indenfor den offentlige ret falder også bogen »Nordisk Folkestyre«, der, som det siges i forordet, er skrevet for de læge, ikke for de lærde. I denne bog kommer Poul Meyers evne til omfattende orientering og letfattelig fremstilling fuldtud til sin ret. Den er en god populær fremstilling i bedste forstand, der viser betydelig fortrolighed med forfatningsrettens problemer; men den kan ikke komme i betragtning som selvstændig videnskabelig indsats.

Bogen »Administrative Organization« (1957) behandler centrale problemer vedrørende offentlig forvaltnings organisation. Dens metode er deskriptiv-analytisk, ikke juridisk-dogmatisk. Dens genstand er organisationen af den forvaltningsvirksomhed, som fører frem til den administrative afgørelses tilblivelse, men ikke den virksomhed, hvorved trufne afgørelser søges udført. På komparativt grundlag udformer forfatteren et fælles begrebssystem, hvori han indordner en række centrale fænomener, som med større eller mindre variationer forekommer jævnsides i forskellige landes offentlige administration. Han beskriver på grundlag heraf de forskellige organisationsformer og påpeger deres typiske træk. Fremstillingen bærer vidnesbyrd om kendskab til den offentlige forvaltnings organisation i en række lande og til den videnskabelige debat om de herhen hørende problemer. Uanset at fremstillingen ikke bygger på en juridisk-dogmatisk metode, har den dog nær tilknytning til den dogmatiske forvaltningsret, idet den behandler den organisatoriske ramme, indenfor hvilken de specifikt juridiske problemer opstår. Som helhed er bogen en værdifuld videnskabelig indsats. Den bevidner forfatterens evne til at indordne et omfattende erfaringsmateriale i en systematisk helhed.

Blandt Poul Meyers øvrige arbejder må nævnes bogen »Ejendomsretten i Støbeskeen« fra 1951. Han påviser heri nyere lovgivnings tendens til at gøre rådigheden over fast ejendom betinget af en administrativ tilladelse. Hans vurdering af lovgivningens regler herom er præget af en stærk, men sund kritisk sans, og han fremdrager en række øjensynlige inkonsekvenser i lovgivningens stilling til sådanne indgreb. Afhandlingens styrke er dens overskuelige sammenfatning af et stort og kompliceret lovstof, snarere end udtømmende analyser af detailproblemer. Til den vanskelige afgrænsning af de erstatningsfri rådighedsindskrænkninger overfor de indgreb, der kun kan ske mod erstatning, yder den ikke noget væsentligt nyt bidrag.

Iøvrigt har dr. Poul Meyer skrevet en del mindre afhandlinger og artikler, ikke blot indenfor den offentlige rets område, men også vedrørende retshistoriske og formueretlige emner. Flere af disse afhandlinger må anses for fortjenstfulde.

Vi anser også denne ansøger for kvalificeret til at overtage det ledige profes-

sorat. Ernst Andersen er dog i tvivl på grund af de mangler i dr. Poul Meyers arbejdsmetode, som er fremdraget.

Som ovenfor bemærket har begge ansøgere i en årrække virket som lektorer i retsvidenskab under fakultetet, og de har begge vist sig i besiddelse af udmærkede pædagogiske evner.

Dr. Poul Meyers forfatterskab udmærker sig ved større alsidighed end dr. Bent Christensens, og han har lagt betydelige evner for dagen i retning af at beherske og litterært behandle vidt forskellige problemområder. Kun i enkelte af sine arbejder bortset fra disputatsen lægger han dog en virkelig tilbundsgående grundighed for dagen.

Dr. Bent Christensens produktion er mere begrænset, men ligger på den anden side centralt for det ledige professorats fagområde, og han må inden for forvaltningsretten betragtes som den bedst kvalificerede af de to ansøgere.

Hver af de to ansøgere har således sine fortrin fremfor den anden. Valget mellem dem ville være vanskeligt, hvis alene deres almindelige videnskabelige standard måtte være afgørende. Da imidlertid som foran nævnt professoratets undervisningsområde fortrinsvis vil blive forvaltningsret, mener udvalget, at der må lægges vægt på, hvem af dem der efter det foreliggende må anses for bedst kvalificeret til at varetage undervisning og forskning indenfor dette fagområde. I så henseende må udvalget give dr. Bent Christensen fortrinnet.

Under henvisning til foranstående indstiller udvalget, at sekretær i Indenrigsministeriet dr. juris Bent Christensen ansættes i den ledige stilling som professor i retsvidenskab.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til fornævnte anordnings § 3, stk. 7 tilstillet ansøgerne. Ved skrivelser af 22. og 23. januar 1959 trak herefter lektor, dr. jur. Poul Meyer sin ansøgning tilbage og dr. Bent Christensen meddelte, at han ikke havde bemærkninger til indstillingen.

Udvalgsindstillingen blev derefter behandlet på fakultetets møde den 9. februar 1959, hvor bedømmelsesudvalgets indstilling enstemmigt tiltrådtes af fakultetet.

Efter at Konsistorium på dets møde den 18. februar 1959 havde tilsluttet sig indstillingen, blev den under 19. februar 1959 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 27. februar 1959 lektor, dr. jur. Bent Christensen udnævnt til professor i retsvidenskab ved Københavns universitet fra 1. marts 1959 at regne.

2. Oprettelse af et ekstraordinært professorat i retsvidenskab for kst. professor, dr. jur. Knud Waaben

(j. nr. 232/58).

Under 18. marts 1958 fremsendte det rets- og statsvidenskabelige fakultet til universitetets rektor følgende indstilling:

»Ved hoslagt at tilbagesende den med rektors skrivelse af 7. ds. (j. nr. 232/58) til erklæring modtagne sag angående en ansøgning fra professor i retsvidenskab ved Københavns universitet, dr. jur. Stephan Hurwitz om fortsat at stå uden for

nummer i sin stilling ved universitetet så længe han virker som folketingets ombudsmand, skal fakultetet udtale, at det kan tiltræde denne ordning. Forudsætningen herfor må dog efter fakultetets opfattelse være den, at der pr. 1. april 1958 oprettes et ekstraordinært professorat i retsvidenskab for dr. Knud Waaben, der siden 1/4 1955 har varetaget professor Hurwitz' undervisning i kriminalret og som siden 1/10 1955 har været konstitueret professor i retsvidenskab.

Om dr. Knud Waabens kvalifikationer til at bestride det nævnte professorat skal fakultetet anføre følgende:

Dr. Knud Waaben der er født den 6. juni 1921, og som blev cand. jur. i 1947, opnåede i 1947 universitetets guldmedalje for en afhandling om dansk rets regler om betingede straffedomme. Afhandlingen blev senere offentliggjort med støtte af det Finneske legat. Om bedømmelsen af afhandlingen henvises til Festskrift udgivet af Københavns universitet november 1947, s. 196 ff. Under 25/6 1957 konfererede det rets- og statsvidenskabelige fakultet ham den juridiske doktorgrad for en afhandling med titlen »Det Kriminelle Forsæt«.

Siden 1/9 1951 har dr. Waaben på fortrinlig måde først som lektor og fra 1/10 1955 som konstitueret professor varetaget undervisningen i og forskningen indenfor kriminalret, og han må i det hele anses for meget velkvalificeret til at bestride et professorat i retsvidenskab.

Fakultetet lægger meget vægt på, at det nævnte professorat for dr. Waaben bliver oprettet snarest muligt og helst fra 1. april 1958, idet det allerede af undervisningsmæssige grunde er bydende nødvendigt, at undervisningen i kriminalret bliver varetaget af en fast professor i faget. Hertil kommer, at kriminalretten og kriminologien er en videnskabsgren, der er i stærk vækst, hvilket allerede har givet sig udslag i oprettelsen af det kriminalistiske forskningsinstitut, for hvilket dr. Waaben for tiden er bestyrer, således at det også af denne grund vil være af den største betydning, at forskningen på længere sigt kan tilrettelægges af den professor, der varetager faget.

Forsåvidt angår beregningen af dr. Waabens anciennitet som professor skal man henstille, at der tages hensyn til den ovennævnte periode, i hvilken dr. Waaben har varetaget professoratet i kriminalret efter professor Hurwitz' udnævnelse til ombudsmand.«

Efter at indstillingen under 25. juni 1958 var blevet gentaget, tiltrådte ministeriet ved skrivelse af 30. juli 1958, at der oprettedes et ekstraordinært professorat i retsvidenskab ved Københavns universitet for kst. professor, dr. jur. Knud Waaben under forudsætning af, at det af professor, dr. jur. Stephan Hurwitz beklædte professorat ikke blev besat, sålænge dr. Hurwitz stod uden for nummer for at varetage hvervet som folketingets ombudsmand, og at dette professorat iøvrigt ikke blev nybesat ved ledighed uden efter forudgående forhandling med undervisningsministeriet og finansministeriet.

På finansloven for 1959-60, jfr. folketingstidende 1958-59, tillæg D, sp. 1755-56 blev der derefter oprettet et ekstraordinært professorat i retsvidenskab for kst. professor, dr. jur. Knud Waaben.

Efter indstilling fra universitetets rektor blev derefter kst. professor, dr. jur. Jens Knud Waaben ved kgl. resolution af 11. april 1959 udnævnt til ekstraordinær professor i retsvidenskab ved Københavns universitet fra den 1. april 1959 at regne.

3. *Oprettelse af et ordinært professorat i retsvidenskab med særligt henblik på undervisningen i folkeret og lektor, dr. jur. Allan Philips udnævnelse til professor i dette fag*

(j. nr. 393/60).

Under 12. maj 1960 fremsendte det rets- og statsvidenskabelige fakultet til universitetets rektor følgende indstilling:

»Undervisningen i faget folkeret ved Københavns universitet er gennem en længere årrække blevet varetaget af professor Alf Ross, delvis med bistand af lektor Isi Foighel. Medens denne undervisning tidligere var professor Ross' hovedopgave, er der efter den nuværende studieordnings ikrafttræden og efter professor Poul Andersens afgang som universitetslærer indtrådt en afgørende forandring heri.

Ifølge anordningen af 19. januar 1956 § 5, stk. 3, kan kandidater ved Københavns universitet i stedet for at aflægge prøve i Retshistorie til den juridiske embedseksamens 2. del vælge at aflægge prøve i Almindelig Retslære efter deltagelse i et kursus i denne disciplin. Da der er tale om en de studerende tilkommende valgfrihed, er fakultetet herefter forpligtet til at drage omsorg for, at der regelmæssigt afholdes kursus i Almindelig Retslære. Fakultetet har tildelt professor Ross denne opgave.

Efter professor Poul Andersens afgang har fakultetet videre henlagt ansvaret for undervisningen i Dansk Statsforfatningsret til professor Ross.

Under disse forhold siger det sig selv, at det ikke har været muligt for professor Ross tillige effektivt at varetage undervisningen i Folkeret, der derfor under professor Ross' tilsyn er blevet forestået af lektor Isi Foighel. Yderligere har professor Ross under henvisning til den arbejdsbyrde, der påhviler ham med hensyn til undervisningen i Almindelig Retslære og Dansk Statsforfatningsret, ytret ønske om ganske at måtte blive fritaget for ethvert ansvar for undervisningen i Folkeret.

Da fakultetet finder professor Ross' ønske velbegrundet skal man indstille, at der på normeringsloven for finansåret 1961/62 søges oprettet et ordinært professorat i Retsvidenskab med særligt henblik på undervisningen i Folkeret, og skal til yderligere begrundelse herfor anføre følgende:

Folkeret udgør eksamensmæssigt en del af faget »Statsforfatningsret og Forvaltningsret samt udvalgte afsnit af Folkeretten« til juridisk embedseksamen 1. del. Desuden er der siden den nuværende studieordnings ikrafttræden regelmæssigt blevet afholdt valgfrit kursus i »Folkeret med international organisation«, jfr. anordningens § 6, stk. 1. Disse kursus har været velbesøgte, og de studerendes interesse for faget har også vist sig deri, at de i anordningens § 6, 2. stk., omtalte afløsningsopgaver hyppigt har haft folkeretlige emner som genstand.

Selvom Folkeretten ikke kan betegnes som en central juridisk disciplin af betydning for *enhver* jurists praktiske virke, er det på den anden side oplagt, at der er betydelige interesser knyttet til at man til enhver tid er vel à jour med den folkeretlige retsudvikling. Dette gælder såvel for statsadministrationen (især udenrigsministeriet) som for det private erhvervsliv. Og det gælder med særlig styrke i en tid som denne, i hvilken internationale forbindelser og organisationer og de deraf affødte retsforhold spiller en så betydelig og stigende rolle.

Under henvisning hertil må fakultetet mene, at det såvel af undervisningsmæssige grunde som af hensyn til statsadministrationens og det private erhvervslivs interesser er bydende nødvendigt, at der til enhver tid opretholdes en videnskabelig forskning og undervisning ved Københavns universitet i Folkeret.«

Indstillingen gentoges på normeringsloven 1962-63. På normeringsloven for finansåret 1962-63, jfr. folketingstidende 1961-62, tillæg A, sp. 1235-36 blev der derefter oprettet et professorat i retsvidenskab ved Københavns universitet med særligt henblik på undervisningen i folkeret.

Efter at det således ledigtblevne ombede under 23. maj 1962 var blevet opslået, blev under 21. juni 1962 de to indkomne ansøgninger, nemlig fra landsretssagfører, lektor, dr. jur. Allan Philip og landsretssagfører, lektor, dr. jur. Isi Foighel tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. jur. et phil. Alf Ross (formand), dr. jur. Stig Iuul, dr. jur. O. A. Borum, samt professor ved Århus universitet, dr. jur. Max Sørensen og professor ved Stockholms universitet, jur. dr. Håkan Nial. Dette udvalg afgav under 28. november 1962 følgende indstilling:

»Dr. jur. Isi Foighel er født den 21. december 1927 og er således 34 år gammel. Han blev student 1946, cand. jur. 1952 og dr. jur. 1961. Fra 1948-1952 har han virket som manuduktør i folkeret og siden 1952 som lektor i retsvidenskab ved Københavns universitet. Han har desuden deltaget i undervisningen i international ret på handelshøjskolen i København, flyvevåbnets officersskole samt folkeuniversitetet.

I 1956 modtog Foighel beskikkelse som landsretssagfører, og i 1957 etablerede han selvstændig advokatvirksomhed, som han nu driver med møderet for højesteret.

Foighel har søgt sin uddannelse kompletteret ved aktiv deltagelse i praktisk internationalt arbejde. Han har således været medlem af forskellige udvalg nedsat af International Bar Association, International Law Association og OECD.

Foighels litterære virksomhed omfatter følgende arbejder:

- 1) *Nationalization. A Study in the Protection of Alien Property in the International Law.* (London - Copenhagen 1957). Denne bog er i let omarbejdet skikkelse en oversættelse af en afhandling om »Nationaliseringens internationale Retsvirkninger«, der i 1956 blev belønnet med universitetets guldmedalje.
- 2) *Nationalisering af fremmed Ejendom* (København 1961). Den 14. juni 1961 forsvarede Foighel denne afhandling for den juridiske doktorgrad, der blev ham tildelt.
- 3) Sammen med Alf Ross har han udgivet *Studiebog i Folkeret.* (København 1954).

Foighels litterære produktion er ikke af stort omfang. Hans bog *Nationalization* er, som anført, på det nærmeste identisk med hans guldmedaljeafhandling, og hans doktordisputats er en videreførelse af samme afhandling. Der foreligger i guldmedaljeafhandlingen ikke noget bidrag af betydning, der ikke genfindes i doktorafhandlingen. Da *Studiebog i Folkeret* er en materialesamling til brug for undervisningen, kan Foighels medforfatterskab til dette værk ikke komme i betragtning som videnskabelig præstation. Heraf følger, at Foighels litterære indsats helt rummes i hans disputats.

Selv om Foighels disputats lejlighedsvis berører international-privatretlige og statsretlige spørgsmål, angår den aldeles hovedsagelig folkeretlige emner, og det er kun i så henseende, der kan tillægges den betydning ved bedømmelsen af

hans kvalifikation som videnskabelig forfatter. Selv om afhandlingen på forskellige punkter kan give anledning til kritik, må den karakteriseres som et dygtigt arbejde, der vidner om sund juridisk dømmekraft og evne til selvstændigt videnskabeligt arbejde.

Det er iøjnefaldende, at Foighels litterære indsats ikke blot er begrænset i omfang, men også hvad emnevalg angår. Han har ikke indenfor den internationale privatret eller andre grene af retsvidenskaben uden for folkeretten præsteret nogen indsats, der kan komme i betragtning ved bedømmelsen af hans kvalifikationer, og inden for folkeretten angår hans produktion udelukkende ét bestemt emne, nationalisering.

Foighel har, som anført, gennem en årrække virket som lektor ved Københavns universitet og i betydeligt omfang varetaget undervisningen i folkeret, og har herved vist sig i besiddelse af udmærkede pædagogiske evner.

Uanset det begrænsede omfang af Foighels forfatterskab er udvalget dog af den opfattelse, at han på folkerettens område har dokumenteret så betydelige videnskabelige evner, at han må anses for kvalificeret til at beklæde det opslåede professorat, der i første række tager sigte på undervisningen i folkeret. Tre af udvalgets medlemmer – Borum, Iuul og Nial – har dog, under hensyn til Foighels videnskabelige produktions begrænsede omfang og spændvidde, kun under tvivl kunnet tiltræde denne bedømmelse.

Dr. jur. Allan Philip er født den 30. august 1927 og er således 35 år gammel. Han blev student 1945, cand. jur. 1951 og dr. jur. 1961. Siden 1953 har han været beskikket som lektor i retsvidenskab ved Københavns universitet. Han har desuden (i 1959) forelæst ved Academy of International Law i Haag.

I 1957 modtog Philip beskikkelse som landsretssagfører, og han driver nu virksomhed som advokat med møderet for højesteret.

Philip har kompletteret sin uddannelse gennem studier ved universiteterne i Dijon, Cambridge, Chicago og Berkeley i årene 1951–1953. Han har deltaget i forberedelserne til og arbejdet på en række internationale konferencer og var i 1957 medlem af den danske delegation til den internationale, diplomatiske konference angående søret i Bruxelles 1957.

Philips forfatterskab er af betydeligt omfang og spændvidde. Ganske vist har han fortrinsvis beskæftiget sig med emner inden for den internationale privatret, men også udenfor dette område har han, såvel i større som mindre afhandlinger, behandlet en række forskellige spørgsmål.

Philips utrykte guldmedaljeafhandling angår et centralt og meget omdebatteret emne indenfor den internationale privatret. Af bedømmelsen, der findes trykt i Universitetets årsskrift 1952, side 212 f., og som er forfattet af medunderskrevne Borum og Iuul, fremgår, at det er lykkedes forfatteren at yde et selvstændigt bidrag til forståelsen af kvalifikationsproblemet. Hans hovedværk er disputatsen *Studier i den internationale Selskabsrets Teori*, i hvilken han afgjort lægger betydelige videnskabelige evner for dagen, især i analytisk henseende. Han har i denne afhandling gjort nedarvede dogmer inden for den internationale selskabsretsteori til genstand for en kritik, der vidner om en værdifuld evne til at frigøre sig for begrebslige konstruktioner og belyse retlige problemer på realistisk måde.

Philips øvrige arbejder inden for og uden for den internationale privatrets område er gennemgående udtryk for mindre vidtrækkende videnskabelige præstationer, men tilsammen vidner de om dygtighed og repræsenterer en ikke ubetydelig indsats til supplerung af hans to hovedarbejder. Særlig fortjener hans Haag-forelæsninger og hans afhandling *Om Domstolenes Anvendelse af fremmed Ret* at nævnes.

Gennem en årrække har Philip virket som lektor i retsvidenskab ved Køben-

havns universitet og har herved vist sig i besiddelse af udmærkede pædagogiske evner.

Uanset at Philip ikke har produceret noget arbejde, der falder indenfor folkeretten – det fagområde det opslåede professorat i første række tager sigte på – nærer udvalget, i betragtning af hans alsidigt dokumenterede dygtighed og evne til retsvidenskabelig forskning, ingen betænkelighed ved at erklære ham for kvalificeret til at beklæde det opslåede professorat.

Da begge ansøgere anses for kvalificeret til at beklæde det opslåede professorat, bliver spørgsmålet, hvem af dem der bør foretrækkes.

Hver af dem har sine fortrin og sin begrænsning.

Til fordel for Philip taler, at han med hensyn til retsvidenskabelige kvalifikationer i almindelighed må anses for at være Foighel overlegen. Hans forfatterskab er ikke blot mere vidtspændende end Foighels, men vidner i det store og hele også om større iderigdom, originalitet og analytisk evne. Heroverfor må dog anføres, at han ikke har dokumenteret nogen beskæftigelse med folkerettens problemer.

Til fordel for Foighel kan omvendt anføres, at han indgående har beskæftiget sig med det fag, professoratet i første række tager sigte på. Denne beskæftigelse omfatter også hans tilfredsstillende varetægelse gennem en årrække af undervisningen i faget. På den anden side har Foighel ikke kvalificeret sig indenfor den internationale privatret, som eventuelt også vil falde indenfor den ansatte professors undervisningsområde.

Udvalget har meget overvejet, hvilken vægt der ved en sammenligning af de to ansøgers fortrin skal lægges henholdsvis på deres almindelige retsvidenskabelige kvalifikationer og på deres kvalifikationer netop med henblik på det fagområde, som det opslåede professorat skal omfatte. I betragtning af, at ingen af ansøgerne har kvalificeret sig indenfor begge de discipliner, professoratet kan komme til at omfatte, og i betragtning af, at Philips almindelige kvalifikationer må bedømmes som klart overlegne, er udvalget kommet til det resultat, at Philip bør foretrækkes.

Under henvisning til foranstående indstiller udvalget eenstemmigt, at dr. Allan Philip ansættes i det opslåede professorat i retsvidenskab.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, der ikke fremkom med bemærkninger til indstillingen.

Udvalgsindstillingen tiltrådtes derefter af fakultetet i møde den 11. december 1962 og af konsistoriums forretningsudvalg.

Herefter blev ved kgl. resolution af 29. marts 1963 lektor, dr. jur. Allan Philip udnævnt til professor i retsvidenskab ved Københavns universitet med særligt henblik på undervisningen i folkeret fra den 1. april 1963 at regne.

4. Oprettelse af et ordinært professorat i retsvidenskab ved Københavns universitet med særligt henblik på undervisningen i skatteret og udnævnelse af professor, dr. jur. Thøger Nielsen til professor i dette fag

(j. nr. 567/61).

Under 11. oktober 1961 fremsendte det rets- og statsvidenskabelige fakultet til universitetets rektor følgende indstilling:

»Det rets- og statsvidenskabelige fakultet skal herved tillade sig at ansøge om, at det nuværende lektorat i skatteret omdannes til et ordinært professorat i retsvidenskab med skatteret som fagområde. Med hensyn til behovet for oprettelsen af et professorat i denne disciplin til afløsning af det nuværende lektorat, skal fakultetet bemærke følgende:

I videnskabelig henseende er skatteretten her i landet et relativt forsømt rets-område. Først for få år siden blev der ved Århus universitet taget initiativ til opdyrkning af denne retsdisciplin. Den hidtidige litteratur på området er derfor med få undtagelser af håndbogmæssig og teknisk karakter. Dette må anses for yderst beklageligt, da der i høj grad tiltrænges en systematisk og dybtgående behandling af en lang række retlige problemer, som efter sagens natur kun kan blive til genstand for forholdsvis fragmentarisk behandling, når det sker i forbindelse med det administrative eller judicielle arbejde, der opstår ved anvendelsen af den efterhånden vidtspændende og differentierede skattelovgivning. De fleste af vore nabolande har allerede længe anerkendt skatteretten som en retsdisciplin af største betydning, og det er ikke for meget sagt, at vi i sammenligning med lande som f. eks. Sverige, Tyskland, Holland og ikke mindst U. S. A. ligger adskillige år bagefter i udviklingen.

Dansk ret er også i høj grad afhængig af en vekselvirkning mellem teori og praksis, og erfaringen viser, at retsudviklingen og retssikkerheden i høj grad begunstiges på denne måde. Således viser udviklingen på forvaltningsrettens område slående eksempler på betydningen af den retsvidenskabelige grundforskning, og en lignende udvikling vil utvivlsomt blive følgen af en retsvidenskabelig behandling af skatteretten. Efter fakultetets opfattelse er skatteretten af så afgørende betydning for samfundet så vel som for det enkelte samfundsmedlem, at der netop her er grund til at begunstige en udvikling, som den andre retsdiscipliner har nydt godt af.

I visse lande, for eksempel Sverige, er der en tendens til at forene finanspolitik og skatteret under samme lærestol. Erfaringerne taler imidlertid ikke for at følge denne linie, dels fordi den grundlæggende problemstilling er helt forskellig på de 2 områder, og dels fordi selve den retlig-teoretiske behandling af skattelovgivningen i sig selv repræsenterer en så omfattende arbejdsopgave, at det må anbefales at dyrke skatteretten som juridisk undervisnings- og forskningsområde parallelt med – men uafhængig af – finanspolitikken.

Ud over de nævnte retsvidenskabelige hensyn skal det anføres, at skatteretten i pædagogisk henseende udgør et særdeles værdifuldt supplement til undervisningen i offentlig ret og civilret. Med hensyn til offentlig ret må det fremhæves, at skattelovgivningen som forvaltningsområde belyser en række af de grundlæggende retsspørgsmål inden for forvaltningsretten. Hvad angår forholdet til civilretten, forudsætter skattelovgivningen et indgående kendskab til og praktisk anvendelse af den borgerlige rets regler og institutioner i alle afskygninger. Side-løbende med de nævnte betragtninger har fakultetet lagt væsentlig vægt på nødvendigheden af i stigende grad at skole de juridiske kandidater i skatterettens grundproblemer. Hvad enten kandidaterne bliver advokater eller får beskæftigelse i statens eller kommunernes administration eller ved domstolene, vil de i stadig højere grad komme til at stå over for hensyntagen til og behandling af skatteproblemer. Denne tendens er blevet forstærket i de senere år. Det kan blandt andet nævnes, at den domstolsmæssige og dermed beslægtede behandling af skattesager har fået stærkt øget omfang, og at behovet for veluddannet personel såvel i skatteadministrationen som ved behandlingen af skattesager er større end nogensinde. Der er derfor såvel fra studentside som fra advokatside fremsat ønsker om en videregående uddannelse på skatterettens område, idet de juridiske kandidater risikerer at blive trængt tilbage af andre erhverv, som for

eksempel revisorer, til trods for at disse andre erhverv ikke har de almindelige juridiske forudsætninger for bedømmelsen af de rent retlige tvivlsspørgsmål.

Markedsdannelserne vil formentlig føre til indgående overvejelser med hensyn til muligheden for at harmonisere de enkelte landes skattesystemer. Hvad enten sådanne bestræbelser bliver af bilateral eller multilateral karakter, er det af afgørende betydning, at de personer, der kommer til at arbejde med disse spørgsmål på nationalt eller supranationalt plan, har en grundig teoretisk skoling med hensyn til deres eget lands skattelovgivning.

Fakultetet er af den overbevisning, at der ikke vil kunne opnås en tilfredsstillende udvikling på dette område på basis af et lektorat. Såvel undervisningsmæssigt som videnskabeligt vil det efter de indvundne erfaringer være af afgørende betydning, at den universitetsmæssige indsats på det heromhandlede retsområde ikke permanent indskrænkes til det deltidsarbejde, som en lektor kan forventes at præstere. Man må tværtimod fremhæve, at oprettelsen af en egentlig lærestol i faget ikke blot vil være gavnlig for de studerende, men at den tillige nu må anses som en bydende nødvendighed, hvis ikke dansk retsvidenskab skal sakke helt agterud i forhold til andre lande på dette vigtige retsområde.

Ud fra de ovennævnte overvejelser skal fakultetet indstille, at der på normeringsloven for 1962/63 oprettes et ordinært professorat i retsvidenskab med skatteret som undervisningsområde.«

Efter en fornyet indstilling på normeringsloven for finansåret 1962/63 blev der på normeringsloven for finansåret 1963/64, jfr. folketingsstidende, tillæg A, sp. 1355-56, oprettet et professorat i retsvidenskab ved Københavns universitet med særligt henblik på undervisningen i skatteret.

Under 18. maj 1963 afgav fakultetet følgende indstilling til universitetets rektor:

»Fakultetet skal herved indstille, at professor ved Århus Universitet, dr. jur. Thøger Nielsen fra 1. september 1963 ansættes i det ledige professorat, således at besættelsen sker i medfør af bestemmelsen i § 1, stk. 2, i kgl. anordning af 5. februar 1953, hvorefter besættelsen af et ledigt professorat kan ske uden opslag, såfremt fakultetet finder, at embedet på fuldt ud forsvarlig måde kan besættes med en videnskabsmand, hvis kvalifikationer skønnes tilstrækkelig godtgjort ved hans virksomhed i et tilsvarende eller beslægtet dansk embede.

Det bemærkes, at fakultetets foranstående indstilling er enstemmig og har opnået den i anordningens § 1, stk. 4, krævede tilslutning i fakultetet.

Man vedlægger en skrivelse af 8. maj 1963 fra professor Thøger Nielsen, af hvilken det fremgår, at den pågældende over for fakultetet har erklæret sig villig til at modtage udnævnelse på den nævnte måde og under visse forudsætninger med hensyn til hans lønnings- og pensionsmæssige stilling.«

Fakultetets indstilling tiltrådtes af Konsistorium i møde den 19. juni 1963 og blev under 26. juli 1963 indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 26. august 1963 professor, dr. jur. Thøger Nielsen udnævnt til professor i retsvidenskab ved Københavns universitet med særligt henblik på undervisningen i skatteret fra den 1. september 1963 at regne.

5. *Professor, dr. polit. et oecon. F. Zeuthens afgang fra universitetet og lektor, dr. polit. Erik Hoffmeyers udnævnelse som professor i national-økonomi*

(j. nr. 258/58).

Under 15. april 1958 blev der meddelt professor, dr. polit. et oecon. Frederik Zeuthen afsked efter ansøgning på grund af alder i nåde og med pension fra stillingen som professor i statsvidenskab ved Københavns universitet fra 31. august 1958 at regne.

Efter at det ledige embede under 28. marts 1958 var blevet opslået ledigt som et professorat i nationaløkonomi med undervisningsområde i efterspørgsels- produktions- og omkostningsteori, pris- og fordelingslære blev under 21. april 1958 de 4 indkomne ansøgninger, nemlig fra cand. polit. Knud Rasmussen, universitetsadjunkt, dr. oecon. Holger Gad, lektor cand. polit. Erik Hoffmeyer og universitetsadjunkt, cand. polit. Sven Danø tilstillet universitetet til erklæring. Ved skrivelse af 23. april 1959 trak cand. polit. Knud Rasmussen sin ansøgning tilbage.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg, bestående af professorerne, dr. polit. et oecon. Fr. Zeuthen, dr. polit. Carl Iversen og H. Winding Pedersen. I februar 1959 afgik professor Zeuthen ved døden og derefter indtrådte efter fakultetets opfordring rektor for Handelshøjskolen i København, professor, dr. polit. Poul Winding i bedømmelsesudvalget. Dette afgav under 18. oktober 1959 følgende indstilling til fakultetet:

1) Sven Danø er født i 1922 og blev efter i 1947 at have bestået den statsvidenskabelige eksamen sekretær under regeringens beskæftigelsesudvalg. Herfra flyttede han samme år over i boligministeriet, hvor han efter nogle års orlov stadig er ansat. I årene 1948–56 var han videnskabelig assistent ved Københavns universitets økonomiske laboratorium og fra 1952 til 1958 universitetsadjunkt. Han har i 1950 haft et halvt års studieophold ved universitetet i Oslo og har i 1954/55 været ca. 1 år i U. S. A. som Rockefeller-stipendiat. Foruden at undervise ved universitetet som assistent og adjunkt har han afholdt kursus i lineær programmering for medlemmer af Dansk Ingeniørforening, og han har i en periode i 1958 været visiting professor ved University of Illinois.

Danø erhvervede i 1951 accessit for besvarelse af en prisopgave med titlen: »Pengeløn og realløn«. Hans offentliggjorte videnskabelige produktion omfatter ca. 20 større eller mindre arbejder, der i det væsentlige falder inden for tre hovedområder, lineær programmering og produktionsteori, beskæftigelsesteori samt boligpolitik.

De boligpolitiske afhandlinger, ialt 4, omfatter dels beskrivende fremstillinger af lovgivning og administration inden for det pågældende område, dels beregninger af boligbehovets udvikling og betragtninger over nødvendigheden af en huslejeudligning. De er klart skrevne og vidner om en dybtgående indsigt i emnekredsen. Også som sekretær for forskellige udvalg har Sven Danø haft lejlighed til at beskæftige sig med boligpolitiske spørgsmål.

Det vigtigste af Sven Danøs beskæftigelsesteoretiske arbejder er afhandlingen: »Pengeløn og realløn«, der i forkortet form er trykt i Nationaløkonomisk Tidsskrift 1953. Forfatteren gennemgår her dels den klassiske, dels den Keynes'ske teori, begge formuleret i simple ligningssystemer, med særligt henblik på sammenhængen mellem pengeløn, prisniveau og realløn, og påviser med klarhed forskellen mellem disse teorier. Desuden peges der på forskellige muligheder for at udbygge den Keynes'ske teori i retning af større realisme, ligesom konsekvenserne af sådanne ændringer i modellen kort skitseres.

Langt det overvejende flertal af Sven Danøs litterære arbejder falder inden for produktionsteori og lineær programmering. Det må dog herved straks bemærkes, at en væsentlig del af stoffet i de mindre artikler om disse emner går igen i det største af de indleverede arbejder, nemlig et kompendium på ca. 150 maskinskrivne sider med titlen: »Linear Programming in Industry: Theory and Applications«, der har været benyttet som grundlag for forfatterens undervisning ved University of Illinois. Enkelte af artiklerne er skrevet i samarbejde med andre forfattere.

Sven Danø er en af de første danske økonomer, der har arbejdet med lineær programmering, og det må anses for fortjenstfuldt, at han således har bidraget til at gøre denne nye gren af den økonomiske teori kendt her i landet.

Han har i sine arbejder beskæftiget sig såvel med det matematiske grundlag for lineær programmering som med beregningsteknikken, ligesom han har bragt programmeringsmetoderne til anvendelse på forskellige teoretiske og praktiske problemer vedrørende tilrettelæggelsen af produktion, transport og lagerhold. Hans fremstilling er her som i hans øvrige arbejder klar og veldisponeret.

Af særlig betydning inden for denne del af Sven Danøs produktion er artikelserien »Linear Programming i produktionsteorien« i Nationaløkonomisk Tidsskrift 1955-56 (i alt 65 sider), og artiklen »Linear Programming in Ice Cream Making« i Nordisk Tidsskrift for Teknisk Økonomi 1955 (26 sider). Endvidere har ansøgeren indsendt nogle ikke-publicerede afsnit af et igangværende større arbejde om »Industrial Production Models«. Disse afhandlinger repræsenterer forfatterens største selvstændige indsats inden for området, medens flertallet af de resterende artikler såvel som det nævnte kompendium i det væsentligste bringer stof fra den lineære programmeringsteoris fælleseje.

I »Linear Programming i produktionsteorien« sammenstilles den traditionelle produktionsteori, der bygger på forudsætningen om kontinuert substitution mellem produktionsfaktorerne, med en produktionsteori for tilfælde, hvor substitutionsmulighederne er diskontinuerte, og den sædvanlige marginale betragtningssåde derfor ikke kan finde anvendelse, men må erstattes af lineære programmeringsmetoder. Forskelle og ligheder mellem problemstillinger i de to typer af tilfælde fremdrages, ligesom der trækkes paralleller til den limitationale produktionsmodel. Endvidere foretages bl. a. en omhyggelig gennemgang af forudsætningerne for anvendelse af lineær programmering inden for produktionsteorien, og der antydes muligheder for en arbejdsdeling mellem den traditionelle produktionsteori og den teori, der bygger på lineær programmering. Det vidner om forfatterens realitetssans, at han ikke kritikløst accepterer de nye metoder, og det bør også fremhæves som et vidnedsbyrd om hans grunddige orientering på området, at han på adskillige punkter kan påvise forløbere for den tankegang, hvorpå lineær programmering bygger.

I »Linear Programming in Ice Cream Making« behandler forfatteren et konkret »diæt«-problem ved hjælp af lineære programmeringsmetoder og lægger ikke mindst vægt på at vise, hvorledes antallet af nødvendige regneoperationer kan indsnævres ved forhåndsinspektion af de foreliggende oplysninger, ligesom han angiver metoder til behandling af de problemer, som opstår, når de grundlæggende data (her priser på »inputs«) ændres.

De foreliggende afsnit af »Industrial Production Models« stammer fra adskilte dele af den planlagte bog og er efter udvalgets opfattelse for lidet omfattende til at de kan gøres til genstand for en nøjere vurdering.

Sammenfattende kan det om Sven Danøs videnskabelige produktion siges, at den er præget af klarhed og stringens og vidner om grundig indsigt i de emner, der behandles. Den vægtigste del af skrifterne er dem, der angår produktionsteori og lineær programmering. Selv om produktionsteori og beslægtede emner er et fællesområde for nationaløkonomi og driftsøkonomi, må ansøgerens arbejder vedrørende programmering nærmest siges at ligge inden for området for et professorat i driftsøkonomi. Der savnes endnu et større selvstændigt værk fra ansøgerens hånd.

2) Holger Gad, der er født i 1916, blev cand. oecon. i 1951 og erhvervede den økonomiske doktorgrad ved Århus universitet i 1957. Efter eksamen har han været ansat som statistisk-økonomisk konsulent ved De Danske Mejeriforeningers Fællesorganisation og som videnskabelig assistent ved Århus universitet. I 1953 blev han universitetsadjunkt, og han er nu efter et studieophold i U. S. A. ansat som lektor i samfundsbeskrivelse ved Århus universitet.

Holger Gad offentliggjorde i 1951 og 1954 et par gode og velskrevne tidsskriftsartikler, hvoraf den ene bragte en regressionsanalyse af forskellige faktorer, der påvirker mejeriernes økonomiske resultat, medens den anden drejede sig om statistisk kvalitetskontrol ved automatisk smørpakning. Herudover består hans skriftlige arbejder hovedsagelig af følgende tre, der – henholdsvis 1956, 1957 og 1958 – er offentliggjort i serien »Skrifter fra Aarhus Universitets økonomiske Institut«:

- 1) »Befolkningsforskydninger i dansk landbrug i tiden fra 1787 til 1950«,
- 2) »Arbejdskraftproblemer i dansk landbrug«,
- 3) »Landbrugets indtægter og udgifter«.

De to førstnævnte udgør tilsammen »Befolknings- og arbejdskraftproblemer i dansk landbrug I-II«. Et memorandum om generationsskiftet i landbruget, afgivet til kommissionen vedrørende landbrugets kreditforhold, og et memorandum til arbejdsmarkedskommissionen om tilgangen af ung arbejdskraft til landbruget og om landbrugets fremtidige forbrug af arbejdskraft består begge væsentligst af stof, der også findes i de ovennævnte skrifter. Blandt de foran nummererede skrifter er (2) med sine 245 sider det mest omfangsrige og er det arbejde på hvilket ansøgeren har erhvervet doktorgraden.

Alle de tre arbejder behandler statistik eller hviler på statistiske beregninger. Forfatteren har ikke selv indsamlet materiale til undersøgelserne, men bygger på publikationer og oplysninger fra Det statistiske Departement og Det landøkonomiske Driftsbureau. Han har imidlertid i betydeligt omfang bearbejdet de heri foreliggende taloplysninger og sammenholdt beregninger på basis af henholdsvis departementets og driftsbureauets tal. Driftsbureauets publikationer er hidtil kun i forholdsvis ringe grad blevet analyseret fra nationaløkonomisk side og er kun i begrænset omfang blevet konfronteret med andre foreliggende oplysninger om landbrugets forhold. Det er derfor i sig selv fortjenstfuldt at sammenholde oplysninger fra de forskellige kilder og undersøge, i hvilken grad de kan støtte eller supplere hinanden.

I arbejdet om landbrugets indtægter og udgifter sammenligner forfatteren Det statistiske Departements beregninger med tilsvarende tal, han har udregnet på basis af Det landøkonomiske Driftsbureaus oplysninger. Arbejdet bringer en række resultater, der fortjener opmærksomhed. Da det navnlig består i en kritisk vurdering af statistiske beregninger, giver det dog kun i forholdsvis begrænset omfang forfatteren lejlighed til at komme ind på egentlige nationaløkonomiske

problembehandlinger. Noget lignende gælder afhandlingen om befolkningsfor-skydninger i landbruget, der er af rent demografisk karakter.

Ved bedømmelsen af Dr. Gads kvalifikationer til det ledige professorat må interessen herefter navnlig samle sig om hans afhandling om arbejdskraftproblemerne i landbruget. Bortset fra et par indledende kapitler, der kun har en temmelig løs sammenhæng med det øvrige, består arbejdet navnlig af en analyse af udviklingen i løn og arbejdsforbrug i landbruget i perioden 1935-1955 og af en undersøgelse af arbejdsomkostningerne, arbejdsforbruget og arbejdsudbyttet i landbruget, som især har til formål at danne grundlag for en del af den nævnte analyse af landbrugets arbejdsmarked.

Denne analyse munder ud i kvantitative angivelser af de forskellige medvir-kende hovedfaktors bidrag til lønstigningen. Med udgangspunkt i perioden 1935-40 beregnes lønindekset for årene 1950-54 til 380. Denne bevægelse opløser forfatteren i $308 \cdot 1,24$, og stigningen til 308 tilskriver han forøget efterspørgsel efter arbejdskraft, medens den yderligere opgang på 24 % forklares ved det formindskede udbud. Stigningen til 308 opdeles yderligere i $264 \cdot 1,09 \cdot 1,07$, hvoraf de 264 er en »monetær« opgang svarende til forhøjelsen af lønniveauet uden for landbruget, medens de 9 % henføres til en særlig stigning i landbrugets salgspriser. De sidste 7 % er en ikke nærmere forklaret rest, som forfatteren tilskriver forøget efterspørgsel efter arbejdskraft som følge af ændringer i de tekniske produktionsbetingelser.

Forfatteren betjener sig uden nogen metodedrøftelse helt igennem af en rent komparativ-statisk metode, skønt han mener at have konstateret, at der er en tidsforskydning på 1-3 år mellem ændringer i forholdet mellem priser og lønninger og de heraf følgende ændringer i beskæftigelsen.

Den foran omtalte opdeling af lønstigningen i $308 \cdot 1,24$ er baseret på, at efter-spørgselsens bevægelser måles ved den totale lønsum, og på en af forfatterens hovedteser, som går ud på, at den totale efterspørgsel efter arbejdskraft i landbruget med tilnærmelse har elasticiteten $\div 1$. Denne tese begrundes forfatteren dels med, at den totale lønsum målt i uforandrede priser på landbrugets salgs-produkter viser sig at have været nogenlunde konstant gennem tiden, dels på de nedenfor omtalte beregninger vedrørende arbejdets grænseudbytte. Det er imidlertid diskutabelt, om forfatterens tal berettiger til påstanden om konstant lønsum, og hans begrundelser for tesen om elasticitet $= \div 1$ er i hvert fald utilstrækkelige, jfr. bemærkningerne i det følgende.

De sidste 24 % lønstigning forklarer forfatteren som nævnt ved formindsket arbejdsudbud, og han opstiller i denne forbindelse beregninger, som munder ud i at den faktisk foregåede nedgang i forbruget af arbejdsydelser svarer til en stigning i arbejdets grænseudbytte på ca. 20 %. De herhen hørende teoretiske drøftelser og beregningsmæssige udredninger fylder en meget væsentlig del af hele afhandlingen. Med udgangspunkt i driftsbureauets oplysninger om indtægter og udgifter pr. ha. i landbrug af forskellig størrelse udleder forfatteren et tilregnet arbejdsudbytte, og ved at sammenholde ejendomsgrupper med forskelligt arbejdsforbrug pr. ha. søger han for landbruget som helhed at belyse sammenhængen mellem arbejdsforbrug og arbejdsudbytte pr. ha.

Et sådant funktionsforhold må principielt betragtes som et vejet gennemsnit af tilsvarende funktioner for hvert enkelt brug, hvor funktionen viser variationen i værdien af arbejdets grænseprodukt pr. ha. ved vekslende forbrug af arbejdsydelser i samme brug. Når forfatteren i stedet går den vej at sammenligne arbejdsudbyttet i forskellige brug med varierende arbejdsforbrug pr. ha., må denne metode forudsætte, at funktionsforholdet mellem arbejdsforbrug og arbejdsudbytte pr. ha. er ens i alle brug. Hertil kræves igen, (a) at der ikke er stordriftsfordele eller andre skalavirkninger, og (b) at produktionen har samme sammen-

sætning i alle brug, eller (c) at det i hvert fald godtgøres, at arbejdets grænseudbytte viser samme variation med arbejdsforbruget uanset produktionens sammensætning. Forfatteren drøfter – noget ufuldstændigt – problemet under (a), men ikke spørgsmålene under (b) og (c). Han kommer således ikke ind på hvilken betydning det har for hans beregninger, at planteproduktionen og den animalske produktion ikke spiller samme relative rolle på store og små brug.

Forfatteren sammenholder de forskellige ejendomsstørrelsesgrupper og beregner dels differencen mellem to gruppers tilregnede arbejdsudbytte pr. ha., dels differencen mellem arbejdsomkostningerne pr. ha. og endelig forholdet mellem disse differencer. Dette beløb – forskellen i arbejdsudbytte pr. krones difference i arbejdsomkostningerne – betragter forfatteren som et udtryk for grænseudbyttet af 1 kr. anvendt til arbejdskraft. På denne måde beregner han beløb, der for ejendomsgrupperne på 20–30 ha. og opefter viser sig at ligge på 1 kr. eller tæt derved. For ejendomme på over 30 ha., hvor praktisk taget hele grænseforbruget af arbejdskraft er indkøbt, betragter forfatteren 1 kr. som det teoretisk ventede resultat, og han ser i beregningernes tilnærmelsesvis overensstemmelse hermed et tegn på deres anvendelighed. Bl. a. mener han, at overensstemmelsen tyder på, at de større brugs mere effektive teknik på det nærmeste opvejes af deres større organisationsvanskeligheder, (jfr. den foran omtalte forudsætning (a)).

På det sidstnævnte punkt kan beregningernes resultat i hvert fald kun tjene til beroligelse m. h. t. ejendomsgrupperne over 30 ha., og også de mindre ejendomme indgår i det ved beregningerne benyttede materiale. Endvidere: Selv om forbruget af arbejdsydelser og andre produktionsfaktorer på brug over 30 ha. bliver udvidet indtil den grænse, hvor merindtægten pr. krones merudgift er lig 1 kr., følger ikke heraf, at differencen i arbejdsudbytte pr. krones difference i arbejdsomkostningerne skal være 1 kr. beregnet fra den ene ejendomsstørrelsesgruppe til den anden. Hvis de foran omtalte forudsætninger (a) og (b) er opfyldt, må arbejdsudbyttet og forbruget af arbejdsydelser pr. ha. ventes at være ens i alle grupper, hvor den ovennævnte gevinstmaksimeringsregel følges. Differencen fra gruppe til gruppe bliver altså nul for såvel arbejdsudbytte som arbejdsomkostninger, og man kan med andre ord kun vente at få tal frem til beregninger som forfatterens ved udregninger vedrørende de ejendomsstørrelsesgrupper, hvor forbruget af arbejdskraft i overensstemmelse med forfatterens forudsætninger helt eller delvis er en fast faktor. Og forfatteren skylder sine læsere en nærmere analyse af, om de faktisk foreliggende forskelligheder i arbejdsomkostninger og arbejdsudbytte mellem grupperne af større ejendomme og de beløb for grænseudbyttet, der er beregnet på grundlag heraf, er forenelige med den ovennævnte forudsætning (c).

Det teoretiske grundlag for forfatterens beregninger er på en række punkter utilstrækkeligt analyseret, og dets holdbarhed må anses for tvivlsom. I bedste fald er beregningerne meget summariske og derfor behæftet med betydelig usikkerhed. Forfatteren er klar over, at den teori, han bygger på, forudsætter små variationer i arbejdsforbruget. Alligevel udregner han sine differencer over betydelige intervaller. På det afgørende sted er det endda differencer på differencer, spændende over særlig store intervaller, beregningerne baseres på. Efter at beregningerne er ført til ende, foretager forfatteren uden fyldestgørende dokumentation en korrektion, som medfører, at nedgangen i arbejdsudbuddet kommer til at forklare 20 % i stedet for 16 % af lønstigningen fra 1935–40 til 1950–54.

Afhandlingens disposition og forbindelsen mellem de problemer, der behandles i de enkelte kapitler, er ikke altid umiddelbart tilgængelige for læseren. Fremstillingsformen er tillige af meget skiftende sværhedsgrad, og på forskellige punkter er redegørelsen for de teoretiske problemer noget uklar. I dr. Gads øvrige

arbejder er fremstillingen derimod som regel klar og god, omend til tider noget omstændelig. Forfatterens interesse for empirisk efterprøvning af teorierne er anerkendelsesværdig, men han omgærder ikke sine resultater med forbehold, der svarer til metodernes dristighed. Ikke sjældent fremtræder hans konklusioner i en form, der giver indtryk af en større bærekraft og en mere ubetinget gyldighed end den faktisk foreliggende.

3) Erik Hoffmeyer er født i 1924, blev cand. polit. i 1951 og erhvervede den statsvidenskabelige doktorgrad i 1958. Efter endt eksamen blev han ansat i Danmarks Nationalbank, hvor han nu er fuldmægtig. Han har været manuduktør og har undervist i nationaløkonomi ved sparekasseskolen. I 1954/55 opholdt han sig et år ved forskellige amerikanske universiteter som Rockefeller-stipendiat og havde derefter et par måneders studieophold ved Federal Reserve System. Siden 1956 har han været lektor ved universitetet.

Hoffmeyer besvarede som student universitetets prisopgave for 1949: En kritisk undersøgelse af mulighederne for at opstille en teori om »economic welfare«. Besvarelsen belønnedes med accessit. Hans disputats fra 1958 bærer titlen: »Dollar Shortage and the Structure of U. S. Foreign Trade«. Herudover har han offentliggjort en række tidsskriftsartikler, fortrinsvis om emner fra pengepolitikken eller den internationale økonomi. Af disse skal nævnes »Pengepolitisk nyorientering«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1953, »Vor afhængighed af den amerikanske konjunkturudvikling«, N. T. 1956, og »The Leontief Paradox Critically examined«, Manchester School, 1958. Til brug ved bedømmelsen har han endelig fremlagt dels udkast til en bog om prisstabilitet og fuld beskæftigelse, dels en fremstilling med titlen »Convertibility«, der navnlig handler om guld fodens virkemåde og oprindelig var tænkt som et kapitel i disputatsen, hvor han imidlertid har opgivet at behandle dette emne.

Ved bedømmelsen må opmærksomheden navnlig fæstes ved afhandlingen om dollarknapheden. I denne søger forfatteren først at afgrænse begrebet dollarknaphed og at bedømme, hvor længe dollarknapheden har eksisteret. Derefter foretages en gennemgang og vurdering af de hidtidige forklaringer på dollarknapheden. Herpå følger yderligere teoretiske drøftelser, og forfatteren omtaler bl. a. en række aktive og passive reaktionstyper, som næringslivet kan følge over for forstyrrelser i den internationale handels ligevægt. Han opstiller nu sin egen tese, der går ud på, at U. S. A. har haft en komparativ fordel i produktionen af nye og »research-intensive« varer, og at den øvrige verdens reaktion i almindelighed er af passiv type, medens næringslivet i U. S. A. reagerer mere aktivt over for konkurrence fra importen af de mere traditionelle varer fra den øvrige verden. Ved en gennemgang af statistikken over U. S. A.'s udenrigshandel i perioden 1890-1954 søger han derefter at fastslå, hvorvidt U. S. A. har været overlegen m. h. t. forskningsintensive varer, medens den øvrige verden har udvidet sin eksport til U. S. A. af traditionelle varer.

Ved gennemgangen af de hidtidige forklaringer er det lykkedes forfatteren på relativt begrænset plads at give en systematiserende og klar fremstilling af de eksisterende teorier og dertil at knytte en værdifuld kritisk vurdering. Her og andetsteds i afhandlingen har han ydet en række bidrag såvel til uddybning af den internationale handels almindelige teori som til nærmere forståelse af dollarknaphedens problemer. En tredje indsats er formuleringen af hans egen tese og forsøget på empirisk verifikation af visse dele deraf. De nye varer og den omfattende forskningsvirksomhed i amerikansk industri har tidligere været nævnt i forbindelse med dollarknapheden. Det særlige ved forfatterens tese er den placering, han giver disse faktorer, og kombinationen med reaktionstyperne. Hans forsøg på empirisk verifikation kan måske næppe siges at forme sig som nogen

helt overbevisende og uigendrivelig bevisførelse, og han vil da heller ikke selv benægte, at også andre faktorer end de af ham fremhævede kan spille en rolle. Det er ikke usandsynligt, at en mere intensiv analyse af de mange undersøgte vareområders produktions- og markedsforhold kunne have frembragt yderligere og måske mere varierede resultater af interesse for problemstillingen. På den anden side fortjener forfatteren ros for, at det er lykkedes ham uden at sprænge fremstillingens rammer at kombinere sin teoretiske analyse med en empirisk undersøgelse, der bygger på et meget omfattende materiale. Hvad enten konklusionerne akcepteres eller ikke, har han på særdeles tankevækkende måde kastet nyt lys over de problemer, han behandler.

Også andre af Hoffmeyers arbejder viser en forening af teoretisk analyse og empirisk undersøgelser. Det gælder f. eks. artiklerne om vor afhængighed af den amerikanske konjunkturudvikling og om Leontief-paradokset.

Til bogen om prisstabilitet og fuld beskæftigelse er der fremlagt førsteudkast til 8 kapitler. Til visse dele foreligger der fuldt udarbejdet udkast, medens det på andre punkter kun antydes, hvad der senere skal indføres. Arbejdet er sat i gang af sparekassen Bikuben, og bogen er beregnet på at skulle kunne læses af et publikum uden særlige, faglige forudsætninger. Den skal dog ikke blot give en populær fremstilling af allerede foreliggende teorier og oplysninger. Der er foretaget specielle beregninger og indsamlet særligt materiale vedrørende visse spørgsmål. Bogen indeholder således et kapitel om lønglidningen, som tegner til at bringe nye, interessante oplysninger. De dele, til hvilke der foreligger et nogenlunde fuldstændigt udkast, viser en fremstillingsform, som på udmærket måde er afpasset efter den læserkreds, bogen henvender sig til.

Dr. Hoffmeyer har i sine arbejder dokumenteret selvstændighed og moden dømmekraft. Han forholder sig kritisk over for gængse opfattelser og søger så vidt muligt at efterprøve de gældende teorier og sine egne hypoteser ved hjælp af empirisk materiale. Dispositionen i hans skrifter er overskuelig og velafvejet, og fremstillingen er klar og inciterende. Om de forfattere, hvis opfattelse han forkaster, udtaler han sig undertiden noget affejende, men i forbindelse med sine egne præstationer viser han både beskedenhed og selvkritik. Han præciserer nøje, hvilke af hans konklusioner han anser for verificerede, og hvilke der kun kan anses for at være plausible antagelser.

Udvalget finder, at Holger Gads hovedarbejde på en række vigtige punkter er behæftet med alvorlige mangler, og mener at det endelige valg må stå mellem Danø og Hoffmeyer. Begge disse ansøgere har ved deres skrifter og ved deres universitetsundervisning lagt udmærkede pædagogiske evner for dagen, og efter udvalgets opfattelse vil de hver for sig på fuldt ud tilfredsstillende måde være i stand til at varetage den undervisning, der er knyttet til det ledige professorat. I den videnskabelige forskning finder udvalget, at Hoffmeyer hidtil har vist sig som den mest selvstændigt produktive, og man indstiller derfor, at professoratet besættes med Hoffmeyer.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke universitetsadjunkt, dr. oec. Holger Gad indsendte bemærkninger til indstillingen.

Udvalgsindstillingen blev derefter behandlet på fakultetets møde den 6. november 1959, hvor udvalgets indstilling enstemmigt tiltrådtes af fakultetet.

Efter at Konsistorium i dets møde 11. november 1959 havde til-

sluttet sig indstillingen, blev sagen under 12. november 1959 indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 30. november 1959 lektor, dr. polit. Erik Hoffmeyer udnævnt til professor i nationaløkonomi ved Københavns universitet fra 1. december 1959 at regne.

6. *Professor, dr. phil. Anders Hjorth Halds afgang og lektor, dr. phil. Georg Raschs udnævnelse til professor i statistik*

(j. nr. 564/60).

Ved kgl. resolution af 8. juli 1960 blev professor i statistik under det rets- og statsvidenskabelige fakultet, dr. phil. Anders Hjorth Hald udnævnt til professor i matematisk statistik under det matematisk-naturvidenskabelige fakultet.

Efter at det således ledigtblevne embede under 24. oktober 1960 var blevet opslået, blev under 24. november 1960 de indkomne 3 ansøgninger, nemlig fra cand. act. et mag. art. Gustav Henning Leunbach, lektor, dr. phil. Georg William Rasch og cand. polit. Ernst Lykke Jensen tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 et udvalg, bestående af professorerne, dr. polit. P. Nørregaard Rasmussen, fil. dr. Leo Törnqvist, Helsingfors og fil. dr. Herman Wold, Uppsala. Dette udvalg afgav under 18. januar 1962 følgende indstilling til fakultetet:

»Cand. polit. Ernst Lykke Jensen er den yngste af de tre ansøgere (f. 1927). Han er cand. polit. fra 1952 og har fra 1954 været ansat ved Københavns universitets statistiske institut, først som videnskabelig assistent og derefter som amanuensis. Siden 1957 har han været lærer ved universitetet. I 1960-61 studerede han i U. S. A.

Lykke Jensens arbejder kan opdeles i tre grupper:

- 1) nationaløkonomiske og mindre statistiske arbejder,
- 2) refererende arbejder og
- 3) selvstændige forskningsbidrag.

Til den første gruppe kan man henføre arbejderne nr. 1-4 i emnelisten. De to første arbejder (1 og 2) er af ret begrænset omfang og indholdet i dem afviger ikke synderligt fra tidligere fremstillinger fra det omtalte område af nationaløkonomien. I de to øvrige arbejder (3 og 4) fremsætter Lykke Jensen visse interessante synspunkter på forskellige statistiske områder. Disse arbejders omfang og værdi er dog begrænset.

Til den anden gruppe henfører sig forelæsningsnoter (nr. IIx) fra en forelæsningsrække over kvalitetskontrol af professor Hald. Ifølge sagens natur er der ikke her tale om et originalt arbejde, men arbejdet er en omhyggelig og pædagogisk set vellykket indsats. Til samme gruppe henføres nr. Ix, som dog ikke tages med i vor bedømmelse, da ansøgeren har oplyst at dette arbejde kun er medtaget ved en fejltagelse (under hans bortrejse i U. S. A.). Ligeledes må til denne gruppe henføres en afrundet fremstilling af repræsentative undersøgelsers teori og metode (nr. 8). Lykke Jensen står som forfatter, men han påpeger, at fremstillingen er

baseret på en af professor Hald holdt forelæsningsrække. Fremstillingen er også her med nogle få undtagelser bemærkelsesværdigt klar og letfattelig. Efter læsning af dette arbejde er man i hvert fald overbevist om ansøgerens gode pædagogiske fremstillingsevner. Det kan tilføjes, at arbejdet ikke er rent refererende, men de selvstændige bidrag er små. De refererer sig til detaljer, eksempelvis hans behandling af endelighedskorrektioner for momenter af højere orden, og kunne måske mere hensigtsmæssigt have været offentliggjort på anden måde.

Til den tredje gruppe henfører vi resten af Lykke Jensens arbejder, d. v. s. nr. 5, 6, 7 og 9 samt et senere indleveret arbejde »Om matematisk og stokastisk lagerteori«. Arbejderne 6 og 9 viser, at Lykke Jensen efter offentliggørelse af arbejde nr. 8 har udviklet sig til en ret fremtrædende samplingsteoretiker. Særlig i nr. 6 viser han, at han er i besiddelse af virkelig god indsigt på samplings-teoriens område. Nr. 5 er et lille notat, som knytter sig til nr. 8.

Afhandlingen »Om matematisk og stokastisk lagerteori« er uden tvivl Lykke Jensens mest betydelige arbejde. I denne afhandling præsenterer han en række interessante synspunkter på dette omfattende og i litteraturen meget omtalte problem. Han udviser her en meget større selvstændighed end i noget af sine tidligere arbejder og kommer selv med en række løsningsforslag, idet man dog kunne ønske sig, at disse havde været bragt til en gennemført løsning.

Nr. 7 knytter sig naturligt til dette arbejde. Der gives heri en sammenfatning af en række fordelingsteoretiske problemer. Arbejdet er refererende, men der er ydet en god indsats ved at samle et stort og hidtil nok så uoverskueligt stof.

Lykke Jensens største mangel er hans tilbøjelighed til alene at behandle et problems teoretiske aspekter, uden i det hele taget at interessere sig for om den opstillede teoretiske model fungerer i virkeligheden. Den empiriske behandling af de teoretiske problemer er måske ikke helt forsømt af Lykke Jensen. Arbejdet nr. 9, som i og for sig synes at være et godt oplæg til empirisk arbejde, vides således at være gennemført og taget i praktisk brug for 2–3 år siden. Det er imidlertid en alvorlig indvending mod ansøgeren, at han ikke har fundet det nødvendigt som ansøger til et professorat i statistik at dokumentere empirisk behandling. Man må anse det for at være en meget vigtig opgave for en statistiker ved hjælp af empirisk materiale at undersøge, hvorvidt den af ham opstillede teoretiske model i det hele taget kan anses for at være realistisk. Desuden bør en statistiker kunne anvende de empiriske resultater til at forsøge at forbedre og forandre den opstillede model, så den bedre svarer til de faktiske forhold.

Et flertal, Leo Törnqvist og Herman Wold må under hensyntagen til det ovenfor anførte konstatere, at cand. polit. Ernst Lykke Jensen indtil videre ikke fuldt overbevisende har dokumenteret sin kompetence for et professorat i statistik.

Et mindretal, P. Nørregaard Rasmussen, mener at Lykke Jensen har dokumenteret sin kompetence, idet mindretallet fremhæver, at det opslåede professorat i statistik henhører under det rets- og statsvidenskabelige fakultet. Undervisningen er for økonomistuderende og vejledning og samarbejde indenfor fakultetet bliver for og med økonomer. Mindretallet lægger under henvisning hertil særlig vægt på, at ikke alene er Lykke Jensen økonom af uddannelse, men har tillige i alle sine arbejder vist interesse for en række for økonomi vigtige statistiske metoder og i anvendelse af statistiske betragtningsmåder har han næsten undtagelsesfrit vendt sig mod økonomien.

Cand. act. et mag. art. Gustav Henning Leunbach er født 1921, cand. act. fra 1946 og mag. art. (i slavisk filologi) fra 1953. Han studerede i 1946–48 i Oslo og har siden med afbrydelser fungeret som assistent og lærer i matematik og statistik ved Københavns universitet. Han er nu afdelingsleder ved Danmarks pædago-

giske institut. Hans videnskabelige produktion behandler i hovedsagen tre områder, nemlig

- 1) spil- og decisionsteori,
- 2) statistikkens anvendelse indenfor telefonvæsenet samt
- 3) statistiske metoder indenfor psykologi og sociologi.

Området spil- og decisionsteori omfatter største delen af hans produktion (nemlig 9 arbejder af de 14, som er indsendt af den på 20 numre fremsendte liste). Det er fortjenstfuldt, at han har interesseret sig for disse nye områder, og der savnes ikke interessante indslag. Som helhed er den samlede videnskabelige tyngde af disse arbejder dog ikke meget betydelig.

Arbejderne, som omfatter statistikkens anvendelse indenfor telefonvæsenet er omhyggeligt gennemført og hans resultater sikkert af interesse på området. Men han har ikke ført undersøgelserne særlig langt og disse pretenderer vel heller ikke at være af større relevans fra et alment videnskabeligt synspunkt.

På det tredje område, d. v. s. statistikkens anvendelse indenfor psykologien og sociologien har Leunbach indtil videre kun publiceret et arbejde, nemlig en duplikeret lærebog i statistik og sandsynlighedskalkyler for psykologer (nr. 18 i emnefortegnelsen) samt derudover indleveret et udkast til et arbejde på sociologiens område. I sin lærebog behandler Leunbach alene de elementære statistiske metoder og kommer egentlig ikke med noget nyt udover det, som allerede findes trykt i de fleste lærebøger. Fremstillingen er ret klar og saglig, men tyder dog ikke på nogen stor pædagogisk evne. Om Leunbachs sociologiske arbejder kan man på dette stadi endnu ikke sige meget, eftersom i det indleverede udkast kun de mest elementære af de problemstillinger, som den primære indholdsfortegnelse lover, er behandlet.

Undertegnede må konstatere, at cand. act. et mag. art. Gustav Henning Leunbach hidtil ikke har publiceret arbejder af omfang og kvalitet, som kan vise, at han er kompetent til at opnå et professorat i statistik.

Dr. phil. Georg William Rasch er født i 1901, mag. scient. (matematik, fysik og astronomi) fra 1925 og dr. phil. fra 1930 (på en matematisk afhandling). Han har i flere perioder studeret i udlandet (Norge, England og – senest i 1960 – U. S. A.). Han har siden 1923 været knyttet til Københavns universitet som assistent i matematik og som lektor i biologisk og matematisk statistik. Han har drevet en vidtstrakt konsulentvirksomhed i statistik og har desuden været knyttet til Statens Seruminstitut, Militärpsykologisk Tjeneste og Danmarks pædagogiske institut. Han er medlem af International Statistical Institute.

Eftersom Rasch er betydeligt ældre end sine to medansøgere er det naturligt, at hans publikationsliste er meget mere omfattende end deres. Han er tillige fortrolig med problemer på alle statistikkens hovedområder. For overskuelighedens skyld kan vi inddеле hans produktion i følgende tre grupper:

- 1) rent matematiske arbejder (nr. 1-9, 12, 33, 34, 80) og matematisk-statistiske arbejder af rent teoretisk karakter (nr. 28, 35, 44, 50, 53, 60, 63, 74, 77),
- 2) ca. 55 arbejder på forskellige områder af den anvendte statistik samt
- 3) arbejder, som behandler forskellige psykologiske og pædagogiske problemer samt den matematiske psykologi (nr. 58, 59, 65, 66, 67, 78, 79, 85, 86).

Rasch's matematiske arbejder viser, at han er i besiddelse af en særlig kvalifikation på matematikkens område, hvilket også har været ham til stor hjælp, hvor han behandler matematisk-statistiske problemer. Blandt hans teoretiske arbejder på statistikkens område må fremhæves nr. 44, som viser, at Rasch formår at løsgøre sig fra tidligere fremherskende tankebaner og præstere et selvstændigt teoretisk ræsonnement. Videre kan i denne forbindelse fremhæves arbejdet nr. 63, som behandler stokastiske differentiaalligninger og viser, at

Rasch også formår at interessere sig for nye og aktuelle problemer indenfor statistikken.

Rasch's produktion på den anvendte statistiks område er næsten overvældende, og endda anfører han, at ca. 50 arbejder ikke er medtaget i listen over indsendte arbejder. De fleste af hans arbejder berører medicinens og biologiens område, men også andre områder er berørt (f. eks. kemi og landbrug). I denne sammenhæng bør man bemærke, at Rasch ved behandlingen af et forelagt problem, ikke blot er nøjedes med at forsøge at løse det forhåndenværende, praktiske spørgsmål, men har set sig foranlediget til at give en diskussion af de anvendte statistiske metoder.

I sine arbejder på den anvendte statistiks område viser Rasch sig at være en god repræsentant for R. A. Fischers experimentalstatistik. Det hører til hans fortjenester at have indført disse metoder i Danmark. Rasch anvender i stor udstrækning, i det mindste i de tidligere arbejder, sådanne statistiske metoder som t-testet, variansanalyse, regressionsanalyse m. m. Allerede relativt tidligt begynder han at bevæge sig på grænseområdet mellem den eksperimentelle og den ikke-eksperimentelle statistik og hans tekniske register omfatter også greb, som er af betydning i rent ikke-eksperimentelle situationer.

Om arbejderne i denne gruppe kan man sige, at de viser, at Rasch er en god all-round statistiker. De fleste af hans arbejder er af eksperimental-statistisk natur, men gennemgående gælder det, at han viser stor evne, når gængse statistiske metoder skal tilpasses og udvikles til det foreliggende problem. Desuden bør man i denne sammenhæng påpege, at Rasch's fremstillingsmåde er klar og koncis.

Som en selvfølge må overfor denne store produktion nævnes, at der eksisterer adskillige »gengangere« for så vidt som samme metode tillæmpes på forskellige problemer. Videre må nævnes, at hans produktion kan være noget ujævn. Imellem hans arbejder findes svage og lidet gennearbejdede ting (som 57, 74 (skrevet med en anden), 80 og 83), som med fordel kunne have været sorteret fra i den fremsendte publikationsliste.

I de seneste år er Rasch i høj grad begyndt at interessere sig for den matematiske psykologi og arbejderne på dette område udgør kernen i gruppe 3. Nogle tidligere arbejder af psykologisk-pædagogisk karakter kan man også henregne til denne gruppe. I disse sidstnævnte arbejder anlægger Rasch en ret kritisk tone imod en stor del af de på området herskende metoder og denne kritiske tone går også igen i de senere arbejder på psykologiens område. Man bør dog lægge mærke til, at Rasch ikke ensidigt kritiserer, men selv forsøger at bygge nye metoder op. Dette kommer specielt til syne i hans sikkert mest betydelige arbejde, »Probabilistic Models for Some Intelligence and Attainment Test« (nr. 85), samt også i følgende arbejde (nr. 86), som dog for en stor del støtter sig til den ovennævnte bog.

I sin bog opstiller han tre stokastiske modeller for reaktioner på nogle præstationstest og nogle intelligencetest. Hver model specificerer en fordelingsfunktion for en given persons potentielle svar på en given stimulus, fra en vis mængde af forbundne stimuli, og denne fordelingsfunktion beror på een parameter, som karakteriserer personen og een parameter, som karakteriserer stimulus. Modellerne har en bemærkelsesværdig almen egenskab, som gør det muligt ved analysen af data at udskille de personlige parametre fra stimulus parametrene og omvendt.

Den ovennævnte modeltype er helt ny indenfor den matematiske psykologi, og dette viser, at Rasch har format og vilje til at løsgøre sig fra de traditionelle teorier, når disse efter hans mening ikke opfylder de krav, som stilles til dem. De matematisk-statistiske resultater, som nås, er formentlig originale og er uden tvivl hans bedste bidrag på dette område.

Det er endnu for tidligt at sige noget om hvorvidt Rasch's metoder vil blive alment akcepteret indenfor den psykologiske forskning, men allerede den intellektuelle kraftprøve, som udarbejdelsen af den omtalte bog indebærer, vidner om Rasch's videnskabelige format og om vidden i hans perspektiv.

Fremstillingen ovenfor viser klart, at Rasch både på grund af sin omfattende virksomhed som all-round statistiker samt på grund af sin dygtighed på den anvendte statistiks område har dokumenteret en overbevisende kompetence for det ledige professorat i statistik.

Sammenfattende finder vi, at der er klar distance mellem Lykke Jensen og Dr. Rasch, således at vi ønsker at indstille Dr. Rasch til det ledige professorat.«

Indstillingen blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, der ikke fremsatte bemærkninger til indstillingen.

Udvalgsindstillingen tiltrådtes derefter af fakultetet i møde den 7. februar 1962 og af konsistorium i møde den 20. februar 1962.

Efter at indstillingen under 16. marts 1962 var blevet indsendt til ministeriet, blev ved kgl. resolution af 29. maj 1962 lektor, dr. phil. Georg William Rasch udnævnt til professor i statistik ved Københavns universitet fra 1. juni 1962 at regne.

C. DET LÆGEVIDENSKABELIGE FAKULTET

1. Professor i hud- og kønssygdomme, dr. med. H. Haxthausens død og assisterende overlæge, dr. med. Johann Gustav Asboe-Hansens udnævnelse til professor i dette fag

Den 18. september 1959 afgik professor i hud- og kønssygdomme, dr. med. Holger Haxthausen ved døden.

Efter at det således ledigtblevne embede under 18. november 1959 var blevet opslået, blev under 12. december 1959 de indkomne 5 ansøgninger, nemlig fra assisterende overlæge, dr. med. Johann Gustav Asboe-Hansen, 1. assistent, dr. med. Bjørn Heilesen, kst. overlæge, dr. med. Sven Ancher Kvorning, 1. lægeassistent, dr. med. P.-H. Nexmand og 1. reservelæge, dr. med. Flemming Reymann tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Rich. Ege (formand), dr. med. J. Engelbreth-Holm og dr. med. Poul Bonnevie samt professor ved Århus universitet, dr. med. Esbern Lomholt og professor ved den kliniske praktikantundervisning, overlæge ved Finseninstitutet, dr. med. Poul V. Marcussen. Dette udvalg afgav under 19. april 1960 følgende indstilling til fakultetet:

»Johann Gustav Asboe Hansen er født 1917 og kandidat fra sommeren 1943 med hovedkarakter laudabilis (213 $\frac{1}{3}$ points). Hans almene uddannelse har strakt

sig over ca. 3 år og hans dermato-venerologiske over ca. $12\frac{1}{2}$ år, heraf halvdelen af tiden som 1. reservelæge på 3 forskellige københavnske hospitaler. Siden den 1. oktober 1959 har han været ansat som assisterende overlæge ved Finseninstituttets afdeling for hudsygdomme. Hans samlede uddannelse må således anses for særdeles fyldig.

Han har i 1951 opnået autorisation som speciallæge i hud- og kønssygdomme.

I 1949 har han deltaget i kursus i anvendelse af radioaktive isotoper indenfor biologien på universitetets zoofysiologiske institut.

Han har foretaget 4 studierejser til U. S. A., Canada og Sverige.

Som 1. reservelæge har han deltaget i praktikantundervisningen og under sin ansættelse på rigshospitalet lejlighedsvis varetaget fagprofessorens undervisning og examiner i dermato-venerologi.

På en afhandling om bindevævs mucinøse substanser erhvervede dr. Asboe Hansen i 1951 den medicinske doktorgrad. Afhandlingen vidner om en klar videnskabelig evne og om nøgternhed i vurderingen af de gjorte fund og danner grundlaget for hans senere arbejde om mesenchymets intercellulære substanser.

Hans produktion iøvrigt er meget omfattende, selv bortset fra at 20 af de ialt ca. 90 publikationer er oversigtsartikler, kongresforedrag, håndbogskapitler o. lign. Hovedparten af hans videnskabelige arbejde repræsenterer en klar linie med mesenchymforskningen som grundlag. Tyngdepunktet i disse arbejder ligger i behandlingen af dermatologiske emner, af hvilke særligt skal fremhæves følgende:

Flere arbejder omhandler den bulløse, keratogene og pigmenterende dermatitis hos nyfødte, hvis forbindelse med incontinentia pigmenti ansøgeren har påvist. Andre omhandler urticaria pigmentosa, hvis optræden som led i en system-sygdom – mastocytose – han har bidraget til at belyse. Atter andre omhandler det lokaliserede myxoedem, til hvis patogenese ansøgeren har givet værdifulde experimentelle bidrag. Iøvrigt har han skrevet en række andre gode arbejder om dermatologiske emner (f. ex. undersøgelse og behandling af keloider og trykprøven som diagnostisk kriterium ved pemphigus), der alle viser hans vågne kliniske sans i kombination med teoretisk forskning.

Hans samlede publikationer vidner om udmærkede didaktiske evner.

Siden 1949 har ansøgeren som gæst på universitetets medicinsk-anatomiske institut ledet det såkaldte bindevævslaboratorium. Han har evnet at samle et stort antal videnskabelige medarbejdere fra Danmark og udlandet. Der er fra dette laboratorium udgået en stor række arbejder, herunder 6 antagne disputatter af eksperimentel morfologisk natur, især omhandlende så omdiskuterede emner som mastcelleproblemerne og bindevævs grundsubstanser. Denne indsats vidner om ansøgerens videnskabeligt inspirerende og organisatoriske evner.

Såvel i uddannelsesmæssig som videnskabelig henseende må dr. Asboe Hansen anses for at være fuldtud kvalificeret til det ansøgte professorat.

Bjørn Heilesen er født 1913 og kandidat fra sommeren 1940 med hovedkarakteren laudabilis ($248\frac{2}{3}$ points).

Han har 2 års almen uddannelse og ca. 13 års dermato-venerologisk uddannelse, heraf 5 år som 1. reservelæge på en enkelt afdeling. Siden den 1. oktober 1957 har ansøgeren uddannet sig som patolog på 3 forskellige instituter med henblik på at specialisere sig i hudsygdommenes patologi.

I 1951 opnåede han specialistanerkendelse i dermato-venerologi.

Han har foretaget studierejser til London, Zürich og U. S. A.

Ansøgerens første videnskabelige arbejde som led i et team-work på zoofysiologisk institut er et godt bidrag til kendskabet til fedtstoffernes intermediære omsætning i tilknytning til muskelarbejde. I 1946 erhvervede han ved Karolinska

Institutet i Stockholm den medicinske doktorgrad på en afhandling om *Acarus scabiei* og scabies. Afhandlingen er en meget fyldig og velskrevet monografi med hovedvægten på det zoologisk-biologiske område.

Et lignende emne som disputatsens har ansøgeren undersøgt under et studieophold i London, nemlig allergien ved insektstik. Endvidere har han i samarbejde med Else Krag Andersen undersøgt bakteriers, specielt *staphylococcus aureus*' betydning for eczempatogenesen. Fraset en opgørelse over et materiale af acrodermatitis Dore omhandler de øvrige publikationer helt overvejende behandlingsresultater.

Dr. Heilesens videnskabelige arbejder ses ikke at være af et sådant omfang og af en sådan kvalitet, at det kan kvalificere ham til det ansøgte professorat.

Svend Ancher Kvorning er født 1916 og kandidat fra vinteren 1940/41 med hovedkarakteren *laudabilis* ($222\frac{1}{3}$ points).

Han har ca. 4 års almen uddannelse og en dermato-venerologisk uddannelse på ca. 10 år, heraf dog kun $2\frac{1}{2}$ år som 1. reservelæge. Han har desuden i $2\frac{1}{2}$ år været ansat som videnskabelig assistent ved universitetets farmakologiske institut. Siden 1. oktober 1959 har han været konstitueret som overlæge ved rigshospitalets afd. H. Hans samlede uddannelse må således anses for fyldig.

Han har gennemgået forskellige supplerende kurser, bl. a. kursus i mikrokemi på Danmarks tekniske Højskole og isotopkursus for læger på Finseninstitutet. Endvidere har han bestået embedslægeeksamen sommeren 1956 og opnået specialistanerkendelse i dermato-venerologi 1953.

Ansøgeren har været på et længere studieophold i U. S. A. samt foretaget kortere studierejser til forskellige europæiske forskningscentre. Siden oktober 1959 har han været taget undervisningen og examen i det ledige professorat.

Ansøgerens videnskabelige produktion er ret omfattende, dog må det nævnes, at en ikke uvæsentlig del af publikationerne er udført i samarbejde med andre. Af arbejder, som ansøgeren er eneforfatter til, skal særligt fremhæves arbejderne om hudfedt og salver.

Han erhvervede i 1950 den medicinske doktorgrad på en serie afhandlinger: »Investigations into the Pharmacology of Skin Fats and Ointments« I-VI. Arbejdet er en grundig undersøgelse over hudfedtets sekretmængde og sammensætning, fortrinsvis under normale fysiologiske forhold. Hovedvægten ligger på det metodologiske område. Den sidste delafhandling omhandler hudens evne til at absorbere salvesubstrat.

Af egentlige dermatologiske arbejder, såvel experimentelle som terapeutiske, foreligger der kun få. Af disse skal nævnes to om resorption af salicylsyre fra salver og et om resorption af tunge metalforbindelser fra lappeprøver fugtet med detergens, der særligt skal fremhæves, samt et som manuskript indsendt arbejde om igangværende forsøg om kontaktallergi hos marsvin.

Af de i fællesskab med andre publicerede afhandlinger skal især fremhæves studier over hypometabolisme sammen med E. Kirk og undersøgelserne over hyaluronidase sammen med S. Dalgaard-Mikkelsen og E. Hvidberg.

Ansøgeren har fremlagt og offentliggjort en lang række interessante kasuistikker, som vidner om hans vågne kliniske sans.

Dr. Kvorning må såvel uddannelsesmæssigt som videnskabeligt anses for kvalificeret til det ansøgte professorat.

Poul Helnæs Nexmand er født 1914 og kandidat fra sommeren 1940 med hovedkarakteren *laudabilis* ($209\frac{1}{3}$ points).

Hans almene uddannelse omfatter godt 1 år og hans dermato-venerologiske ca. 15 år, heraf 9 år som 1. reservelæge på 3 forskellige afdelinger. Han har i 4

måneder været lægeassistent ved rigshospitalets allergikerklinikker. Siden den 1. november 1958 har ansøgeren været ansat som 1. lægeassistent ved Vestre Hospital og Københavns Fængsler. Ansøgeren har været fungerende overlæge ved rigshospitalets afd. H i tre uger i 1959.

Han opnåede i 1949 specialistanerkendelse i dermato-venerologi.

Han har foretaget to studierejser til U. S. A. og europæiske forskningscentre.

Ansøgeren har i 1947-53 holdt forelæsninger over sexualhygiejne for mandlige studerende og i september 1959 varetaget undervisningen af de medicinske studerende i dermato-venerologi, ligesom han som 1. reservelæge har deltaget i praktikantundervisningen.

Dr. Nexmand erhvervede i 1948 den medicinske doktorgrad på en afhandling betitlet: »Clinical studies of Besniers' prurigo«. Afhandlingen er et solidt og omhyggeligt gennemført klinisk arbejde, der vidner om kritisk sans. Særligt skal fremhæves den dybtgående vurdering af allergologiske undersøgelsesmetoder.

Ansøgerens dermatologiske publikationer omhandler dels enkelttilfælde, dels undersøgelser af cytologien ved allergiske reaktioner samt et par kritisk-experimentelle undersøgelser af nye farmakas virkning.

Foruden de omtalte videnskabelige arbejder foreligger fra ansøgerens hånd en lang række gode kasuistikker.

Dr. Nexmands uddannelse indenfor specialet er meget fyldig, men den videnskabelige produktion ses ikke at være tilstrækkelig til at kvalificere til det ansøgte professorat.

Flemming Reyman er født 1916 og kandidat fra sommeren 1942 med hovedkarakteren laudabilis (225 points).

Hans almene uddannelse omfatter ca. 3 år og hans dermato-venerologiske godt 9 år, heraf $2\frac{1}{2}$ år som 1. reservelæge på en enkelt afdeling. Han beklæder endnu den sidstnævnte stilling.

Han har i 5 år været ansat som assistent ved Seruminstitutets vaccineafdeling.

Han opnåede specialistanerkendelse i dermato-venerologi i 1954.

Ansøgeren har foretaget to studierejser til Nordafrika og U. S. A.

Han erhvervede i 1951 den medicinske doktorgrad på en oversigtsafhandling med titlen: »Studies of the bacteriology of *H. ducreyi* with special reference to the diagnosis of chancroid« i forbindelse med 4 tidligere offentliggjorte artikler. Afhandlingen er en korrekt gennemført bakteriologisk studie over en vanskelig dyrkelig bakterie, hvorved vaccinefremstilling muliggjordes og mulighederne for diagnostisk dyrkning forbedredes.

Ansøgerens øvrige publikationer, som i ganske overvejende grad er udført i samarbejde med andre, omhandler resultater af forskellige hudsygdommes behandling med ACTH og hydrocortisone m. v., herunder i moderne salvesubstrat.

I betragtning af ansøgerens meget begrænsede videnskabelige produktion kan man ikke anse ham for kvalificeret til det ansøgte professorat.

Som det fremgår af ovenstående kan udvalget, idet der lægges særligt vægt på de videnskabelige kvalifikationer, kun anse dr. Asboe Hansen og dr. Kvorning for kvalificerede til det ansøgte professorat.

Ved den indbyrdes afvejning af de to sidstnævntes kvalifikationer må udvalget fremhæve, at dr. Asboe Hansens videnskabelige arbejde er det mest omfattende og originale og især indenfor det dermatologiske område det mest værdifulde. Når hertil føjes hans evner som videnskabelig organisator, skal udvalget enstemmigt indstille ham til det ledige professorat.

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke dr. med. Bjørn Heilesen og

dr. med. P.-H. Nexmand afgav bemærkninger til indstillingen. Ved skrivelse af 9. maj 1960 trak dr. med. Flemming Reymann sin ansøgning tilbage.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet på dettes møde den 16. maj 1960 og af konsistorium på dettes møde den 15. juni 1960, blev sagen under 17. juni 1960 indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 2. august 1960 assisterende overlæge ved Finseninstitutet, dr. med. Johann Gustav Asboe-Hansen udnævnt til professor i hud- og kønssygdomme ved Københavns universitet og overlæge ved rigshospitalets afdeling for hud- og kønssygdomme og den dertil knyttede poliklinik fra 1. august 1960 at regne.

2. Oprettelse af et ordinært honorarlønnet professorat i børnesygdomme og overlæge, professor, dr. med. Oluf Andersens beskikkelse til professor i dette fag.

(j nr. 132/60).

Det lægevidenskabelige fakultet afgav efter indstilling fra professor i pædiatri, dr. med. Preben Plum under 21. december 1959 følgende indstilling til universitetets rektor:

»Fakultetet skal herved andrage om, at der oprettes et nyt ordinært professorat i børnesygdomme, som det er hensigten uden forudgående opslag af stillingen at søge besat med nuværende overlæge ved Dronning Louises Børnehospital, professor ved den kliniske praktikantundervisning i børnesygdomme, dr. med. Oluf Andersen.

Endvidere skal man ansøge om, at professoratet ved den kliniske praktikantundervisning omnormeres til et lektorat i børnesygdomme.

Den nuværende undervisningsstab i børnesygdomme omfatter foruden fagprofessoren to lektorer, begge knyttet til rigshospitalets afdeling for børnesygdomme, og det omtalte praktikantprofessorat, der beklædes af professor Andersen.

Lektorerne og praktikantprofessoren afholder i 2. semester efter 1. del overlægekliniker for de studerende, der til denne undervisning inddeles i en række mindre hold à 15-20 studenter. Hvert hold har 2 ugentlige kliniktimer.

Fagprofessoren varetager den øvrige undervisning i form af forelæsninger og klinikker samt afholder examen i faget.

Baggrunden for ønsket om oprettelsen af endnu et ordinært professorat i pædiatri er den, at undervisningen i faget ved Københavns universitet ikke er på højde med tidens krav.

Årsagerne hertil er flere.

I. Pædiatriens område er blevet udvidet:

- a) Barnets normale fysiske og psykiske udvikling tillægges nu langt større og videregående betydning end tidligere. »Growth and development«, »child health« og »child guidance« er de betegnelser som i den engelsktalende medicin dækker disse nyere områder af pædiatrien.
- b) De praktiserende lægers stærkt udvidede opgaver m. h. t. profylaktisk og hygiejnisk virksomhed overfor børn stiller øgede krav til undervisningen i pædiatri, ikke mindst fordi de fleste læger kun har mulighed for at få denne undervisning før embedsexamen.

c) Medicinens og naturvidenskabens almindelige vækst medfører, at pædiatrien, som kan siges at være summen af barnealderens specifikke sygdomme + de også i andre aldersklasser forekommende sygdomme, modificeret symptomatologisk og forløbsmæssigt af barnets udviklingstrin, vokser i omfang mere end de enkelte fagområder hvoraf den er sammensat.

II. Antallet af studenter i forhold til professorer er for stort. Ikke mindst i et fag som pædiatri, der spænder fra banale barneværelsesproblemer til skæbnesvangre udviklingsanomalier, er det vigtigt, at studenterne har mulighed for diskussion af og spørgsmål om alle de problemer, som det er umuligt for læreren at komme ind på.

Antallet af studenter per pædiatriprofessor er større i Danmark end i de øvrige skandinaviske lande, som det ses af nedenstående opstilling, hvor tillige antallet af hjælpelærere og tidspunktet for oprettelsen af første ordinære professorat er opført. Docenters og lektors virksomhed er næppe direkte proportionalt med deres antal, men man har indtryk af at den enkelte docent og lektor i de øvrige skandinaviske lande i adskillige tilfælde har lige så stort undervisningsarbejde som her.

	Danmark (København og Århus)	Finland	Norge	Sverige
Første ordinære professorat i pædiatri.	1931	1892	1895	1845
Nuværende antal ordinære professorer i pædiatri.	2	3	2	5
Antal kandidater per år	250	200	100	350
Studenter per professor i pædiatri.	125	67	50	70
Docenter, lektorer og lige-stillede.	4	18	8	25

III. Patientmaterialet, som står til rådighed for pædiatriundervisningen ved Rigshospitalet, er utilstrækkeligt både i henseende til antal og sammensætning. Selvom dette forhold vil blive afhjulpel en del når den nye børneafdeling i løbet af nogle år (5-6 ?) kan tages i brug i fuld udstrækning, d. v. s. når den nye bygning ikke længere skal benyttes til aflastning for andre afdelinger, vil det alligevel ikke være muligt at få en så alsidig belægning, navnlig ikke i henseende til acutte tilfælde og i henseende til banale tilfælde, som undervisningen kræver.

De under I og II nævnte omstændigheder ville påvirkes i gunstig retning ved ansættelsen af endnu en ordinær professor. Manglerne i pædiatriundervisningen kan ikke afhjælpes ved ansættelse af flere hjælpelærere, for hvem undervisning er en bibeskæftigelse, men kun ved at forøge antallet af personer, der har som hovedopgave at undervise studenter.

Det kan tilføjes at dublering af det ordinære professorat endvidere ville være af væsentlig betydning for den postgraduate undervisning og for den pædiatriske forskning.

Den under III nævnte mangel på patientmateriale til undervisning (og til forskning) ville afhjælpes, såfremt overlægen på D. L. B. blev ordinær professor. D. L. B. råder over et stort patientmateriale af mere blandet natur end Rigshospitalets.

Med henblik på at opnå den tilsigtede forbedring af pædiatriens stilling – undervisnings- som forskningsmæssigt – har fakultetet forhandlet med bestyrelsen for Dronning Louises Børnehospital. Forhandlingerne er resulteret i den i genpart vedlagte overenskomst af 7. d. m.

Ifølge overenskomstens § 1 udnævnes den nuværende overlæge ved hospitalet til professor i pædiatri ved universitetet.

Han forbliver ansat som tjenestemand ved hospitalet og modtager fra universitetet et på finansloven fastsat honorar i sin egenskab af professor.

Om fordelingen af undervisningsudgifterne indeholder § 2, stk. 1 nærmere bestemmelse.

Som det fremgår af § 4 har overenskomsten kun begrænset gyldighed, idet den ophører ved ledighed i stillingen som overlæge ved hospitalet, dog senest pr. 1. juli 1971. Såvidt muligt optages der i passende tid inden overenskomstens ophør forhandling mellem de to parter om et fortsat samarbejde.

I konsekvens heraf fastsætter § 2, stk. 2, at tilskud til byggearbejder o. lign. normalt ikke kan ydes. Det må endvidere være en selvfølge, at lektorstillinger o. lign., som fremtidig måtte blive knyttet til professoratet, ikke kan tillægges nogen ved hospitalet ansat udover overenskomstens gyldighedsperiode.

Af betydning for det fremtidige samarbejde er bestemmelsen i § 3 vedrørende fakultetets adgang til at udpege et medlem til bestyrelsen.

Skulle de i § 4, stk. 2 forudsatte forhandlinger resultere i, at der ikke vil være grundlag for et fortsat samarbejde, er det hensigten at opslå professoratet ledigt, således at det vil kunne søges af overlæger ved pædiatriske afdelinger i Storkøbenhavn.

Undervisningen i pædiatri agtes fremtidig tilrettelagt således, at de to fagprofessorer i fællesskab skal varetage forelæsningerne samt hver examinere halvdelen af de studerende ved den kliniske examen i faget til embedsexamen. Det skal i denne forbindelse anføres, at der i de to andre fag, hvori der afholdes klinisk examination ved 2. delsexamen, nemlig intern medicin og kirurgi, er ansat tre fagprofessorer i hvert fag.

Lektorerne skal fortsat varetage overlægeklinikkerne. Da professor Oluf Andersens undervisning fremtidig navnlig vil tage sigte på ældre 2. delsstuderende, vil det være nødvendigt, at der oprettes et lektorat til erstatning for praktikantprofessoratet. Den nye lektor vil få samme undervisningsbyrde som de to nuværende lektorer, d. v. s. 4 kliniktimer ugentlig for yngre 2. dels studerende. Kun herigennem vil det være muligt at udnytte patientmaterialet på Dronning Louises Børnehospital fuldt ud under hele 2. delsstudiet.

Med henvisning til ovenstående skal fakultetet indstille, at der på forventet efterbevilling ved lov om tillægsbevilling for indeværende finansår oprettes et nyt ordinært professorat i børnesygdomme ved universitetet aflønnet med 8400 kr. + $\frac{0}{100}$ tillæg.

Endvidere skal man indstille, at det nuværende professorat ved den kliniske praktikantundervisning i børnesygdomme omnormeres til et lektorat aflønnet med 4800 kr. + $\frac{0}{100}$ tillæg.

Om den nærmere motivering for at udnævne professor Oluf Andersen til ordinær professor uden opslag, såfremt et ordinært professorat måtte blive oprettet, henvises til den i genpart vedlagte skrivelse af 4. f. m. fra professor, dr. med. P. Plum.

Professor Plums indstilling blev – efter forud at være tilstillet samtlige fakultetsmedlemmer – behandlet på fakultetets møde den 9. november d. å. Til stede var 23 af fakultetets 28 medlemmer. En i henhold til § 1, stk. 4 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet afholdt afstemning gav til resultat, at 22 stemte for professor Plums indstilling, 1 undlod at stemme.«

På finansloven for 1961/62, jfr. folketingstidende 1960–61, tillæg D (2. samling), sp. 641–642, oprettedes et ordinært professorat i børnesygdomme. Professoratet blev honoreret med 7.200 kr. + midlertidigt tillæg.

I henhold til § 1, stk. 4 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet blev overlæge, professor, dr. med. Oluf Andersen indstillet til stillingen som professor uden opslag af stillingen.

Ved kgl. resolution af 10. maj 1961 beskikkedes derefter overlæge, professor, dr. med. Oluf Andersen til honorarlønnet professor ved universitetet med samme rettigheder og pligter som en ordinær professor og dermed som medlem af universitetets lægevidenskabelige fakultet fra den 1. april 1961 at regne.

3. Oprettelse af et ekstraordinært honorarlønnet professorat i medicinsk radiobiologi for og beskikkelse af overlæge, dr. med. Mogens Faber i dette embede

(j. nr. 269/60).

Under 23. februar 1960 fremsendte det lægevidenskabelige fakultet ved Københavns universitet til universitetets rektor følgende indstilling:

»Fakultetet skal med den nedenfor angivne motivering herved ansøge om, at der på finansloven for 1961/62 fra den 1. april 1961 at regne oprettes et ekstraordinært professorat i medicinsk radiobiologi, som vil være at besætte med overlæge ved Finseninstitutet, dr. med. Mogens Faber. Stillingen foreslås aflønnet med for tiden 6000 kr. + $\frac{0}{100}$ tillæg.

I den betænkning af 2. februar 1957, som er afgivet af det lægevidenskabelige fakultets og det matematisk-naturvidenskabelige fakultets fællesudvalg til forhandling om faget biofysiks stilling ved de to fakulteter, udtaler fællesudvalget, at det ikke havde fundet det muligt indenfor de i betænkningen skitserede forslag at skaffe rammer for radiobiologien, men at der for denne disciplins vedkommende allerede var skabt gode arbejdsmuligheder på Finseninstitutets og Radiumstationens radiobiologiske og radiofysiske afdelinger i København, ligesom der i løbet af kort tid ville blive skabt muligheder for dette felt på Atomenergikommisionens forsøgsstation på Risø.

Fællesudvalget havde derfor ikke regnet med nogen selvstændig strålebiologisk afdeling i det nye centralinstitut for fysik, kemi og matematik, men var klar over, at uddannelsen af strålebiologer er en universitetsopgave af yderst påtrængende karakter, hvorfor det blev foreslået universitetets rektor at optage forhandlinger mellem universitetet og Finseninstitutet og Radiumstationen om et samarbejde.

Omtrent samtidig stillede Finseninstitutets og Radiumstationens direktion overfor universitetets daværende rektor, professor, dr. med. Erik Warburg forslag om et nærmere samarbejde mellem det lægevidenskabelige fakultet og Radiumstationens radiobiologiske laboratorium.

De efterfølgende forhandlinger resulterede i, at direktionen tilsluttede sig et af fakultetet fremsat forslag gående ud på, at lederen af det radiobiologiske laboratorium skulle aflønnes som overlæge i statens 27. lønklasse, og at der til

stillingen knyttedes et ekstraordinært professorat i medicinsk radiobiologi aflønnet med for tiden 6000 kr. + tillæg. Fra fakultetets side blev det dog gjort til en betingelse, at overlægestillingen besættes med overlæge, dr. med. Mogens Faber.

Om motiveringen for oprettelsen af et professorat i medicinsk radiobiologi og den nye professors arbejdsområde skal fakultetet oplyse følgende:

Udviklingen indenfor såvel radioterapien som radiodiagnostikken er så voldsom, at det vil være nødvendigt, at institutionen (Finseninstitutet og Radiumstationen) og fakultetet i sin midte har en medicinsk biologisk uddannet videnskabsmand, der samtidig har en dybtgående radiobiologisk og radiofysisk viden. Det skal bl. a. være hans opgave at samarbejde med klinikerne ved undersøgelse af ioniserende strålers cellulære og universelle virkning. I betragtning af den tiltagende anvendelse af ioniserende stråler både i medicinen og andetsteds bør han holde sig à jour med og bidrage til grundlaget for strålebeskyttelsen.

Det er yderligere ønskeligt, at han har et nært samarbejde med institutionens radiofysiker med henblik på doseringsmålinger og beskyttelsesforanstaltninger.

For opfyldelsen af disse formål er det nødvendigt, at den, der ansættes, har biologisk træning og er i stand til at arbejde med dyreforsøg; men det vil også være af betydning, at han har kendskab til radioterapi.

Det vil være af den største værdi for udviklingen inden for radioterapi og radiodiagnostik, at den pågældende holder forelæsninger og øvelser for de læger, der specialiserer sig i radiologien, således at han hjælper med til at tilfredsstille det store behov, der eksisterer for uddannelse på de omhandlede felter.

Det skal bemærkes, at det matematisk-naturvidenskabelige fakultet også vil kunne have nytte af samarbejde med den, der bliver ansat.

Efter at stillingen som overlæge ved Radiumstationens radiobiologiske laboratorium havde været opslået ledig, indkom der 4 ansøgninger, nemlig fra dr. med. Mogens Faber, læge Gert Hjort, læge Jørgen Rygård og dr. med. Jørgen Einar Thygesen.

Ansøgningerne er blevet behandlet af direktionen for Finseninstitutet og Radiumstationen i forbindelse med to af fakultetet udpegede sagkyndige, professorerne, dr. med. Jens Nielsen og dr. med. Gregers Thomsen. Ved skrivelse af 8. d. m. har direktionen meddelt fakultetet, at den er sindet at besætte overlægestillingen med dr. med. Mogens Faber.

Om overlæge Fabers arbejde indenfor radiobiologien og hans vita ante acta iøvrigt skal man henvise til den i afskrift vedlagte på fakultetets foranledning af ham udarbejdede redegørelse.

Endvidere skal man henvise til, at overlæge Faber i 1953 af flertallet i et i sagens anledning nedsat sagkyndigt udvalg og af det lægevidenskabelige fakultet i Århus var indstillet til en nyoprettet stilling som medicinsk overlæge ved Århus Kommunehospital, hvortil der evt. ville blive knyttet en lærestol i intern medicin, jfr. Aarhus universitets årsberetning 1953, side 73-80.

Overlæge Faber må efter fakultetets opfattelse siges at være særdeles velkvalificeret til det foreslåede professorat.

På finansloven 1961-62, jfr. folketingstidende 1960-61, tillæg D, (2. samling) sp. 641-42 oprettedes et ekstraordinært professorat i radiobiologi for dr. med. Mogens Faber, honoreret med 7.200 + midlertidigt tillæg.

Ved kgl. resolution af 10. maj 1961 blev overlæge, dr. med. Mogens Faber derefter beskikket som honorarlønnet professor i medicinsk radiobiologi ved Københavns universitet med samme rettigheder og

pligter som en ordinær professor og dermed som medlem af universitetets lægevidenskabelige fakultet fra den 1. april 1961 at regne.

4. *Professor, dr. med. J. Engelbreth-Holms død og docent, dr. med. Gunnar Teilums udnævnelse til professor i patologisk anatomi*

(j. nr. 207a/61).

Den 17. januar 1961 afgik professor i patologisk anatomi, dr. med. Julius Engelbreth Holm ved døden.

Efter at embedet under 2. maj 1961 var blevet opslået ledigt, blev under 26. maj 1961 de indkomne 5 ansøgninger, nemlig fra overlæge, dr. med. Johannes Clemmesen, 1. lægeassistent, dr. med. Emmerik Jensen, professor i patologisk anatomi ved Helsingfors' universitet, med. dr. Kai Setälä, videnskabelig assistent, dr. med. Knud-Erik Sjölin og docent, lektor, dr. med. Gunnar Teilum, tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 et sagkyndigt udvalg, bestående af professorerne, dr. med. Harald Gormsen, (formand) dr. med. E. Dahl-Iversen, dr. med. K. A. Jensen, dr. med. Jens Nielsen samt professor ved Århus universitet, dr. med. Willy Munck. Dette udvalg under 24. oktober 1961 følgende indstilling til fakultetet:

»Johannes Clemmesen er født den 14. november 1908 og kandidat fra sommeren 1933 med laudabilis (206 $\frac{1}{2}$ points).

Efter almen klinisk uddannelse i godt 1 år og ca. 5 $\frac{1}{2}$ års specialuddannelse i intern medicin har han gennemgået godt 6 års uddannelse i patologisk anatomi på to københavnske instituter og 3 måneders tjeneste ved Seruminstitutets diagnoseafdeling. Han har derefter i godt 11 år været ledende patolog, først i 5 år ved Nørre Hospital og De Gamles By og i de sidste godt 6 år ved Finsen-institutet og Radiumstationen.

1943 fik han autorisation som speciallæge i intern medicin og 1946 autorisation som speciallæge i patologisk anatomi og vævsmikroskopi.

• I godt 2 år har ansøgeren deltaget i den propædeutiske universitetsundervisning af medicinske studenter i patologisk anatomi og har i 5 $\frac{1}{2}$ år som lektor ved Danmarks Tandlægehøjskole varetaget undervisningen i patologisk anatomi der.

Dr. Clemmesen har siden 1942 været leder af Cancerregisteret under Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse og har opbygget registreringen af cancer-morbiditeten i Danmark.

Han har i omtrent 1 $\frac{1}{2}$ år været videnskabelig assistent ved røntgenafdelingen, Aarhus Kommunehospital, og research fellow i godt 1 år ved Department of Experimental Pathology and Cancer Research, University of Leeds, England, og i $\frac{1}{2}$ år ved National Cancer Institute, Bethesda, U. S. A.

Han har gæsteforelæst ved en række udenlandske universiteter og i mange udenlandske videnskabelige selskaber og deltaget i talrige videnskabelige kongresser, møder og symposier i udlandet vedrørende cancerproblemer samt gjort en meget stor indsats indenfor Verdenssundhedsorganisationen og Unio internationalis contra cancerum på felterne cancerstatistik, geografisk patologi, tumornomenklatur m. m.

I 1938 erhvervede dr. Clemmesen den medicinske doktorgrad på afhandlingen: »The Influence of X-radiation on the Development of Immunity to Heterologous Transplantation of Tumors«, en meget stor og velgennemført dyre-experimentel studie, i hvilken det ved transplantationer af flere forskellige muse-tumorer til rotter påvises, at forudgående røntgenbestråling af rotterne bevirker konstant, omend kun forbigående anslag af hetero-transplantaterne. Af særlig interesse er hans påvisning af at røntgenbestrålingen forsinker udviklingen af immunitet mod legemsfremmed væv, hvilket i dag er i høj grad aktuelt og gen-stand for omfattende undersøgelser verden over.

Dr. Clemmesens øvrige videnskabelige produktion udgøres af 59 arbejder.

Anført i kronologisk orden omfatter de først 6 mindre publikationer, blandt hvilke to skal fremhæves som klart de vægtigste: en interessant meddelelse – med medarbejdere – om A-vitaminmangels betydning for opståelsen af ventrikel-papillomer hos rotter (en observation med relation til Fibigers undersøgelser over spiropteracarcinomer) og en udmærket oversigt med kasuistik over Whipples sygdom.

Herefter følger 6 experimentelle studier hørende til emnekredsen omkring ansøgerens disputatsarbejde og 3 publikationer sammen med andre om in-vitro-undersøgelser af erytropoiesen i knoglemarv fra patienter med forskellige sygdomme, specielt pernicios anæmi og leucæmi.

En ca. 160 sider stor lærebog i patologisk anatomi for tandlægestuderende er instruktiv og synes velegnet til formålet.

Ansøgerens øvrige 43 publikationer – 23 af dem med medarbejder(e) – udgør en vægtig række af videnskabelige arbejder fra Cancerregisteret. Herunder skal fremhæves ansøgerens i manuskript fremlagte, godt 100 sider store afhandling: »Statistics in Cancer«. Gennem et intensivt pionerarbejde indenfor cancerregi-strering er der fremskaffet et meget værdifuldt materiale, der vidner om ansø-gerens store organisatoriske evner, og som har været forbillede for andre landes cancerregistrering. Materialet er først og fremmest søgt udnyttet til belysning af cancerætiologien hos mennesket. Disse problemer er imidlertid så komplicerede, at en vurdering af denne del af ansøgerens arbejder er vanskelig på nuværende tidspunkt.

Fra Cancerregisteret og Finseninstitutet og Radiumstationens afdeling for patologi er der under dr. Clemmesens ledelse – inspireret af ham – udgået en række disputats- og andre arbejder om maligne tumorer, herunder experimen-telle carcinogenesestudier, ligesom der er adskillige store undersøgelser i gang, bl. a. over overlevelsestider for cancerpatienter.

Dr. Clemmesens uddannelse og hans store og værdifulde videnskabelige pro-duktion gør ham velkvalificeret til det ansøgte professorat.

Emmerik Jensen er født den 15. maj 1922 og kandidat fra vinteren 1949 med laudabilis (241 points).

Hans almene kliniske uddannelse har bortset fra turnustjeneste kun strakt sig over godt 2 år. Hans patologisk-anatomiske uddannelse omfatter over 8 år på tre københavnske hospitaler, heraf ca. 4 år som 1. assistent. Desuden har han i 5 måneder været konstitueret prosekter på Sundby Hospitals patologiske institut.

1956 fik han autorisation som speciallæge i patologisk anatomi og vævsmikro-skopi.

Han har i ca. 5 år i perioder deltaget i universitetsundervisning af medicinske studenter i patologisk anatomi og ved 5 eksaminer været censor samt ved en eksamen eksaminator i patologisk anatomi ved medicinsk embedseksamen.

I ca. 6½ år har dr. Emmerik Jensen været knyttet som videnskabelig med-arbejder til Fibigerlaboratoriet, i 1½ år til Cancerregisteret og i godt et år til

Department of Pathology, New York University, på hvilken sidstnævnte afdeling han også fulgte det praktiske patologisk-anatomiske arbejde.

På afhandlingen: »Studies on the Hormonal Regulation of the Mouse Hair Cycle« erhvervede han i 1958 den medicinske doktorgrad.

Afhandlingen repræsenterer et værdifuldt bidrag til kendskabet til det cykliske hårskifte hos musen, et biologisk fænomen af stor betydning for experimentel epidermal carcinogenese. Den vidner om evner for experimentelt arbejde og om nøgternhed i vurderingen af observationer.

Dr. Emmerik Jensens øvrige videnskabelige produktion består af 13 arbejder, af hvilke han imidlertid kun er eneforfatter til to. Det kan af de øvrige 11 arbejder, som tildels er udført sammen med ældre, erfarne kolleger, ikke ses, hvilken andel ansøgeren har haft i disse.

Af de 13 afhandlinger skal særligt fremhæves 7 værdifulde arbejder om immunbiologiske transplantationsstudier. De resterende afhandlinger omfatter bl. a. en studie af mekanismen af eksperimentel carcinogenese, cancerregisterarbejder om luncancer og artikler om svampelidelser. De to afhandlinger, til hvilke ansøgeren er eneforfatter, består af to klare oversigter over det førstnævnte, vanskeligt overskuelige felt, inkluderende referat af tidligere publikationer af ansøgeren og en medarbejder.

Dr. Emmerik Jensens kliniske uddannelse er sparsom, men hans uddannelse indenfor specialet må betegnes som fyldestgørende. Hans selvstændige videnskabelige produktion består af disputatsarbejdet og to værdifulde oversigtsartikler, medens de øvrige arbejder er udført i samarbejde med andre. Alt taget i betragtning mener udvalget, at dr. Jensen på nuværende tidspunkt knapt kan anses for fuldt kvalificeret til det ansøgte professorat.

Kai Setälä er født den 13. september 1913 i Finland, med. cand. 1936 og med. lic. 1941 fra Helsingfors' universitet.

Han har i godt 7 år haft ansættelse på anatomiafdelingen ved Helsingfors' universitet som amanuensis, assistent og adjunkt, ca. 3½ års uddannelse i radiologi (diagnostik og terapi) og ca. 4 års uddannelse i patologisk anatomi ved Helsingfors' universitets patologiske institut. Den 28. marts 1953 blev han udnævnt til professor i patologisk anatomi ved Helsingfors' universitet og chef for dettes patologiske institut.

Ansøgeren fik specialistautorisation i røntgendiagnostik og -terapi 1946 og i stråleterapi af cancer 1949.

Han har undervist i patologisk anatomi i ialt ca. 10 år.

• Professor Setälä har foretaget talrige studie- og kongresrejser. Han har gæsteforelæst ved Bonns universitet og ved forskellige institutioner i U. S. A. Efter indbydelse har han deltaget i en lang række internationale kongresser og symposier, ligesom han er medlem af en række finske og udenlandske videnskabelige selskaber. Siden 1945 har han modtaget store forskningsstipendier fra ind- og udland.

Som med. cand. forsvarede professor Setälä i 1938 sit disputatsarbejde: »Über die topographische Entwicklung des elastischen Gewebes in der Menschenlunge während des intrauterinen Lebens«, et omhyggeligt og dygtigt gennemført elevarbejde om et specielt embryologisk emne.

Professor Setäläs øvrige videnskabelige produktion består ialt af 94 arbejder.

Til 25 af de 94 arbejder er ansøgeren eneforfatter, medens der er en eller flere medforfattere til de 69. Det synes dog evident, at ansøgeren har været inspirator til alle disse 69 afhandlinger.

Af arbejderne omhandler kun et mindre antal human patologi.

Af disse arbejder skal fremhæves: et udmærket arbejde om den særprægede

hudtumor calcificerende epitheliom (Malherbe), baseret på undersøgelse af 29 tilfælde. 2 arbejder om »irradiation sickness«, i hvilke der fremlægges omfattende kvantitative studier af blodets chylomicrons – en indgående histologisk jävnførelse af 10 tilfælde af Paget's disease på papilla mammæ med tilfælde af talg- og svedkirtelcarcinomer og Bowen's disease – en vægtig histologisk-radioterapeutisk studie af 33 tilfælde af talg- og svedkirtel-carcinomer – 2 histo-røntgenologiske arbejder om gastritis chronica, med særlig omtale af epithelmetaplasien ved den atrofiske gastritis – og et oversigtsarbejde om risikoen ved anvendelse af »co-cancerigener« i teknikken og i kosten.

Næsten hele professor Setäläs øvrige produktion ligger indenfor den experimentelle cancerforskning. Den udgør – stort set – en enhed, med hovedvægten lagt på overordentligt omfattende studier af »co-carcinogener« fysisk-kemiske natur og biologiske effekt. Fra de tidligste arbejder i 1948 om colchicin som »co-carcinogen« og om spredningen i musehud af carcinogene kulbrinter, afhængig af i hvilket opløsningsmiddel disse appliceres, går der en klar linie igennem en meget stor forsøgsplan op til de seneste elektronmikroskopiske studier fra 1961, blandt andet af virkningen af syntetiserede »co-carcinogener«. Navnlig musehuden har været forsøgsobjekt, men også museventrikelvæggen. Forsøgsplanen er blevet udbygget undervejs med anvendelse af både naturligt forekommende og syntetiserede »co-carcinogener«, og nye undersøgelsesmetoder er blevet inddraget, efterhånden som de er fremkommet (fluorescens og fluorescensmikroskopi, lysmikroskopiske histo-kvantitative undersøgelser, polarisationsmikroskopi, elektronmikroskopi, vævsanalyser f. eks. for aminosyrer, sulfhydryl- og disulfidgrupper, vævsundersøgelser med røntgendiffraction og infrarødspektrografi, in vitro-undersøgelser mod »monolayerteknik« etc.). Til grund for de store forsøgsserier ligger overordentligt omfattende kemisk-fysiske opgaver, der er løst under medvirken af specielt sagkyndige.

I to klare oversigtsarbejder fra henholdsvis 1960 og 1961, til hvilke ansøgeren er eneforfatter, resumeres resultaterne af de særdeles omfattende studier, som har bidraget afgørende til belysning af »co-carcinogener« rolle, natur og virkemåde og dermed til udbygning af forståelsen af carcinogenese-mekanismen.

Sammen med ansøgerens arbejder er indsendt 4 disputatsarbejder fra årene 1956-59, i hvilke medarbejdere har uddybet flere af de af ansøgeren og medarbejdere gjorde iagttagelser.

Såvel professor Setäläs uddannelse som hans store og værdifulde videnskabelige produktion gør ham velkvalificeret til det ansøgte professorat.

Knud-Erik Sjölin er født den 22. august 1919 og kandidat fra sommeren 1945 med laudabilis (242⁵/₆ points).

Efter fyldig almen klinisk uddannelse i ca. 6 år har han gennemgået godt 10 års uddannelse på 4 københavnske hospitaler i patologisk anatomi, inclusive godt 1¹/₂ års uddannelse i retsmedicin.

I 1955 autoriseredes han som speciallæge i patologisk anatomi og vævsmikroskopi.

I ca. 2¹/₂ år har han deltaget i universitetsundervisningen af medicinske studenter i patologisk anatomi, heraf i 1¹/₂ år som konstitueret lektor, og har ved 3 eksaminer eksamineret i patologisk anatomi ved medicinsk embedseksamen samt siden 1958 været censor i patologisk anatomi ved Københavns Tandlægehøjskole.

Dr. Sjölin har i ca. 4¹/₂ år været knyttet som videnskabelig medarbejder til Carlsbergfondets biologiske institut.

Han har i Göttingen gennemgået kursus i mikrofotografering og fasekontrastmikroskopi, og på St. John's Hospital for Diseases of the Skin i London kursus i

dermatopatologi. På Ålandsoerne har han foretaget undersøgelse af patienter med von Willebrands sygdom.

I 1960 erhvervede dr. Sjölin den medicinske doktorgrad på afhandlingen: »Haemophilic Diseases in Denmark«, en stor og værdifuld studie af hæmofili-syndromet, baseret på indgående undersøgelser med moderne metoder af næsten samtlige hæmofili-patienter i Danmark, specielt ved anvendelse af den ikke tidligere til dette formål anvendte thrombin generation test. Undersøgelserne har muliggjort en rubricering af de forskellige koagulationsdefekter hos patienter med hæmofili-syndrom og dermed en deling af disse patienter i grupper med forskellig sværhedsgrad af lidelsen, et ikke tidligere påvist forhold af stor klinisk og forsikringsmæssig betydning. Genetisk er undersøgelsesresultaterne ligeledes af stor interesse.

I nær tilknytning til disputatsen foreligger en række udmærkede afhandlinger om hæmofili- resp. koagulationsstudier, som for størstedelen er forarbejder til disputatsen. Disse arbejder viser, hvor dybt indlevet ansøgeren er i disse vanskeligt tilgængelige felter. Af særlig interesse indenfor denne gruppe arbejder er ansøgerens påvisning dels af øget metachromasi og øget mastcellemængde i corium, dels af tilstedeværelsen af en thromboplastin inhibitor og en plasminogen activator i ledkapselvæv fra hæmofili-patienter.

Dr. Sjölin's øvrige videnskabelige produktion består af 11 arbejder. Efter nogle begynderarbejder: gode kasuistiske meddelelser, med oversigter, over mb. Addisonii og over intersexualitet, begge med medarbejdere, samt arbejder om periarteritis nodosa og Gargoylisme, følger (med medarbejder) to større opgørelser over blodtransfusion ved ventrikeloperationer og over primære resultater af operativ behandling af ulcus chronicum ventriculi.

Af egentlige patologisk-anatomiske arbejder foreligger en praktisk vigtig opgørelse af 1467 frysemikroskopier, der belyser metodens værdi, fejldiagnoser etc., og en studie (med medarbejder) på basis af 36 tilfælde af den særprægede hud-tumor keratoacanthom.

Endelig foreligger et enkelt retsmedicinsk arbejde om postmortel produktion af alkohol samt medarbejderskab ved et klinisk og et eksperimentelt kartransplantationsarbejde.

Dr. Sjölin's kliniske og patologisk-anatomiske uddannelse er fyldestgørende. Selvom den vægtigste del af hans videnskabelige produktion ligger udenfor den egentlige patologiske anatomis rammer, nemlig på koagulationsområdet, anser udvalget ham dog for kvalificeret til det ansøgte professorat, særlig på grund af de betydelige videnskabelige evner, hans produktion vidner om.

Gunnar Teilum er født den 18. august 1902 og kandidat fra vinteren 1929 med *laudabilis* (236 $\frac{1}{6}$ points).

Foruden 5 $\frac{1}{2}$ års almen klinisk uddannelse og 2 $\frac{1}{2}$ års uddannelse i retsmedicin har han i ca. 23 $\frac{1}{2}$ år været ansat ved Københavns universitets patologisk-anatomiske institut, heraf i de sidste 15 år tillige som lektor i patologisk anatomi.

1940 autoriseredes han som speciallæge i patologisk anatomi og vævsmikroskopi.

Som lektor har dr. Teilum undervist og eksamineret i patologisk anatomi. I årene 1939–57 var han censorsuppleant i retsmedicin ved den lægevidenskabelige embedseksamen.

Siden 1949 har dr. Teilum været leder af Rigsforeningens patologisk-anatomiske giftforskningslaboratorium.

Han har foretaget to studierejser i U. S. A. og Canada og gæsteforelæst ved en række udenlandske universiteter samt efter indbydelse holdt foredrag ved en lang række internationale og nordiske kongresser og symposier.

Dr. Teilum har fra 1958 været medlem af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab og er desuden medlem af en række udenlandske videnskabelige selskaber.

I 1940 erhvervede dr. Teilum den medicinske doktorgrad på afhandlingen: »Om hormonal cholesterinæmi, med særligt henblik på sexualhormonernes virkning på blodets totalcholesterinindhold.«

Denne meget vægtige afhandling belyser i et klinisk afsnit blodcholesterin-værdier hos et stort antal normale personer og hypercholesterinæmi hos kastrater, patienter med hypogonadisme og amenorrhoe samt under graviditet og i den præmenstruelle fase. I et dyreexperimentelt afsnit påvises det som den væsentligste observation, at gonadotropt hormon med luteiniserende virkning, men ikke andre sexualhormoner, bevirker hypercholesterinæmi.

Dr. Teilums øvrige videnskabelige produktion består af 63 publikationer. Foruden en del tidlige arbejder indenfor den emnekreds, der behandles i disputatsarbejdet, og et par retsmedicinske publikationer om traumatisk tuberkuløs meningitis og om hæmatomyeli har ansøgeren publiceret en række værdifulde afhandlinger om vidt forskellige emner indenfor den humane patologiske anatomi: om viscerele karforandringer ved thrombo-angiitis obliterans – om cerebral og viscerale xanthomatose med diabetes insipidus – om feminiserende binyrebarktumorer (med medarbejder) – om mb. Gaucherom »eosinofilt knoglegranulom« (med medarbejdere) – leverbiopsistudier (med medarbejder) hos normale, gravide og ved graviditetstoxicoser – endophlebitis hepatica obliterans – og endometriosis ovarii et peritonæi forårsaget af hysterosalpingografi (med medarbejder).

Herudover foreligger som ansøgerens vægtigste produktion to store grupper af overordentligt værdifulde studier, fortsat gennem de sidste 15-20 år, nemlig dels 18 arbejder om ovarie- og testistumors systematik, dels 26 arbejder (heraf 8 med medarbejdere) om mesenchymale vævsreaktioner.

Den førstnævnte af disse to grupper af publikationer, som er baseret på komparative undersøgelser af talrige inden- og udenlandske præparater af humane gonadesvulster, har muliggjort en histogenetisk klassificering af ovarie- og testistumorer, der reproducerer kontinuerlige udviklingsstadier i den embryonale gonadogenese, hvorved der dels er påvist tidligere fejklassificeringer, dels er beskrevet tidligere ukendte tumorenheder. Dr. Teilums klassificering af gonadesvulster har vundet international anerkendelse, hvilket blandt andet har givet sig udtryk i, at ansøgeren er blevet opfordret til at redegøre for sin klassificering i internationalt udbredte håndbøger.

Den sidstnævnte gruppe af publikationer er dels baseret på indgående histologiske studier af en lang række humane tilfælde af »kollagenoser« etc. (lupus erythematosus disseminatus, Boecks sygdom, scleroderma og polyarthrits chronica), dels på omfattende histologiske, histokemiske og elektroforetiske studier i serier af dyreexperimententer, blandt andet experimentel glomerulonephritis, nephrose og amyloidose. – Publikationerne i denne gruppe fremtræder – stort set – som en enhed, der på et bredt grundlag yder meget vægtige bidrag til belysning af pathogenesen af allergiske tilstande, af cortisons effekt på mesenchymale processer af forskellig art og navnlig af amyloidosens pathogenese, for hvilken ansøgeren har fremsat en ny, overbevisende hypotese.

En lang række arbejder – inspireret af dr. Teilum – vedrørende disse emner er i den sidste halve snes år publiceret af medarbejdere på hans laboratorium.

Såvel dr. Teilums uddannelse som hans store videnskabelige produktion, der må betegnes som værende af overordentlig høj kvalitet, gør ham særdeles velkvalificeret til det ansøgte professorat.

Det fremgår af ovenstående, at udvalget m. h. t. kvalifikationer anser overlæge, dr. med. Johannes Clemmesen, professor, med. dr. Kai Setälä, og docent,

lektor, dr. med. Gunnar Teilum for at være dr. med. Emmerik Jensen og dr. med. Knud-Erik Sjølin klart overlegne.

Ved den indbyrdes afvejning af de tre førstnævnte ansøgers kvalifikationer finder udvalget, at docent Teilums videnskabelige produktion er den vægtigste og den mest alsidige og originale. Når hertil føjes hans mangeårige erfaring som patolog-anatom og som underviser samt hans evner som videnskabelig organisator, skal udvalget enstemmigt indstille ham til det ledige professorat.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke overlæge, dr. med. Johs. Clemmesen og professor, med. dr. Kai Setälä indsendte bemærkninger til indstillingen.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i møde den 6. november 1961 og af Konsistorium i møde den 13. december 1961, blev sagen under 16. december 1961 indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 30. december 1961 docent, lektor, dr. med. Gunnar Teilum udnævnt til professor i patologisk anatomi ved Københavns universitet fra 1. januar 1962 at regne.

5. Professor, dr. med. E. Rydbergs afgang fra universitetet og lektor, dr. med. Dyre Trolles udnævnelse til professor i fødselsvidenskab, kvindesygdomme og nyfødte børns sygdomme

(j. nr. 304/61).

Under 25. marts 1961 blev der meddelt professor, dr. med. Erik Rydberg afsked på grund af alder med pension fra stillingen som professor i fødselsvidenskab, kvindesygdomme og nyfødte børns sygdomme ved Københavns universitet, overaccoucheur ved Rigshospitalets fødeafdeling A og overlæge ved samme hospitals gynækologiske afdeling I, fra den 31. januar 1962 at regne.

Efter at embedet efter indstilling under 22. april 1961 var blevet opslået ledigt, blev under 25. maj 1961 de to indkomne ansøgninger, nemlig fra overlæge, lektor, dr. med. Fritz Fuchs, og assisterende overlæge, lektor, dr. med. Dyre Trolle tilstillet universitetet til erklæring. En efter ansøgningsfristens udløb indkommen ansøgning fra overlæge, dr. med. Aage Lachmann, der opholdt sig i Congo, medtoges i bedømmelsen.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 et udvalg, bestående af professorerne, dr. med. Erik Rydberg (formand), dr. med. E. Dahl Iversen og dr. med. Preben Plum samt overaccoucheur ved Rigshospitalets fødeafdeling B, professor, dr. med. Ebbe Brandstrup og professor ved Århus universitet, dr. med. Mogens Ingerslev. Dette udvalg afgav under 23. november 1961 følgende indstilling til fakultetet:

»Fritz Fuchs er født den 27. november 1918, tog medicinsk eksamen i Sverige 1944 og fik et år senere denne eksamen godkendt som dansk lægevidenskabelig embedseksamen med 1ste karakter (240 points).

Fuchs' uddannelse omfatter efter de for udvalget foreliggende oplysninger følgende: Medicinsk kandidat tjeneste ca. 3 måneder, kirurgisk kandidat tjeneste ca. 16 måneder, kandidat tjeneste ved obstetrisk-gynækologiske afdelinger ca. 1½ år, ansættelse som 2. reservekirurg 2 år 8 måneder, som 2. reservelæge ved Rigshospitalets fødeafdeling A og gynækologisk afdeling I 14 måneder og som 1. reservelæge sammesteds 23 måneder. Siden september 1958 har han været ansat som overlæge ved Kommunehospitalets gynækologiske afdeling.

Fuchs har desuden i 6 måneder (1952) været klinisk assistent ved Rigshospitalets fødeafdeling A samt før denne tid i ca. 3 år været knyttet til videnskabelige institutioner i Stockholm og Baltimore.

Ansøgeren autoriseredes som speciallæge i gynækologi og obstetrik 1958.

Han erhvervede den medicinske doktorgrad 1957 og blev samme år udnævnt til lektor i obstetrik og gynækologi, hvilket lektorat han stadig beklæder. Han har som lektor deltaget i examinationen i obstetrik og gynækologi.

Fuchs' videnskabelige arbejder falder i to grupper:

- 1) Eksperimentalfysiologiske undersøgelser over fosfattransporten gennem placenta inkluderende doktorafhandlingen, forarbejde til denne samt fortsættelse af samme forskning,
- 2) øvrige arbejder.

Den første gruppe indeholder 13 publikationer, hvoraf to er korte referater. Så godt som alt experimentelt arbejde er udført i samarbejde med mag. scient., fru Anna-Riitta Fuchs, og alle publikationer, bortset fra et kort referat, en artikel i *Acta physiol. scand.* side 162, 1953, og doktorafhandlingen, har begges navne som forfattere.

De eksperimentalfysiologiske undersøgelser drejer sig om fosfattransporten gennem placenta hos marsvinet og kaninen. Herved fortsættes et arbejdsprogram, som påbegyndtes af Louis B. Flexner og medarbejdere i Amerika. Den experimentelle teknik var således stort set udarbejdet, men en del modifikationer og kompletterende metoder blev indført under arbejdets gang. Det skal fremhæves, at den af Flexner og medarbejdere udarbejdede metodik utvivlsomt er teknisk meget krævende.

Grundlæggende for arbejdet er de resultater, der er publiceret af Wilde, Cowie og Flexner, *Amer. J. Physiol.* 147: 360, 1946. Man kan ikke sige, at disse forskeres undersøgelsesresultater giver et klart og afsluttet billede, navnlig ikke af de kvantitative forhold i fosfattransporten gennem placenta hos marsvinet, men en isotopteknik og en fysiologisk metodik, som lod sig bruge til fortsatte undersøgelser, var udarbejdet.

I disputatsen angiver Fuchs, at formålet har været at belyse fosfatpassagen mellem moderdyr og foster hos marsvinet, og der meddeles i dette arbejde bidrag af væsentlig værdi i så henseende. Det er vist, at der sker en betydelig oplejring af fosfat i placenta, og det er lykkedes experimentelt at bekræfte, hvad der tidligere var formodet, at fosfat passerer ikke blot i retning fra moderdyret til fosteret men også i omvendt retning. Det er vanskeligt at vurdere betydningen af de mange eksperimenter, hvori forfatteren har forsøgt at måle størrelsen af fosfattransporten fra moderdyr til foster. Således som disse eksperimenter er fremlagt i afhandlingen, finder man, at Fuchs ikke tilstrækkeligt har klarlagt de forskellige fejkilders betydning for det enkelte experiment, og at han i diskussionen er gået for let hen over, at placenta fungerer som et mellemled mellem moderdyret og fosteret, og at der rimeligvis er en permanent udveksling af stoffer mellem placenta og moderdyr og mellem placenta og foster. Alt i alt kan disputatsen dog

karakteriseres som et godt arbejde, der vidner om stor teknisk dygtighed, og som har ydet væsentlige bidrag til det foreliggende problem. Selv om undersøgelserne ikke bærer præg af større originalitet, kompletterer de på anerkendelsesværdig måde de resultater, der er nået af Flexner og hans forskergruppe.

Fuchs har sammen med magister Anna-Riitta Fuchs fortsat sine experimentelle undersøgelser over fosfattransporten gennem placenta efter afslutningen af disputatsarbejdet, og der foreligger tre publikationer om dette emne fra årene 1960–61. To af arbejderne er experimentelle undersøgelser på kaniner af lignende art som de tidligere eksperimenter på marsvin, og et er et kongresforedrag om disse undersøgelser. Det nye i disse arbejder er, at forfatterne – efter kunstigt at have forlænget graviditeten hos forsøgsdyrene ved at give dem progesteron – har kunnet konstatere, at fosteret efter fødselsterminen ikke længere forøger sit fosforindhold, hvilket fortolkes som en placentainsufficiens. Iagttagelsen er af ikke ringe interesse set på baggrund af den nu så livlige diskussion om placentas eventuelle insufficiens ved forlænget graviditet hos mennesket.

Den anden gruppe af Fuchs' videnskabelige arbejder falder inden for forskellige emneområder. Vi skal først nævne de arbejder, der har størst betydning og interesse.

I en række artikler har Fritz Fuchs sammen med Poul Riis m. fl. behandlet videnskabelige problemer og praktiske spørgsmål, der har forbindelse med den af Barr m. fl. beskrevne konsspecifikke cellekernemorfologi: en velskrevet oversigtsartikel af Riis og Fuchs, to artikler om antenatal bestemmelse af fosterets køn af Fuchs og Riis, en artikel om kønskromatinets betydning for endokrinologisk diagnostik og for undersøgelse af seksuelle misdannelser af Riis og Fuchs, en kasuistisk meddelelse af Bassøe, Fuchs og Riis og et mindre arbejde om cytologisk kønsdiagnostik ved tilfælde af seksuelle udviklingsforstyrrelser af Riis, Fuchs, Johnsen, Mosbech og Pilgaard. Disse arbejder er et smukt eksempel på udnyttelsen af de muligheder, der i vor tid stadig opstår m. h. t. anvendelsen af resultater fra den basale forskning i kliniken.

Sammen med Freiesleben, Else Knudsen og Riis har Fuchs publiceret tre mindre arbejder om antenatal bestemmelse af fosterets blodtype. Bestemmelsen hviler på Coombs og medarbejderses såkaldte »mixed agglutination« metode. Dette er et interessant initiativ, og selv om metoden endnu kun er prøvet i få tilfælde, er det ikke usandsynligt, at den vil få praktisk betydning for diagnose af ABO-immunisering og blodtypebundne arvede sygdomme.

Af Fuchs' produktion skal iøvrigt nævnes:

»Induction and Inhibition of Labour in the Rabbit«, sammen med Anna-Riitta Fuchs, er et godt experimentelt arbejde, der er en efterprøvning af Csapos undersøgelser, som bekræftes. I fortsættelse heraf foreligger et arbejde sammen med Finn Koch »Inhibition of Oxytocin-induced Labour in Rabbits with Various Gestagens«. I arbejdet undersøges forskellige gestageners hæmmende indflydelse på oxytocinindledet fødsel hos kaniner. Disse arbejder må ses som et forsøg på at skabe et experimentelt farmakologisk grundlag for progesteronterapien i kliniken ved truende abort og for tidlig fødsel. I et arbejde sammen med Stakemann meddeles en forsøgsserie, hvori en række tilfælde af truende partus præmaturus behandles med store doser progesteron. Denne undersøgelse, der blev gennemført efter »double-blind« systemet, faldt negativt ud.

Sammen med forskellige medarbejdere, bl. a. Trolle, har Fuchs udført en række nyttige og oplysende arbejder over sekalepræparaters anvendelse i kliniken.

Under ansættelsen som reservekirurg har Fuchs deltaget i bearbejdelsen af et større materiale af thyreotoxikose.

Endelig skal det nævnes, at Fuchs' produktion omfatter en del mindre arbejder, overvejende oversigtsartikler, foredrag og kasuistiske meddelelser. Navnlig i disse arbejder viser han en god fremstillingsevne.

Sluttelig skal anføres, at Fuchs har udfoldet en omfattende aktivitet med redaktionelt arbejde og som deltager i kongresser, symposier og fortsættelseskurser.

Sammenfattende skal vi udtale:

Dr. Fuchs har en tilstrækkelig uddannelse i kirurgi og er veluddannet i gynækologi, medens uddannelsen i obstetrik er sparsom. Han har i 5 år undervist som lektor i obstetrik og gynækologi.

Videnskabeligt set er dr. Fuchs en flittig forsker med særlige evner for experimentelt arbejde. Han er velorienteret i såvel det fysiologiske som det endokrinologiske grundlag for obstetrik og gynækologi. Hans produktion er præget af, at han har haft evne til at knytte gode medarbejdere til sig.

Aage Lachmann er født den 27. januar 1909 og tog lægevidenskabelig embeds-eksamen sommeren 1933 med 1ste karakter (247 points).

Lachmanns *uddannelse* omfatter en bred grunduddannelse: Medicinsk kandidat-tjeneste 13 måneder, prosektorassistent 9 måneder, radiologi 7 måneder, kirurgisk kandidat-tjeneste 1 år 9 måneder, kirurgisk poliklinik 3 måneder, neurokirurgi $2\frac{1}{2}$ måned. Hans kirurgiske specialuddannelse omfatter tjeneste som klinisk assistent 1 år, som 2. reservekirurg godt 1 år og som 1. reservekirurg 3 år 6 måneder. Hans specialuddannelse i gynækologi og obstetrik omfatter: kandidat-tjeneste 1 år 4 måneder, 2. reservelægetjeneste ca. $2\frac{3}{4}$ år, 1. reservelægetjeneste knap 4 år, heraf 1 år på ren gynækologisk afdeling. Han har derefter i ca. $2\frac{3}{4}$ år været overlæge ved Københavns kommunes fødeklinik. Siden september 1958 har han været overlæge ved obstetrisk-gynækologiske afdelinger i Korea og Congo.

Ansøgeren autoriseredes som speciallæge i gynækologi 1947, i kirurgi 1948 og i obstetrik 1950.

Han erhvervede den medicinske doktorgrad 1941 og har undervist ved Den danske Jordemoderskole 1949-54 samt givet jordemoder undervisning ved det skandinaviske hospital i Seoul 1958-60. I 1960 har han været ansat som clinical professor i gynækologi og obstetrik ved Seoul National University.

Lachmanns videnskabelige arbejder falder i to grupper: 1) Doktorafhandlingen »Studier over hypoparathyreoidismen i Danmark« og et par mindre arbejder, som kan betragtes som forarbejder til disputatsen, 2) øvrige arbejder.

Doktorafhandlingen er en udmærket monografisk fremstilling af hypoparathyreoidismen i Danmark, hvori også meddeles værdifulde undersøgelser over calcium og fosfor i serum samt kliniske undersøgelser over tetanifrekvensen blandt patienter, opererede for toxisk og ikke-toxisk struma. Desuden redegøres for forekomsten af den idiopatiske hypoparathyreoidisme i Danmark og denne sygdoms klinik. Denne afhandling er et meget dygtigt arbejde, som vidner om moden-hed og kritisk sans, og som viser Lachmanns evne til at give en lærerig og læse-værdig fremstilling.

Blandt arbejderne i gruppe 2 skal nævnes en større statistisk undersøgelse »Cancer of the Cervical Stump«, fra Radiumhemmet i Stockholm, samt en bearbejdelse af Rigshospitalets fødeafdeling B's morbus cordis patienter og en undersøgelse af cardiologisk afdelings patienter med hensyn til fødsler og svangerskab, det sidste i samarbejde med Tybjerg Hansen. Disse arbejder er vel gennemførte undersøgelser med velovervejede og kritiske konklusioner.

Af Lachmanns øvrige produktion skal nævnes to kliniske arbejder: en artikel om retroflexio uteri, hvori meddeles resultater af efterundersøgelser af 115 opererede tilfælde. Konklusionen af undersøgelsen er, at den mobile ukomplicerede retroflexion ikke bør behandles. Denne opfattelse deles af de fleste skandinaviske gynækologer. Endvidere en artikel om skrålejer, sammen med Otto Jepsen, et

værdifuldt arbejde, som peger frem mod den nutidige behandling af denne alvorlige komplikation.

Iøvrigt foreligger flere kasuistiske meddelelser, nogle forelæsninger eller foredrag fra koreaoopholdet samt et omarbejdet lærebogsafsnit for sygeplejersker.

Endelig skal anføres, at Lachmann siden januar 1956 har været videnskabelig redaktør af Tidsskrift for Jordemødre.

Sammenfattende skal vi udtale:

Dr. Lachmann har en bred almenuddannelse, en særdeles god kirurgisk uddannelse og en omfattende obstetrisk-gynækologisk specialuddannelse. Han har i ca. 7 år undervist jordemødre og i et år været klinisk professor i gynækologi og obstetrik i Seoul.

Dr. Lachmann har dokumenteret gode videnskabelige evner, men har dog ikke siden 1954 udvist nogen nævneværdig videnskabelig aktivitet.

Dyre Trolle er født den 27. februar 1914 og tog lægevidenskabelig embeds-eksamen sommeren 1939 med 1ste karakter ($214\frac{5}{6}$ points).

Trolles uddannelse omfatter følgende grunduddannelse: kandidattjeneste i intern medicin 6 måneder, dermato-venerologi 3 måneder, patologisk anatomi 5 måneder, kirurgi $4\frac{3}{4}$ år, heraf dog 2 år på blandet sygehus, ortopædi 8 måneder. Hans kirurgiske specialuddannelse omfatter tjeneste som 2. reservekirurg knap 4 år. Hans obstetrisk-gynækologiske specialuddannelse omfatter kandidattjeneste 1 år, 2. reservelægetjeneste 2 år 4 måneder, heraf 11 måneder på ren gynækologisk afdeling, 1. reservelægetjeneste $3\frac{3}{4}$ år og tjeneste som afdelingslæge og assisterende overlæge ialt ca. 5 år.

Trolle har desuden i 6 år været frivillig assistent på Statens Serum-instituts hormonafdeling.

Ansøgeren autoriseredes som speciallæge i gynækologi 1950 og i obstetrik 1952.

Han erhvervede den medicinske doktorgrad 1948 og blev 1956 udnævnt til lektor i obstetrik og gynækologi, hvilket lektorat han stadig beklæder. Han har som lektor deltaget i examinationen i obstetrik og gynækologi. Desuden har ansøgeren været lærer ved Den danske Jordemoderskole ca. $1\frac{1}{2}$ år.

Trolles videnskabelige arbejder omfatter 1) disputatsen og et dertil knyttet større arbejde, 2) øvrige arbejder.

Disputatsen er et anatomisk arbejde med titlen »Accessory Bones of the Human Foot«. Fra slutningen af forrige århundrede forelå systematiske anatomiske arbejder over fodens accessoriske knogler, men efter at røntgenundersøgelse blev indført, er der hverken fremkommet nogen udtømmende radiologisk eller anatomisk oversigt. Trolles arbejde er det første oversigtsarbejde, som omfatter begge områder. Forfatterens væsentlige indsats er seriesnitsundersøgelser og analyser af et stort materiale udfra anatomiske, ontogenetiske og fylogenetiske synspunkter. Trolle har særligt interesseret sig for de accessoriske knoglers fylogenetiske baggrund, og hans undersøgelser har på dette område bragt væsentlige nye bidrag. Med objektivitet og kritisk sans diskuteres dette store anatomiske materiale, og det fremgår af undersøgelsen, at de mange strukturer, der går under fællesbetegnelsen accessoriske knogler, ikke danner nogen genetisk enhed, men er af noget forskellig oprindelse, som nærmere angivet i 4 punkter i afhandlingens konklusion.

Dette arbejde er overordentligt omfangsrigt og detaljeret og vidner om stor flid, udholdenhed og evne til selvstændig videnskabelig forskning. Afhandlingen er uden tvivl den mest fuldstændige informationskilde, der eksisterer om de accessoriske fodknoglers anatomi og udvikling.

Den anden gruppe af Trolles videnskabelige arbejder falder inden for forskellige emneområder:

a. 12 kliniske arbejder indenfor kirurgi, obstetrik og gynækologi, dels alene dels i samarbejde med andre. Af disse skal vi fremhæve følgende:

Et arbejde sammen med Køster om postoperativt shock efter ventrikelresektion, et arbejde, som på grundlag af talrige laboratorieundersøgelser, udført på et stort patientmateriale, behandler emnet indgående, og som for sin tid var af betydelig aktuel interesse. Et mindre arbejde om podofyllinbehandling af condylomata acuminata, hvorved en ny og effektiv behandling indførtes i Danmark. »Induction of Labour by Means of Partergin . . .«, et fortjenstfuldt arbejde, som påviser risikoen ved et anvendt medikament til igangsætning af fødsler. En detaljeret analyse af et stort materiale af legale aborter. Et instruktivt arbejde om undersøgelse og behandling af ureterfistler. Et smukt klinisk-experimentelt arbejde, som viser, at tachycardi hos visse fødende skyldes, at et anvendt spasmolyticum indeholdt methylatropinbromid. To nyttige og oplysende arbejder sammen med Fuchs over sekalepræparaters anvendelse i kliniken. Et interessant og inciterende arbejde med overvejelser af betimeligheden af udstrakt anvendelse af sectio ved underkropstilling; men det må bemærkes, at dokumentationen på nogle punkter er diskutabel. Et arbejde i samarbejde med Finn Lundwall om cancer vulvae, opereret en bloc, med smukke primære resultater.

b. 7 endokrinologiske arbejder, hvoraf 4 omfatter pregnandioludskillelsen i urinen hos mennesket.

De sidstnævnte 4 arbejder udgør en stor og omfattende undersøgelse og repræsenterer et systematisk studium af problemet ved forskellige fysiologiske og visse patologiske tilstande og har givet et samlet og godt underbygget billede af pregnandioludskillelsen.

Et arbejde sammen med Johnsen og Sele over kvantitativ bestemmelse af uringonadotropinudskillelsen ved primær og sekundær amenorrhoea. Ved hjælp af en af Johnsen udarbejdet forfinet metodik er det lykkedes at forbedre klassifikationen af disse tilfælde.

Et betydningsfuldt arbejde sammen med Bro-Rasmussen, Buus og Lundwall om plasmahydrocortison i graviditet, under fødsel og i puerperiet. Ved hjælp af Bojesens isotopderivatmetode vises, at den tidligere fastslåede stigning for 17-OHCS hos gravide skyldes hydrocortison, og at hydrocortisonværdierne er lave ved dødt foster.

I tilslutning hertil foreligger sammen med Bro-Rasmussen og Buus et arbejde, som viser, at cortison-hydrocortisonforholdet er forskelligt i moderens blod og i navlesnorsblodet, sandsynligvis som følge af en placental proces.

c. I 5 arbejder behandles den fibrinolytiske aktivitet i blodet ved placentaløsning, fostervandsinfusion og hypertension, heraf 4 med medarbejdere.

Blandt disse skal særligt fremhæves Albrechtsen og Trolles meddelelse om en påvisning af et fibrinolytisk system i amnionvædsken, idet human amnionvædske vises at indeholde en plasminogen proactivator, hvilket er af stor interesse, idet amnionvædskeinfusion kan fremkalde dødelig akut fibrinolyse. Det kliniske udgangspunkt for disse undersøgelser er et tilfælde af fostervandsinfusion og et tilfælde af for tidlig placentaløsning, der meddeles kasuistisk.

d. Blandt de andre arbejder skal nævnes en bog på 95 sider, Nomenclatura obstetricia, som er udarbejdet for at dække et behov for en fælles international nomenklatur for diagnoser og indgreb i obstetrikken. Arbejdet er stort, grundigt og konsekvent gennemført og repræsenterer en fortjenstfuld indsats.

e. Iøvrigt foreligger nogle kasuistiske meddelelser til dels med litteraturoversigter.

Sluttelig skal anføres, at Trolle har været medlem af undervisningsministeriets udvalg vedrørende jordemoderuddannelsen siden 1956 og af Verdenssundhedsorganisationens udvalg vedrørende pregnancy wastage siden 1959, og i forbindelse

hermed skal nævnes, at Trolle har ledet den obstetriske side af Rigshospitalets projekt vedrørende samme problem.

Sammenfattende skal vi udtale:

Dr. Trolle har en god uddannelse i kirurgi og er veluddannet såvel i gynækologi som i obstetrik. Han har i 5 år som lektor undervist i obstetrik og gynækologi.

Dr. Trolles videnskabelige produktion er omfattende og præget af stor grundighed og alsidighed. Den vidner såvel om hans nære forbindelse med kliniken som om hans evne til at inddrage andre grene af medicinen og de basale videnskaber i sin forskning. Hans udholdenhed er usædvanlig, og han udviser ikke sjældent et originalt greb om problemerne.

KONKLUSION

Udvalget finder alle tre ansøgere kvalificeret til det ansøgte professorat.

Ved en sammenlignende vurdering står det os klart, at dr. Fuchs og dr. Trolle må placeres foran dr. Lachmann på grund af dennes betydeligt mindre videnskabelige produktion og manglende videnskabelige aktivitet i de senere år.

Ved afvejningen af dr. Fuchs' og dr. Trolles kvalifikationer finder udvalget, at dr. Trolles produktion er den mest grundige, alsidige og originale. Tillige har han en betydelig bedre uddannelse i obstetrik.

Udvalget skal derfor enstemmigt indstille dr. Trolle til det ledigblivende professorat.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 tilstillet ansøgerne, af hvilke overlæge, dr. med. Fritz Fuchs afgav bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet på dettes møde den 4. december 1961 og af Konsistorium i dettes møde den 13. december 1961, blev sagen under 16. december 1961 indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 30. december 1961 assisterende overlæge, lektor, dr. med. Dyre Trolle udnævnt til professor i fødselsvidenskab, kvindesygdomme og nyfødte børns sygdomme ved Københavns universitet og til overaccoucheur ved Rigshospitalets afdeling A og indtil videre som overlæge ved samme hospitals fødeafdeling A fra 1. februar 1962 at regne.

6. *Professor, dr. phil. Rich. Eges afgang fra universitetet og afdelingsleder, dr. phil. Frank Lundquists udnævnelse til professor i biokemi*

(j. nr. 305/61).

Under 4. april 1961 blev der meddelt professor, dr. phil. Richard Ringstrup Ege afsked på grund af alder med pension fra stillingen som professor i biokemi ved Københavns universitet fra den 31. januar 1962 at regne.

Efter at embedet efter indstilling under 16. maj 1961 var blevet opslået ledigt, blev under 8. juni 1961 de indkomne 5 ansøgninger, nemlig fra afdelingsleder, lektor, dr. med. Ejgil Bojesen, videnskabelig assistent cand. polyt. et dr. med. Jørgen Clausen, afdelingsleder, dr. med. Poul

Kruhøffer, afdelingsleder, dr. phil. Frank Lundquist og videnskabelig assistent, lektor, dr. med. N. A. Thorn, tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg, bestående af professorerne, dr. phil. Rich. Ege (formand), dr. phil. H. H. Ussing og dr. med. Mogens Faber samt professor ved Århus universitet dr. med. Fritz Schönheyder og professor ved Medicinska Nobelinstitutet i Stockholm, med. dr. Hugo Theorell. Dette udvalg afgav under 30. december 1961 følgende indstilling til fakultetet:

»Ejgil Bojesen er født 1919 og tog lægevidenskabelig embedseksamen sommeren 1944 med 1. karakter. I 1955 erhvervede han den medicinske doktorgrad.

Bojesens uddannelse omfatter – bortset fra turnustjeneste, kortvarige vikariater og kandidatstillinger – 1 år som videnskabelig assistent ved Finseninstitutet, knap 1 år som 2. reservelæge ved centrallaboratoriet på Frederiksborg Amts Centralsygehus i Hillerød og ca. $8\frac{1}{2}$ år som videnskabelig assistent ved Københavns universitets medicinsk-fysiologiske institut. Siden 1957 har han været ansat som afdelingsleder ved Københavns universitets Institut for eksperimentel medicin (endocrinologisk afdeling).

Bojesen har efter turnustjenesten deltaget to semestre i øvelser i kemi for magisterkonferensstuderende i biokemi. Desuden har han i 1 år under sin ansættelse på medicinsk-fysiologisk institut studeret ved Department of Physiology, Yale University, og Department of Biochemistry, New York University.

Han udnævntes i 1959 til lektor i eksperimentel endocrinologi.

Bojesens videnskabelige arbejder falder hovedsagelig i to grupper: 1) Nyrefysiologiske studier, omfattende doktordisputatsen og forarbejderne til denne, 2) kvantitative bestemmelser af og studier over corticosteroider.

Doktordisputatsen om den tubulære saltvandsresorption yder et vægtigt og originalt bidrag til forståelse af nyrefunktionen, idet han blandt andet påviser den store indflydelse, vandtilbageresorptionen må have på filtrationen i glomeruli; han påviser det uholdbare i de hidtidige gængse betragtninger over glomerulus' og tubulus' funktion som to af hinanden uafhængige processer.

Den anden gruppe arbejder er fortrinsvis af metodologisk natur. Ved anvendelse af dobbelttracermethodik har Bojesen videreudviklet meget specifikke og yderst følsomme metoder til bestemmelse af corticosteroider i plasma og urin. Disse metoder har i Bojesens laboratorium givet interessante fysiologiske resultater og vil utvivlsomt få stor betydning dels i den eksperimentelle endocrinologi og dels i kliniken.

Bojesen har som afdelingsleder for den endocrinologiske afdeling ved institutet for eksperimentel medicin indledt samarbejde med en række andre videnskabelige institutioner og knyttet forskellige medarbejdere til sig. Som resultat af afdelingens arbejde foreligger der foreløbig 5 publikationer, enkelte med medarbejdere, der alle henhører under ovennævnte gruppe 2. Det fremgår af hans ansøgning, at han har anvendt en stor del af sin arbejdsindsats i de sidste år på planlægning og organisering af afdelingens fremtidige videnskabelige arbejde.

Sammenfattende skal vi udtale, at dr. Bojesen har vist betydelig videnskabelig originalitet indenfor de fysiologiske områder, han har beskæftiget sig med. Han har desuden dokumenteret gode evner for mikroanalytisk metodologi.

Jørgen Clausen er født 1931, tog civilingeniøreksamen (kemiingeniør) med teknisk biokemi som speciale vinteren 1953/54 med mg + og lægevidenskabelig embedseksamen vinteren 1958/59 med 1. karakter. I 1960 erhvervede han den medicinske doktorgrad.

Clausens uddannelse omfatter ansættelse som videnskabelig assistent ved Københavns universitets biokemiske institut siden oktober 1958, dog afbrudt af 1 års turnustjeneste. Allerede før sin ansættelse som videnskabelig assistent var han knyttet til instituttet som frivillig assistent og medvirkede ved undervisningen. Det samme gjorde sig gældende under turnustjenesten.

Han har i studieøjemed opholdt sig sammenlagt $1\frac{1}{2}$ år ved universitetet i Louvain. Desuden har han gennemgået isotopkursus for læger og specialkursus i neurologi.

Han har i efterårssemesteret 1961 varetaget den til lektoratet i biokemi knyttede undervisning.

Clausens videnskabelige arbejder falder indenfor et enkelt hovedemne: proteinkemi, som fortrinsvis belyses gennem immunelektroforese.

I disputatsen: »Immunoelektroforesens teoretiske grundlag og praktiske anvendelse« beskrives en forbedring af immunelektroforesemetoden, og der leveres vigtige bidrag til metodens teori, betydning og rækkevidde. Afhandlingen er klar og velskrevet. Han har siden fortsat med undersøgelser indenfor samme felt.

Den samlede videnskabelige produktion er i betragtning af den korte årrække, den er gennemført over, af betydeligt omfang. Selv om arbejderne fortrinsvis er gennemført ved ovennævnte metode, har han dog vist at kunne kombinere immunelektroforese med andre metoder til nærmere belysning og identifikation af de talrige proteinfraktioner. Problemkredsen er hovedsagelig af patobiokemisk natur; men ikke mindst gennem de seneste undersøgelser er de enkelte proteinfraktioners normalbiokemiske funktioner inddraget i undersøgelserne og overvejelserne. Særlig skal fremhæves to arbejder, begge med medarbejdere, om coeruloplasmin. En stor del af undersøgelserne er udført i samarbejde med andre.

Sammenfattende skal vi udtale, at dr. Clausen har vist, at han behersker en række forskellige fundamentale kemiske og biokemiske analysemetoder. På grund af sin unge alder har han måttet koncentrere sig om et enkelt forskningsområde, men han har her forstået at vurdere dens betydning for biokemien og den kliniske kemi.

Poul Kruhøffer er født 1914 og tog lægevidenskabelig embedseksamen vinteren 1940/41 med 1. karakter. I 1950 erhvervede han den medicinske doktorgrad.

Kruhøffers uddannelse omfatter turnustjeneste, 1 års kandidat tjeneste på medicinsk afdeling og 5 måneders vikaransættelse på medicinske og pædiatriske afdelinger. I ca. 15 år har han været ansat som videnskabelig assistent og amanuensis ved Københavns universitets medicinsk-fysiologiske institut og siden 1958 som afdelingsleder sammesteds.

Han har under sin ansættelse som videnskabelig assistent haft orlov i knap et år med henblik på videnskabelige studier, hovedsagelig ved Department of Biochemistry, Western Reserve University, Cleveland. I 12 måneder har han desuden været knyttet til Medicinsk Laboratorium, Vognmagergade, for at kvalificere sig til specialist i klinisk kemi og laboratorieteknik. Fra oktober 1956 – september 1958 var han ansat under Verdenssundhedsorganisationen som professor i fysiologi ved et nyoprettet universitet i Medan.

Siden 1952 har Kruhøffer været ansat som lektor i fysiologi ved Københavns universitets lægevidenskabelige fakultet.

Kruhøffers videnskabelige arbejder omfatter eksperimentelle arbejder og oversigtsarbejder.

1) Nyrefysiologiske studier omfattende doktordisputatsen og de dertil knyttede forarbejder. Disputatsen behandler glucosetilbageresorptionen samt vand- og saltudskillelsen gennem nyrerne. Arbejdet var en for sin tid meget betydningsfuld nyrefysiologisk studie.

2) Studier over kulhydratomsætningen, der alle er udført i forbindelse med medarbejdere. De pågældende arbejder har givet betydningsfulde bidrag til det intermediære kulhydratstofskifte, specielt insulinets indflydelse herpå.

3) Studier over organismens vædskefaser og stoffers fordeling i disse. De herhenhørende arbejder giver vægtige bidrag til eksperimentel bestemmelse af extracellulærrummets størrelse og indeholder teoretiske overvejelser over metoder og fejlkilder ved bestemmelse af dette rum. Et af de væsentligste resultater af disse arbejder var hans påvisning af diffusionens overvejende betydning i forhold til massestrømninger vedrørende stoftransporten mellem kapillærer og væv.

4) Studier over lungediffusion: en respirationsfysiologisk undersøgelse med bestemmelse af diffusionskonstanten for kulilte gennem lunger. I tilknytning hertil foreligger der et klinisk arbejde med medforfatter til belysning af denne konstants eventuelle kliniske værdi.

5) Et enkelt arbejde om biosyntesen af serin.

Kruhøffers oversigtsarbejder omfatter 5 afhandlinger, hvoraf navnlig et, fortrinsvis omhandlende alkalimetalljoners udskillelse gennem nyrerne, er af meget betydeligt omfang og stor værdi.

Alle Kruhøffers arbejder præges af meget omhyggelig metodik, udpræget stringens og logisk tankegang.

Der foreligger ingen eksperimentelle videnskabelige arbejder fra Kruhøffers hånd siden 1955, hvilket til dels hænger sammen med, at han i 1956-58 opholdt sig i Medan.

Sammenfattende skal vi udtale, at Kruhøffers videnskabelige arbejder er relativt få i forhold til det åremål, han har haft lejlighed til at drive forskning (11 eksperimentelle arbejder og 5 oversigtsarbejder), men de bidrager væsentligt til løsningen af forskellige betydningsfulde problemer på grænseområdet mellem fysiologi og biokemi. Den videnskabelige kvalitet er høj. Produktionen har i de sidste år været sparsom.

Frank Lundquist er født 1916, tog civilingeniøreksamen (kemiingeniør) med organisk syntese og bioteknisk kemi som speciale 1939 med mg + og magisterkonferens i zoofysiologi 1942. I 1949 erhvervede han den filosofiske doktorgrad.

Lundquists uddannelse omfatter ansættelse som halvdagsassistent i 2 år på Københavns universitets kemiske laboratorium (K. A. Jensen) og ca. 7 måneder ved medicinfirmaet Ferrosan, beskæftiget med indretningen af et nyt biologisk laboratorium og arbejde der med toxicitetsbestemmelser. Siden 1943 har han været ansat som afdelingsleder ved Københavns universitets retsmedicinske instituts biokemiske afdeling.

Han har ca. $\frac{1}{2}$ år studeret ved Department of Biochemistry, University of Wisconsin.

Lundquist har holdt forelæsninger for medicinske studenter, embedslæger og videregående biokemistuderende samt vejledet biokemistuderende på sin afdeling.

Lundquists videnskabelige arbejder er meget omfattende og kan hovedsagelig inddeles i følgende grupper: 1) en række organisk-kemisk præparative arbejder, hovedsagelig i samarbejde med K. A. Jensen, 2) enkelte zoofysiologiske arbejder, 3) et par nyrefysiologiske arbejder, 4) en række forensiske arbejder, hvorigennem Lundquist blev ført over til sine hovedarbejder: 5) undersøgelser over spermas sammensætning og 6) undersøgelser over alkohols intermediære omsætning.

Lundquists videnskabelige hovedindsats falder indenfor grupperne 4-6.

Lundquist dokumenterer gennem sine forensiske publikationer (forgiftninger, alkoholundersøgelser og dødstidsbestemmelser) udpræget evne til at udnytte sin biokemiske viden til gavn for praktisk lægevirksomhed.

På Lundquists foranledning blev i 1943 spørgsmålet om spermas indhold af sur fosfatase lod sig anvende til forensisk påvisning af spermapletter taget op til nærmere undersøgelse. Denne ide har senere vist sig meget frugtbar.

I de følgende år udførte han en række indgående undersøgelser over spermas sammensætning, herunder indholdet af enzymer, phosphorylcholin og glycerophosphorylcholin. Han isolerede og karakteriserede de sidstnævnte substanser, hvis forekomst i sperma hidtil var ukendt.

En del af undersøgelserne over spermas enzymer er samlet i disputatsen, i hvilken Lundquist iøvrigt ved bestemmelser af forskellige komponenters mængdeforhold i de sekreter, der indgår i sperma, angiver beregningsmetoder til klarlægning af de enkelte sekreters andel i den samlede spermaproduktion.

Undersøgelserne over spermas enzymer fortsættes med en række medarbejdere, og det lykkes at karakterisere de enkelte proteolytiske enzyms natur samt gennemføre en adskillelse af disse.

En anden hovedindsats i Lundquists produktion er undersøgelserne over alkohols intermediære omsætning.

Hans arbejder herover berører problemet om den hastighed, med hvilken alkohol forsvinder fra blodet, hvilket han sætter i relation til kinetikken for det alkoholforbrændende system i leveren og benytter dette til beregning af Michaelis konstanten for det hastighedsbegrænsende trin i alkoholomsætningen. De værdier, han fandt, svarer til de værdier, som andre forskere har fundet for alkoholdehydrogenase in vitro.

Han udarbejdede også metoder til mikrobestemmelse af acetaldehyd og eddikesyre. Ved hjælp af disse metoder gjorde han den meget vigtige iagttagelse, at indholdet af eddikesyre i blodet stiger fra praktisk taget 0 til relativt betydelige værdier efter indtagelse af alkohol. Endvidere lykkedes det ham at vise, at dannelse af eddikesyre sker uden medvirken af coenzym A. Han fandt tillige, at forholdet mellem det reducerede og det oxyderede coenzym I under indflydelse af alkohol var forhøjet. Lundquist antyder, at dette muligvis kan give en forklaring på dannelsen af fedt i leveren hos alkoholikere.

Lundquist er desuden forfatter til en række metodologiske arbejder, af hvilke bl. a. skal nævnes en metode til chromatografisk separation af aminosyrer.

Lundquist har herudover gennem årene skrevet en række oversigtsartikler, der tyder på betydelige pædagogiske evner.

Sammenfattende skal vi udtale, at dr. Lundquists arbejder er af høj videnskabelig kvalitet. På beundringsværdig måde har han udfra sit rutinemæssige arbejdsområde på retsmedicinsk institut fundet frem til og nået at gennemføre en række undersøgelser til belysning af fundamentale biokemiske problemer samtidig med, at en række af hans arbejder har stor praktisk lægelig interesse. Man har indtryk af, at dr. Lundquist er en forsker, der er i fortsat frugtbar udvikling.

Niels Anker Thorn er født 1924 og tog lægevidenskabelig embedseksamen 1951 med udmærkelse. I 1960 erhvervede han den medicinske doktorgrad.

Thorns uddannelse omfatter turnustjeneste og et par kortvarige vikariater samt ansættelse som assistent 1953-56 hos dr. V. P. Dole ved Rockefeller institut i New York.

Siden 1957 har han været ansat som videnskabelig assistent ved Københavns universitets medicinsk-fysiologiske institut.

I årene 1957-58 har han virket som instruktør ved Københavns universitets

biokemiske institut. Han udnævntes i 1959 til lektor i fysiologi ved Københavns universitets lægevidenskabelige fakultet og i 1960 til lektor i fysiologi ved Københavns Tandlægehøjskole.

Thorn har foretaget kortvarige studierejser til Basel og London.

Thorns videnskabelige arbejder falder hovedsagelig i 3 grupper:

1) 3 arbejder over fedtstofskiftet udført i samarbejde med andre på Rockefeller institutet, heraf to studier over adipositasbehandlingen og et om fedtresorptionen.

2) En række på 15 arbejder over de antidiuretiske hormoner og deres virkning, hvoraf et par er oversigtsarbejder. På basis af undersøgelser af urinens vægtfylde (og senere ved måling af frysepunktdepression) angives en metode til bestemmelse af aktiviteten af antidiuretisk hormon. Denne og andre metoder blev derefter anvendt til undersøgelser over hormonets binding til proteiner i plasma og hormonets stabilitet. Senere foretog Thorn en sammenlignende undersøgelse mellem lysin- og arginin-vasopressin og andre vasopressinpræparater kombineret med undersøgelser over Na og K udskillelsen i urinen. Disse arbejder samledes i disputatsen: »Antidiuretiske hormoner og deres analoge«, der udover de nævnte undersøgelser indeholder en bredt skrevet oversigt over de nyeste landvindinger indenfor nyrefysiologien. Thorns undersøgelser på dette område er siden fortsat med nogle væsentlige, endnu delvis upublicerede arbejder, om den stigende Ca-udskillelse i urinen under påvirkning af det antidiuretiske hormon. Endvidere har han foretaget undersøgelser over sammenhængen mellem hyaluronidase og antidiuretisk effekt, et problem, som for tiden er meget aktuelt.

3) En række arbejder over Na og K udskillelsen i spyt, tårer og sved. Denne gruppe arbejder er udført i samarbejde med andre på Rockefeller institutet i New York og afsluttes med et værdifuldt bidrag til en oversigtsmonografi: »The Alkali Metal Ions in Biology«.

Endvidere skal nævnes, at Thorn er forfatter til en lang række oversigtsartikler, også med emner udenfor de ovenfor nævnte områder.

Sammenfattende skal vi udtale, at det centrale i dr. Thorns arbejder ligger på grænseområdet mellem fysiologi og biokemi. Med enkle midler har han udført en række fysiologisk endocrinologiske undersøgelser, der navnlig i de sidste studier åbner nye perspektiver.

Konklusion.

Ved den endelige vurdering har udvalget ment at måtte lægge vægt på kvaliteten af ansøgernes videnskabelige produktion, denne produktions alsidighed, herunder også om den hovedsagelig falder indenfor biokemien eller fysiologien eller grænseområdet mellem de to fag, ansøgernes fortsatte videnskabelige aktivitet og basale uddannelse.

Udvalget finder alle fem ansøgere kvalificeret til den ledige lærestol; men ud fra de ovenfor opstillede krav er der for udvalget ingen tvivl om, at dr. Lundquist – alle forhold taget i betragtning – er den af ansøgerne, der må betragtes som den bedst kvalificerede. Hans produktion, hvis hovedarbejder omhandler centrale biokemiske problemer, må betegnes som meget alsidig og af høj kvalitet. Han er fortsat videnskabelig meget produktiv. Når hertil kommer, at han har en grundig kemisk, biokemisk og biologisk uddannelse, skal udvalget enstemmigt indstille ham til det ledigtblivende professorat.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne af hvilke afdelingsleder, lektor, dr. med. Ejgil Bojesen indsendte bemærkninger til indstillingen.

Efter at fakultetet i møde den 15. januar 1962 og Konsistorium

havde tiltrådt indstillingen, blev sagen under 29. januar 1962 indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 6. februar 1962 afdelingsleder, dr. phil. Frank Lundquist udnævnt til professor i biokemi ved Københavns universitet fra 1. februar 1962 at regne.

7. Professor, dr. med. Erik Warburgs afgang fra universitetet og overlæge, dr. med. Anders Tybjærg Hansens udnævnelse til professor i intern medicin

(j. nr. 444/61).

Under 21. juli 1961 blev der meddelt professor, dr. med. Erik Johan Warburg afsked på grund af alder med pension fra stillingen som professor i intern medicin ved Københavns universitet og overlæge ved Rigshospitalets medicinske afdeling B fra den 31. august 1962 at regne.

Efter at embedet under 21. september 1961 var blevet opslået ledigt, blev under 18. oktober 1961 de indkomne 11 ansøgninger, nemlig fra professor ved den kliniske praktikantundervisning, overlæge, dr. med. Laurids Korsgaard Christensen, reservelæge dr. med. Thorkild Friis, assisterende overlæge, dr. med. Johan Georg, lektor, assisterende overlæge, dr. med. Anders Tybjærg Hansen, reservelæge, dr. med. Knud Henning Olesen, lektor, assisterende overlæge, dr. med. Villy Posborg Petersen, assisterende overlæge, dr. med. Arne Skovby, overlæge, dr. med. Michael Schwartz, assisterende overlæge, dr. med. Jørn Hess Thaysen, lektor, assisterende overlæge, dr. med. Aage Videbæk og professor, dr. med. Flemming Raaschou. Ved skrivelse af 1. december 1961 trak professor, dr. med. Flemming Raaschou sin ansøgning tilbage.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg, bestående af professorerne, dr. med. Fr. Buchthal (formand), dr. phil. Rich. Ege, dr. med. Erik Warburg, dr. med. Eggert Møller og dr. med. Knud Brøchner-Mortensen. Dette udvalg afgav under 28. april 1962 følgende indstilling til fakultetet:

»Laurids Korsgaard Christensen er født 1919, tog lægevidenskabelig embedseksamen 1945 med udmærkelse ($265\frac{2}{3}$ points), erhvervede 1952 den medicinske doktorgrad og opnåede 1956 autorisation som speciallæge i medicinske sygdomme.

Korsgaard Christensen har en god uddannelse i intern medicin og nærstående specialer. Han har været anden reservelæge på almenmedicinsk afdeling i 3 år, første reservelæge i 5 år, assisterende overlæge i 1 år, og siden januar 1962 overlæge ved medicinsk afdeling F på Københavns Amts Sygehus i Gentofte.

I 1947–49 har han jævnsides med sin kliniske uddannelse arbejdet på Carlsberglaboratoriets kemiske afdeling. I 1959–60 studerede han i 1 år ved Depart-

ment of Medicine, Harvard Medical School og The Thyroid Laboratory of the Medical Services of the Massachusetts General Hospital, Boston.

Han har i 5 år været tutor ved volontørundervisningen og siden februar 1962 professor ved den kliniske praktikantundervisning.

Korsgaard Christensens videnskabelige produktion omfatter arbejder om proteinkemi, thyreoideafunktionen og andre emner.

1. Proteinkemiske arbejder.

På Carlsberglaboratoriet har han udarbejdet sin doktorafhandling »Denaturation and enzymatic hydrolysis of B-lactoglobulin« og 4 mindre afhandlinger. Han har i disse arbejder undersøgt kinetikken af urinstofdenatureringen samt trypsinspaltningen af B-lactoglobulin og fundet, at der ved hydrolysen sker en initial strukturel ændring (reversibel denaturering?) af proteinet, som oprindeligt antaget af Linderstrøm-Lang. Det kan ikke med sikkerhed afgøres, om denne strukturelle ændring er spontan eller er katalyseret af enzymet. Den optiske drejning benyttes til at differentiere mellem denaturering og enzymatisk hydrolyse, og han henleder opmærksomheden på betydningen af at arbejde med denaturerede proteiner som substrat ved undersøgelse af biologiske materials proteolytiske aktivitet. Et led i disputatsen er udarbejdelsen af en modifikation af Güntelberg og Linderstrøm-Langs metode til måling af det kolloid-osmotiske tryk, og sammen med Linderstrøm-Lang har han givet en værdifuld oversigt over metoder til bestemmelse af det kolloid-osmotiske tryk. Disse arbejder vidner om god skoling i videnskabelig arbejdsmetode samt iderigdom og evne til selvstændig tænkning.

I 1955-57 publicerer han fra Gentofte Amtssygehus syv afhandlinger indenfor samme emneområde. Han undersøger pH-optimum ved pepsinhydrolyse og forelægger iagttagelser, der støtter teorien om, at den første fase i hydrolysen af nativt protein er en udfoldning af molekylernes peptidkæder, og at graden af denne proces influerer på hydrolysehastighedens afhængighed af brintjonkoncentrationen. Han peger på anvendelsen af urinstofdenatureringen af protein ved udarbejdelsen af spektrofometriske analysemetoder og undersøger den proteolytiske aktivitet i ventrikelsekret. Endvidere angiver han en fiks og velkontrolleret metode til proteolytisk bestemmelse af fibrinogen i plasma; men der fremlægges ikke noget normalmateriale eller klinisk materiale.

Endelig udarbejder han en metode til bestemmelse af uropepsin og en metode til bestemmelse af trypsin-inhibitor i urin og serum. I en lille meddelelse peger han på en procedure, hvorved nøjagtigheden ved bestemmelse af proteolytisk aktivitet skulle kunne øges.

I modsætning til arbejderne, som han har udført på Carlsberglaboratoriet, kan der mod flere af disse senere arbejder rettes nogen kritik, bl. a. vanskeliggøres vurderingen ved, at antal af forsøg og især forsøgsnøjagtighed ikke altid er oplyst. Endvidere savnes der ved omtalen af bestemmelsen af proteolytisk aktivitet en diskussion af reaktionernes kinetik, som må antages at have betydning også for en vurdering af metodens usikkerhed.

2. Undersøgelser over thyreoideafunktionen.

I 1958 redegør han for den særligt af angelsaksiske forskere udviklede metodik til bestemmelse af proteinbundet radioaktivt jod; sammen med Friis publicerer han et stort patientmateriale til belysning af den diagnostiske anvendelse af radioaktivt jod ved thyreoidealidelser og finder, at optagelsen er højere end i amerikanske materialer. Disse arbejder har haft stor betydning for indførelsen af de pågældende metoder her i landet. De diskuterer kort de diagnostiske muligheder ved forskellige former af thyreoiditis. Sammen med Friis og M. Siggaard

Andersen redegør han for thyrotropinstimulationsprøvens værdi for diagnosen af myxødem.

I de følgende år foretager han en række undersøgelser over thyroxin og trijodthyronin. Han angiver en værdifuld metode med anvendelse af isotopteknik til bestemmelse af frit, ikke proteinbundet thyroxin i blodet, hvilket er af betydelig interesse, idet meget tyder på, at thyroxinet er metabolisk aktivt i denne form, og at bestemmelsen har diagnostisk værdi. Der redegøres for metodens nøjagtighed; beskrivelsen af metodens praktiske udførelse og teoretiske grundlag er imidlertid på nogle punkter ufuldstændig. I fire arbejder viser han, at salicylater, para-aminosalicylsyre og andre substanser øger mængden af frit thyroxin i blodet, hvilket bidrager til forståelsen af forskellige hidtil uafklarede forhold. Der savnes imidlertid oplysning om forsøgenes antal, og diskussionen af salicylatets farmakologiske virkning er vel spekulativ. I tre efterfølgende arbejder foretages interessante undersøgelser over betydningen af andre faktorer (herunder pH) for thyroxinets proteinbinding.

I tilslutning til en redegørelse for isotopteknikken ved måling af erythrocyters optagelse af trijodthyronin fremlægger han teoretiske overvejelser og undersøgelser, der bekræfter, at optagelsen er et mål for mængden af ubundet trijodthyronin i plasma, samt at trijodthyronin er løsere bundet til protein end thyroxin. Ved sammenligning af værdier fra patienter og normale oplyser han, at »two values were determined simultaneously in a patient and in a normal subject«. Respektive 6 og 3 værdier fra ialt 12 normale er imidlertid identiske. I et foredragsmanuskript gives en god oversigt over proteinbinding til og erythrocyternes optagelse af thyroxin og beslægtede substanser.

3. Arbejder om andre emner.

I en række mindre meddelelser om hæmolytisk anæmi gives en kort oversigt over de forskellige typers klinik, illustreret med enkelte eksempler; L. E.-fænomenet omtales kort.

Gennem årene har han som regel i samarbejde med andre, publiceret en række kasuistiske meddelelser af vekslende kvalitet.

I 1958 udarbejder han en isotopmetode til måling af fibrinogenomsætning, der anvendes på en lille gruppe normale og på patienter med forskellige lidelser. Sammen med andre undersøger han absorptionen af B_{12} hos patienter med lavt B_{12} -indhold i plasma, og hos en del af patienterne mener forfatterne at kunne diagnosticere en latent pernicios anæmi trods manglende kliniske tegn på B_{12} -mangel og manglende tegn på megaloblastær erythropoiese. Diskussionen er lidet overbevisende. Sammen med Friis undersøger han uropepsinudskillelsen og B_{12} -absorptionen hos patienter med anæmia perniciosa og patienter med achylia gastrica. Spørgsmålet om latent pernicios anæmi diskuteres påny.

En undersøgelse af leverfunktionen med radioaktiv Rose Bengal er vanskelig at vurdere, fordi oplysninger om udfaldet af andre leverfunktionsprøver er utilstrækkelige.

Thorkild Friis er født 1922, tog lægevidenskabelig embedseksamen 1947 med laud ($251\frac{2}{3}$ points), erhvervede 1949 Københavns Universitets guldmedalje, 1953 den medicinske doktorgrad og opnåede 1958 autorisation som speciallæge i intern medicin med organspecialerne stofskiftesygdomme og blodsygdomme.

Friis har en god uddannelse i intern medicin og nærstående specialer. Han har været heldagsassistent på SerumInstitutts tuberkuloseafdeling i 3 år, halvdagsassistent i 1 år, assistent ved klinisk centrallaboratorium i $1\frac{1}{2}$ år og konsulent samme sted i 7 år. å almenmedicinsk afdeling har han været anden reservelæge i 3 år og første reservelæge i $3\frac{1}{2}$ år.

Han har været på en måneds studieophold ved den endokrinologiske afdeling på det akademiske sygehus i Leiden og har i $1\frac{1}{2}$ år arbejdet på Thyreoideaklinikken ved Massachusetts General Hospital, Boston.

Friis' videnskabelige produktion omfatter arbejder om antihistaminica, tuberkuloseproblemer, thyreoideafunktionen, hæmatologiske problemer og andre emner.

1. Undersøgelser over antihistaminica.

I guldmedaljeafhandlingen fra 1949 giver han en kritisk oversigt over den tidligere litteratur om histaminets betydning for fremkomst af allergiske hudforandringer samt over antihistaminica. Der fremlægges en række omhyggelige experimentelle undersøgelser. Hans konklusioner er på enkelte punkter lidt for vidtgående.

2. Undersøgelser over tuberkuloseproblemer.

I doktorafhandlingen fra 1953 undersøger han tuberkulinfølsomheden hos marsvin, vurderet ved legemstemperaturmåling under tuberkulinchoket. Efter en på visse punkter noget svag gennemgang af den tidligere litteratur foretager han en omhyggelig undersøgelse af temperaturen hos normale marsvin. Dernæst undersøger han temperaturændringer efter tilførsel af tuberkulin og BCG-vaccine under forskellige betingelser, og der fremskaffes oplysninger af noget varierende værdi om immunitetsforholdene.

Sammen med Engbæk foretager han undersøgelser over effekten af BCG-vaccine, varmebehandlet, resp. opbevaret på forskellig måde, og redegør for en infektion med en atypisk syrefast bacil. Sammen med Engbæk og Teilum undersøger han virkningen af cortison på den tuberkuløse infektion.

3. Undersøgelse over thyreoideafunktionen.

I årene efter 1954 har Friis foretaget undersøgelser over nyere metoder til diagnose af thyreoidealidelser, der har haft stor betydning for indførelsen af de pågældende metoder her i landet. Den af Barker angivne destillationsmetode til bestemmelse af proteinbundet jod gennemgås omhyggeligt. Han giver en god oversigt over den tidligere litteratur om det proteinbundne jod og redegør på ikke ganske tilfredsstillende måde for undersøgelsen af normale og et stort materiale af patienter med og uden thyreoidealidelser. Han bekræfter, at det proteinbundne jod er forhøjet under graviditet og hurtigt falder efter partus og abort. I første leveår finder han værdier omtrent som hos voksne. Tidligere iagttagelser er hermed i alt væsentligt blevet bekræftet.

Under studieopholdet i Boston viser han sammen med Hall på et lidt sparsomt materiale, at placenta er impermeabel for thyroxin, men at radioaktivt jod passerer placenta. Med Chapman undersøger han en noget inhomogen gruppe af euthyreoide patienter med exophthalmus. Efter tilførsel af radioaktivt jod finder de, at forholdet mellem det proteinbundne og det totale radioaktive jod i plasma er forhøjet. Det mest interessante i denne afhandling er iagttagelsen af den tidsmæssigt forskellige optræden af thyroxin og trijodtyronin bestemt ved papirkromatografi.

Sammen med andre foretager han en opgørelse og efterundersøgelse af et større materiale patienter, der har fået foretaget subtotal strumectomi. Undersøgelsen bringer intet nyt. I en lille afhandling bekræfter han og Kurt Iversen, at trijodtyronin ved myxødem har en stærkere og hurtigere indtrædende virkning end thyroxin. I et arbejde fra 1958 undersøger han eliminationen af intravenøst injiceret ^{131}I thyroxin hos normale og patienter med forskellige lidelser, herunder

også patienter med hepatitis, hvor han påviser en forkortet halveringstid. Den kliniske beskrivelse er dog ikke ganske tilfredsstillende.

Sammen med Korsgaard Christensen publicerer han et stort patientmateriale til belysning af den diagnostiske anvendelse af radioaktivt jod ved thyreoidealidelser og finder, at optagelsen er højere end i amerikansk materiale. De diskuterer kort de diagnostiske muligheder ved forskellige former af thyreoiditis. Sammen med Korsgaard Christensen og M. Siggaard Andersen redegør han for thyrotropinstimulationsprøvens værdi for diagnosen af myxødem.

I de sidste år har Friis publiceret undersøgelser over humane erythrocyters optagelse in vitro af l-trijodthyronin mærket med ^{131}I . Han beskriver teknikken og undersøger et stort materiale af normale og patienter. Det bekræftes, at optagelsen som regel er forhøjet ved thyreotoxicose, men at den kun er nedsat hos halvdelen af patienter med myxødem. Nogle gode og originale undersøgelser tyder på, at optagelsen i erythrocyterne er afhængig af trijodthyroninets binding til plasmaproteinerne. Desuden undersøger han erythrocyters optagelse af thyroxin og trijodthyronin. Forsøgene er her ret fåtallige, og diskussionen er på nogle punkter ikke ganske klar.

Sammen med Østergaard Kristensen bekræfter han, at erythrocytoptagelse af trijodtyronin er øget hos patienter med kronisk bronchitis og forhøjet pCO_2 , og det vises, at øget optagelse kan findes ved nyreinsufficiens. Sammen med andre bekræfter han, at trijodthyreopropionsyre kan kompensere myxødem samt reducere hypercholesterolæmi af anden årsag hos euthyroide.

4. Undersøgelser over hæmatologiske problemer.

Sammen med andre undersøger han absorptionen af B_{12} hos patienter med lavt B_{12} -indhold i plasma, og hos en del af patienterne mener forfatterne at kunne diagnosticere en latent pernicios anæmi trods manglende tegn på megaloblastær erythropoiese. Diskussionen er lidet overbevisende. Sammen med Korsgaard Christensen undersøger han uropepsinudskillelsen og B_{12} -absorptionen hos patienter med anæmia pernicioosa og patienter med achylia gastrica. Spørgsmålet om latent pernicios anæmi diskuteres påny.

Sammen med Østergaard Kristensen bekræfter han det interessante forhold, at B_{12} -resorptionen hos nogle patienter med anæmia pernicioosa øges under behandling med prednison.

5. Undersøgelser over andre emner.

I flere arbejder (sammen med andre) viser han med ^{51}Cr -mærkning en nedsat erythrocytlevetid hos patienter med kronisk phenacetinmisbrug og nyresygdom. Prednison synes at modvirke reduktion af erythrocytlevetiden. Den nedsatte erythrocytlevetid iagttages kun under fortsat phenacetinindgift. Ved krydsforsøg finder de, at den faktor, der betinger den nedsatte levetid, er knyttet til plasma. Dette er i modsætning til Schwartz' resultater på et lignende materiale. I 1961 fremlægges nogle undersøgelser over den tubulære fosfatreabsorption hos normale og en lille gruppe patienter med nyre-, thyreoidea- og parathyreoidea-lidelser; den kliniske vurdering er på enkelte punkter lidt usikker, og de teoretiske forhold er kun lidet udtømmende behandlet. Gennem årene har han desuden publiceret nogle overvejende kasuistiske meddelelser.

Johan Georg er født 1916, tog lægevidenskabelig embedseksamen 1943 med laud ($231\frac{1}{2}$ points), erhvervede 1952 den medicinske doktorgrad og opnåede 1954 autorisation som speciallæge i intern medicin med lungesygdomme som organspeciale.

Georg har en god uddannelse i intern medicin og nærstående specialer. Han har været klinisk assistent 3 år, anden reservelæge 2 år, første reservelæge 5 år og siden november 1958 assisterende overlæge ved Rigshospitalets medicinske afdeling B.

Han har foretaget kortere studierejser i England og U. S. A.

Han har i 7 år været tutor ved volontørundervisningen.

Georgs videnskabelige produktion omfatter arbejder om lungefunktion under normale og patologiske forhold og arbejder om andre emner.

1. Arbejder over lungefunktion og lungelidelser.

Sammen med Lass M. Sonne har han undersøgt ændringer i lungernes hvilekapacitet under arbejde, ved stillingsændringer og ved stenosering af respirationsvejene, kritisk efterprøvet metoder til residualluftsbestemmelse og foretaget omhyggelige undersøgelser over variationer i puls og respiration ved faldende ilttension i hvile og under arbejde. Endvidere giver de en kort meddelelse om respirationen under anfald af asthma bronchiale med modelforsøg til belysning af respirationsmønsteret ved denne sygdom. De har beskrevet en fiks modifikation af Tybjærg Hansens metode til kontinuerlig ventilationsmåling.

I doktorafhandlingen fra 1952 »Kliniske lungefunktionsundersøgelser« og et par mindre afhandlinger foretager han omfattende og omhyggelige undersøgelser af lungefunktionen hos et stort antal normale og patienter med forskellige lungelidelser, dels i hvile og dels under arbejde. Selv om der ikke er opnået større landvindinger, gives der dog en værdifuld vurdering af de da foreliggende muligheder for måling af lungefunktionen, og han dokumenterer herved en betydelig viden og erfaring med respirationsfysiologiske undersøgelser. Senere foretager han undersøgelser over den pulmonale kvælstofelimination hos normale og patienter med forskellige lungelidelser. I samarbejde med svenske respirationsfysiologer påviser han, at histamininhalation reducerer lungernes diffusionskapacitet. I 1954 giver han en god oversigt over komplicerende lungelidelser ved asthma bronchiale efter omfattende undersøgelser af et ret stort patientmateriale og i 1961 en god oversigt over lungemanifestationer ved systemsygdomme.

Sammen med Frost undersøger han lungefunktionen hos patienter med silicose, og det fremhæves, at der er ringe korrelation mellem røntgenfund og lungefunktion. Sammen med andre giver han en klinisk, respirationsfysiologisk og røntgenologisk redegørelse for fem patienter med den hidtil lidet påagtede talcosis pulmonum, og endvidere redegør de for patienter med tærskerlunge samt asbestosis.

I samarbejde med flere andre foretager han en undersøgelse over lungecirkulation og lungefunktion efter pneumonectomi, nogle værdifulde undersøgelser over veno-arteriel shunt, og endelig beskriver de nogle ofte oversete fejlkilder ved måling af iltforbrug i lukket system.

2. Arbejder om andre emner.

Sammen med H. O. Bang undersøger han eliminationen af jodophthalin og pheniodol hos normale og icteriske patienter. Sammen med andre publicerer han undersøgelser over den kliniske og metaboliske virkning af ACTH og nogle interessante kasuistiske meddelelser.

Anders Tybjærg Hansen er født 1915, tog lægevidenskabelig embedsexamen 1941 med udmærkelse (262 $\frac{1}{3}$ points), erhvervede 1949 den medicinske doktorgrad og opnåede 1948 autorisation som speciallæge i klinisk kemi og laboratorieteknik og 1953 i intern medicin med organspecialt hjertesygdomme.

Tybjærg Hansen har en god uddannelse i intern medicin og nærstående discipliner. Han har været klinisk assistent i $3\frac{1}{2}$ år, anden reservelæge i 2 år, første reservelæge i 5 år og siden juli 1956 assisterende overlæge på Rigshospitalets medicinske afdeling B. Han har siden 1953 haft den daglige ledelse af afdelingens cardiologiske laboratorium.

Han har i 1950–51 studeret ved forskellige amerikanske hospitaler og i 1959–61 som det kongelige Danske Videnskabernes Selskabs »Sophie Fricke fellow« arbejdet ved »The Rockefeller Institute for Medical Research« i New York. Desuden har han foretaget flere mindre studierejser til Svejts, Sverige og England og i 3 måneder i 1950–51 været udsendt til den nære orient som medicinsk rådgiver for et thoraxkirurgisk team under WHO.

Han har som student i to år været demonstrator anatomiae. Han har været tutor ved volontørundervisningen i 5 år og lektor siden september 1961.

Tybjærg Hansens videnskabelige produktion omfatter arbejder over hjerte og kredsløb, lever og nyre, arbejder over det kolloidosmotiske tryk og over andre emner.

1. Arbejder over hjerte og kredsløb.

Han har gennem en årrække interesseret sig for blodtryksmanometre, der opfylder de krav, den moderne cardiologi kræver. Han har konstrueret et såkaldt kondensatormanometer, som hviler på et princip, der i væsentlig mindre fuldkommen form af andre har været anvendt til blodtryksmåling siden 1942. Manometret og dets teori beskrives først i to kortere meddelelser, hvoraf en sammen med Warburg.

I doktorafhandlingen fra 1949 giver han samlet fremstilling af problemkomplekset angående konstruktionen og anvendelsen af membranmanometre af kondensatortypen. Han beskriver en udvidelse af den Frank'ske manometerligning, der har ligget til grund for konstruktionen. Det teoretiske fremskridt består i en fuldstændig beskrivelse ved hjælp af manometrets dimensioner og fysiske egenskaber af den konstant (friktionskoefficienten), som man tidligere ikke havde haft under kontrol. Han viser, at manometrets funktion kan beskrives ved den nu opstillede differentilligning.

I doktorafhandlingen behandler han endvidere problemer, der opstår ved blodtryksmålinger med lange tynde kathetre indført forskellige steder i karsystemet. Afhandlingen fremtræder som en med megen dygtighed gennemført teknisk analyse af membranmanometret med det formål at fremskaffe et præcist og samtidig klinisk anvendeligt apparat. Den er et af standardværkerne vedrørende teknikken ved moderne blodtryksmålinger, omend arbejdet har visse stilistiske svagheder.

I 1950 giver han sammen med Warburg en generel matematisk analyse af den ovenfor omtalte differentilligning for en lineær harmonisk oscillator, således at fysikernes viden på dette specielle område bliver gjort tilgængeligt for specialkyndige læger og for fysiologer. I et følgende arbejde underkaster han det vædskefyldte membranmanometer en yderligere matematisk-fysisk analyse, hvorved grundlaget gives for konstruktion af manometre, der opfylder forud bestemte kriterier. I et mindre arbejde beskriver han sammen med Warburg en metode til samtidig tryk- og trykdifferensregistrering to forskellige steder i kredsløbet. I 1955 giver han i en oversigt en god beskrivelse af manometeret og dets teori med en række praktiske anvisninger for dets anvendelse.

Sammen med Eskildsen og Götzsche meddeler han i 1949 nogle få undersøgelser over det intraarterielle tryk under muskelarbejde hos normale. De viser, at det intraarterielle tryk hurtigt stiger ved arbejdets begyndelse. Der foretages ingen sammenligning mellem direkte og indirekte trykmåling.

I 1949 publicerer han sammen med Eskildsen og Götzsche de første danske erfaringer med hjertekateterisation ved medfødte hjertelidelser med en kort oversigt over den foreliggende litteratur. I de følgende år publicerer de i seks værdifulde meddelelser de efterhånden udvidede erfaringer fra arbejdet med hjertekateterisation: Hjertekateterisationens betydning for diagnosen af kongenite misdannelser, redegørelse for fundene ved persisterende ductus arteriosus, et tidligt indlæg i diskussionen om trykkurverne fra højre for- og hjertekammer ved konstriktiv pericarditis og en god redegørelse for trykforholdene hos et stort antal patienter med isoleret pulmonalstenose. I 1953 redegør han sammen med Asger Pedersen for teknik og resultater ved intracardial trykmåling under hjerteoperation. Efter valvulotomi hos 21 patienter ses sædvanligvis trykfald i venstre atrium, medens sikre forandringer som regel ikke kan påvises i arteria pulmonalis. Efter nogle pulmonale valvulotomier findes intet sikkert trykfald i højre ventrikel eller pulmonalarterien. Samme år giver han en oversigt over de forskellige diagnostiske undersøgelsers værdi ved vurderingen af indikationen for mitral valvulotomi. Det påpeges, at tidligere opfattelse af de diagnostiske kriterier for mitralinsufficiens har måttet revideres efter indførelsen af hjertekateterisationen og af operationerne på mitralklapperne.

Senere, i 1957, gives en bredere og god redegørelse for indikationerne for mitral valvulotomi på baggrund af de i mellemtiden indhøstede erfaringer. Samme år giver han sammen med Fabricius og Davidsen en redegørelse for de radiologiske fund og de intracardiale trykforhold hos patienter med tragtbryst, og de bekræfter på et stort materiale, at tilstanden sædvanligvis ikke giver væsentlig påvirkning af hjertet.

I 1959 fremlægger han sammen med Fritz Hansen et større materiale af patienter med konstriktiv pericarditis med eksempler på de præ- og postoperative intracardiale tryk, og de hæmodynamiske forhold ved denne lidelse diskuteres. Sammen med Warburg redegør han 1961 for den relative forekomst af de forskellige kongenite hjertelidelser i et stort klinisk materiale, som har været undersøgt i laboratoriet, og for den ringe risiko ved hjertekateterisation. Sammen med flere andre meddeler han samme år erfaringer fra percutan diagnostisk punktur af hjertet og de store kar, og det fremhæves, at undersøgelsen på grund af komplikationsfaren kun bør foretages på snævre indikationer, som formentlig bør være endnu snævrere end angivet. I 1962 giver han sammen med andre en værdifuld redegørelse for teknik og komplikationer ved trykmålinger i de store kar og venstre atrium ved suprasternalpunktur ad modum Radner hos 500 patienter.

Sammen med Gregers Thomsen giver han i 1954 en nyttig redegørelse for teknikken ved abdominal aortografi og erfaringer fra undersøgelse af 32 patienter. I 1955 meddeler han foreløbige erfaringer med antikoagulationsbehandling over længere tid. Som en videreførelse af Müllertz og Storms undersøgelser fra 1954 over profylaktisk antikoagulationsbehandling ved thoraxkirurgi, fremlægger han i 1955 sammen med Storms erfaringer fra tilsvarende behandling ved mitral-kommissurotomi hos 26 patienter sammenholdt med et kontrolmateriale. Der iagttages en betydelig reduktion af thromboemboliske komplikationer. I et kongresforedrag redegør han sammen med Storm og Müllertz for erfaringer med den profylaktiske behandling ved thoraxkirurgi i almindelighed.

I 1956 deltager han sammen med Haxholdt, Husfeldt, N. Lassen, Munck, Rahbek Sørensen og Winkler i nogle veltilrettelagte og velgennemførte studier over coronargennemblødningen og myocardiets iltforbrug hos hunde under hypotermi.

Herudover har han gennem årene publiceret en række mindre afhandlinger: I 1944 en ikke særlig dybtgående undersøgelse over behandling af extrasystoli med forskellige farmaka og en kort oversigt over nogle af problemerne vedrørende

intraventrikulære overledningsforstyrrelser. I 1954 giver han og Lachmann et diskussionsindlæg om mb. cordis under svangerskabet. Desuden foreligger nogle kasuistiske meddelelser, hvoraf beskrivelsen (sammen med andre) af 3 patienter med vena cava superior syndromet er god og nyttig, medens hans diskussion af unilateral recurrensparese som årsag til dyspnoe er mindre overbevisende.

Endelig har han i »Medicinske Specialer i Lægepraksis« skrevet et større kapitel om hjerte og karsygdomme, og i Medicinsk Kompendium et afsnit om karsygdomme samt i 1957 givet en god oversigt over nyere diagnostiske metoder i cardiologien.

2. Lever- og nyrelidelser.

Sammen med Tygstrup og Winkler publicerer han i fem afhandlinger undersøgelser med levervenekateterisation. Der foretages i højre atrium, vena cava inferior samt vena hepatica, og det såkaldte occlusionstryk bestemmes hos en række patienter med og uden leverlidelser. Hos nogle patienter med cirrhose ses en forøget trykgradient mellem vena cava inferior og højre atrium, som tilskrives dels leverens tryk på venen, dels det intraabdominale tryk. Kateterisation af levervenen anvendes endvidere til undersøgelse af leverens minutvolum efter Fick's princip, dels ved den fra tidligere undersøgelser kendte bromsulfalein-metode, dels ved samtidig undersøgelse af galaktoseomsætningen. Det viser sig værdifuldt at kombinere de to metoder. Erfaringerne fremlægges i to foreløbige meddelelser og en kort samlet oversigt.

I 1955-56 deltager han sammen med Brun, Crone, Davidsen, Fabricius, N. Lassen og Munck i undersøgelser med nyrevenekateterisation efter indgift af ⁸⁵krypton. Hos 4 patienter med akut anuri måles nyregennemblødningen og nyrens iltforbrug, som er reduceret, men i stærkt vekslende grad. Ved sammenligning af det renale occlusionstryk hos patienter uden nyrelidelser og 4 patienter med anuri meddeles, at der ikke er et øget intrarenalt tryk ved anuri. Værdierne er dog så vekslende, at man må afvente yderligere undersøgelser før endelig konklusion kan drages.

3. Arbejder om det kolloidosmotiske tryk.

Arbejderne om dette emne har været drøftet med professorerne Brandt-Rehberg og Lundsgaard, som har tiltrådt den nedenfor givne formulering.

I 1950 og 1952 har han meddelt de første resultater af forsøg på at konstruere et hurtigt arbejdende osmometer til måling af det kolloidosmotiske tryk i blodet. Målinger af samme art har hidtil været usikre og meget besværlige og mindst taget 3-4 timer. I et Kongresreferat i 1960 og i en afhandling i 1961 har han beskrevet en ny type af et osmometer, der betyder et væsentligt fremskridt på dette område. Med dette apparat kan man på få minutter måle og følge hurtige ændringer i det kolloidosmotiske tryk i små vædskemængder.

Han giver mange eksempler på måling af det kolloidosmotiske tryk i serum med forskellig total proteinkoncentration og albuminkoncentration. Endvidere henviser han til, at apparatet egner sig til at følge variationer i osmotisk tryk forårsaget af diffusible stoffers forskellige penetrationshastighed gennem membranen. Omend man i den figur, der illustrerer manometrets anvendelse ved rutinebestemmelser, kan se, at 10 målinger kan udføres pr. time, kunne man have ønsket, at han havde benyttet identiske prøver for at illustrere reproducerbarheden.

I en kort meddelelse peger han i 1961 på en hidtil negligeret mulighed for vandtransporten over kapillarmembranen beroende på den stigning i de røde blodlegemers osmotiske tryk, der fremkommer ved indvandringen og omdannelsen af CO₂ under samtidig omdannelse af oxyhæmoglobin til hæmoglobin (Ham-

burger effekten). Hypotesen grunder sig på de kendte fysiologiske iagttagelser, at de røde blodlegemer ved deres passage igennem kapillærer i mange tilfælde ligger tæt op ad kapillærmembranen, og at blodlegemer ved et normalt arteriovenøst iltdeficit svulmer ca. 1 % når de optager CO_2 . Han antager, at blodlegemerne ligger helt op ad kapillærvæggen og skønner, at der ved denne mekanisme maksimalt kan tænkes transporteret 28 liter i døgnet over kapillærmembranerne. Når de røde blodlegemer ikke har nær kontakt med kapillærvæggen, vil vandskiftet foregå udelukkende mellem blodlegemer og plasma. Han peger på, at visse oedem tilstande kunne tænkes at bero på, at de røde blodlegemer i disse tilfælde ikke længere har intim kontakt med kapillærvæggen.

I et modellforsøg, der gives som eksempel, demonstrerer han, at de osmotiske ændringer, der beror på Hamburger effekten, under statiske forhold kan gøre sig gældende over en semipermeabel membran. Hypotesen forekommer meget interessant.

Betydningen af denne eventuelle vandtransport kan imidlertid ikke vurderes på det foreliggende grundlag, idet det ikke er klart om påvisningen af en vandtransport over et membransystem uden væskestrømning, kan overføres til de dynamiske forhold, der hersker i kapillærer med strømmende blod. Han har ikke nøjere redegjort for de faktorer, der ville kunne begrænse nyttevirkningen ved den omtalte transportmekanisme. Selvom arbejdet har karakter af en foreløbig meddelelse kunne man have ønsket en større klarhed i fremstillingen.

4. Andre arbejder.

I 1943-45 har han publiceret tre arbejder, en undersøgelse over sænkningssreaktionen, en kasuistisk meddelelse om myelomatose og endelig har han konstrueret et enkelt og hensigtsmæssigt apparat til kontinuerlig ventilationsmåling.

Knud Henning Olesen er født 1920, tog lægevidenskabelig embedseksamen 1945 med laud ($249\frac{2}{3}$ points), erhvervede 1955 den medicinske doktorgrad og opnåede 1957 autorisation som speciallæge i intern medicin med organspecialt hjertesygdomme.

Olesen har en god uddannelse i intern medicin og nærstående specialer. Han har været klinisk assistent i 2 år, anden reservelæge i $4\frac{1}{2}$ år og første reservelæge i 3 år.

Han har i to perioder, ialt $1\frac{1}{2}$ år, arbejdet på Peter Bent Brigham Hospital i Boston. Han har i 3 år været tutor ved volontørundervisningen.

Olesens videnskabelige arbejder omfatter arbejder om kardiologiske emner, vand- og elektrolytproblemer og andre emner.

1. Afhandlinger om kardiologiske emner.

I doktorafhandlingen fra 1955 foretager han en indgående og dygtig undersøgelse af et stort antal patienter med mitralstenose med en særdeles velgennemført efterundersøgelse. Materialet underkastes en omhyggelig og kritisk analyse, og der tilvejebringes herved værdifulde oplysninger om sygdomsforløbet ved mitralstenose, hvorved materialet er velegnet som sammenligningsgrundlag ved vurderingen af nyere behandlingsmetoder. Efterundersøgelsen føres à jour i et arbejde (i manuskript) og vinder herved yderligere i værdi. Sammen med Baden foretager han 1961 – efter samme retningslinier – en efterundersøgelse af et stort antal operativt behandlede patienter med mitralstenose, og ved sammenligning med det medicinsk behandlede materiale bidrager de til at klargøre operationsindikationerne og operationsresultaterne. I to afhandlinger foretager han sammen med Warburg en efterundersøgelse af yngre patienter med kraftig apical

systolisk mislyd, hos hvem prognosen findes god, og af patienter med isoleret aortastenose, for hvem prognosen er dårlig.

Herudover har han publiceret 2 gode kasuistiske meddelelser indenfor emneområdet.

2. Afhandlinger over vand- og elektrolytproblemer.

Under sit ophold i U. S. A. har Olesen skrevet to kapitler, der foreligger i manuskript, som en del af en monografi »Body Composition in Health and Disease« (Moore, Olesen, Parker og McMurrey). Olesen har her givet en statistisk velbearbejdet redegørelse for legemets vand- og elektrolytindhold hos normale voksne, dels på grundlag af egne undersøgelser med god teknik, og dels på grundlag af nogle tidligere med kritik udvalgte materialer. Dernæst giver han en tilsvarende redegørelse for 31 patienter med forskellige hjertesygdomme, hvorved der fremlægges oplysninger af betydelig interesse. Manuskriptet ville vinde ved en yderligere bearbejdelse med afkortning og tilføjelse af diagrammer og oversigte.. Visse dele af materialet er publiceret i en mindre afhandling (sammen med Parker og Moore). Sammen med Friis-Hansen og andre giver han en redegørelse for legemets vandfaser i forskellige aldersgrupper. I 1959 giver han en redegørelse for vægtvariationer hos patienter med mitralstenose i forskellige sygdomsfaser med en ikke særligt dybtgående diskussion. Sammen med Sandøe undersøger han virkningen af Hygroton på vand- og elektrolytudskillelse, og i manuskript foreligger undersøgelser over elektrolytternes forhold under Cyclopentizid behandling af patienter med hjerterinsufficiens, hvorunder der iagttages hypokaliæmi og metabolisk baseose, der modvirkes af aldacton.

3. Afhandlinger over andre emner.

Sammen med Schiødt meddeler han nogle tilfælde af thyreotoxicose i barnealderen, og sammen med Torben Andersen og Chrom omtaler han kort nogle erfaringer med gastroskopi.

Alene har han redegjort for foreløbige erfaringer med antikoagulantia ved hjerteinfarkt og herudover, delvis i samarbejde med andre, publiceret nogle kasuistiske meddelelser af vekslende interesse.

Villy Posborg Petersen er født 1919, tog lægevidenskabelig embedseksamen 1944 med laud. (252 points), erhvervede 1946 Københavns universitets guldmedalje, 1952 den medicinske doktorgrad ved Aarhus universitet og opnåede 1952 autorisation som speciallæge i klinisk kemi og laboratorieteknik samt 1955 i intern medicin med organspecialerne hjertesygdomme og stofskiftesygdomme.

Posborg Petersen har en god uddannelse i intern medicin og nærstående specialer. Han har været klinisk assistent i 3 år, anden reservelæge ved medicinsk afdeling i 2½ år, første reservelæge i 6 år og siden oktober 1960 assisterende overlæge ved medicinsk afdeling C på Aarhus Kommunehospital.

I 5 år har han jævnsides med sin øvrige uddannelse arbejdet på biokemisk institut ved Aarhus universitet. I et år har han arbejdet ved Department of Physiology, University of Cincinnati og i 3 måneder ved National Heart Institute, Bethesda, U. S. A. Desuden har han foretaget en kortere studierejse til England.

Han har været instruktør i fysiologi 1 år, tutor ved volontørundervisningen 1 år og lektor i intern medicin 7 år.

Posborg Petersens videnskabelige produktion omfatter arbejder vedrørende lipoider og lipoidstofskiftet, syre- og basestofskiftet, vand- og elektrolytproblemer, kliniske proteinabnormiteter samt arbejder over klinisk-deskriptive og andre emner.

1. Arbejder vedrørende lipoider og lipoidstofskiftet.

Som student har han med Hoff-Jørgensen deltaget i undersøgelser over 1,2-dihydroxybutansyrens indflydelse på den insulininducerede hypoglycæmi.

I doktorafhandlingen fra 1952 og flere mindre afhandlinger foretager han metodologiske og kliniske undersøgelser over fosfolipoidfraktioner i plasma. Han har modificeret analysemetoderne, således at totalfosfolipoid, sfingomyelin og lecitin i plasma kan bestemmes med rimelig sikkerhed, hvorimod bestemmelse af kephalinfraktionen fortsat er behæftet med stor usikkerhed. Man savner egne undersøgelser over metodernes specificitet. Han undersøger fosfolipoid i plasma hos normale gennem en uges faste samt efter glukosetilførsel, hvorunder han viser, at hyperlipæmien under faste skyldes sfingomyelin. Dernæst undersøger han forholdene ved parenchymatose og occlusive leverlidelser under sygdomsforløbet samt efter tilførsel af cholin, resp. glucose. Det er herunder påvist, at forøgelsen i fosfolipoiderne skyldes en forøgelse af lecitinfraktionen. Endelig foretager han nogle analyser af leverlipoiderne ved experimentel fedtlever. Diskussionen af forsøgsresultaterne er ikke altid helt fyldestgørende, især synes han at overvurdere analysemetodernes nøjagtighed, specielt hvad angår kephalinfraktionen, der fremkommer som en differens af to store tal.

Sammen med Lundbæk foretager han omfattende undersøgelser med kemisk analyse af patologisk forandrede coronararterier hos diabetikere og ikke-diabetikere, og der påvises forskelle, der tyder på forskellig patogenese. I et følgende arbejde bestemmer han fosfolipoid og kolesterol i plasma hos diabetikere og normale, men han har ikke foretaget bestemmelser hos en særskilt gruppe af ikke-diabetikere med atherosklerose.

Under opholdet i Cincinnati foretager han sammen med Lotspeich to undersøgelser over indflydelsen af væksthormon, thyreotropin og cortison på syntesen af acet-acetat og glykogenindholdet i levervæv fra normale og adrenalectomerede rotter. I den første undersøgelse mener de at de iagttagne ændringer skyldes væksthormon, men i det andet arbejde vises det, at forandringerne kan tilskrives forurening af væksthormon med thyreotrop hormon. Vurderingen af disse interessante arbejder er noget vanskeliggjort ved uoverensstemmelser mellem en tabel og et diagram. I en oversigtsafhandling, hvori data fra disse to afhandlinger indgår, kommer han imidlertid til den overraskende konklusion, at virkningen af thyreotrop hormon skulle skyldes en forurening af thyreotrop hormon med væksthormon.

Sammen med M. Schou foretager han interessante undersøgelser over den grovere fordeling af fosfolipoidfraktionerne i ikke særligt veldefinerede hjernevævsfraktioner. Endelig giver han en kort orienterende oversigt over plasma-lipoiderne.

2. Arbejder vedrørende syre- og basestofskiftet.

I guldmedaljeafhandlingen undersøger han »syre-baseforholdene« under ætheranæsthesi med lukket maske. Han finder forandringer, der ikke er af primær metabolisk art, men må tilskrives ændringer i respirationen. Den stillede opgave er løst på tilfredsstillende måde. I et mindre arbejde bekræfter han og A. V. Møller, at der ofte optræder endog ret svær acidose ved akut gastroenteritis hos spædbørn.

3. Arbejder vedrørende vand- og elektrolytproblemer.

I tilslutning til en kasuistisk meddelelse fra 1956 foretager han en omhyggelig undersøgelse og diskuterer på udmærket måde patogenesen ved »saltloosing nephritis«, og i en god oversigtsartikel om de hidtil publicerede tilfælde bekræfter han, at der hos en del af patienterne optræder betydelige kalkaflejringer, dels i

nyrevævet, dels i karrene. I 1956, kort efter Conn's første meddelelse, giver han sammen med Holten en interessant redegørelse for en patient med svær hypertension, øget aldosteronsekretion og kaliumtab, men uden natriumretention, i modsætning til det sædvanlige billede ved Conn's syndrom, og i en oversigtsartikel giver han en god beskrivelse af hyperaldosteronisme og andre tilstande med kronisk kaliummangel.

I 1957 fremlægger han nogle undersøgelser over totallegemsvand og extracellulært vand samt beregninger af fedt og cellemasse hos normale, hos undervægtige og overvægtige. Resultaterne adskiller sig ikke væsentligt fra tidligere undersøgelser. Efter antithyreoid behandling af patienter med thyreotoxicose findes som gennemsnit en øget cellemasse med uændret extracellulær vandmængde. Han fremhæver ikke de store individuelle variationer. Under diætetisk vægtreduktion hos 4 patienter med adipositas finder han stærkt varierende resultater. Han synes i nogen grad at have overvurderet metodernes ydeevne.

4. Arbejder om kliniske proteinabnormiteter.

Sammen med Schönheyder undersøger han patienter med svære hudlidelser og hypoproteinæmi, og der påvises et betydeligt proteintab gennem hudlæsionerne. Sammen med Jarnum fremlægger han nogle interessante undersøgelser af en patient med »protein-losing enteropathy«, og de påviser, at proteintabet skyldes abnorm transport af plasmaalbumin, såvel til tarmlumen som til peritonealkaviteten, men ikke til pleura.

5. Klinisk-deskriptive arbejder.

Foruden nogle kasuistiske meddelelser, herunder en sammen med Gøtsche publiceret interessant meddelelse om »Pickwick-syndromet«, fremlægger han sammen med Holten og Bichel et materiale af patienter med lupus erythematosus disseminatus, og der gives en redegørelse for den diagnostiske betydning af L. E.-fænomenet. I tilslutning til en kasuistisk meddelelse diskuterer han sammen med Holten og T. Lund det endnu uafklarede problem om opståelse af periarteriitis hos patienter med polyarthrits chronica og den eventuelle korrelation til cortisonbehandling.

6. Andre arbejder.

Som student har han deltaget i nogle undersøgelser over variationer i alkoholeliminationen. Sammen med Schönheyder og Lundbæk redegør han for interessante undersøgelser over serumcitronsyre efter glukoseindgift hos normale og langtidsfastende. I 1959 foretager han undersøgelser over serums aldolaseaktivitet ved akutte hjertelidelser. Der savnes sammenligning med andre vævsenzymmer, især transaminaser. Endelig har han skrevet et afsnit i Medicinsk Kompendium.

Michael Schwartz er født 1917, tog lægevidenskabelig embedseksamen 1942 med laud. (253 points), erhvervede 1952 den medicinske doktorgrad og opnåede 1956 autorisation som speciallæge i intern medicin med organspecialerne blodsygdomme og 1958 stofskiftesygdomme.

Schwartz har en god uddannelse i intern medicin og nærtstående specialer. Han har været klinisk assistent i 2 år og har på almenmedicinsk afdeling været anden reservelæge i 2 år, første reservelæge i 5 år, afdelingslæge på Bispebjerg hospitals medicinske afdeling B i 1 år og har siden februar 1960 været overlæge på medicinsk afdeling F ved Københavns Amtssygehus i Glostrup.

Ved siden af sin øvrige uddannelse har han i 6½ år været først frivillig, senere lønnet assistent ved Rigshospitalets klinik for allergiske sygdomme. Han har i

$\frac{1}{2}$ år arbejdet ved den gerontologiske afdeling ved Washington University, St. Louis, U. S. A., og foretaget kortere studierejser i U. S. A. og England.

Han har i 3 år været tutor ved volontørundervisningen og censorsuppleant ved den lægevidenskabelige embedseksamen (intern medicin).

Schwartz' videnskabelige arbejder omfatter allergiproblemer, arbejder over corticosteroider, hæmatologiske arbejder, undersøgelser over albuminomsætning og afhandlinger over forskellige emner.

1. Arbejder over allergiproblemer.

I 1943 giver han en god oversigt over generelle reaktioner ved diagnostiske og terapeutiske allergeninjektioner. Alene eller i samarbejde med andre har han 1944-1947 publiceret en række gode, mindre oversigtsartikler, illustreret med klinisk materiale: Muslingeallergi, høfeber, melallergi og svampeallergi. Det påpeges, at svampesporer af mange arter forekommer i husstøv, men at de kun i mindre omfang giver anledning til allergi. Ved opgørelsen i dette og i et senere arbejde er procenttallene opgivet med første decimal, en nøjagtighed som materialet næppe kan bære. Hans arbejde om melallergi udmærker sig ved, at der tillige undersøges eventuelle allergene virkninger af tilsatte stoffer (kaliumbromat og monochloramin). Det fremhæves, at melallergi oftest optræder med en ret betydelig latenstid. I to afhandlinger, hvoraf en i samarbejde med Dencker, påviser han i 1947-1948, at der efter transfusion fra donorer, der forud har indtaget soyabønneemel, kan optræde reaktion i passivt sensibiliseret hud hos recipienterne. Undersøgelserne viser, at antigenet resorberes uomdannet og findes i donorblodet i indtil 3 timer efter indtagelsen. Han har således tilvejebragt et experimentelt grundlag for det fra anden side fremhævede om ønskeligheden af, at transfusion til allergikere gives fra fastende donor. I et par arbejder undersøger han sammen med Castberg de elektrokardiografiske og hæmatologiske forandringer hos enkelte patienter med generelle allergiske reaktioner og ikke - som nævnt i titlen - ved allergisk chock. Herudover publicerer han i 1949 sammen med Højensgaard et tilfælde af den på det pågældende tidspunkt ret ukendte allergi mod Heparin. I 1947 redegør han delvis sammen med andre, for terapeutiske erfaringer med Amidryl og for negative erfaringer med et Antergen-beslægtet stof, ligesom der gives en kort oversigt over syntetiske antihistaminer.

I doktorafhandlingen fra 1952 giver han en grundig, veldokumenteret, kritisk og velskrevet oversigt over den store litteratur om allergilæren. Der foretages en velgennemført probandundersøgelse af herediteten ved asthma bronchiale med et godt kontrolmateriale. Efter indgående analyse af materialet konkluderes, at asthma bronchiale er en genetisk enhed. Både recessiv og dominant arvegang er mulig, men det er overvejende sandsynligt, at arvegangen er dominant med svigtende manifestation. Det må tillige antages, at der er tale om polymeri. Der er genetisk sammenhæng mellem asthma, vasomotorisk rhinitis, prurigo Besnier og muligvis høfeber, men ikke migræne. Allergiens genetiske aspekter sammenfattes i et kapitel i Sorsby's bog »Clinical Genetics«.

Under studieopholdet i U. S. A. foretager han omhyggelige undersøgelser over alderens indflydelse på hudsensibiliseringen og viser, at graden af passiv sensibilisering aftager med alderen, antagelig på grund af ændret gennemblødning. Forholdet ændres ikke ved tilførsel af testosteron, resp. østrogen.

I 1954 undersøger han sammen med Finn Jensen ^{131}I mærkede antigeners elimination hos kaniner. De bekræfter med denne fremgangsmåde, at N-sennepsgas og cortison hæmmer antigendannelsen. Undersøgelserne er interessant; man savner dog opgørelsen af spredningen for de enkelte punkter i nogle af diagrammerne, en henvisning til at der er taget hensyn til det radioaktive stofs henfaldstid (hvad han gør i senere arbejder) og en diskussion af, hvorvidt immuniserings-

graden har været ens hos dyrene med negativ præcipitationstest i de to grupper. I et kongresnotat omtales det ejendommelige fund, at thorotrast synes at forøge antistofdannelsen.

I Medicinsk Kompendium har han givet en oversigt over allergiske sygdomme.

2. Arbejder over corticotropin og cortison.

I flere afhandlinger har Schwartz på et tidligt tidspunkt deltaget i ret omfattende terapiforsøg med ACTH ved forskellige hudlidelser og L. E. D. samt i en nyttig redegørelse med god diskussion af komplikationer ved cortisonbehandling. I et arbejde fra 1950 fremhæver han, at der ved uspecifik proteinterapi optræder eosinopeni og han påviser øget udskillelse af 17-ketosteroider. Begge fænomener diskuteres på baggrund af Selye's teori. I en velkontrolleret undersøgelse viser han, at lokalapplikering af cortison ikke hindrer kontaktdermatitis.

3. Hæmatologiske arbejder.

I 1957 undersøger han sammen med Lous ved hjælp af Schillingtesten et stort antal normale og ret store patientgrupper. De bekræfter tidligere iagttagelser og påviser vistnok som de første, at undersøgelsen kompromitteres ved nedsat nyrefunktion. I 1959 bekræfter de nedsat B_{12} -optagelse efter partiel gastrectomi hos et stort antal patienter. Schillingprøvens betydning ved vurdering af visse neuropathier omtales kort i en korrespondance.

I 1957-61 fremlægger han i en række afhandlinger (delvis i samarbejde med Meulengracht og Lous) særdeles værdifulde undersøgelser af problemet vedrørende den hæmmede resorption af B_{12} hos patienter med anæmia perniciosa, som gennem længere tid har været behandlet med stærkt rensede præparater af svinepylorus. I disse afhandlinger viser de, at årsagen til den manglende virkning af intrinsic factor er en blokering af B_{12} -resorptionen. Desuden udføres forsøg, der tyder på, at blokeringen er artspecifik, idet rotteventrikelpreparater og humant ventrikelsekret ikke giver blok, medens vildsvinepylorus virker blokerende. Han viser, at blokket kan indtræde efter få uger, og at blokering af B_{12} -optagelsen kan modvirkes af store doser af intrinsic factor. Efter at det fra anden side var vist, at der hos kaniner i serum kan fremkaldes et antistof, der hos mennesker blokerer intrinsic factor, har han bekræftet dette ved at kunne påvise et tilsvarende blokerende antistof hos mennesker og peget på muligheden af en autoimmuniseringsproces som årsag til blokket. I det iøvrigt værdifulde følgende arbejde, hvor han viser, at der ikke findes parallellisme mellem forekomst af antistof og af blok, savner man på nogle punkter oplysning om forsøgsantal, og beskrivelsen er ikke helt klar. I de øvrige arbejder er beskrivelsen af undersøgelserne og diskussionen god og kritisk.

4. Undersøgelser over albuminomsætningen herunder det intestinale proteintab.

I 1956 giver han en nyttig oversigt over serumalbuminets omsætning og fordeling, illustreret ved nogle forsøg med ^{131}I -mærket albumin og i 1960 sammen med Jarnum en redegørelse baseret på noget større patientgrupper. I 1957 benytter han sammen med andre ^{131}I til en bestemmelse af plasmavolumen efter dextran-tilførsel. De viser, at selv høje dextrankoncentrationer ikke reducerer plasmaets albuminindhold, hvad man fra anden side har påstået. Man savner en nærmere diskussion af den interessante iagttagelse, at hæmatokritværdien stiger efter tilførsel af 10 procent dextran.

Sammen med Bjørneboe foretager han en veltilrettelagt dyreexperimentel undersøgelse over forandringer i serumprotein under immunisation. Det konkluderes, at den relative hypoalbuminæmi skyldes forøgelse i plasmavolumen. Med ^{131}I albumin har han derefter foretaget undersøgelser af patienter med idiopathisk

hypoproteinæmi og opfatter i første omgang hypoproteinæmien som forårsaget ved en forøget nedbrydning af protein. Imidlertid viser han i derpå følgende arbejder, oftest sammen med Jarnum, under benyttelse af et højpolymert jodmærket stof (Gordon's metodik), at proteintabet hos patienter med idiopatisk hypoproteinæmi sker gennem fordøjelseskanalens slimhinde, en iagttagelse, der kort forinden i enkelte tilfælde var gjort fra andre sider. Ved en kritisk gennemgang af tidligere publicerede beskrivelser af patienter med hypoproteinæmi påpeger han, at der hos en stor del af patienterne har været symptomer på sygdom i ventrikel eller tarm, som vil kunne opfattes som årsag til hypoproteinæmien. Endvidere har han hos 7 af 9 patienter bekræftet Gordon's iagttagelse på en enkelt patient, at hypoproteinæmien hos patienter med ventrikelcarcinom skyldes proteintab i fordøjelseskanalen. Endelig viser han, at det i nogle tilfælde er muligt at opnå helt eller delvis helbredelse ved operation.

5. Afhandlinger over andre emner.

Gennem årene har Schwartz (delvis i samarbejde med andre) publiceret syv kasuistiske meddelelser, af hvilke man især kan fremhæve beskrivelsen af et barn med atropinforgiftning efter behandling med øjendråber, redegørelse for metanolforgiftning og dens behandling hos fem personer, der havde deltaget i et gilde, og en omtale af tre patienter med de hidtil lidet påagtede dikumarolnekroser, hvorunder han anfører, at behandling med vedligeholdelsesdosis kan fortsætte i sådanne tilfælde.

I 1948 foretager han, delvis sammen med Dragsted, undersøgelser over den dengang meget omtalte penicillinhalationsbehandling af luftvejsinfektioner og den herved opnåede penicillinkoncentration i blodet.

Sammen med Meulengracht efterundersøger han en gruppe patienter med den af M. oprindelig beskrevne periarthrosis humero-scapularis med generelle symptomer. Det viser sig, at prognosen er god. Man savner en overvejelse af hvorvidt disse patienter oprindelig har haft en polymyositis.

I 1956 fremlægger han i samarbejde med Thomsen-Pedersen et ret stort materiale af papillitis necroticans, som synes at forekomme hyppigere end tidligere. I et senere arbejde giver han sammen med andre en nyttig oversigt med overvejelser over parenteral ernæring af bevidstløse samt en undersøgelse over Klorothiazids virkning.

I 1960 publicerer han sammen med andre en oversigt med eksempler på anvendelsen af ^{51}Cr -mærkede erythrocyter i den hæmatologiske diagnostik. Hos patienter med kronisk phenacetinmisbrug og nephropathi findes et øget erythrocythenfald kun, når misbrug er fortsat til kort før undersøgelsen eller genoptages. Ved krydsforsøg findes, at den faktor, der betinger den nedsatte levetid, er knyttet til erythrocyterne. Dette er i modsætning til Friis' resultater på et lignende omtrent samtidig fremlagt materiale.

Endelig fremlægges i 1961 sammen med Hilden, Kurt Iversen og Raaschou en omfattende og værdifuld undersøgelse over virkningen af antikoagulantia ved akut hjerteinfarkt med følgende diskussion.

Arne Peder Skouby er født 1916, tog lægevidenskabelig embedseksamen 1941 med laud. (249 points), erhvervede 1949 den medicinske doktorgrad og opnåede 1951 autorisation som speciallæge i intern medicin med organspecialt hjerte og kredsløbsslidelser.

Skouby har en god uddannelse i intern medicin og nærstående discipliner. Han har været lægeassistent, senere reservelæge på Rigshospitalets medicinske poliklinik i $2\frac{1}{2}$ år, og reservelæge på Niels Steensens Hospital i 1 år. På almenmedicinsk afdeling har han været anden reservelæge i 3 år, første reservelæge i 4 år og

siden oktober 1958 afdelingslæge, senere assisterende overlæge ved Kommune-hospitalets 2. afdeling.

Han har i 3 år været tutor ved volontørundervisningen.

Ved siden af sin kliniske uddannelse har han i flere år arbejdet på Universite-tets gymnastikteoretiske laboratorium og det neurofysiologiske institut samt i en måned på Veterinærhøjskolens fysiologiske institut i Stockholm.

Skoubys videnskabelige produktion omfatter kredsløbsfysiologiske arbejder, studier over receptorer, arbejder om diabetes og andre stofskiftelidelser, blod-sygdomme, akut nyreinsufficiens og respirationsfysiologiske og andre emner.

1. Kredsløbsfysiologiske arbejder.

I doktorafhandlingen fra 1948 og et tidligere arbejde beskriver han en teknik til måling af det intraarterielle blodtryk i aortaroden hos hunde. Til trykmåling benyttes en modifikation af et kondensatormanometer. En væsentlig nyudvikling er anbringelsen af en autotransformator nær ved kondensatorelementet, hvorved forstyrrelser, der hidrører fra kabelbevægelser reduceres. Hans analyse af registrer-systemets dynamiske egenskaber er endnu ikke ganske fyldestgørende. Trykket i aorta registreres i hvile, under muskelarbejde, under indflydelse af forskellige farmaka og i et enkelt tilfælde ved artificiel aortainsufficiens. Der fremskaffes herved iagttagelser af betydelig værdi.

Ved en undersøgelse af aortapulskurvens forløb peger han på en ny fortolk-ningsmulighed for præoscillationernes genese, men berettigelsen heraf kan ikke afgøres på grundlag af de foreliggende iagttagelser.

2. Studier over receptorer.

Delvis i samarbejde med andre har han udført en række fortjenstfulde under-søgelser over indflydelsen af fysiske og kemiske faktorer på receptorer i hud og slimhinder. I et arbejde, som han har udført sammen med H. I. Bing, demonstre-res, at den initiale stigning i den intramuskulære temperatur, der sker ved af-køling af huden, skyldes en axonrefleks. Han viser sammen med Bing, at kulde-receptorernes antal i huden varierer med hudtemperaturen, hvilket forklarer tid-ligere modstridende iagttagelser. I en række interessante undersøgelser, delvis i samarbejde med andre, demonstrerer han acetylcholinets sensibiliserende virk-ning på kulde-, smerte-, lugt- og smagsreceptorer, og det vises, at virkningen ophæves af atropin, kurare og enkelte andre stoffer. Sammen med Zottermann viser han, at den sensibiliserende virkning også findes ved afledning af aktions-potentialer både fra thermoreceptorer i tungen og fra baroreceptorer i sinus caroticus. Han giver en god oversigt over receptorproblemer, medens en under-søgelse sammen med Høgs over forskellige stoffers analgetiske virkning er noget mindre veldokumenteret.

Nogle interessante studier, delvis i samarbejde med A. Fløystrup, over den perifere varmeregulation bl. a. ved acrocyanose, mangler i nogen grad klarhed i fremstillingen.

2. Arbejder om diabetes og andre stofskiftelidelser.

I et arbejde fra 1945 diskuterer han sukkertærsklen ved hypertension og det er noget overraskende, at den undertiden høje sukkertærskel tilskrives forandringer i glomeruli og ikke i tubuli. Sammen med Brunfeldt har han udarbejdet en metode til undersøgelse af karrene i de Langerhanske Øer in vivo og i injektions-præparater og vist, at Alloxan og chelatiserende stoffer har forskelligt angrebs-punkt.

I en monografi fra 1956 har han foretaget en omhyggelig efterundersøgelse med henblik på forekomsten af sendiabetiske karforandringer. Det bekræftes,

at komplikationernes forekomst og grad afhænger af sygdommens varighed og patientens alder ved sygdommens begyndelse. Forandringerne optræder tidligere og hyppigere ved liberalt kostregime end ved klassisk diabeteskost. Materialet er bearbejdet kritisk, men fremlæggelsen af talmaterialet er på visse punkter ikke helt fyldestgørende. I et følgende arbejde redegør han for forekomsten af endokrine anomalier hos patienterne. Han peger på risikoen ved behandling med gonadotropin. I en interessant undersøgelse over pyrodruesyre i plasma finder han og Nyfoss signifikant højere værdier hos adipøse end hos normale. I en kort meddelelse sammen med andre finder han ingen indflydelse af gonadotropin på patienternes befindende og vægttab under affedning. En meddelelse om tre patienter med formodet transitorisk hypofyseinsufficiens er noget utilfredsstillende med hensyn til klinisk bedømmelse, diskussion og fremstilling.

3. Arbejder om blodsygdomme.

I 1952 foretager han sammen med Hoff-Jørgensen og J. Gad Andresen en undersøgelse over den af Hoff-Jørgensen angivne mikrobiologiske standardisering af »intrinsic factor« og undersøger korrelationen til den kliniske effekt. I et følgende arbejde bekræfter han sammen med Hougs, at placenta indeholder en substans med nogen virkning overfor anæmia perniciosa. I 1956 redegør han kort for erfaringer fra behandling med Bendogen. Sammen med J. Gad Andresen beskriver han fremstillingen af stærkt rensede B_{12} -proteinkomplekser og deres kliniske effekt. Sammen med Østergaard Kristensen giver han i 1959 en værdifuld redegørelse for langtidsbehandling af anæmia perniciosa med rensede »intrinsic factor« og B_{12} , og på udmærket måde påpeger de, at det indbyrdes mængdeforhold mellem de to faktorer er af betydning for den kliniske effekt samt at resorptionen i tilfælde af blok bedres ved forøget tilførsel. Endelig har han publiceret to kasuistiske meddelelser, deraf en med en god oversigt over neurologiske komplikationer ved leukæmi.

4. Arbejder om akut nyreinsufficiens.

I 1957 omtaler han i 3 arbejder, hvoraf et sammen med B. Nielsen, diagnose og behandling af akut nyreinsufficiens, hvorunder han særligt beskæftiger sig med elektrokardiografiske forandringer, især de positive efterpotentialer, som han anvender ved differentieringen mellem akut og kronisk nyrelidelse. Den kliniske beskrivelse og diskussion er ikke helt fyldestgørende.

5. Arbejder om andre emner.

Sammen med Grønbæk undersøger han hos asthma- og emphysempatienter virkningen af artificiel stenose på lungernes middelkapacitet. Resultaterne er noget uensartede. I et følgende arbejde foretager de en grundig elektromyografisk undersøgelse af nogle respirationsmuskler hos normale og hos astmapatienter. Diskussionen af forsøgsresultaterne er på nogle punkter ikke ganske fyldestgørende.

Desuden har han publiceret flere mindre afhandlinger, hvoraf særlig må fremhæves en meddelelse om et sclerodermilignende syndrom efter seruminjektion og en sammen med Teilum publiceret kasuistisk meddelelse om et tilfælde af scleroderma med dominerende gastro-intestinale symptomer.

Jørn Hess Thaysen er født 1921, tog lægevidenskabelig embedseksamen 1947 med udmærkelse (263 points), erhvervede 1955 den medicinske doktorgrad og opnåede 1957 autorisation som speciallæge i intern medicin.

Thaysen har en god uddannelse i intern medicin og nærstående specialer. Han har været anden reservelæge i to år, første reservelæge i 5 år, og siden maj 1961

været assisterende overlæge ved Rigshospitalets medicinske afdeling A, hvor han siden 1955 har haft den daglige ledelse af afsnittet for hæmodialyse.

Han har i 21½ år arbejdet på Rockefeller Institute for Medical Research i New York og desuden foretaget kortere studierejser til England og Frankrig.

Ved siden af sin kliniske uddannelse har han arbejdet i flere år på Universitetets medicinsk-fysiologiske Institut og Universitetets laboratorium for biologisk kemi.

Han har i 2 år været tutor ved volontørundervisningen.

Thaysens videnskabelige produktion omfatter arbejder over sultsygdommen, om exokrine kirtlers fysiologi, metaboliske problemer, akut nyreinsufficiens, nyrefysiologi og andre emner.

1. Afhandlinger om sultsygdommen.

Som student har han sammen med E. Hess Thaysen i 1945 givet en velskrevet redegørelse for forholdene i koncentrationslejren i Dachau og har formået at objektivisere iagttagelserne under yderst vanskelige forhold, bl. a. konstateret, at der ikke fandtes manifesterede avitaminoser eller mavesår. I 1949 beskriver de hungerdiarrhoen og sandsynliggør, at denne ikke skyldes infektion, og formentlig heller ikke avitaminose. Omend der kan rettes mindre indvendinger mod detaljer i diskussionen, kan afhandlingen betegnes som værdifuld. I et eksperimentelt arbejde leveres et originalt bidrag til patogenesen af hungerdiarrhoe, idet de påviser en atrofi af tarmmucosa hos rotter.

Sammen med flere andre har han i 1952 publiceret en større monografi »Famine in German Concentration Camps. Complications and Sequels«, hvor der gives en udtømmende skildring af emnet, dels på grundlag af den foreliggende litteratur, som bearbejdes kritisk, og dels på grundlag af kliniske observationer og resultater af en større efterundersøgelse. På enkelte punkter, især ernæringsfysiologiske, kunne diskussionen have været yderligere uddybet, men bogen må formentlig betegnes som den bedste indenfor området.

2. Afhandlinger over exocrine kirtlers fysiologi.

Under opholdet på Rockefeller instituttet har Thaysen sammen med Dole og medarbejdere foretaget en række vel planlagte og vel gennemførte undersøgelser over svedsekretionens mekanisme. Der redegøres for en ny og nøjagtig metode til opsamling af sved efter stimulation med et kolinergisk stof, og de finder, at forholdet mellem urinstof i sved og i plasma indenfor det undersøgte område er uafhængig af urinstofkoncentrationen i plasma og uafhængig af vandafgiftens størrelse. Dernæst vises, bl. a. med forskellige sulfonamider som indikatorer, at disse stoffer udskilles i sveden ved simpel diffusion og ikke ved en aktiv proces. I et lille og klart kongresreferat beskriver de, hvorledes paraaminohippurat i extracellulær vædske og i svedkirtler kan anvendes til at bestemme pH i vanskeligt tilgængelige legemsvædske. I et følgende arbejde bekræftes tidligere (ikke citerede) fund, at natriumkoncentrationen i sved er lavere og kaliumkoncentrationen højere end i plasma, og de viser, at natriumkoncentrationen i sved stiger med stigende sekretionsintensitet, medens kaliumkoncentrationen er konstant. I diskussionen af mekanismen for regulationen af svedens elektrolytindhold drages sammenligning med tilsvarende mekanismer i nyren. Man kunne have ønsket en sammenligning med svedsekretionen efter varmepåvirkning, således som det gøres i det derefter følgende arbejde. Her viser de, at svedsekretion aftager ved langvarigt ophold under betingelser, hvor der vedvarende er maksimal stimulation (ved varme), og at nedsættelsen ikke er betinget af en reduktion i antallet af fungerende svedkirtler eller i nedsat central nervøs stimulation (vist ved forsøg på yderligere stimulation med et kolinergisk stof).

Senere gennemfører de tilsvarende undersøgelser for spyt- og tåresekretion. De viser, at parotis forholder sig som svedkirtlen med hensyn til natrium- og kaliumkoncentrationens afhængighed af sekretionsintensiteten, medens tårekirtlen afviger herfra, idet koncentrationen af urinstof, Na og K i tårer er uafhængig af sekretionsintensiteten. En nærmere diskussion af den høje kaliumkoncentration i tårevædske gives ikke.

Doktorafhandlingen fra 1955 omfatter de ovenfor nævnte, værdifulde arbejder, og i oversigtsafhandlingen gives en mere indgående diskussion af problemerne. En noget videregående kritisk analyse af den tidligere litteratur havde her været ønskelig.

Efter hjemkomst til Danmark foretager han sammen med nye medarbejdere undersøgelser efter tilsvarende retningslinier. De viser i veltilrettelagte og præcise forsøg, at parotis forholder sig som svedkirtlen med hensyn til udskillelse af sulfonamider, og at det samme gælder for urinstof, når man kommer op over en vis minimal sekretionsintensitet. Dernæst undersøger de udskillelsesforholdene for natrium, kalium, urinstof, chlor og bikarbonat i pancreas hos hunde og redegør for afhængigheden af sekretionsintensiteten og af plasmakoncentrationerne. Endvidere har han deltaget i et mindre betydningsfuldt arbejde over spyttets fibrinolytiske aktivitet, målt med T. Astrup's metode. I 1958 giver han en god oversigt over elektrolytproblemer ved kirtelsekretionen og korrelerer her sine iagttagelser med nyere elektrofysiologiske undersøgelser. I et større afsnit af monografien »The Alkali Metal Ion in Biology« har han i 1960 givet en moden og kritisk vurdering af den foreliggende litteratur indenfor dette område.

2. Afhandlinger om metaboliske problemer.

På Rockefeller instituttet har Thaysen deltaget i forskellige metaboliske undersøgelser. Det vises, at reduktionen af blodtrykket gennem nedsat natriumtilførsel er uafhængig af proteintilførsel, og at en lav proteintilførsel ved iøvrigt fri kost giver vægttab, så længe patienterne overvåges nøje. I et interessant arbejde bekræfter Thorn, I. L. Schwartz og Thaysen, at stærk nedsættelse af natriumindtagelsen betinger et fald i natrium- og en stigning i kaliumkoncentrationen i spyt. Forholdet mellem natrium- og kaliumsekretionen benyttes som følsom indikator for aldosteronsekretionen.

Efter hjemkomsten fra U. S. A. har han sammen med andre undersøgt prednisons metaboliske virkninger, bekræfter forskellige tidligere iagttagelser og viser bl. a., at den prednisonbetingede negative kvælstofbalance er forbigående ved konstant kost og kan hindres ved øget proteintilførsel. Det understreges, at patienter med sekundær binyrebarkinsufficiens som følge af prednisonbehandling i stress situationer bør have tilskud af cortison og ikke prednison. Sammen med Brøchner-Mortensen og Gjørup viser han, at tilførsel af 19-nor-steroider modvirker den af corticosteroider betingede negative kvælstofbalance, medens virkningen på den negative kalkbalance er noget mindre sikker.

I en kort oversigt giver han en god redegørelse for 19-nor-steroidernes anvendelse i klinikken.

4. Afhandlinger om akut nyreinsufficiens.

Under sit arbejde med hæmodialyse har han indsamlet et betydeligt materiale, som han har bearbejdet, fortrinsvis sammen med andre.

I 1957 og 1958 gives en udmærket redegørelse for den anvendte teknik og de opnåede resultater med god klinisk vurdering. Det påpeges, at prognosen for akut nyreinsufficiens opstået i tilslutning til fødsel som regel er god. Der fremlægges en interessant meddelelse om bilateral cortical nekrose med en udmærket diskussion af ætiologi og patogenese. Der gives en kort redegørelse for den post-

operative azotæmi på grund af salttab, og i en kasuistisk meddelelse fremhæves risikoen for akut nyreinsufficiens efter intravenøs pyelografi hos patienter med myelomatose. Sammen med Gjørup redegør han for undersøgelsen af kaliumbalancen hos patienter med oliguri og fremlægger iagttagelser, hvoraf konkluderes, at en vidtgående kaliumdepletering under dialyse ejendommeligt nok ikke forsinker genopståelse af hyperkaliæmi. Der foretages en beregning over den intra- og extracellulære kaliumfordeling. Man kan stille sig noget tvivlende over for beregningen af det extracellulært lokaliserede kalium og kan føle det som en mangel, at de ikke har diskuteret det teoretiske grundlag for deres resultater.

I to arbejder meddeler han og Gjørup iagttagelser over virkningen af 19-nor-steroid ved kronisk og akut nyreinsufficiens. De viser, at behandlingen kan være af betydning for opnåelsen af en positiv kvælstofbalance ved kronisk nyreinsufficiens og at den hæmmer uræmiens progression. Ved at sammenholde 19-nor-steroid behandlingen af akut nyreinsufficiens med bl. a. diætetiske procedurer, viser de på overbevisende måde, at 19-nor-steroid hos en del patienter med ikke for stærk hyperkatabolisme kan give kvælstoffligevægt og hæmme azotæmiens progression trods liberal proteinindtagelse.

I 1960 har han givet en god og særdeles velskrevet oversigt over anuriens patogenese, symptomatologi og behandling.

5. Arbejder med nyrefysiologi.

Med udgangspunkt i Zerahns undersøgelser over relationen mellem iltforbrug og elektrolyttransport i frøhud samt i Ussing's og Kruhøffer's diskussioner i monografien »The Alkali Metal Ion in Biology« (1960) har Thaysen i samarbejde med N. Lassen og Munck i 1961 offentliggjort nogle særdeles værdifulde experimentelle undersøgelser på hunde over relationen mellem iltforbrug og natriumreabsorption i nyren. De viser, at nyrens basale iltforbrug er 1 μmol ilt per g/min., og at iltforbruget i den arbejdende nyre næsten udelukkende kan tilskrives reabsorptionen af natrium, idet iltforbruget udover basalforbruget er proportionalt med natriumreabsorptionen. Observationerne publiceres i en velskreven afhandling og i flere korte meddelelser.

Ulrik Lassen og Thaysen bekræfter i samme år disse iagttagelser ved undersøgelser over transporten af ^{22}Na og iltforbruget i vævssnit fra nyren. Dernæst omtaler de i en kort foreløbig meddelelse sammen med Leyssac, at natriumreabsorptionen hæmmes stærkt af angiotensin, men her findes der ikke angivelser af usikkerheden ved forsøgene.

I Medicinsk Kompendium har han skrevet et afsnit om vand- og elektrolytforstyrrelser, og i den ovenfor omtalte monografi »The Alkali Metal Ions in Biology« har han sammen med Kruhøffer skrevet et kapitel om den intestinale absorption.

9. Arbejder over andre emner.

I 1948–1949 har han skrevet tre mindre arbejder, herunder en god kasuistisk meddelelse om familiær proctalgia fugax og en god oversigt over Dimerkaprols farmakologi og toxicologi.

Aage Videbæk er født 1914, tog lægevidenskabelig embedsexamen 1942 med udmærkelse (266 points), erhvervede 1941 som student Københavns universitets guldmedalje, 1947 den medicinske doktorgrad og opnåede 1951 autorisation som speciallæge i intern medicin med organspecialerne blodsygdomme og fordøjelsesygdomme.

Videbæk har en god uddannelse i intern medicin og nærstående specialer. Han har været assistent og senere reservelæge på Rigshospitalets medicinske poliklinik i 3 år, anden reservelæge på medicinsk afdeling i 3 år, første reservelæge i 5 år og siden april 1959 assisterende overlæge ved Rigshospitalets medicinske afdeling A. Han har i $1\frac{1}{2}$ år været assisterende læge ved Invalidforsikringsretten og siden juni 1961 medicinsk konsulent i chemoterapeutisk cancerterapi ved Radiumstationen og Finseninstitutets medicinske afdeling.

Jævnside med sin kliniske uddannelse har han i to år arbejdet på Radiumstationens forsøgslaboratorium i København og i to år på universitetets institutter for patologisk anatomi og arvebiologi. I 1952 har han i $1\frac{1}{2}$ år arbejdet ved den gerontologiske og den medicinske afdeling ved Washington University, Medical School, St. Louis, U. S. A., i tilslutning hertil foretaget en kortere studierejse i U. S. A. og senere en kortere studierejse til England og Holland.

Han har i 6 år været tutor ved volontørundervisningen og har i et semester, som vikar for professor i intern medicin, varetaget undervisning og examination. Siden september 1960 har han været lektor i klinisk medicin.

Videbæks videnskabelige produktion omfatter arbejder over hæmatologiske emner, tumorer og andre emner.

1. Arbejder om hæmatologiske emner.

Som student publicerer han i 1941 guldmedaljeafhandlingen, en stor og omhyggeligt gennemført undersøgelse over knoglemarvspunktater fra normale i forskellige aldersklasser med en fyldig oversigt over den tidligere litteratur. I de følgende år foretages nogle grundige undersøgelser over det perifere blodbillede med fastlæggelse af normalværdier og han viser, at der ikke er holdepunkt for antagelse af en digestiv leukocytose. I et arbejde sammen med Engelbreth-Holm finder han kun små sæsonvariationer, men talbehandlingen er her ikke ganske fyldestgørende.

I doktorafhandlingen fra 1947 foretages en grundig undersøgelse over herediteten ved leukæmi på grundlag af et stort, velundersøgt og velbedømt probandmateriale og et kontrolmateriale. Det konkluderes, at leukæmi er en genetisk enhed, og at leukæmi som sådan ikke arves, men at der nok er tale om en arvelig disposition, som kan påvirkes af ekstrakromosale faktorer. Muligheden for simpel dominant eller recessiv arvegang menes udelukket, medens der er mulighed for svigtende dominans eller polymeri. Der menes at være nogen genetisk sammenhæng mellem leukæmi, cancer og anæmia perniciosa. Gennemgangen af den tidligere litteratur er grundig og kritisk. Diskussionen af de genetiske forhold ved leukæmi føres å jour i 1958.

Gennem årene har Videbæk med stor flid samlet og efterundersøgt en række materialer af patienter med hæmatologiske lidelser og nøje redegjort for klinik og prognose. I to afhandlinger, hvoraf en sammen med Roos, fremlægges store materialer af patienter med lymphogranulomatosis maligna. Ved en opdeling af materialet i 2 grupper, med året 1945 som skæringspunkt, findes en bedre prognose for den sidste gruppe, hvilket de tolker som udtryk for værdien af den nyere intensive terapi. Diskussionen er ikke ganske fyldestgørende. I et stort og omhyggeligt undersøgt materiale af patienter med polycythæmia vera peges på den noget hyppigere forekomst af hypernefros. I et stort materiale af patienter med anæmia perniciosa, offentliggjort sammen med Mosbech bekræftes en statistisk sikker forhøjet forekomst af cancer ventriculi, som menes korreleret til achylien. I to gode afhandlinger fremlægges materialer af primær aplastisk anæmi og (med Johansen) af myelomatose. I 1957 giver han et par korte meddelelser om immunhæmolytiske anæmier, og i flere som manuskript indsendte afhandlinger redegør han for et omfattende patientmateriale. Det fremhæves, at man efter

længere tids grundig observation kan registrere flertallet af tilfældene som sekundære i forhold til maligne systemsygdomme, lupus erythematosus disseminatus m. v., og at de såkaldt primære autoimmunhæmolytiske anæmier er langt sjældnere end tidligere antaget.

Han har foretaget en lang række undersøgelser over terapeutiske muligheder ved hæmatologiske lidelser. I 1944 forsøger han sammen med Thygesen og Villaume behandling af leukose med radioaktivt natrium, tilsyneladende i nogle tilfælde med subjektiv og objektiv bedring til følge. Senere foretages med vekslende held behandlingsforsøg med urethan, N-sennepsgas og lignende præparater, ACTH og senest Myleran, kort efter at disse stoffer var fremkommet. I fire afhandlinger redegør han for behandlingen af lymfogranulomatose med N-sennepsgas og lignende præparater.

Hos en gruppe patienter med myelomatose foretager han – sammen med flere andre – omhyggelige undersøgelser over virkningen af ACTH på knoglemarvsbilledet og de patologiske proteiner og senere tilsvarende undersøgelser under behandling med prednison, efter hvilken der i nogle tilfælde indtræder klinisk bedring, medens behandlingen er uden effekt ved macroglobulinæmi. I en kort, nyttig meddelelse omtales komplikationer ved anvendelse af Stilbamidin. Også i fire oversigtsartikler og foredrag redegøres godt for retningslinier og erfaringer vedrørende behandling af maligne systemsygdomme.

I 1956 behandles på udmærket måde det vanskelige problem om indikationerne for splenektomi hos patienter med extramedullær hæmatopoiese, illustreret ved tre eksempler.

I 1943 beskriver han 4 patienter med skorbut og diskuterer anæmiens patogenese på en noget mangelfuld måde. I 1948 bekræfter han ved undersøgelse af en særlig musestamme, at leukæmiincidensen har en tendens til at være højere hos hunmus end hos hannus. At forskellen ikke er signifikant nævnes i teksten, men ikke i arbejdets sammendrag. Hos mennesker bekræfter han tidligere iagttagelser med hensyn til køns- og aldersfordeling af leukæmi, uden at nærmere data angives i dette arbejde.

Gennem årene er publiceret en række korte, oftest gode oversigtsartikler over hæmatologiske emner og en lang række kasuistiske meddelelser, hvoraf nogle lidt svagere, men flere af betydelig interesse, deriblandt en beskrivelse af hypersplenisme med milt-hamarthom, familiær optræden af Hodgkin's sygdom, nogle interessante tilfælde af osteomyelosklerose med god diskussion og nogle patienter med paraproteinæmi belyst ved immunelektroforese. I 1951 beskrives forekomsten af hypokaliæmi hos to patienter med akut leukose, formentlig en ny iagttagelse. Han mener hos nogle andre patienter med leukæmi at kunne korrelere værdierne for plasmakalium med sygdomsaktiviteten. I et par tilfælde iagttages stigende kaliumværdier under røntgenbehandling, og det nævnes, at der ved denne behandling eventuelt skulle kunne optræde fatal hyperkaliæmi, en interessant tanke, som dog ikke følges op.

Sammen med Matzke og Munkner omtaler han i 1960 kort en undersøgelse over erythrocytlevetiden ved mærkning af erythrocyter såvel ^{51}Cr som med DF^{32}P , hvorved man samtidig kan følge to populationer, såvel patientens egne som tilførte erythrocyter. Der gives nogle illustrerende eksempler. Yderligere undersøgelser og nærmere redegørelse må afventes før en endelig vurdering kan foretages. Han har skrevet flere velafbalancerede ledere og en lang række omhyggelige referater i medicinske fagtidsskrifter.

Sammen med Bichel har Videbæk udgivet en udmærket håndbog i hæmatologisk teknik og alene udgivet en smuk håndbog i hæmatologi og skrevet flere afsnit om blodsygdomme i lære- og håndbøger samt en række populærvidenskabelige arbejder.

2. *Afhandlinger om tumorer.*

I 1944 foretager han en nyttig opgørelse af et stort materiale af cancer i øvre del af fordøjelseskanaalen med redegørelse for kønsfordeling, lokalisation, røntgenfølsomhed og med en særlig redegørelse for forekomsten af tumorer med flere lokalisationer hos samme patient. Efter en beskrivelse af en patient med hæmangioendotheliom i leveren giver han i 1946 en god oversigt over de øvrige ialt 31 beskrevne tilfælde og påviser to aldersmaxima.

I 1949 redegør han for et stort materiale af patienter med maligne lymfomer (efter udskydelse af lymphogranulomatosis maligna), beskriver symptomatologi og histopatologi og hævder, at de er mere eller mindre differentierede typer af samme grundlidelse. Samme år gives en kort redegørelse for cancer i barndommen, som vises at være årsag til en langt større procent af dødsfaldene end almindeligt antaget.

I 1954 foretager han sammen med Mosbech en værdifuld probandundersøgelse over 300 patienter med cancer ventriculi med et tilsvarende kontrolmateriale, hvorved der ses en firedoblet forekomst af cancer ventriculi hos pårørende til probanderne. Efter diskussion af andre ætiologiske muligheder konkluderes, at der formentlig er en hereditær disposition. Omtrent samtidig foretager de en tilsvarende undersøgelse af patienter med cancer oesophagi uden at finde nogen familiær ophobning.

I 1959 publicerer han sammen med Gregers Thomsen en omhyggelig klinisk, radiologisk og histologisk undersøgelse af 36 tumorer i thymusregionen, af hvilke 20 var thymomer, deraf 9 benigne. Herudover har han i medicinske specialer i lægepraxis skrevet et kapitel om maligne svulster i barnealderen.

3. *Afhandlinger over andre emner.*

Sammen med flere andre har Videbæk deltaget i tidlige og grundige undersøgelser over behandling med ACTH ved polyarthritis chronica og febris rheumatica. Alene foretager han en god undersøgelse over den undertiden ret udtalte eosinofili, der fremkaldes af visse præparater, og han viser, at eosinofilien er knyttet til artsspecifikke faktorer.

Under sit ophold i U. S. A. deltager han i forskellige undersøgelser, bl. a. over serumkalium i forskellige aldersklasser. I 1955 deltager han i en smuk begravelse af en factor, som fra flere sider hævdedes at være af værdi ved behandling af ulcus ventriculi. Sammen med Bloch undersøger han i 1959 virkningen ved perifere karlidelser af Blocadren, et stof, der nedsætter cellens følsomhed for adrenalin. Sammen med Matzke og Munkner undersøger han i 1961 virkningen af Diisopropyl-fluorofosfat på cholinesteraseaktiviteten i plasma, et arbejde, der har alvorlige mangler og ikke bringer noget nyt.

Gennem årene har han herudover publiceret en kort oversigtsartikel om stasecirrhose, sammen med andre en oversigt om Sjögrens syndrom med fremlæggelse af et klinisk materiale, samt nogle kasuistiske meddelelser, hvoraf flere af betydelig interesse: en formentlig ret enestående familiær forekomst af onychogryphosis, god beskrivelse af to patienter med Niemann-Pick's sygdom, hvoraf den ene har en påfaldende høj aktivitet af sure fosfataser i plasma, en interessant iagttagelse publiceret sammen med Hastrup.

Fra de senere år har han i tre meddelelser i samarbejde med andre beskrevet interessante tilfælde af generaliserede svampelidelser.

Endelig har han gennem årene i Nordisk Medicin givet gode og omhyggelige beskrivelser af et stort antal nye medicamina. De er senere udgivet i bogform.

Ved den endelige bedømmelse af ansøgernes kvalifikationer kan udtales, at alle ansøgerne har en tilstrækkelig uddannelse i intern medicin og en tilstrækkelig videnskabelig produktion til at være kvalificeret til det ledigblivende embede.

Til den opslåede lærestol i intern medicin og til ledelse af en universitetsafdeling, der indenfor en almenmedicinsk afdelings rammer må varetage nuværende og fremtidige delområder af den interne medicin, må efter den i bilaget givne gennemgang af ansøgernes uddannelse og navnlig deres videnskabelige produktion, herunder dennes originalitet, følgende anses for at være de bedst kvalificerede (anført i alfabetisk orden):

Lektor, assisterende overlæge, dr. med. A. Tybjærg Hansen,
overlæge, dr. med. M. Schwartz,
assisterende overlæge, dr. med. J. Hess Thaysen.

Der har indenfor udvalget ikke kunnet opnås enstemmighed om indstilling af en enkelt af de tre ovennævnte ansøgere.

Udvalgets flertal (Ege, Warburg og Buchthal) skal indstille Tybjærg Hansen til det ledigblivende professorat af følgende grunde:

Han har organiseret det cardiologiske laboratorium i Rigshospitalets afdeling B og integreret dette laboratoriums arbejde med klinikken. Han har vist sine evner som lærer og forsker ved at undervise talrige danske og udenlandske læger i den moderne cardiologiske teknik og gennem sine publikationer om kredsløbets patologi og om kredsløbets trykforhold; han har i høj grad medvirket til thoraxkirurgi-ens udvikling her i landet. Hans særlige fysiske kunnen har ført til konstruktion af et forbilledligt kondensatormanometer samt et osmometer, der principielt er alle hidtil eksisterende overlegen til måling af såvel statiske som dynamiske osmotiske trykforhold. I tilknytning hertil har han udformet en interessant teori om vandtransporten i organismen mellem væv og blod, der – selv om den ikke er fuldt afklaret – yderligere vidner om hans videnskabelige originalitet.

Udvalgets mindretal (Eggert Møller og Bröchner-Mortensen) føler sig i tvivl om, hvem af de tre ovenfor nævnte bedst kvalificerede der bør foretrækkes.

Mindretallet skal derfor indstille, at der til bedømmelse heraf nedsættes en bedømmelseskomite i henhold til § 5 i den kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet.«

Udvalgets indstillinger blev i henhold til § 3, stk. 7 tilstillet ansøgerne, som ikke fremkom med bemærkninger.

Efter at flertalsindstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet og af Konsistorium, blev den under 3. juli 1962 indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 21. juli 1962 overlæge, dr. med. A. Tybjærg Hansen udnævnt til professor i intern medicin ved Københavns universitet og til overlæge ved Rigshospitalets medicinske afdeling B fra 1. september 1962 at regne.

8. *Oprettelse af to professorater i normal anatomi og afdelingsleder lektor, dr. med. Erik Landboe-Christensen og docent, lektor, dr. med. Erik Andreasens udnævnelse til professorer i normal anatomi*

(j. nr. 354/62).

Under 27. september 1961 indgav det lægevidenskabelige fakultet til undervisningsministeriet følgende indstilling:

»Den under fakultetet hørende undervisning og forskning i anatomi er for tiden ude for store vanskeligheder. Årsagerne hertil er flere, først og fremmest det stigende antal studerende, som skal have undervisning i dette for lægens gerning grundlæggende fag. Dertil kommer fagets udvikling, bl. a. betinget af nye tekniske fremskridt på mikrooptikens og elektronmikroskopiens område såvel som på det histokemiske og histofysiologiske felt, herunder forbindelsen med hormonforskningen og isotoptekniken.

Med sin nuværende organisation og sine nuværende hjælpemidler er universitetets medicinsk-anatomiske institut ude af stand til at varetage sine vigtige opgaver. Dette skyldes dels personalemæssige og lokalemæssige mangler, dels andre ulemper, bl. a. mangel på materiale til undervisningen. Det vil derfor være nødvendigt at foretage en gennemgribende nyordning for at råde bod på disse vanskeligheder.

Antallet af de studerende, som skal undervises i anatomi, har i de senere år været stærkt stigende og kan forventes at stige yderligere i de kommende år. Medens antallet af begyndere i fyrrerne var ca. 200 om året, et antal, som i løbet af halvtredserne er steget til ca. 300 årlig, er dette antal nu steget til over 400 og forventes i de to næste år at ville stige til ca. 550; til den ovennævnte under 1) nævnte begynderundervisning har der således i indeværende måned meldt sig ca. 430 studerende. Det samlede antal 1. dels studerende ved det lægevidenskabelige fakultet er ca. 1150.

Således som forholdene har udviklet sig, vil det være uoverkommeligt for en professor og leder af institutet at varetage organiseringen af hele denne omfattende undervisning. Hver del af undervisningen kræver et omfattende tilrettelæggelsesarbejde. Tilvejebringelsen af det anatomiske materiale alene er et område, som volder store vanskeligheder, og som kræver en omfattende arbejdsindsats; dertil kommer tilsyn og vedligeholdelse af andet materiel og instrumentarium, organisering af undervisningen m. m. Endelig vil det også af hensyn til den ovenfor berørte, meget store udvikling indenfor adskillige områder af anatomen og histologien i de senere år være nødvendigt, at der sker en forøgelse af fagets ledende stillinger.

For at råde bod på forholdene må den første foranstaltning være, at institutets fagområder udskilles på tre afdelinger, hver ledet af en professor, som til disposition har hver en afdelingsleder foruden det nødvendige antal assistenter; kun ved en sådan opbygning vil det være muligt at overkomme arbejdet og at skaffe den fornødne kvalificerede arbejdskraft. De tre afdelingers område bør være følgende: 1) Undervisningen i embryologi og histologi med cytologi; herunder elektronmikroskopi, 2) begynderundervisningen i anatomi, herunder særlig den systematiske anatomi og 3) senior-instruktionen og herunder specielt den topografiske anatomi. Under sidstnævnte område bør lægges den vanskelige opgave med fremskaffelse af det anatomiske materiale. De nævnte områder angiver kun delingen i store træk; det vil påhvile de tre professorer nærmere at fordele og tilrettelægge undervisnings- og eksamensarbejdet og det øvrige arbejde.

Institutets personale består for tiden af følgende:

- 1 professor i anatomi og bestyrer af institutet,
- 1 afdelingsleder, som tillige er lektor,
- 1 amanuensis i 25. lønningsklasse (docent), som tillige er lektor,
- 3 overenskomstlønnede videnskabelige assistenter,
- ca. 10 timelønnede instruktører ved begynderundervisningen,
- 3 honorarlønnede senior-instruktører (ved kursuset i topografisk anatomi),
- ca. 10 timelønnede demonstratorer (til undervisningen på studiesalen, ved de histologiske kurser og til præparatfremstilling).

Med henvisning til ovenstående redegørelse skal man indstille, at der på normeringsloven for 1962/63 oprettes to professorater i anatomi under fakultetet samt to afdelingslederstillinger i klassificeringslovens 25. lønningsklasse.«

På normeringsloven for 1962/63, jfr. folketingstidende 1961–62, tillæg A, sp. 1233–35 blev der herefter oprettet to professorater i normal anatomi ved universitetet.

Efter at embederne under 15. maj 1962 var blevet opslået ledige, blev under 12. juni 1962 de 6 indkomne ansøgninger, nemlig fra docent, lektor, dr. med. Erik Andreasen, videnskabelig assistent, cand. med. Franz Bierring, videnskabelig assistent, cand. med. Frede Bro-Rasmussen, afdelingsleder, lektor, dr. med. Erik Landboe-Christensen, professor i anatomi ved Københavns Tandlægehøjskole, dr. med. Harald Moe og 1. reservelæge, cand. med. Jørgen Therkelsen tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 et udvalg, bestående af professorerne, dr. med. E. Husfeldt (formand), dr. med. Harald Okkels, dr. med. Gunnar Teilum, dr. phil. K. G. Wingstrand og dr. med. Lårus Einarson, Aarhus universitet. Dette udvalg afgav under 29. november 1962 følgende indstilling til fakultetet:

»Erik Andreasen er født 1909, tog lægevidenskabelig embedseksamen vinteren 1935/36 med laudabilis (203 $\frac{1}{3}$ points) og erhvervede 1943 den medicinske doktorgrad.

Andreasen var i sin studietid ansat 1 år som demonstrator ved normalanatomi museum og har desuden som student arbejdet 1 år som frivillig assistent ved universitetets zoofysiologiske institut. Efter embedseksamen har han – bortset fra 1 års turnustjeneste – udelukkende været knyttet til normalanatomi museum, nu medicinsk-anatomi institut, først som prosektor 1937, siden som assistent 1938, fast videnskabelig assistent 1943, amanuensis af 1. grad 1950 og docent 1958.

I 1948–49 har han i 1 år efter indbydelse arbejdet hos dr. E. V. Cowdry, Washington University, Saint Louis, Mo., U. S. A. Efter indbydelse har han deltaget i videnskabelige møder og kongresser i ind- og udland.

Andreasen har været bedømmer og officiel opponenter ved to doktorafhandlinger.

Han er medlem af det af de to lægevidenskabelige fakulteter nedsatte udvalg til udarbejdelse af forslag om evt. ændring af lægeuddannelsen i Danmark.

Han udnævntes i 1950 til lektor i normal anatomi ved universitetet. Desuden har han i 1962 medvirket som lærer i anatomi ved kursus i neurologi for psykiatere.

Andreasens produktion omfatter – foruden disputatsen og en større anatomisk-historisk monografi – 38 større og mindre arbejder, hvoraf 16 med medarbejdere, samt 5 lærebøger (den ene i samarbejde med K. A. Lorentzen), hvoraf 2 er kommet i 2. udgave, og et arbejdshefte i mikroskopisk anatomi.

Arbejderne kan inddeles i 4 grupper: Lymfocytterne og det lymfoide vævs biologi, experimentel carcinogenese, medicinalhistoriske arbejder samt andre emner, herunder lærebøger.

Andreasen har siden 1937 i sit videnskabelige arbejde beskæftiget sig med lymfocytterne og det lymfoide vævs biologi. I alt har han publiceret 23 arbejder indenfor denne emnegruppe.

I 4 arbejder fra 1937-42 konstateres, at en involution af thymus under experimentel hyperthyreoidisme eller ved thyroxinbehandling ikke adskiller sig fra involution fremkaldt af sult. Allerede i disse arbejder viser Andreasen evner for videnskabeligt arbejde, herunder at stille problemerne klart op. Han støtter og udbygger teorien om lymfocytterne som depoter for vigtige proteinstoffer og deres betydning for transporten af disse stoffer, et emne, som behandles udførligere i disputatsen fra 1943 og en række senere arbejder.

Disputatsen »Studies on the Thymolymphatic System« er et stort og grundigt arbejde over den kvantitative anatomiske bestemmelse af det thymolymfatiske system til belysning af dettes biologi. I metodisk henseende indebærer afhandlingen en original indsats, idet forfatteren bruger en kemisk bestemmelse af nucleinsyrefosfor som kvantitativt mål for det lymfoide væv under normale forhold, under inanition samt under visse patologiske forhold. Som forsøgsdyr er anvendt rotter. Forfatteren drager ikke direkte funktionelle slutninger på grundlag af undersøgelserne, men mener dog, at det lymfoide vævs følsomhed overfor svingninger i ernæringstilstanden tyder på, at der i lymfocytterne er deponeret stoffer af betydning for individets vækst. Afhandlingen må betegnes som et fremragende kvantitativt anatomisk arbejde, som både forfatteren selv og andre har kunnet benytte som grundlag for videre studier.

Blandt de mange arbejder, der er en direkte følge af doktorafhandlingen må særligt fremhæves 5 afhandlinger – sammen med medarbejdere – om mitoseaktiviteten i de forskellige lymfoide organer. Det påvises ved hjælp af radioaktivt fosfor og ved direkte mitosetælling, at produktionen af lymfocytter er meget større i thymus end i de andre lymfoide organer. Denne gruppe arbejder har kastet nyt lys over det lymfatiske vævs biologi.

En anden hovedgruppe af Andreasens undersøgelser omhandler cykliske forandringer i musens hud. Han påviser, at hårvæksten hos musen er cyklisk, og at den periodiske vækst er forbundet med udprægede forandringer i hudens tykkelse. Hver hårcyklus består af en vækstfase og en hvilefase. Denne påvisning har værdi i sig selv, men er tillige af praktisk betydning i den experimentelle cancerforskning, idet der må tages hensyn til disse forhold ved bedømmelse af anslag og vækst af experimentelt fremkaldte hudtumorer hos mus. Denne originale iagttagelse har givet stødet til 3 disputater.

I samarbejde med O. Hollnagel-Jensen har ansøgeren ydet et betydeligt bidrag til anatomiens historie, idet de har publiceret to mindre forarbejder og en stor og smuk monografi om Ludvig Jacobson. Der er heri fremdraget et hidtil upubliceret manuskript om det jacobsonske organ.

Som led i sin virksomhed som lærer i anatomi har Andreasen udgivet en række lærebøger i anatomi på dansk. Disse vidner om hans interesse for undervisningen.

Andreasen må i betragtning af sin videnskabelige produktions omfang og kvalitet med mange originale iagttagelser samt på grund af sin mangeårige virksomhed som lærer i faget anses for særdeles velkvalificeret.

Franz Bierring er født 1921 og bestod lægevidenskabelig embedseksamen sommeren 1947 med laudabilis ($248\frac{1}{2}$ points).

Bierrings uddannelse er dels klinisk og dels anatomisk. Foruden 1 års turnustjeneste har han været ansat som kandidat eller 2. reservelæge ca. 5 år på kirurgisk, $1\frac{1}{2}$ år på gynækologisk, 6 måneder på obstetrisk-gynækologisk og 3 måneder på medicinsk afdeling samt været assistent 8 måneder på patologisk institut, 5 måneder på røntgenklinik samt 10 måneder på Medicinsk Laboratorium, Køben-

havn. Han har i 2 år 3 måneder vikarieret i en videnskabelig assistentstilling ved medicinsk-anatomisk institut og siden september 1958 været ansat som videnskabelig assistent ved samme institut.

Han har deltaget i flere udenlandske kongresser og møder og foretaget et par studierejser, bl. a. til Paris for at studere elektronmikroskopi.

Under sin ansættelse som videnskabelig assistent ved medicinsk-anatomisk institut har han samtidig som instruktør deltaget 1 år i begynderundervisningen i anatomi og 3 år 6 måneder som instruktør ved seniorinstruktionen i topografisk anatomi. Siden januar 1962 har han været den til det ene af de to lektorater i normal anatomi knyttede undervisning og eksamination. Desuden har han været lærer i anatomi ved de i 1960 og 1962 afholdte internationale kurser i medicinsk revalidering samt i 2 år været lærer i kirurgi ved sygeplejeskolen på Bispebjerg Hospital. Endelig har han i en kortere tid i 1956 været censorsuppleant i anatomi ved lægevidenskabelig embedseksamens 1. del.

Bierrings videnskabelige produktion omfatter 11 arbejder, hvoraf 3 i manuskript og 5 i samarbejde med andre. Arbejderne kan deles i to grupper: kliniske, omfattende 5 arbejder, og anatomiske, omfattende de øvrige 6.

Af de kliniske arbejder er 3 kirurgiske kasuistikker. De er velskrevne og omhyggelige. De to andre arbejder – i samarbejde med andre – drejer sig om efterundersøgelse af større kirurgiske materialer. Det er grundige og solide arbejder.

De anatomiske arbejder omhandler dels studier over det lymfatiske væv og dels studier over tarmslimhindens bægerceller samt en elektronmikroskopisk undersøgelse af kaninens aorta.

I det første arbejde over det lymfoide system påviser han, at fjernelse af thymus nedsætter antallet af lymfocytter i ductus thoracicus og blodet med 60 %. I et påfølgende elektronmikroskopisk arbejde – med medarbejdere – foretages en sammenligning mellem lymfocytterne i leverlymfen og i lymfen fra tarmen. Det påvises, at lymfocytterne i leverlymfen indeholder celler af en ældre cellepopulation end tarmlymfens, hvilket støtter en tidligere af andre fremsat teori, at recirkulation af lymfocytter fra blodet til lymfen navnlig sker gennem leverens lymfekar. Det er et særdeles smukt arbejde med en veludført teknik. I et tredje arbejde over det lymfoide væv undersøges lymfocytindholdet i knoglemarven efter subtotal fjernelse af lymfeknuderne hos rotter. Han finder herved, at lymfocytindholdet i knoglemarven forbliver konstant, hvorfor man må antage, at lymfeknuderne ikke er særligt betydningsfulde for dannelsen af lymfocytter, men at knoglemarven er en aktiv producent af dens egne lymfocytter. Arbejdet er et vigtigt indlæg, som støtter tidligere fremsatte teorier om cellegenese i knoglemarven.

To arbejder omhandler tarmens bægerceller, hvoraf det første – med medarbejdere – drejer sig om transplantation af tyndtarmslimhinde til andre områder; man skal herom henvise til udvalgets udtalelse nedenfor i tilslutning til gennemgangen af professor Moes produktion. Det andet arbejde er en med smuk teknik udført elektronmikroskopisk undersøgelse af bægercellernes slimsekretion i tarmkanalen hos rotter.

Det sidste arbejde om elektronmikroskopisk undersøgelse af den normale aorta hos kaniner skal danne grundlaget for undersøgelser over adrenalin-induceret arteriosclerose. Arbejdet giver med anvendelse af en smuk teknik en omhyggelig beskrivelse af intima og media i aorta hos unge og ældre kaniner.

Bierring er en lovende forsker. Hans produktion er ikke omfattende; men han har publiceret arbejder af betydelig værdi. Han behersker den elektronmikroskopiske teknik og har ikke alene en god anatomisk uddannelse og erfaring i undervisning, men tillige en 10-årig klinisk uddannelse.

Frede Bro-Rasmussen er født 1923, bestod lægevidenskabelig embedseksamen sommeren 1951 med *laudabilis et quidem egregie* (265 points) og tildeltes 1953 Aarhus universitets guldmedaille. Under krigen bestod han tentamen i sammenlignende anatomi ved Uppsalas universitet.

Bro-Rasmussens uddannelse er dels klinisk og dels anatomisk. Foruden nogle måneders ansættelse på et svensk sygehus og 1 års turnustjeneste har han været ansat som kandidat – i visse perioder vikar for reservelæge – 3 år 1 måned på kirurgisk afdeling, heraf 7 måneder på ortopædisk afdeling, og 5½ måned på obstetrisk-gynækologisk afdeling samt 1 år 6½ måned som klinisk assistent på kirurgisk afdeling. Desuden har han 9 måneder været videnskabelig assistent ved universitetets institut for almindelig patologi og siden november 1959 videnskabelig assistent ved medicinsk-anatomisk institut.

Siden september 1952 har han været instruktør ved begynderundervisningen i anatomi. I 5 år 10 måneder har han været lærer i anatomi, fysiologi, patologisk anatomi og patologi ved lægesekretærkursus. I 1962 blev han ansat som undervisningsassistent i anatomi for gymnastikstuderende under det matematisk-naturvidenskabelige fakultet. Endelig har han siden 1961 været censorsuppleant i anatomi ved Københavns Tandlægehøjskole og er desuden censor i anatomi ved eksamen for fysioterapeuter.

Som videnskabelig assistent ved medicinsk-anatomisk institut deltager han i kursusundervisningen i histologi. Han har i efteråret 1961 holdt forelæsninger i embryologi for de medicinske studerende.

Bro-Rasmussens videnskabelige produktion omfatter 16 arbejder, incl. guldmedailleafhandlingen, heraf 12 i samarbejde med andre, samt et ikke indsendt manuskript til et foredrag. Foruden guldmedailleafhandlingen og et enkelt større anatomisk arbejde er arbejderne dels kliniske, dels klinisk-fysiologiske.

Guldmedailleafhandlingen, der omhandler et vigtigt histologisk-endocrinologisk emne, har titlen: »Der ønskes en undersøgelse af ACTH's og cortisons virkninger på de hvide blodlegemer (specielt på de eosinofile celler) i det perifere blod i relation til knoglemarvsforandringer forårsaget af disse stoffer.« Han viser heri, at ACTH regelmæssigt fremkalder en perifer eosinopeni, medens cortisonets virkning på de eosinofile celler er mindre udtalt. Der påvises derimod ikke større forandringer i marvens indhold af eosinofile celler efter tilførsel af disse hormoner. Hans undersøgelser af marven har ikke givet forklaring på ACTH-eosinopeniens patogenese, men han diskuterer de forskellige teoretiske muligheder. Udførelsen af arbejdet er præget af stor grundighed og modenhed.

Det omtalte større anatomiske arbejde – i samarbejde med Helge Andersen – omhandler histokemiske studier over genesen af leddene hos menneskefostre med særligt henblik på udviklingen af ledhulerne i hånden og foden. Forfatterne har undersøgt 25 menneskelige fostre varierende i kropslængde fra 12 til 179 mm. Arbejdet er udført med en skånsom og smuk teknik med anvendelse af histokemiske metoder, bl. a. metakromatisk farvning med azur A, alcianblåt farvning samt med PAS-metoden. Undersøgelserne har vist, at dannelsen af ledhulen begynder centralt i leddet, efter at mellemzonens intermediære lag er smeltet sammen med mellemzonens bruskdannende lag. Fra leddets midte udvider ledhulen sig ud imod periferien. Under leddets udvikling dannes ret betydelige mængder af chondroitinsulfat A og C fra lagene i mellemzonen. Undersøgelsen må betegnes som et godt anatomisk arbejde, der har givet interessante resultater. De øvrige arbejder består af nogle kasuistiske meddelelser, nogle velskrevne oversigtsartikler samt 4 arbejder – udført i samarbejde med andre – om plasmahydrocortisonbestemmelser hos normale og efter operationer samt under svangerskab, fødsel og puerperium og endelig en sammenligning mellem veneblodet hos moderen og blodet fra navlestrengen. Endvidere foreligger der en efterunder-

søgelse af et frakturmateriale – med to medarbejdere – og et arbejde om multiple medfødte misdannelser – med tre medarbejdere. Sidstnævnte arbejde beskriver 201 autopsier af perinatalt døde børn, hvoraf 28 viste misdannelser, deraf 6 med multiple misdannelser opstået i samme periode; muligheden af en exogen faktor for disse misdannelser diskuteres.

Bro-Rasmussens publikationer omfatter to værdifulde anatomiske arbejder, nemlig guldmedailleafhandlingen og afhandlingen om ledhulernes dannelse, medens de øvrige arbejder ikke har direkte tilknytning til anatomi. Adskillige af de sidstnævnte arbejder er af interesse, men ingen af dem kan betegnes som meget omfattende eller dybtgående. Han har en god anatomisk uddannelse og erfaring i undervisning i anatomi.

Erik Landboe-Christensen er født 1908, bestod lægevidenskabelig embeds-eksamen sommeren 1934 med laudabilis ($247\frac{1}{3}$ points), tildelte 1937 Københavns universitets guldmedaille og erhvervede 1944 den medicinske doktorgrad.

Landboe-Christensen var som student ansat som demonstrator i 1930–31 ved normalanatomisk museum. Hans uddannelse efter embedseksamen omfatter 1 måneds tjeneste på fødeafdeling, 5 år på patologisk institut og 2 år 1 måned som prosektor ved normalanatomisk museum. Siden 1942 har han været ansat ved medicinsk-anatomisk institut, først som amanuensis og fra 1958 som afdelingsleder. Han var i 6 måneder i 1961 konstitueret som professor i anatomi.

Han har i 1946–47 opholdt sig i studieøjemed ved Harvard Medical School, University of Illinois og University of Michigan.

I 1955 har han, udsendt af Københavns universitet, besøgt universiteter i England, Frankrig og Østrig med henblik på etablering af dissektionskurser ved disse universiteter for danske medicinske studerende.

I 1956–60 og siden 1962 har han, under orlov fra sin tjenestemandsstilling, for Verdenssundhedsorganisationen forestået udbygningen og indretningen af anatomiafdelinger, uddannelse af personale og tilrettelægnen af undervisningen i anatomi ved universiteterne i Medan, Sumatra, og Mandalay, Burma. Han har endvidere foretaget studiebesøg til anatomiafdelinger i Øst- og Sydøstasien og for Verdenssundhedsorganisationen ledet en studietur til Indien for anatomer fra Sydøstasien. I marts 1962 har han været eksaminator i anatomi ved universitetet i Rangoon.

Siden 1947 har han været lektor i normal anatomi ved universitetets medicinsk-anatomiske institut. Desuden har han været lektor i anatomi ved Danmarks (Københavns) Tandlægehøjskole 1941–60.

Landboe-Christensens videnskabelige produktion omfatter 25 publikationer – heraf 15 med medarbejdere – prisopgaven og disputatsen samt endvidere 2 ikke fuldførte arbejder.

Samtlige arbejder falder indenfor samme gruppe, nemlig undersøgelser over kirtelvævet i fundus, pylorus og duodenum hos svinet og hos mennesket samt forsøg på lokalisation af det antianæmiske princip (intrinsic factor). Han har allerede i guldmedailleafhandlingen: »En kvantitativ og topografisk undersøgelse af glandulae pyloricae og glandulae Brunneri hos mennesket« anvendt metoder til direkte undersøgelse af de pågældende områders topografi efter fladen.

Ved hjælp af en særlig kontrastig farvemethode lykkedes det Landboe-Christensen på et sufficient materiale at afgrænse de pågældende kirtelområder. Han diskuterede de derved opnåede resultater og fremkom med en kritisk og god konklusion. Allerede i denne, forfatterens første publikation, viste han gode anlæg for videnskabeligt arbejde.

Disputatsen fra 1944: »The Duodenal Glands of Brunner in Man, Their Distribution and Quantity« er en videreførelse af prisopgaven. Arbejdet er usæd-

vanligt omfattende og præget af uhyre grundighed og stor kritisk evne, et kvantitativt-anatomisk arbejde, gennemført på mønstergyldig måde. Forfatteren har undersøgt 53 menneskelige duodena i alle aldersklasser og kortlagt kirteludbredelse og -tæthed i hvert enkelt præparat. Det lykkedes forfatteren at fastlægge grænsen mellem pylorus og fundus på langt nøjagtigere måde end hidtil, hvormed der skaffedes sikkert grundlag for funktionel analyse, hvilket også er af betydning med henblik på lokalisation af det antianæmiske princip. I to følgende arbejder diskuteres på grundlag af samme teknik menneskets ventrikel og kortlægges svinets duodenum med henblik på de Brunnerske kirtler. Med samme store grundighed og kritiske sans, som karakteriserede disputatsarbejdet, gennemføres de her nævnte undersøgelser.

I en lang række arbejder har Landboe-Christensen på grundlag af sin kortlægning af ventriklens og duodenums kirtler søgt at belyse disses funktionelle rolle i forbindelse med bloddannelsen og det antianæmiske princip (intrinsic factor) dannelsessted.

Metodikken er meget varieret: opsamling af sekret fra den isolerede duodenum, brug af pulveriseret materiale fra de forskellige dele af ventrikel og tarm fra mennesker og svin, prøvet på patienter med pernicios anæmi. Ved tørret pulveriseret ekstrakt fra menneskeventriklen fandtes i 2 tilfælde af pernicios anæmi moderat effekt fra pylorus, maximal fra fundus, hvorimod der var stor effekt ved anvendelse af duodenalsekret fra svinet.

De herved indvundne resultater blev i en række senere arbejder brugt til en kritik af den hypotese, at den antianæmiske faktor dannedes i de argentaffine celler, idet det påvises, at cellernes udbredelse ikke svarede til de antianæmisk mest virksomme områder. Denne række arbejder afsluttes med forsøg på at vise dannelsesstedet for det antianæmiske princip ved at undersøge de forskellige kirtelområders evne til at binde vitamin B 12. Lokalisationen af den maximale binding i de dybe lag af såvel duodenalvæggen som ventriklen, resp. pylorus-slimhinden hos svinet, syntes at vise, at disse lag er sæde for produktionen af den B 12-bindende faktor. Hos mennesket fandtes den maximale binding i ventriklens fundusregion. Denne aktivitet er dog langt mindre end den maximale aktivitet i svinets ventrikelslimhinde.

Fra 1956-60 har Landboe-Christensen som tidligere omtalt på opfordring af Verdenssundhedsorganisationen forestået indretningen af det anatomiske institut ved det nyoprettede universitet i Medan og organiseret og forestået undervisningen ved instituttet. Fra januar 1962 har han – ligeledes på opfordring af Verdenssundhedsorganisationen – haft samme opgave ved det nyoprettede universitet i Mandalay. Fra denne periode foreligger der 2 i Indien publicerede arbejder, som udvalget ikke har kendskab til, men som er anført i ansøgningen, samt 2 arbejder, som er påbegyndt efter hjemkomsten fra Medan, men ikke fuldført, og som udvalget heller ikke har kendskab til.

Landboe-Christensen må i betragtning af sin produktions store omfang og grundighed og under hensyn til sin store erfaring som mangeårig lærer i anatomi anses for højt kvalificeret.

Harald Moe er født 1918, bestod sommeren 1945 lægevidenskabelig embeds-eksamen med laudabilis (248 points), tildelt 1944 accesit for Københavns universitets prisopgave i teoretisk medicin og erhvervede 1959 den medicinske doktorgrad.

Moe var som student ansat 1 år 6 måneder som demonstrator ved medicinsk-anatomisk institut. Hans uddannelse efter embedseksamen omfatter – foruden turnustjeneste – 4 måneder på fødeafdeling, 6 måneder på kirurgisk afdeling og 10 år 11 måneder som videnskabelig assistent eller amanuensis ved medicinsk-

anatomet, heraf 2 år 4 måneder som konstitueret afdelingsleder. Siden 1960 har han været ansat som professor i anatomi ved Københavns Tandlægehøjskole.

Moe har i 1948–49 samtidig med anden ansættelse arbejdet på Carlsberglaboratoriets kemiske afdeling (professor Linderstrøm-Lang) samt i efteråret 1957 som gæst i laboratoriet for elektronmikroskopi på Statens Seruminstitut (afdelingsforstander, cand. polyt. A. Birch Andersen) og i 1962 deltaget i et instruktionskursus i anvendelse af elektronmikroskopi i Tyskland.

Endvidere har han foretaget en 4½ månedes studierejse til U. S. A., bl. a. til Rockefellerinstituttets elektronmikroskopiske afdeling.

Under sin ansættelse i de sidste år ved medicinsk-anatomet har han ledet instituttets laboratorium for elektronmikroskopi. Efter sin tiltrædelse som professor ved Københavns Tandlægehøjskole har han der forestået indretningen af højskolens nye anatomiske afdeling og det til afdelingen knyttede elektronmikroskopiske laboratorium og instrueret afdelingens personale i elektronmikroskopisk teknik.

Moe har deltaget i en række kongresser i ind- og udland.

Han har i årene 1946–57 været instruktør ved begynderundervisningen i anatomi og derefter instruktør i topografisk anatomi. I et semester har han været taget forelæsningerne for professoren i anatomi og i 8 semestre den til det ene af de to lektorater i normal anatomi knyttede undervisning og eksamination. Endvidere har det i ca. 2 år været overdraget ham at varetage undervisningen som lektor i anatomi ved Københavns Tandlægehøjskole. Han har desuden i to år afholdt kursus i neuroanatomi for vordende psykiatere samt et kursus i neuroanatomi for vordende neurologer.

Moes videnskabelige produktion omfatter – foruden besvarelse af universitetets prisopgave og doktordisputatsen – 18 arbejder, heraf 8 med medarbejdere. Hans arbejder kan deles i tre grupper: histokemisk-tekniske arbejder, kvantitativt-anatomiske arbejder om tyndtarmens bægerceller og elektronmikroskopiske arbejder, tildels kombineret med histokemiske undersøgelser.

I sine tidligste arbejder – ialt 3 – undersøger han pålideligheden af Gomoris fosfasereaktionen og finder, at resultatet er stærkt afhængig af behandlingstiden og temperaturen. Den kritiske gennemgang af denne meget anvendte histokemiske reaktion var betydningsfuldt på daværende tidspunkt og gav en rimelig forklaring på de stærkt divergerende resultater, som tidligere forskere havde opnået.

Herefter følger 6 kvantitativt anatomiske arbejder, incl. disputatsen: »Kvantitative undersøgelser af bægercellerne i tyndtarmen hos katte«. De omhandler bægercellernes fordeling i tyndtarmen, deres dannelse og livscyklus. Disse arbejder udgør den centrale del af Moes produktion. I stedet for at bruge den traditionelle teknik med tælling af cellerne i seriesnit, hvilket har været forbundet med betydelige vanskeligheder, har han for at reducere fejlkilderne anvendt intakte krypter og villi, isoleret ved mikrodisektion og farvet selektivt for bægerceller. Den anvendte farvning er forfatterens egen modifikation af PAS-metoden, som har vist sig at være fortrinlig til dette formål. Herved har han eksakt kunnet kortlægge frekvensen af bægerceller dels i tarmens længdeudstrækning og dels indenfor den enkelte krypt – villus – enhed. Undersøgelserne har resulteret i en klarlægning af bægercellernes livscyklus fra dannelse til degeneration. Endvidere har undersøgelserne påvist visse regelmæssige forhold mellem tætheden af bægerceller og resorptive epithelier.

I studiet af bægercellerne indgår et interessant arbejde – med medarbejdere – om transplantation af slimhindeområder med henholdsvis stor og mindre tæthed af bægerceller til et andet slimhindemilieu. Det godtgøres, at slimhinde med ringe

tæthed af bægerceller kun viser en moderat forøgelse af tætheden, når den udsættes for et milieu med høj bægercelletæthed, medens det omvendte ikke bevirker nogen ændring i tætheden.

Disse arbejder karakteriseres af en elegant undersøgelsesteknik, en kritisk vurdering af iagttagelserne og en klar fremstilling af problemerne.

Som leder af det elektronmikroskopiske laboratorium på medicinsk-anatomisk institut har Moe – til dels sammen med medarbejdere – publiceret 5 arbejder om ultrastrukturelle problemer. Han viser i sine arbejder, at han behersker denne vanskelige teknik. I de seneste 2 elektronmikroskopiske arbejder har forfatteren på en værdifuld måde kunnet kombinere de elektronmikroskopiske undersøgelser med lysmikroskopiske, histokemiske farvereaktioner af de samme celler.

Af andre arbejder kan nævnes et arbejde – med medarbejdere – der beskriver en metode til bestemmelse af de laterale hjerneventriklers volumen hos mennesket, samt et arbejde om det – cytologisk bestemte – køn hos patienter med hypospadi.

Moe må i betragtning af sin videnskabelige produktion og sin betydelige erfaring som lærer i anatomi anses for velkvalificeret.

Jørgen Therkelsen er født 1923 og bestod lægevidenskabelig embedseksamen vinteren 1948/49 med laudabilis (220 $\frac{1}{2}$ points).

Therkelsens uddannelse omfatter, foruden turnustjeneste, 6 år 7 måneder på neurologisk afdeling, heraf 3 år 10 måneder som 1. reservelæge, 7 måneder som klinisk assistent ved professoratet i neurokirurgi, ca. 3 år på neuromedicinsk afdeling, heraf ca. 1 $\frac{1}{2}$ år som 1. reservelæge, 5 måneder på kirurgisk afdeling og 7 måneder på åndsvageanstalt.

Han har desuden 1 år været videnskabelig medarbejder ved Neurological Institute of New York.

Han har siden 1956 været konsulent ved Ortopædisk Hospital i København og siden 1957 assisterende læge i neurologi ved Invalideforsikringsretten. I 1960 var han sekretær for nordisk neurologkongres.

Therkelsen har i knap 2 år været instruktør ved begynderundervisningen i anatomi og siden 1957 censor i anatomi ved 1. del af lægevidenskabelig embedseksamen.

Therkelsens produktion omfatter 21 arbejder, heraf 10 med medarbejdere. Af arbejderne er de 3 foredrag, som ikke ses at have været publiceret, og 1 arbejde er i trykken, uden at der foreligger noget manuskript af samme. Alle hans publikationer er neurologisk-klinisk-diagnostiske og har ingen direkte relation til normal anatomi.

En del af arbejderne omhandler cerebral angiografi og viser denne metodes anvendelsesmuligheder. Endvidere er ansøgeren deltager i et omfattende samarbejde vedrørende behandlingen og prognosen af cerebral apoplexi. Et arbejde omhandler 9 tilfælde af angioma venosum medullae spinalis og har interesse for klinikken. Et andet arbejde – med medarbejdere – omhandler den diagnostiske værdi af anvendelsen af radioaktivt joderet serumalbumin til lokalisation af intracranielle lidelser. Det drejer sig om undersøgelser af 36 tilfælde, og forfatteren konkluderer, at metoden ikke kan afløse angiografi og pneumografi.

7 arbejder er meget kortfattede referater af foredrag, som ikke ses at være publiceret på anden måde.

Therkelsens produktion er af beskedent omfang og har ingen direkte tilknytning til normal anatomi. Han har en sparsom uddannelse i anatomi og en begrænset erfaring som lærer i faget.

Konklusion.

Som det fremgår af ovenstående mener udvalget, at Andreasen, Landboe-Christensen og Moe alle er fuldt kvalificerede til en stilling som professor i normal anatomi, og at de er de tre øvrige ansøgere klart overlegne.

Om de øvrige ansøgere skal udtales, at Bierring og Bro-Rasmussen for øjeblikket ikke kan betegnes som fuldt kvalificerede. Bierring må af disse to anses for bedst kvalificeret. Therkelsen kan efter udvalgets opfattelse ikke betegnes som kvalificeret til et professorat i normal anatomi.

Med hensyn til de 3 fuldt kvalificerede ansøgere mener udvalget, at Andreasen og Landboe-Christensen må foretrækkes på grund af omfanget og dybden af deres videnskabelige produktion.

Udvalget skal derfor enstemmigt indstille disse to ansøgere til de ledige stillinger.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, som ikke havde bemærkninger til indstillingen.

Efter at fakultetet og Konsistoriums forretningsudvalg havde tiltrådt indstillingen, blev den under 12. januar 1963 tilstillet ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 22. januar 1963 docent, lektor, dr. med. Erik Andreasen og afdelingslingsleder, lektor, dr. med. Erik Landboe-Christensen udnævnt til professorer i normal anatomi ved Københavns universitet fra henholdsvis den 1. februar 1963 og 1. april 1963 at regne.

9. *Professor i kirurgi, dr. med. E. Dahl-Iversens afgang fra universitetet og udnævnelse af lektor, dr. med. Mogens Kristian Andreassen til professor i kirurgi*

(j. nr. 370/62).

Under 13. juni 1962 blev der meddelt professor, dr. med. E. Dahl-Iversen afsked på grund af alder med pension fra stillingen som professor i kirurgi ved Københavns universitet og overkirurg ved Rigs-hospitalets kirurgiske afdeling C fra 31. januar 1963 at regne. Professor Dahl-Iversens afsked blev derefter ved kgl. resolution af 29. december 1962 på grund af særlige forhold omkring bedømmelsesudvalget til det ledige professorat udskudt til at gælde fra 31. august 1963.

Efter at det ledige embede under 13. juli 1962 var blevet opslået ledigt, blev under 13. august 1962 de indkomne 5 ansøgninger, nemlig fra assisterende overlæge, dr. med. Preben Thestrup Andersen, assisterende overlæge, lektor, dr. med. Mogens Andreassen, assisterende overlæge, dr. med. H. C. Engell, 1. reservelæge, lektor, dr. med. Eivin Hasner og 1. reservelæge, dr. med. Frits R. Mathiesen tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 et udvalg,

bestående af professorerne, dr. med. E. Dahl-Iversen (formand), dr. med. E. Lundsgaard, dr. med. E. Husfeldt samt professorerne, dr. med. Carl Semb (Oslo) og med. dr. Ragnar Romanus (Göteborg). Udvalget afgav under 6. maj 1963 følgende indstilling til fakultetet:

»Preben Thestrup Andersen er født 1918, tog lægevidenskabelig embedseksamen vinteren 1945 med laudabilis ($212\frac{1}{3}$ points) og erhvervede den medicinske doktorgrad ved Københavns universitet 1955.

Efter 1 års turnustjeneste ved Centralsygehuset i Slagelse har han haft kandidatstillinger ved kirurgiske afdelinger 2 år 4 måneder, ved medicinsk afdeling 1 måned, ved røntgenafdeling 1 år 9 måneder og ved ortopædisk afdeling 1 år 2 måneder samt ved fødeafdeling 4 måneder. Ved kirurgisk poliklinik har han været assistent 7 måneder.

Han har været vikarierende 2. reservelæge ved Ortopædisk Hospital 7 måneder, 2. reservekirurg ved Københavns Amtssygehus i Gentofte 3 år 2 måneder samt 1. reservekirurg ved Rigshospitalets afdeling C og ved Københavns Amtssygehus i Glostrup i henholdsvis 3 år 5 måneder og 1 år 8 måneder. Siden 15. juli 1960 har han været ansat som assisterende overlæge ved Københavns Amtssygehus i Gentofte, kirurgisk afdeling R.

Thestrup Andersen har undervist studenter ved kirurgisk reservelægeklinik 8 måneder. Ved Invalideforsikringsretten har han været assisterende læge 5 måneder og ved Direktoratet for Ulykkesforsikringen assisterende læge 3 år 3 måneder. Siden 1. juli 1958 har han været kirurgisk konsulent ved Dansk Idrætsforbund.

I årene 1947-1962 har han foretaget studierejser uden nøjere tidsangivelse til Lund, Malmø, London og Düsseldorf med henblik på extremitetskirurgi, karkirurgi, thorax- og hjertekirurgi samt røntgendiagnostik.

Thestrup Andersens produktion omfatter foruden disputatsen 13 arbejder, deraf 5 med ældre eller jævnaldrende medarbejdere, samt nogle til dels ikke trykte foredrag om samme emner.

Disputatsen: »En klinisk undersøgelse over luxatio patellæ med særligt henblik på de dysplastiske forandringer og en efterundersøgelse af et behandlet materiale» omfatter det største af en enkelt mand hidtil samlede materiale. Dette er personligt efterundersøgt af forfatteren. Afhandlingen er et stort anlagt, grundlæggende og omhyggeligt gennemført arbejde, som har leveret vægtige bidrag til forståelse af denne lidelse og vidner om videnskabelig modenhed. Hans røntgendiagnostisk anvendte teknik giver anledning til generelle studier over knæledsarthrosens ætiologi i analogi med de dysplastiske forandringer i hofteleddet.

Af de øvrige arbejder skal fremhæves 2, som yderligere belyser problemer, der er opstillet i disputatsen, specielt operationsmetodens værdi. Desuden skal nævnes et stort arbejde om cholelithiasis udført i samarbejde med 3 andre.

Sammenfattende kan udtales, at Thestrup Andersens uddannelse er tilfredsstillende. Om hans videnskabelige produktion kan siges, at disputatsen er et særdeles godt arbejde, der vil kunne danne grundlag for videre forskning, medens hans øvrige videnskabelige produktion må betegnes som svag.

Mogens Andreassen er født 1911, tog lægevidenskabelig embedseksamen vinteren 1937 med laudabilis ($218\frac{1}{3}$ points) og erhvervede 1943 den medicinske doktorgrad.

Efter 1 års turnustjeneste ved Rigshospitalets afdelinger A og C har han haft kandidatstillinger ved kirurgiske afdelinger 2 år 9 måneder, ved ortopædiske

afdelinger 1 år 3 måneder, hvorefter han har været assistent ved patologisk-anatomisk institut 8 måneder og ved kirurgisk poliklinik 1 år samt ved røntgenafdeling 7 måneder. Yderligere har Andreassen været kandidat ved afdeling for hud- og kønssygdomme 2 måneder, ved Blegdamshospitalet 1 måned, ved gynækologisk afdeling 5 måneder, samt ved fødeafdeling 11 måneder. Ved arvebiologisk institut har han været frivillig assistent 6 måneder.

Dernæst har Andreassen været 2. reservekirurg ved Rigshospitalets afdeling C 3 år 10 måneder og 1. reservekirurg ved Rigshospitalets kirurgiske afdeling D 5 år 5 måneder. Ved samme afdeling har han siden juni 1955 været assisterende overlæge og siden 1962 tillige konstitueret chef for Rigshospitalets børnekirurgiske service.

Siden 1949 har Andreassen været kirurgisk konsulent ved Dronning Louises Børnehospital.

I 1951 fik han specialistanerkendelse i kirurgiske kvindesygdomme og i 1962 specialistanerkendelse i børnekirurgi.

Andreassen har undervist studenter siden januar 1949, fra 1949 til juni 1954 ved at give kirurgisk reservelægeklinik, fra 1951 til 1954 som prosector chirurgiæ og fra 1954 til 1957 som lektor i systematisk kirurgi. Siden 1957 har han som lektor i klinisk kirurgi givet kirurgisk overlægeklinik.

I 1960 og 1962 har han været bedømmer og officiel opponenter ved disputater ved Københavns universitet.

Andreassen har været på korte studie- og kongresrejser med henblik på børnekirurgi, cancerkirurgi og gastroenterologi, i England 1955, i U. S. A. 1956, i Holland 1960 og i München 1962.

Han er medlem af redaktionskomiteen for Medicinsk Årbog, bestyrelsesmedlem i Det medicinske Selskab i København og i Dansk gastroenterologisk Sammenslutning, medlem af det videnskabelige udvalg under Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse samt medlem af denne forenings hovedbestyrelse.

Andreassen er yderligere medlem af forretningsudvalget for det storkøbenhavnske sygehusberedskab, af indenrigsministeriets sygehusberedskabsudvalg, af Rådet for større Færdssikkerhed samt formand for indenrigsministeriets blodtransfusionsnævn.

Andreassens produktion omfatter foruden disputatsen 66 større og mindre arbejder, inclusive lærebogen: »Chirurgia minor«, deraf 38 med ældre eller yngre medarbejdere, samt 2 mindre lærebøger, en for medicinske studenter sammen med Gammelgaard og en for sygeplejersker – og 8 publikationer af mere populær art.

Med hensyn til disputatsarbejdet om hæmofili belyst klinisk, hæmatologisk og arvebiologisk kan anføres, at afhandlingen indeholder et stort, værdifuldt og omhyggeligt undersøgt materiale, og at forfatteren har gjort flere nye iagttagelser af såvel teoretisk som praktisk betydning.

Af de øvrige arbejder omhandler en væsentlig del emner indenfor ventrikelkirurgien. En efterundersøgelse af 451 patienter med cancer ventriculi med mindst 3 års efterundersøgelsestid viser resultaterne af den daværende metodik. I senere arbejder påviser han betydningen af frysesnitsundersøgelser af den orale resectionsflade og frysesnitsundersøgelser af glandlerne. Han udnytter resultaterne af disse undersøgelser som vejledning m. h. t. omfanget af resectionen og glandeextirpationen, specielt langs ductus choledcho-hepaticus. Ved at anvende undersøgelserne systematisk finder han i et materiale på 124 tilfælde en bedre overensstemmelse end tidligere mellem operationens radikalitet og 5 års overlevelsestiden.

En yderligere række arbejder med medarbejdere omhandler følgerne af resectio ventriculi ved ulcus duodeni og ulcus ventriculi. Han har bl. a. systematisk

prøvet den gængse metodik for provokation af dumping og påviser, at det til dette formål anvendte prøvemåltid er uegnet, idet det ikke blot fremkalder dumpingsyndrom hos gastrectomerede patienter, hvor dette syndrom ikke optræder spontant, men endogså hos flertallet af normale. Han har derefter anvendt et mindre koncentreret prøvemåltid, som synes mere egnet til at afsløre disposition til dumping. I en serie på 36 gastrectomerede patienter, hvoraf halvdelen havde dumpingsyndrom, er der med indgivelse af prøvemåltidet tilsat baryt foretaget røntgenundersøgelse af ventriklen og tarmen og påvist, at røntgenundersøgelsen tidligere har været overvurderet, idet der ikke er fundet nogen sikker forskel mellem de to grupper.

Endvidere skal nævnes, at Andreassen i en række tilfælde har undersøgt gangliecellerne i det Auerbach'ske plexus i jejunum med henblik på degeneration og dens evt. sammenhæng med dumpingsyndromet.

Af arbejder indenfor galdevejskirurgien skal nævnes den operative behandling af ductus choledocus-læsioner belyst ved et stort materiale opereret af Andreassen selv. Desuden foreligger der et stort materiale af supra- og transduodenale choledocolithotomier, i 24 tilfælde kombineret med plastisk papiloperation; denne har givet bedre resultater end tidligere operationsmetoder.

I et arbejde over galdevejslidelser kombineret med akut tubulær necrose vises, at behandlingen med den kunstige nyre ikke har den ønskede virkning, medmindre grundlidelsen behandles aktivt kirurgisk.

I et eksperimentelt arbejde vises, at colostrumpræparat er i stand til at hæmme det ved pancreaslæsioner frigjorte trypsin effektivt, og metoden synes i klinikken at kunne nedsætte tendensen til postoperativ fisteldannelse efter indgreb i pancreas.

Nødvendigheden af i visse tilfælde at måtte underbinde a. hepatica har dannet udgangspunkt for et klinisk eksperimentelt arbejde, idet man på 8 patienter med moderne metoder har undersøgt leverens blodgennemstrømning, iltforbrug og dens funktion med og uden afklemning af a. hepatica.

Blandt flere børnekirurgiske arbejder skal særligt nævnes hans efterundersøgelse af hernier hos 408 drenge, undersøgelser over kryptorkisme og over Sphinctersclerose, idet han fremlægger egne iagttagelser og ved testisbiopsi finder, at der ikke kan påvises nogen degeneration før puberteten.

Blandt gode ældre arbejder, som belyser hans alsidighed, fortjener at fremhæves publikationer over mammakirurgi, både med hensyn til cancer og plastiske indgreb, columnafrakturer og betydningen af tidlig mobilisation som profylakse mod thrombose og emboli.

Til slut skal nævnes arbejder over trafikskader, der har fået betydning for hensigtsmæssig lejrning og hensigtsmæssigt apparatur til aspiration og kunstig respiration allerede under transporten af trafikskadede. Disse arbejder har sammen med en række populære skrifter bidraget til en bedre organisation af behandlingen af trafikskadede i Danmark.

Af lærebøgerne skal fremhæves en bog for medicinske studerende omhandlernde chirurgia minor, som vidner om betydelige didaktiske evner, hvilket også fremgår af hans talrige oversigtsartikler for studerende og læger.

Foruden hans egne arbejder indenfor gastroenterologien har under hans ledelse yngre medarbejdere publiceret en række arbejder, af hvilke et er antaget til forsvar for den medicinske doktorgrad.

Sammenfattende kan udtales, at Andreassens uddannelse er særdeles omfattende og alsidig. Hans videnskabelige produktion er stor og mangesidig. Den har til at begynde med en mere konventionel karakter; men i de senere år har han vist udprægede evner til planlægning og organisation af undersøgelser over vigtige problemer indenfor ventrikel- og galdevejskirurgi. Han har gjort iagt-

tagelser, som han yderligere har belyst med eksperimentelle undersøgelser med moderne metoder. Hans publikationer fra de senere år viser en stigende linie såvel kvalitativt som kvantitativt.

H. C. Engell er født 1920, tog lægevidenskabelig embedseksamen vinteren 1946 med laudabilis (240 $\frac{1}{3}$ points) og erhvervede den medicinske doktorgrad ved Københavns universitet 1955.

Efter 1 års turnustjeneste ved Frederiksborg Amts Centralsygehus har han haft kandidatstillinger ved kirurgiske afdelinger 1 år 8 måneder, ved ortopædisk afdeling 7 måneder, ved medicinsk afdeling 1 år og ved fødeafdeling og gynækologisk afdeling 4 måneder. Endelig har han været narkoselægevikar 2 måneder.

I 1 år 8 måneder har Engell været 2. reservekirurg ved Rigshospitalets afdeling D og 1. reservekirurg ved samme afdeling 4 år 11 måneder.

Siden april 1962 har han været fungerende assisterende overlæge ved kirurgisk afdeling D på Rigshospitalet og siden efteråret 1962 assisterende overlæge ved samme afdeling.

Engell har undervist medicinske studerende ved at holde reservelægeklinik i 5 år. I 1960 og 1961 har han været lærer ved fortsættelseskursus for reservekirurger og i marts 1962 ved fortsættelseskursus for kirurgiske speciallæger. Endvidere har han i 1960 og 1961 undervist ved det internationale revalideringskursus i København.

I 12 måneder i 1953–1954 har Engell været Rockefeller Research Fellow hos professor Gibbon jr. i Philadelphia og her været beskæftiget med fysiologiske problemer og anvendelsen af extracorporal circulation i tilslutning til hjertekirurgi. I forbindelse med dette ophold har han været på en 6 ugers rundrejse til amerikanske universiteter med henblik på at studere organisation af experimentel kirurgi.

I marts 1962 har han gennemgået isotopkursus for læger på Finseninstitutet og Radiumstationen.

I september 1957 har Engell været indbudt til National Institute of Health's konference om extracorporal circulation, afholdt i Chicago. Endvidere har han i 1960 været konsulteret af National Cancer Institute of Canada vedrørende forskningsplaner om forekomsten af cancerceller i cirkulerende blod, og om samme problem har han i 1961 været konsulteret af United States Public Health Service, Pathology Study Section.

Engells produktion omfatter foruden disputatsen 31 arbejder, deraf ca. halvdelen med ældre eller yngre medarbejdere, samt en lærebog: »Det kirurgiske traumes pathofysiologi og behandling« og to lærebogsafsnit sammen med Gibbon jr. om kirurgisk behandling af medfødte lidelser i hjertet og de store kar.

Disputatsen handler om cancerceller i det cirkulerende blod såvel i periferien som navnlig i det fra tumor førende blod i tilslutning til operative indgreb. Han finder, at den hæmatogene spredning væsentlig afhænger af tumors differentieringsgrad, samt at tumorceller i det perifere blod forekommer så sjældent, at det ikke kan få diagnostisk værdi. Han finder endvidere, at prognosen er ens, enten man finder celler i tumorveneblood eller ikke, hvorfor han antager, at cellerne går til grunde. Han finder ingen sikker stigning af celler i tumorvenebloodet ved manipulation af tumor. Kritik kan rettes mod hans diagnostiske tumorcellekriterier og kontrolmaterialet; men afhandlingen er velskreven og letlæselig og viser iøvrigt fornøden kritik. Den udgør et pionerarbejde, som helt berettiger den internationale opmærksomhed, den har vakt. Han vender tilbage til disputatsens problemer i et senere arbejde, hvor han har fulgt overlevende patienter fra det første materiale op med 5–9 års observationstid. I manuskript foreligger

endvidere en oversigtsartikel, i hvilken litteraturen om disputatsemnet er ført à jour.

Lærebogen om det kirurgiske traumes pathofysiologi er et velskrevet og vel-disponeret arbejde om et vanskeligt, aktuelt og vigtigt emne. Bogen er ment som en indføring i emnet for kirurger og har betydning for forståelse af kirurgiske lidelser, reaktioner på kirurgiske indgreb og for præ- og postoperativ behandling. Den bygger på forfatterens erfaringer og illustreres med talrige egne iagttagelser samt vidner om betydelige kundskaber og gode pædagogiske evner. Den er blevet belønnet med Nordisk kirurgisk Forenings pris.

Af de øvrige arbejder skal fremhæves 3 om binyrebarkfunktionen. I to af disse bestemmes med moderne metoder koncentrationen af cortisol i plasma hos normale samt under og efter operative indgreb. I det tredje arbejde er der i 6 tilfælde foretaget bestemmelse af levergennemblødningen og af det arterio-hepatico-venøse deficit med hensyn til cortisol til belysning af leverens rolle for eliminationen af cortisol.

Af en række såvel experimentelle som kliniske arbejder vedrørende extra-corporal circulation skal fremhæves et arbejde, hvori der ved hjælp af indgående biokemiske undersøgelser foretages en sammenligning mellem to principielt forskellige oxygenatorer.

Under studieopholdet hos Gibbon jr. deltog han i et betydningsfuldt experimentelt kirurgisk arbejde vedrørende kunstig fremkaldelse og operativ lukning af septumdefekt på hunde. Han står sammen med Gibbon jr. som forfatter til to lærebogsafsnit om hjertets og de store kars kirurgi i bogen: »Operative Technic in Speciality Surgery«, udgivet af Warren H. Cole.

Sammen med medarbejdere har Engell undersøgt lungeforandringerne ved mitralstenose og langtidsresultaterne af valvulotomi.

Også to arbejder i samarbejde med Secher om hjertestandsning under operationer må fremhæves som værdifulde.

Sammenfattende kan udtales, at Engells uddannelse er fuldt tilfredsstillende. Hans produktion er ret omfattende. Den viser Engell som en moderne orienteret kirurg og dokumenterer hans fortrolighed med pathofysiologiske problemer og moderne undersøgelsesteknik.

Eivin Hasner er født 1915, tog lægevidenskabelig embedseksamen vinteren 1941 med laudabilis (229²/₃ points) og erhvervede Københavns universitets guldmedaille i teoretisk medicin 1943 og den medicinske doktorgrad ved samme universitet 1946.

Efter 1 års turnustjeneste ved Rigshospitalets afdelinger A og C har han haft kandidatstillinger ved kirurgiske afdelinger 2 år 7 måneder, ved ortopædisk afdeling 10 måneder, hvorefter han har været assistent ved patologisk-anatomisk institut 11 måneder og ved kirurgisk poliklinik ligeledes 11 måneder. Endvidere har Hasner været kandidat ved afdeling for hud- og kønssygdomme 4 måneder og kandidat ved fødeafdeling og gynækologisk afdeling 2 måneder.

I 3 år har Hasner været 2. reservekirurg ved Rigshospitalets afd. C, 1. reservekirurg ved Finseninstitutets kirurgiske afdeling 2 år 8 måneder, 1. reservekirurg ved Rigshospitalets afdeling C 5 år og de sidste 4 år 1. reservekirurg ved Rigshospitalets afdeling R og kirurgiske poliklinik, hvor han fortsat er ansat.

Hasner har undervist studenter siden februar 1955, fra februar 1955 til september 1957 ved at give kirurgisk reservelægeklinik, fra september 1957 til september 1958 som prosector chirurgiæ og siden september 1958 som lektor i systematisk kirurgi.

Siden oktober 1945 har han været censor i anatomi ved Københavns universitet og siden februar 1946 lærer i anatomi ved Teilmanns kursus for fysioterapeuter.

I 4 måneder har han været assisterende lægevikar ved Direktoratet for Ulykkesforsikringen.

Han har været opponenter ex officio ved disputatser ved Lunds universitet 1949 og ved Københavns universitet 1960. 1958 har han været censor ved bedømmelsen af Københavns universitets prisopgave i klinisk medicin.

Hasner har været på gentagne studierejser fra 1950 til 1962, sammenlagt ialt ca. 2 år, i Europa og i U. S. A. til kirurgiske centra for abdominalkirurgi, urinvejskirurgi, endocrinologi og kirurgisk pathofysiologi, experimentel kirurgi og transplantationskirurgi samt extremitetskirurgi specielt med henblik på perifere karlidelser.

Siden 1951 har han været lokalsekretær i Société Cardiovasculaire Européenne og i 1955 sekretær ved Société Internationale de Chirurgie's kongres i København.

Siden 1957 har han været sekretær i International Surgical Group og siden 1959 lokalsekretær i Nordisk kirurgisk Forening samt siden 1961 sekretær i Collegium Regium Chirurgorum Universitatum Daniae.

I 1960 var Hasner moderator ved Dansk kirurgisk Selskabs kurser for reservekirurger. Efter opfordring har han holdt forelæsninger ved det internationale kursus i anæstesiologi i København, ved fortsættelseskursus for reservekirurger og ved fortsættelseskursus for kirurgiske speciallæger på forskellige tidspunkter i årene fra 1957 til 1962.

I 1959 var han delegeret for den internationale Røde Kors Liga i Tunis vedrørende algerske flygtninge.

Hasners produktion omfatter foruden disputatsen og guldmedalleanfættelsen samt to bøger »Adrenals in Surgery«, med medarbejdere, og »Prostatic Urinary Infection« 53 større og mindre arbejder, de 35 med ældre, jævnaldrende eller yngre medarbejdere, samt tre lærebogsafsnit og 6 ikke indsendte og tilsyneladende ikke trykte foredrag.

Prisafhandlingen om injectionsmetoder til undersøgelse af blodkarrene i det menneskelige endometrium er en klart opbygget afhandling, der vidner om modenhed og videnskabelig sans. Den indeholder virkelig selvstændige betragtninger og giver en fortrinlig oversigt over emnet.

Disputatsen om endometriets vasculære cyclus er en videreførelse af prisafhandlingen. Den er et tillidvækkende, grundigt og værdifuldt arbejde, der bærer vidnesbyrd om sund kritik og udpræget videnskabelig evne. Formålet er en videst mulig systematisk undersøgelse af endometriets kar, spiralarterier, basilararterier, kapillærer og venenet, disses topografi, histologi og cycliske forandringer, og en registrering af disse under menstruationens forskellige faser samt bestemmelse af kardilation, extravasion, degeneration og karkontraktion. Arbejdet repræsenterer en værdifuld forøgelse af litteraturen på dette område. Det er begrænset til de rent anatomiske områder og repræsenterer, hvad der kan opnås ved en udelukkende morfologisk beskrivende undersøgelse.

Senere har han sammen med Okkels skrevet et afsnit i bogen: »The histophysiology in the human endometrium in menstruation and its disorders«, udgivet af E. T. Engle.

Et hovedemne i Hasners produktion har været undersøgelser over de endokrine kirtlers reaktion på operative indgreb, specielt binyrebarkfunktionen set i relation til Selye's teori om adaptationssyndromet. Dette hovedemne har han taget op på et meget tidligt tidspunkt med første publikation fra 1951. De fleste arbejder er udført som teamwork med Hasner som central figur blandt de yngre medarbejdere. Resultaterne er samlet i bøgerne: »Adrenals in Surgery« (1952) og »De endokrine organers funktion i den postoperative periode« (1955) samt i to oversigtsartikler (1955 og 1956).

Af yderligere arbejder fra denne emnekreds, der ikke er medtaget i de nævnte samlede arbejder, skal nævnes undersøgelser over QT-tiden i den postoperative

periode, undersøgelser over elektrolytudskelelsen i spyt i den postoperative periode samt undersøgelser over binyrebarkfunktionen i tilslutning til extra-corporal circulation.

Undersøgelserne er udført med de dengang kendte metoder til bestemmelse af de forskellige binyrebarkprodukter. Disse bestemmelser er kombineret med en længere række biokemiske undersøgelser på blod og urin, specielt med henblik på elektrolytforholdene. Yderligere er en række forskellige »tests« blevet bragt til anvendelse, såsom intravenøs glucosebelastning, insulin-, adrenalin- og ACTH-tests. Hertil kommer den i materialet mest konsekvent gennemførte undersøgelse for eosinopeni. Ved en række af de anvendte undersøgelsesmetoder er der fundet tegn på binyrebarkhyperaktivitet, ikke blot under et normalt postoperativt forløb, men også ved indtræden af komplikationer.

Yderligere arbejder indenfor binyreforskningen vedrører 17-ketosteroid-udskelelsen ved binyre- og hypofyseleidelser samt blod- og urinelektrolytstudier hos patienter med Cushing's syndrom før og efter subtotal adrenalectomi, og endelig en undersøgelse over binyrernes størrelse hos 152 børn under 15 år.

En afhandling om urinvejsinfektion ved prostatahypertrofi bygger på et stort, systematisk og omhyggeligt efterundersøgt materiale på 221 tilfælde med lang observationstid efter prostatectomi.

I et forudgående arbejde over påvirkning af urinvejsinfektion med antibiotica vises, at disse stoffer ikke spiller den rolle, som man tidligere håbede.

I en række arbejder over columnaridelser viser forfatteren på et tidligt tidspunkt, at man ved at indføre funktionelle røntgenundersøgelser af columna ofte kan påvise forandringer, som ikke var mulige at påvise ved almindelige røntgenundersøgelser.

Af 5 arbejder med medarbejdere om abdominalkirurgiske emner kan fremhæves en større undersøgelse fra 1952 af frysesnit af lymfeglandler ved cancer ventriculi under operation sammenlignet med senere histologisk undersøgelse af lymfeglandlerne i operationspræparaterne. Undersøgelserne har betydning for operationens radikalitet og for diagnosen cancer ved ulceration. Desuden må nævnes et arbejde over cancer recti med henblik på forholdet mellem den mikroskopiske og makroskopiske udbredelse af cancer dels i tarmvæg og dels i lymfeglandler.

Hasner har været medarbejder ved en række undersøgelser over cancer mammae og har i manuskript indleveret et arbejde om thymoner.

I 4 sammenhørende arbejder har han undersøgt den evt. forbindelse mellem thromboangiitis obliterans og det vegetative nervesystem og binyrebarken. Han undersøger dels svedsekretionen og finder ingen forbindelse, dels knogleforandringer og finder først forandringer, når der er svære kredsløbsforstyrrelser, og derfor heller ingen relation. Endelig undersøges binyrebarkfunktionen, og han finder herved tegn på en let stimulation af cortex, som han sætter i forbindelse med smerterne og ikke med sygdommen som sådan. Til sidst giver han en oversigt over de prognostiske tegn ved lidelsen og finder, at manglende pulsation i a. poplitea giver lige så gode oplysninger som de mere komplicerede undersøgelsesmetoder.

Endelig har Hasner i 3 tilfælde været medforfatter ved lærebogsafsnit og har dokumenteret pædagogiske evner.

Hans binyrearbejder har bl. a. givet stødet til et disputatsarbejde, som han har været medbedømmer og officiel opponert ved.

Sammenfattende kan udtales, at Hasners uddannelse er særdeles omfattende og alsidig. Hans videnskabelige produktion er stor og mangesidig. Den omfatter de værdifulde histologiske undersøgelser over endometriet fra hans tidlige år og en stort anlagt mangeårig undersøgelse over binyrernes reaktion på operative

indgreb; han har herigennem vist evne til at organisere og gennemføre en bredt anlagt forskning. Bortset fra et større arbejde om urinvejsinfektion og et arbejde om thymoner har hans produktion i de senere år været noget aftagende.

Frits R. Mathiesen er født 1921, tog lægevidenskabelig embedseksamen sommeren 1947 med hovedkarakteren *laudabilis* (253 points) og erhvervede Københavns universitets guldmedaille i klinisk medicin 1950 og den medicinske doktorgrad ved samme universitet 1956.

Efter 1 års turnustjeneste ved Rigshospitalets afdelinger B og C har han haft kandidatstillinger ved kirurgiske afdelinger 3 år og 5 måneder, ved ortopædisk afdeling 6 måneder, ved kirurgisk poliklinik og tilhørende stationære afdeling 12 måneder, ved fødeafdelinger 6 måneder, ved afdeling for hud- og kønssygdomme 4½ måned og ved medicinsk afdeling 1 måned.

Han har været assistent ved røntgenologisk afdeling 7 måneder, ved patologisk-anatomisk institut 6½ måned samt 2. reservekirurg ved Kommunehospitalets I., V. og IX afdelinger i sammenlagt 3 år og 8 måneder. Ved Københavns Amtssygehus i Gentofte har Mathiesen været 1. reservekirurg 2 år 8 måneder.

Han fik specialistanerkendelse i kirurgi med organspeciale i mave-tarmkanalens sygdomme 1961.

Han har været på studierejser til London, Frankrig og Stockholm ialt 5 måneder med colon-rectum-lidelser, blærecancer, pancreas- og galdevejskirurgi samt karkirurgi som studieområder.

Mathiesens produktion omfatter foruden disputatsen og guldmedailleafhandlingen 20 arbejder, 9 med ældre eller yngre medarbejdere, samt 4 endnu ikke offentliggjorte arbejder, der er indsendt i manuskript, og en del diskussionsindlæg.

Guldmedailleafhandlingen omhandler stenrecidiv i galdeblæren efter cholecystolithostomi og vidner om selvstændigt initiativ, om et betydeligt litteratorkendskab og om omhu ved efterundersøgelse samt stor iver og energi ved bearbejdelsen af materialet. Forfatteren viser en for stor tendens til skematisering; men bortset herfra vidner arbejdet om klinisk modenhed og indsigt, og afhandlingen må som helhed betegnes som værdifuld.

Disputatsen handler om *hernia umbilicalis adultorum*. Arbejdet er meget omfattende og udført med flid og grundighed. Afhandlingen frembyder ikke noget egentligt nyt, men undersøgelsen og bearbejdelsen af materialet er i det store og hele foretaget med megen kritisk sans. Som kritik kan anføres, at hans konklusioner er for vidtgående; men som helhed er hans ræsonnementer fornuftige.

Af de øvrige arbejder skal nævnes et arbejde om cholecystografi efter cholecystolithostomi, hvori han belyser galdeblærens funktion efter denne operation. Endvidere bør fremhæves en række arbejder om varicer, hvori forfatteren undersøger betydningen af insufficiante kommuniserende vener, bl. a. ved en af ham indført undersøgelsesmetode med vippephlebografi; herved lykkes det ham at påvise beskadigelse af intima i de dybe, derunder de muskulære, vener, som følge af injektionsbehandling. Ved sammenligning mellem tilstrækkeligt store materialer behandlet med forskellig operationsteknik viser han betydningen af underbindingen af de insufficiante kommunikationer. Undersøgelsesmetodens værdi bekræftes ved en sammenligning med vippephlebografi hos 27 normale voksne og ved samtidige trykmålinger i dybe og i overfladiske vener under vippephlebografi hos voksne varicepatienter.

Yderligere kan nævnes 3 arbejder om pancreaslidelser, særlig en efterundersøgelse af følgetilstandene hos 161 patienter med akut pancreatitis.

Sammenfattende kan udtales, at Mathiesens uddannelse er endnu knap tilfredsstillende. Disputatsarbejdet må betegnes som et lidet inspirerende men

flittigt samlearbejde. Hans guldmedailleafhandling og hans energiske og konsekvent gennemførte varicestudier bevirker imidlertid, at hans videnskabelige indsats må vurderes fuldt på højde med Thestrup Andersens.

Som det fremgår af ovenstående anser udvalget Andreassen, Engell og Hasner for særdeles velkvalificerede til det ansøgte embede og de to andre ansøgere for tydeligt overlegne.

Engells publikationer opfylder ganske vist i særlig høj grad de krav om stringens i planlægning og udførelse, som må stilles til videnskabelig arbejder, præget som de er af Engells pathofysiologiske skoling; men Andreassens og Hasners videnskabelige produktion har dog en så langt større bredde end Engells, at Andreassen og Hasner må stilles forud for Engell.

Tre af udvalgets medlemmer – Husfeldt, Lundsgaard og Romanus – finder på grundlag af de fremførte præmisser at måtte indstille til fakultetet, at Andreassen ansættes i det ledigblivende professorat.

De to andre medlemmer – Dahl-Iversen og Semb – finder, at Andreassen og Hasner er så jævnbyrdige, at de er i tvivl om, hvem af disse to ansøgere der bør foretrækkes. Mindretallet skal derfor indstille, at der til bedømmelse heraf ned sættes en bedømmelseskomite i henhold til § 5 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet.

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke dr. Engell afgav bemærkninger til indstillingen.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i møde den 20. maj 1963 og af Konsistorium den 19. juni 1963, blev den under 27. juni 1963 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 23. juli 1963 assisterende overlæge, lektor, dr. med. Mogens Kristian Andreassen udnævnt til professor i kirurgi ved Københavns universitet fra 1. september 1963 at regne.

D. DET FILOSOFISKE FAKULTET

1. *Professor, dr. phil. Frithiof Brandts afgang fra universitetet og dr. phil. Johannes Witt-Hansens udnævnelse til professor i filosofi*
(j. nr. 282/57).

Under 26. april 1957 blev der meddelt professor, dr. phil. Frithiof Brandt afsked efter ansøgning på grund af alder i nåde og med pension fra den 31. januar 1958 at regne fra stillingen som professor i filosofi ved Københavns universitet.

Efter at det således ledigtblevne embede under 30. april 1957 var blevet opslået, blev under 24. maj 1957 de indkomne 8 ansøgninger, nemlig fra mag. art. Mogens Blegvad, mag. art. Niels Egmont Christensen, mag. art. Asger Langkjær, mag. art. Svend Erik Scheel Stybe, mag. art. (senere dr. phil.) Peter Zinkernagel og mag. art. Johannes Witt-Hansen tilstillet universitetet til erklæring. Efter ansøgningsfristens udløb indkom yderligere to ansøgninger, nemlig fra universitetsadjunkt, cand. theol. Niels Thulstrup og docent, fil. dr. Manfred Moritz.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Frithiof Brandt, Jørgen Jørgensen og dr. phil. Bent Schultzer. Dette udvalg afgav under 22. februar 1958 følgende indstilling om ansøgerne:

»Mag. art. Mogens Blegvad er 40 år (født 1917). Han blev student 1935 og tog magisterkonferens i filosofi med etik som hovedfag ved Københavns Universitet 1942. Han har i flere kortere eller længere perioder fungeret som vikar for professorerne Kuhr og Brandt ved filosofikumkursuset og har examineret til den almindelige filosofiske prøve. Har i 6 år været knyttet til Københavns Kommunes psykotekniske Institut, tilsidst som fuldmægtig, og er fra 1949 ansat ved Det kgl. Bibliotek, fra den 1/12 1951 som bibliotekar af anden grad. Desuden har han i universitetsåret 1948–49 studeret ved University of North Carolina i U. S. A. og fra 1954 virket som studievejleder og lærer ved Folkeuniversitetet, ligesom han energisk har deltaget i arbejdet med Det nordiske Sommeruniversitet.

Ansøgeren har fremsendt en lang række (dels trykte, dels utrykte) artikler, foredrag og diskussionsindlæg om erkendelsesteoretiske, etiske og psykologiske spørgsmål. I det store og hele vidner dette materiale såvel om godt overblik over de pågældende emner som om kritisk sans og evne til klar fremstilling, men noget forsøg på en indgående videnskabelig behandling af de deri omtalte problemer foretages ikke i disse skrifter.

Andrerledes stiller det sig med en som manuskript senere indsendt afhandling med titlen »Den naturalistiske fejlslutning. Studier over et centralt motiv i det 20. århundredes engelsksprogede moralfilosofi«. Denne afhandling, der er skrevet til bedømmelse for doktorgraden, drejer sig om, hvorvidt og hvordan man kan give en moralbegrundelse på naturalistisk basis, og behandler dette spørgsmål udfra den af G. E. Moore i hans »Principia Ethica« (1903) givne problemstilling, som har givet anledning til en udstrakt og endnu ikke afsluttet diskussion. Forfatteren søger dels at gøre historisk rede for denne diskussion, dels at tage stilling til det nævnte problem. I sin veldisponerede fremstilling giver han en klar og selvstændig kritisk redegørelse for diskussionens hovedfaser centeret om dens tre hoveddeltagere Moore, Stevenson og Hare, men med udstrakt hensyntagen også til mere perifere indlæg. Forfatterens analytiske evne træder stærkt og fordelagtigt frem, og hans kritiske judicium forekommer velbetænkt. Med hensyn til afhandlingens kerneproblem – den naturalistiske fejlslutning – kommer forfatteren ikke til noget definitivt resultat, men problemet holdes med velberåd hu åbent. Bogens hovedfortjeneste består, foruden i den historiske redegørelse, i en ofte skarpsindig påpegning af mere eller mindre skjulte forudsætninger, som problemet implicerer, i en udredning af mangler og af fejl, der er begået, og i henvisning til muligheder for en fremtidig større afklaring, som efter forfatterens mening foreligger. Alt i alt kan denne afhandling betegnes som en fyldig og smuk løsning af den opgave, forfatteren har stillet sig, og som et værdifuldt bidrag til den standende moralfilosofiske diskussion, uden at det dog kan siges, at den har bragt det principielle stridsspørgsmål nærmere sin løsning. Derimod kan det tilføjes, at emnet atter og atter fører over i betragtninger af erkendelsesteoretisk, sprogfilosofisk og psykologisk natur, og at disse betragtninger vidner om, at forfatteren også på disse områder er velorienteret.

Mag. art. Niels Egmont Christensen er 30 år (født 1927). Han blev student 1945 og tog magisterkonferens i filosofi med erkendelsesteori som hovedfag ved

Københavns Universitet 1954. Studerede i universitetsåret 1954-55 ved Harvard University i U. S. A. Har derefter virket dels som privatmanuduktør til filosofi-kum, dels som lærer ved Folkeuniversitetet og ved Helsingør Aftenhøjskole.

I nogle mindre arbejder (som tildels har været offentliggjort i engelske og amerikanske tidsskrifter) har han behandlet nogle yderst vanskelige og omstridte spørgsmål vedrørende dels meningsteori, dels specielle semantiske problemer. I sin 6-ugers konferensopgave »En kritisk oversigt over udviklingen af teorien om verifikabilitet som kriterium på mening« har han på selvstændig, omend ikke fuldt afklaret, måde taget stilling til forskellige meningsteorier og har senere ud-dybet sin opfattelse i det største af de øvrige indsendte manuskripter. »What Sort of Things are Meanings?«. Hans grundtanke er her den, at ords mening kan betragtes i analogi med embeder, således at ord ligesom personer kan være i funk-tion eller ej og kun har mening, når de optræder »på embeds vegne«. Skønt denne analogi udnyttes i vidt omfang, bliver grænserne for dens anvendelighed dog ikke klart definerede, og det synes i det hele taget bagvendt at ville basere menings-teorien på analogien i stedet for blot at benytte denne til belysning og illustration af meningsteorien. Trods betydelig skarpsindighed og energi synes forfatteren ikke at være nået til fuld afklaring af sine grundlæggende synspunkter, og visse af hans teser forekommer yderst tvivlsomme. Dette gælder også hans trykte ar-tikler, der hovedsageligt har karakter af diskussionsindlæg. Et folkeuniversitets-foredrag vidner om betydelig evne til klar populariserende fremstilling. Men alt i alt gør forfatterskabet et så ufærdigt indtryk og så ensidigt semantisk orienteret, at det ikke kan anses for kvalificerende til et filosofisk professorat.

Mag. art. Asger Langkjær er 52 år (født 1905). Han tog i 1937 magisterkonferens i filosofi med erkendelsesteori som hovedfag ved Københavns Universitet. Nogle år efter blev han assistent og lærer i salgs- og reklamepsykologi ved Han-delshøjskolen i København, hvor han så senere blev ansat som lektor i erhvervs-psykologi. Hans produktion er i nogen grad præget af denne tilknytning til Handelshøjskolen, og i hans første publikationer er det overvejende psykologiske problemer, der optager ham. Nævnes skal her hans »Karakteranalyse« (1941), »Salgspsykologi« (1943), »Publikums- og markedsforskning« (1948) og »Vore drif-ter og behov« (1949). Hans ofte ubestrideligt skarpsindige psykologiske over-vejelser har dog til tider en noget konstruktiv og spekulativ karakter, som over-skridet en empirisk psykologisk analyses grænser. Det emne, der hele tiden kom-mer frem i hans overvejelser, er spørgsmålet om udformningen af en lære om behov, både med hensyn til emnets teoretiske og praktiske sider. Måske er det et udslag af behovproblemernes særlige karakter, når man også her finder en ejen-dommelig blanding af konstruktioner og fine træffende iagttagelser,

Efterhånden som tiden går, får ansøgerens analyser af begrebet »behov« (som stadigt er hans hovedinteresse) en mindre psykologisk og mere filosofisk karakter. Dette kommer frem i de to tidsskriftafhandlinger »Hvad er behov?« (1954) og »Normer og behov. Normer i utraditionel betydning« (1955). Bestræbelserne går her først og fremmest ud på at opnå en filosofisk begrebsanalyse, som dog i de to lige nævnte tidsskriftafhandlinger endnu ikke er foretaget på en fuldt afkla-rende måde. Karakteristisk er det, at ansøgeren nu begynder at operere med be-grebet »norm« på en, som han skriver, utraditionel måde. En væsentlig afklaring betyder imidlertid en større afhandling »Værdi og vurdering. En værdifilosofisk afhandling«, som ansøgeren nu har indleveret til bedømmelse som doktordispu-tats. Ansøgeren formår nu at give en langt klarere behandling end tidligere af sit »utraditionelle« normbegreb og er i stand til som oftest korrekt at drage konse-kvenserne af sit standpunkt. De problemer, som ansøgeren står overfor, er imid-lertid så sammensatte, at det næppe kan bebrejdes ham, at han ikke altid er nået

til en fuldt afklaret behandling af dem, snarere kan det fremholdes, at hans fremstillingsform i sådanne tilfælde ofte virker noget dunkel og uskarp. Trods sine mangler indeholder afhandlingen dog så meget nyt stof, at den i visse henseender kan betegnes som et pionerarbejde, der yder et værdifuldt bidrag til belysning og analyse af det vanskelige behovbegreb, ligesom den også indeholder skarpsindige bidrag til diskussionen om, hvad man ofte kalder »imperativernes logik«.

Fil. dr. Manfred Moritz er født 1909 i Berlin (og er altså 48 år gammel). Oprindeligt var han tysk, men er nu svensk statsborger. Han har erhvervet såvel tysk som svensk doktorgrad, henholdsvis i 1933 og i 1951, i begge tilfælde med særdeles dygtige afhandlinger over Kants etik. Han har i Sverige gjort sig gældende som knyttet til Lunds universitet, hvor han nu er forskerdocent. Han har præsteret en ret omfattende produktion, næsten udelukkende indenfor etik og (som det kaldes i Sverige) »praktisk filosofi«. Stadigt vender han i sin produktion tilbage til Kants etik og problemer, der står i forbindelse hermed. Der spores i hans tidligere forfatterskab en stærkt bundethed til en af Kants filosofi inspireret tænkemåde, som han først på et senere stadium af sine fremstillinger søger at frigøre sig fra.

Han var i 1953–54 blandt ansøgerne til det på daværende tidspunkt ledige professorat i filosofi ved Aarhus universitet. Det da til bedømmelse af ansøgerees kvalifikationer nedsatte fagkyndige udvalg udtalte (Årsberetning for Aarhus universitet 1953–54, p. 48), bl. a. under henvisning til afhandlingen »Ueber deontische Logik«, at det alt i alt kan siges, at ansøgeren er en særdeles velkvalificeret forsker, der i videnskabelig henseende står fuldt på højde med de bedst kvalificerede danske ansøgere til professoratet. Han kan dog, tilføjes det, ikke siges at være disse i væsentlig grad overlegen i kvalifikationer. Til denne udtalelse som udtryk for en bedømmelse på daværende tidspunkt kan vi fuldt ud slutte os.

Efter det anførte år (1954) har ansøgeren med sin sædvanlige store flid yderligere udført et antal videnskabelige arbejder, som er bilagt hans ansøgning af 1957 om det nu ledige professorat ved Københavns universitet. Flere af disse arbejder giver påny udtryk for den tidligere omtalte faglige dygtighed, men uden dog væsentligt at forskyde det almindelige indtryk. Vedrørende enkelte, og tilmed større arbejder, nemlig »Ueber Hohfeldts System der juristischen Grundbegriffe« og »Studien über Francis Hutschesons Ethik« kan der rejses tvivl om, hvor vidt disse to afhandlinger fuldt ud står på højde med forfatterens tidligere produktion, ikke således at forstå, at ansøgeren skulle være kommet ind i et for hans videnskabelige standard uheldigt spor, men det kan måske med føje siges, at valget af emner ikke er helt velegnet for ham. I den første af de to nysnævnte afhandlinger behandler han »juridiske grundbegreber« på en interessant, men formalistisk måde. Om den anden af de sidstnævnte afhandlinger kunne det siges: Hutcheson er en udpræget »common sense« filosof, der er tilbøjelig til at tage på en meget jævn og ligefrem måde på sine begrebsbestemmelser, og det kan da virke noget kunstlet, når hans betragtninger gøres til genstand for den skarpe og fine begrebsanalyse, som ansøgeren også her anvender, og som i andre forbindelser må siges at være hans videnskabelige styrke. Ansøgerens filosofiske kvalifikationer fremgår iøvrigt også af hans seneste produktion, f. eks. hans fortræffelige analyse af den »praktiske tænkning«s logiske problemer i de to mindre afhandlinger »v. Wrights teori om praktiske slutledninger« og »Der axiologische (»naturalistische«) Fehlschluss und der Schluss von Seins-Sätzen auf Sollens-Sätze«. Det samme gælder den retsfilosofiske analyse i ansøgerens sidst indsendte, skarpsindige afhandling »Zur Theorie der juristischen Person«.

Vi er herefter ikke i tvivl om ansøgerens kvalifikationer til at beklæde et professorat i filosofi.

Magister Svend Erik Scheel Stybe blev født 1919 og er således 39 år gammel. Student 1942. Magister i filosofi 1950 med etik som hovedfag ved Københavns Universitet. Speciale i den politiske idéhistorie. Den store opgave til konferensen lød: »Rousseaus forhold til Lockes politiske grundtanker«.

Allerede inden afslutningen af konferensen havde magister Stybe oparbejdet en betydelig manuduktionsvirksomhed til Filosofikum, hvilken han siden har fortsat. Samtidig har han udfoldet en ikke ubetydelig kronikørvirksomhed i pressen og i tidsskrifter, samt en ret udstrakt foredrags- og undervisningsvirksomhed ved aftenhøjskoler og på Folkeuniversitetet. Ligeledes har han deltaget i arbejde ved Nordisk Sommeruniversitet, er medlem af Københavnsstyrelsen, fra 1955 formand for denne.

Magister Stybes interesser og arbejder koncentrerer sig om den politiske idéhistorie; specielt den politiske idéhistorie i dens vevsvirkning med kulturlivet og samfundslivet i det hele. Så at sige alt, hvad magister Stybe hidtil har skrevet, angår dette emne, der har optaget ham fra hans tidligste ungdom. Med støtte af »Videnskabsfonden«, og i forståelse med »Institut for Historie og Samfundsøkonomi«, har magister Stybe i de sidste år koncentreret sig om udarbejdelsen af et større arbejde om Frederik Dreier (1827-1853); kendt som »Danmarks første socialist«. Den store afhandling, 431 maskinskrrevne foliosider, blev 1957 indleveret til bedømmelse for doktorgraden. Dette arbejde er magister Stybes hidtil eneste større videnskabelige arbejde. Hans øvrige mindre arbejder må nærmest karakteriseres som oplysningsarbejder, som sådanne udmærkede, både formelt og reelt, og personlige.

Afhandlingen om Frederik Dreier er alsidigt grebet an og alsidigt gennemført i overensstemmelse med bogens titel: »Frederik Dreier; hans liv, hans samtid og hans sociale tænkning.« Med omhu gennemgås kilderne til Dreiers opvæxt og udvikling, hans milieu og slægt, hans skæbne og personlighed. Hans sociale tænkning ses på baggrund heraf, og på baggrund af samtidens sociale strømninger og de tankeretninger, der særligt fik indflydelse på hans egen sociale tænkning, især Max Stirner og de franske socialister før Karl Marx, navnlig Proudhon. På alle disse områder har magister Stybe bragt nye og værdifulde ting frem, således at billedet af Frank Dreier og hans skæbne i samtiden efter magister Stybes undersøgelser står med større klarhed og navnlig med en betydelig rigere facettering end det hidtidige billede. Specielt nævnes, at magister Stybe har studeret Frederik Dreiers efterladte (utrykte) ungdomsmanuskripter (Kgl. Bibl.) og på overbevisende måde bestemt disse skrifers kronologi og omtrentlige affattelsestider, samt af disse ungdomsarbejder uddraget essensen til belysning af Dreiers første udviklingstrin. Behandlingen af Dreiers filosofiske grundlag har som helhed en overvejende refererende og karakteriserende karakter, mere end en kritiserende. Fra specifik filosofisk side kunne man have ønsket mere problemdiskussion. For eksempel en nærmere bestemmelse af og diskussion om Frederik Dreier som materialist, og positivist, og ateist. Men som bogen foreligger er det utvivlsomt et værdifuldt arbejde, der har bragt Dreier-forskningen fremad, og bag hvilket der ligger udstrakte og alsidige studier indenfor den politiske idéhistorie i Dreiers samtid.

Universitetsadjunkt, cand. theol. Niels Thulstrup er født 1924 og således 34 år gammel. I 1943 blev ansøgeren nysproglig student og i 1950 cand. theol. Fra 1955 er hans universitetsadjunkt ved Københavns Universitet i systematisk teologi.

Ansøgerens videnskabelige arbejder angår alle Søren Kierkegaardforskningen. I 1953-54 udkom i to bind en kommenteret textudgave af »Breve og Aktstykker« vedrørende Søren Kierkegaard; i 1955 en indledet og kommenteret udgave af

»Philosophiske Smuler«. På tysk kommenterede ansøgeren to bind »Philosophisch-theologische Schriften« (1951–56). Sammen med Edith Ortmann Nielsens udgaves »Bidrag til en Søren Kierkegaard Bibliografi« (1951): og i 1957 en indledet og kommenteret udgave af »Kataloget over Søren Kierkegaards Bibliothek«. Endvidere er i manuskript indleveret kommentarer til »Uvidenskabelig Efterskrift«. Det gælder om disse arbejder, at ansøgeren viser sig som en instruktiv indleder og kommentator; ofte støttende sig til de allerede foreliggende oplysninger, men også ofte visende selvstændig sporsans. – I en række mindre tidsskriftafhandlinger har ansøgeren vist stor lærdom og orientering vedrørende den meget store litteratur om Søren Kierkegaard, såvel den ældre som den nyere og nyeste, og såvel den skandinaviske som den ikke-skandinaviske. Ansøgeren har på dette område en lærdom som næppe nogen anden samtidig »Kierkegaard-forsker«.

Medens de hidtil nævnte arbejder, som overvejende refererende, kommenterende og introducerende, ikke sætter ansøgerens evner til selvstændig, filosofisk forskning på prøve, eller dog kun i ringe grad, kunne man forvente dette af et stort anlagt værk om »Kierkegaard og Hegel«, hvorefter dele er indleveret som manuskript. Værket er planlagt til at omfatte tre dele. Første del, med titlen »Forskningens Historie i Hovedtræk« er afsluttet. Det giver en overvejende refererende og tildels kritiserende redegørelse for det, der hidtil er skrevet om emnet Kierkegaard-Hegel. Denne første del, hvori ansøgerens lærdom atter kommer til udtryk, omfatter 262 af de indleverede 341 sider. Anden del skal omfatte »det historiske Problem om Kierkegaards Forhold til Hegel«, hvormed menes en kronologisk gennemgang af Kierkegaards »Værker« og »Papirer«, for så vidt teksterne har relation til Hegel, og tillige en redegørelse for hegelianismens historie, for så vidt denne har relation til Kierkegaard. Af denne del er indleveret 79 maskinskrrevne sider, der fører undersøgelsen frem til omkring 1835 (Gilleleje-opgøret), da Kierkegaard var 22 år gammel. Der mangler således langt den væsentligste del af anden del. Tredje del, af hvilken intet foreligger, skal bringe den principielle (= systematiske) drøftelse af det hele problemkompleks. Til denne har ansøgeren dog gjort omfattende studier, som det fremgår af flere manuskriptafhandlinger, der refererer og analyserer visse hovedskrifter af Hegel. Men den egentlige, systematiske konfrontation af Kierkegaard-Hegel står tilbage. Det er derfor ikke muligt på nuværende stadium at danne en mening om det stortanlagte værk.

Med al respekt for ansøgerens flittige og grundige arbejde som udgiver, kommentator og indleder, og for stor lærdom indenfor det Kierkegaardske, også for hans filosofiske orientering i relation til det Kierkegaardske, må vi mene, at den foreliggende produktion ikke afgiver tilstrækkeligt grundlag for en bedømmelse af ansøgerens kvalifikationer til at bestride et filosofisk professorat.

Mag. art. Johannes Witt-Hansen er 49 år (født 1908), blev student 1929 og påbegyndte et medicinsk studium, men afbrød dette og har derefter virket som lærer ved Borups Højskole og Københavns Kommunes Aftenhøjskole i fagene matematik, fysik, kemi, psykologi og filosofi. Han tog i 1949 magisterkonferens i filosofi med erkendelsesteori som hovedfag ved Københavns Universitet. Har opholdt sig i U. S. A. på studierejse fra oktober 1949 til juni 1950. Har holdt populærvidenskabelige forelæsninger over moderne filosofi ved Folkeuniversitetet og har i foråret 1953 vikarieret for professor Jørgen Jørgensen og i efteråret 1956 og foråret 1957 for professor Bent Schultzer i filosofisk propædeutik og ved begge lejligheder examineret samtlige elever. Fra april 1957 er han ansat som medhjælpslønnet videnskabelig assistent i faget filosofi ved Københavns Universitet og varetager i denne egenskab rusundervisningen af ca. en tredjedel af russerne, som han også skal examinere til den filosofiske prøve i sommeren 1958. Ved nævnte undervisning har han lagt udmærkede pædagogiske evner for dagen.

I 1953 var han ansøger til det dengang ledige professorat i filosofi ved Aarhus Universitet og blev af det i den anledning nedsatte sagkyndige udvalg anerkendt som kompetent til at bestride et sådant embede.

Af trykte arbejder har ansøgeren kun fremsendt nogle mindre arbejder, hvoriblandt to foredrag, som han har holdt dels på den internationale filosofkongres i Bruxelles 1953, dels på kongressen for videnskaberne filosofi i Zürich 1954. Begge disse foredrag vidner om selvstændighed i problemstilling og grundighed i problembehandling, men er for kortfattede til at give anledning til mere indgående vurdering.

Anderledes forholder det sig med tre arbejder, der er indleveret som manuskript. De to første af disse er udarbejdede som besvarelser af stillede opgaver. Den første har titlen »En kritisk analyse af materiebegrebet hos Newton, Kant og Einstein« og er skrevet som besvarelse af den 6-ugers opgave til magisterkonferensen. Ifølge sagens natur har den en noget upersonlig og fortrinsvis refererende karakter, men er iøvrigt en klar og veldisponeret fremstilling, der dygtigt løser den stillede opgave.

Den anden afhandling, »Exposition and Critique of Conception of Eddington Concerning the Philosophy of Physical Science«, er blevet til som besvarelse af en i Bruxelles udskrevet international konkurrence. Med dette arbejde bestyrker forfatteren indtrykket af et solidt kendskab til den moderne naturvidenskab og dens filosofiske problemer. Med stor grundighed og klarhed fremstilles og analyseres her Eddingtons yderst vanskelige og ofte helt dunkle tankegang, som det er lykkedes forfatteren at afklare væsentligt. Skønt han selv har et Eddington nærmest modsat standpunkt, er hans fremstilling af Eddingtons filosofi dog helt igennem objektiv og loyal, ligesom også hans derpå følgende kritik, som i realiteten synes træffende, i formen er yderst urban og moderat. Forfatterens gennemgående sammenligning mellem Eddington og Kant er lærerig og interessant, ligesom hans fremstilling af relativitetsteoriernes og kvanteteoriens udvikling indtil midten af trediverne er forbilledlig klar og koncis. I det hele vidner arbejdet om forfatterens grundighed, modenhed, kritiske sans og evne til klar fremstilling.

Det samme kan siges om det tredje, ligeledes på engelsk affattede, men desværre ufuldendte, manuskript, der til sin tid tænkes indleveret som doktorafhandling. Dets titel er: »Historical materialism: the method, the theories. An epistemological investigation«. I den foreliggende første halvdel af denne afhandling gives en rent saglig og højst lærerig fremstilling, forklaring og erkendelsesteoretisk analyse af den såkaldte historiske materialisme. Det er lykkedes forfatteren ved sin grundighed og sit dybtgående kendskab til sagen at give en formentlig hidtil uopnået indsigt i Karl Marx' videnskabelige intentioner og metode, som på interessant og original måde belyses ved analogier fra den standende diskussion om fysikkens erkendelsesteoretiske problemer. Gennem en detaljeret analyse af den historiske materialismes metode og begrebsapparat har forfatteren ikke alene ydet et værdifuldt bidrag til afklaring af det vage begreb »dialektik«, men tillige påvist ligheder mellem naturvidenskabelig teoriudvikling og den historiske materialismes udvikling, en påvisning som erkendelsesteoretisk er i høj grad interessevækkende. I forbindelse hermed anstilles også lærerige betragtninger over forholdet mellem teoretiske modsigelser og reelle udelukkelsesforhold: over muligheden for formulering af love for samfundsudviklingen: over forholdet mellem historisk nødvendighed og tilfældighed: samt over den abstrakte metodes betydning for fremdragen af træk der gentager sig og derved markerer lovmæssighed. Alt i alt stiller denne afhandling ved originaliteten i sine synspunkter og klarheden i deres gennemførelse såvel den historiske materialisme som den dialektiske materialisme i ny belysning og giver samtidig

et smukt eksempel på en grundig metateoretisk analyse af en teori, der formentligt ikke tidligere har været behandlet på denne måde.

Dr. phil. Peter Zinkernagel, som ingen biografiske data opgiver i sin ansøgning, er 36 år (født 1921), tog studentereksamen i 1944 og magisterkonferens i filosofi med erkendelsesteori som hovedfag ved Københavns Universitet 1952. Den 29/10 1957 erhvervede han den filosofiske doktorgrad på en afhandling med titlen »Omverdensproblemet«.

Foruden disputatsen har forfatteren fremlagt en mindre afhandling, som har været offentliggjort i det engelske tidsskrift »Mind«. Da den har karakter af et ufuldbåret forarbejde til doktorafhandlingen, kan den forbigås i tavshed. Hvad disputatsen angår må det først og fremmest bemærkes, at dens tankegang er så usædvanlig og dens fremstillingsform og terminologi så uafklaret, at det er lige så vanskeligt at redegøre for den som at forstå den. I hovedtræk går den ud på, at sætningers forståelighed er betinget af, at visse »sprogeregler« er overholdt. Disse »sprogeregler« er dels de logiske grundprincipper, dels visse »uformelle logiske regler«, af hvilke forfatteren formulerer tre. De går ud på, at tingsbetegnelser ikke må anvendes uafhængigt af betegnelser for handlingsmuligheder, psykologiske udtryk ikke uafhængigt af personlige stedord, og personlige stedord ikke uafhængigt af tingsbetegnelser. Disse tre slags udtryk definerer »implicit« hinanden, og sætninger, hvori de anvendes uafhængigt af hinanden, er derfor uforståelige eller meningsløse. Som følge heraf er det ifølge forfatteren meningsløst at ville beskrive omverdenen i et sansedatum-sprog, og problemet om, hvorvidt tingene eksisterer uafhængigt af vor oplevelse af dem, kan derfor efter forfatterens mening slet ikke formuleres på forståelig måde: det ligger i sprogets natur, at der må eksistere ting, hvis der eksisterer sansedata. På lignende måde mener han, at det ligger i sprogets natur, at kausallove må have tidsuafhængig gyldighed, og mener hermed også at have »løst« induktionsproblemet.

Det kan næppe bestrides, at den her skitserede opfattelse er original, eller at den ville være af betydelig interesse, *hvis* den var holdbar. Men desværre er forfatterens fremstilling så uafklaret, at den ikke virker overbevisende, og på visse fundamentale punkter er den påviseligt forkert.

Han synes at være så fascineret af sine ideer, at han glemmer at underkaste dem kritik. Trods sin originalitet og sin iderigdom har afhandlingen derfor et præg af utilstrækkelig gennemtænkning, ligesom den umiskendeligt viser, at forfatteren kun har et meget begrænset kendskab til den foreliggende litteratur om afhandlingens hovedproblemer. Hvorlidt eller hvormeget af afhandlingen, der har positiv værdi, kan næppe afgøres på det foreliggende grundlag, og den kan allerede af denne grund ikke betragtes som kvalificerende til et professorat i filosofi.

På grundlag af ovenstående karakteristik af de otte ansøgere indstiller udvalget eenstemmigt mag. art. Johannes Witt-Hansen til det ledige embede, og anfører som begrundelse herfor følgende:

Det skønnes, at valget må træffes mellem fil. dr. Manfred Moritz og mag. art. Witt-Hansen, idet disse to ansøgere ligger afgjort forud for de øvrige seks. Begge har også allerede i 1953 været anerkendt som kvalificerede til det dengang ledige filosofiprofessorat ved Aarhus Universitet. Når vi mener, at det er i vort universitets interesse, at mag. art. Witt-Hansen foretrækkes, er det af følgende grunde: 1) skønt hans produktion kvantitativt er af betydeligt mindre omfang end dr. Moritz', omfatter den et bredere og centralere område indenfor filosofien: 2) hans produktion vidner om større originalitet, vidsyn og skønsomhed, og 3) hans fortrolighed med og beherskelse af filosofikumkursuset kan ikke betvivles.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke dr. phil. Peter Zinkernagel, mag. art. Mogens Blegvad, docent, fil. dr. Manfred Moritz og universitetsadjunkt, cand. theol. Niels Thulstrup fremsendte bemærkninger til indstillingen.

Efter at fakultetet i møde den 10. marts 1958 havde behandlet indstillingen, og efter at den havde været forelagt konsistorium i møde den 7. maj 1958, afgav bedømmelsesudvalget følgende supplerende bemærkninger under 22. oktober 1958:

»Som følge af, at konsistoriums altovervejende flertal havde ytret betænkelighed ved med konsistoriums tilslutning at fremsende til ministeriet den af undertegnede sagkyndige medlemmer af det til behandling af de indkomne ansøgninger om det ledige professorat i filosofi nedsatte udvalg afgivne indstilling af den 22. februar d. å., behandledes sagen på fakultetsmødet den 19. maj d. å., og vi undertegnede indvilligede der i at fremkomme med nogle supplerende bemærkninger til yderligere begrundelse af vor indstilling af hr. mag. art. Johannes Witt-Hansen til det ledige embede.

Efter hvad der på nævnte fakultetsmøde blev oplyst, var grundene til konsistoriums betænkelighed to, nemlig a) at magister Witt-Hansen kun havde publiceret en meget lille del af sin produktion, og b) at vor indstillings konklusion ikke fandtes at fremgå af eller at svare til dens præmisser.

Således foranlediget skal vi tillade os at bemærke følgende:

ad a). Da der såvidt os bekendt ikke foreligger nogen udtrykkelig hjemmel for, at den videnskabelige produktion af ansøgere til et ledigt professorat skal være publiceret, har vi bedømt ansøgernes indsendte produktion uden hensyn hertil. Denne fremgangsmåde blev der ikke rejst indvendinger imod ved indstillingen til det ledige filosofiprofessorat ved Aarhus universitet, hvor mag. art. Witt-Hansen blev indstillet sammen med to andre ansøgere. Vi har derfor følt os helt på den sikre side, når vi i vor ovennævnte indstilling af den 22. februar d. å. så at sige ord til andet har fulgt den dengang til det humanistiske fakultet i Aarhus afgivne bedømmelse af magister Witt-Hansens dengang foreliggende produktion og suppleret den med en bedømmelse af hans senere (ufuldendte) manuskript. Men spørgsmålet om publikation af magister Witt-Hansens arbejder må vel nu betragtes som bragt ud af verden, da han i løbet af indeværende sommer har publiceret sin betydelige afhandling: »En kritisk analyse af materiebegrebet hos Newton, Kant og Einstein« og iøvrigt har fået antaget sin afhandling: »Exposition and Critique of the Conceptions of Eddington concerning the Philosophy of Physical Science« til forsvar for den filosofiske doktorgrad, hvorfor denne afhandling ligeledes i nær fremtid vil foreligge offentligt.

ad b). Vedrørende dette punkt skal vi udtale følgende: Ud fra vort indgående kendskab til ansøgernes kvalifikationer har det stået os ganske klart, at to af dem, nemlig fil. dr. Manfred Moritz og mag. art. Johannes Witt-Hansen ligger afgjort forud for de øvrige seks, og vi mener, at dette tydeligt fremgår af vor indstilling af den 22. februar d. å., ligesom vi også tydeligt har angivet de grunde, der har fået os til at foretrække magister Witt-Hansen fremfor dr. Moritz. For at imødekomme fakultetets af rektors ovennævnte skrivelse motiverede ønske om supplerende bemærkninger til indstillingen af magister Witt-Hansen til det ledige embede skal vi imidlertid gerne fremsætte følgende yderligere karakteristik af sidstnævntes produktion:

Den nu (i uændret form) publicerede afhandling om materiebegrebet hos

Newton, Kant og Einstein er et dygtigt, klart og veldisponeret arbejde. At det i sin tid er skrevet som besvarelse af den 6-ugers opgave til magisterkonferensen forringer ikke dets betydelige værdi. Det ligger både kvalitativt og kvantitativt langt over gennemsnittet af den slags opgaver og vidner ikke alene om et solidt kendskab til såvel den moderne naturvidenskab og dens filosofiske problemer som til dens historiske og filosofiske forudsætninger, men også selv omstændig forståelse og anvendelse af dette kendskab. Den begynder med en kort og klar fremstilling af Aristoteles' materiebegreb og giver en koncis og koncentreret redegørelse for dette begrebs udvikling og dets sammenhæng med begreberne rum, tid og kraft og af de væsentlige argumenter i den ofte indviklede diskussion om denne sammenhæng. Galilæis, Descartes' og Leibniz' opfattelser fremstilles klart i deres indbyrdes forhold som indledning til en udførlig analyse af Newtons enestående indsats, hvis fortrin og mangler overbevisende påvises. Derefter diskuteres indgående Kants opfattelse af materiebegrebet, dels i hans førkritiske, dels i hans kritiske periode og en oplysende sammenligning foretages, idet modsigelsernes («antinomiernes») betydning som fremadrivende kraft i erkendelsen særligt fremhæves. Dette moments afgørende betydning for Einsteins udformning af såvel den specielle som den generelle relativitetsteori påvises klart i bogens sidste hovedafsnit, som iøvrigt på udmærket måde redegør for forholdet mellem disse to teorier og de heri foretagne principielle ændringer af materiebegrebet. De vigtigste endnu uløste problemer opridses og i et afsluttende kapitel behandles mere udførligt rotationsproblemet og de dermed sammenhængende muligheder for en videregående udvikling af nævnte begreb i forbindelse med det åbne problem om verdensrummets endelighed eller uendelighed.

Sammenfattende kan det siges, at denne afhandling ikke alene er en mønstergyldig besvarelse af den stillede opgave, men tillige giver en kyndig og lærerig fremstilling af de væsentlige momenter, der har gjort sig gældende ved materiebegrebets udvikling, hvis hovedlinjer er klart optrukne og fremstillede med stor kritisk skønsomhed og grundig beherskelse af det omfattende stof.

Hvad angår Witt-Hansens andet større arbejde: »Exposition and Critique of the Conceptions of Eddington concerning the Philosophy of Physical Science« kan det oplyses, at denne afhandling nu i en noget forkortet og revideret form er blevet antaget til forsvar for doktorgraden efter at være blevet bedømt af professorerne Jørgen Jørgensen, Christian Møller og Bent Schultzer, som alle uden nogen som helst betænkelighed har anbefalet antagelse. Til belysning af afhandlingens høje kvalitet tillader vi os at anføre prof. Møllers konklusion, som vi helt kan tiltræde. Den lyder: »Afhandlingen giver ikke alene et værdifuldt bidrag til klarlæggelsen af Eddingtons erkendelseslære, men stiller tillige diskussionen af forholdet mellem fysik og filosofi i interessant historisk belysning. Af de foregående bemærkninger fremgår det, at den foreliggende afhandling fra en fysikers synspunkt fuldtud opfylder kravene til et arbejde, der antages til forsvar for den filosofiske doktorgrad.« Herefter er det formentligt ikke nødvendigt at give en nærmere karakteristik af dette arbejde, og vi skal derfor begrænse os til at udtale, at afhandlingen, der iøvrigt i forvejen var ret koncentreret, nu er blevet yderligere strammet og begrænset til det for argumentationen strengt nødvendige, hvorved den har fået en næsten klassisk klarhed. Skønt visse enkeltheder naturligvis kan diskuteres, er det næppe muligt at sætte fingeren på nogen væsentlig fejl eller mangel. Og som helhed vidner den, som vi skrev i vor indstilling af den 22. februar d. å., om forfatterens grundighed, modenhed, kritiske sans og evne til klar fremstilling.

Det samme kan siges om den tredje, ligeledes på engelsk affattede, men ufuldendte, afhandling, der har titlen: »Historical materialism: the methods, the theories. An epistemological investigation«. I den foreliggende første halvdel

af dette manuskript gives en yderst lærerig fremstilling, forklaring og erkendelsesteoretisk analyse af den såkaldte historiske materialisme, hvorved det er lykkedes forfatteren at give en formentlig hidtil uopnået indsigt i Karl Marx' videnskabelige intentioner og metode, som på interessant og original måde belyses ved analogier fra den standende diskussion om fysikkens erkendelsesteoretiske problemer. Inspireret af Niels Bohrs tanker om forholdet mellem klassisk fysik og kvanteteori undersøger forfatteren, om der ikke erkendelsesteoretisk set er et lignende forhold mellem den historiske materialisme og den dialektiske materialisme (forstået som en teori udviklet efter den dialektiske metode) som mellem klassisk mekanik og relativitetsteori, men kommer til det resultat, at den dialektiske materialisme ikke er formuleret tilstrækkeligt præcist til, at spørgsmålet kan besvares bekræftende; forholdet mellem dialektisk materialisme og historisk materialisme er snarere analogt med forholdet mellem Kants transcendentale idealisme og Newtons fysik. Derimod fører nærmere granskning forfatteren til at skelne mellem to successive historisk-materialistiske teorier, teori I og teori II, som begge er udformede af Marx, omend den sidste langt udførligere end den første. Teori I handler om »the social formation of *simple* commodity production» og opererer med »commodity» og »money» som grundbegreber, medens teori II handler om »the social formation of *capitalist* commodity production», hvor begrebet »capital» må tilføjes som nyt grundbegreb. På instruktiv måde vises, hvorledes den første teori fører til modsigelse, hvis dens begrebsapparat anvendes på den sidste teoris område, men at denne modsigelse ophæves, når »værdiloven» (som kan formuleres sådan: »The exchange of commodities is an exchange of equivalents») generaliseres og begrebet »værdi» omdefineres (ved indførelse af begrebet »labour power», dvs. »a value being able to add value to itself»), – på lignende måde som det klassiske relativitetsprincip fører til modsigelse, hvis det anvendes på elektrodynamikkens område, men modsigelsen fjernes ved generalisation af relativitetsprincippet og samtidig ændring af tidsbegrebet. Gennem en detaljeret analyse af den historiske materialismes metode og begrebsapparat har forfatteren ikke alene ydet et værdifuldt bidrag til afklaring af det vage begreb »dialektik», men tillige påvist ligheder mellem naturvidenskabelig teoriudvikling og den historisk-materialistiske teoris udvikling, en påvisning, som erkendelsesteoretisk set er højst interessevækkende. I forbindelse hermed anstilles overordentlig lærerige betragtninger over en række forskellige socialvidenskabelige problemer såsom: over forholdet mellem de teoretiske modsigelser, der kan ophæves ved generalisation og modifikation af begrebsapparatet, og de reelle udelukkelsesforhold, som kun kan ophæves ved ændringer af de sociale relationer i det pågældende samfund; over muligheden og betingelserne for formulering af love for samfundsudviklingen; over forholdet mellem historisk nødvendighed og tilfældighed; samt over den abstraktive metodes betydning til fremdragen af træk, der gentager sig og derved markerer lovmæssighed. Alt i alt er denne afhandling så original i sine synspunkter og i det store og hele så afklaret i deres gennemførelse, at man med den største interesse må imødesee den afsluttende (kritiske) del. Hvis denne holder, hvad den første (exponerende og explanerende) del lover, så synes man her at stå overfor en betydelig videnskabelig indsats, som stiller såvel den historiske materialisme som den dialektiske materialisme i ny belysning, og som samtidigt er et smukt eksempel på en grundig metateoretisk analyse af en teori, der formentligt ikke tidligere har været behandlet på denne måde.

Vi håber, at disse supplerende bemærkninger til vor indstilling af den 22. februar d. å. må være fyldestgørende i henseende til at begrunde, at vor enstemmige indstilling af mag. art. Witt-Hansen til professoratet ikke blot har været formelt i orden, men også er fremgået som et resultat af dybtgående saglige og faglige overvejelser.»

Efter at den supplerende indstilling i henhold til anordningens § 3, stk. 7 var udsendt til ansøgerne, modtog man bemærkninger fra dr. phil. Peter Zinkernagel, docent, fil. dr. Manfred Moritz og universitetsadjunkt, cand. theol. Niels Thulstrup.

Efter at fakultetet i møde den 24. november 1958 og konsistorium i møde den 10. december 1958 havde sluttet sig til indstillingen, blev den under 13. december 1958 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 20. januar 1959 dr. phil. Johannes Witt-Hansen udnævnt til professor i filosofi ved Københavns universitet fra den 1. januar 1959 at regne.

2. *Konstitueret professor i tysk filologi, dr. phil. Günther Jungbluths udnævnelse til professor i samme fag*

(j. nr. 459/57).

Ved kgl. resolution af 11. april 1959 udnævntes konstitueret professor i tysk filologi, dr. phil. Günther Jungbluth til professor i samme fag fra 1. april 1959 at regne.

3. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat i dansk dialektologi for lektor, amanuensis, dr. phil. Poul Andersen*

(j. nr. 358/57).

Under 8. januar 1957 indgav den nordiske faggruppe til det filosofiske fakultet følgende indstilling:

»Den nordiske faggruppe tillader sig herved at anmode det filosofiske fakultet om at søge den af mag. art. Poul Andersen beklædte stilling som lektor i dansk dialektologi og medhjælpslønnet amanuensis omdannet til et ekstraordinært professorat i dansk dialektologi.

Poul Andersen er fyldt 55 år (f. 8/6 1901) og har i 27 år (fra sept. 1929) virket som lærer ved Københavns universitet, først som undervisningsassistent i dansk fonetik, fra 1942 som lektor i dialektologi, men også efter dette tidspunkt har han ved siden af sin egentlige disciplin varetaget undervisningen i dansk fonetik.

Foruden sit universitetsarbejde har han stadig haft en honorarlønnet stilling som leder af Folkemaalsudvalget, det danske Institut for Dialektologi. I juni 1950 indtrådte han i den ved lektor Hedvig Olsens død ledigblevne stilling som honorarlønnet amanuensis. I 1953 indstillede fakultetet ham sammen med lektor, cand. mag. Eli Fischer-Jørgensen til en af de faste stillinger som amanuenser af 2. grad, der da var opslået ledige, men det er endnu ikke lykkedes at skaffe ham en fast pensionsgivende stilling.

Som lektor i dansk dialektologi underviser mag. art. Poul Andersen samtlige hoved- og bifagstuderende i denne disciplin, der er en af de vigtigste ved studiet af dansk sprog, og varetager desuden undervisningen i dansk fonetik, idet dog cand. mag. Poul Levin som undervisningsassistent har overtaget undervisningen i almen fonetik. Ved mundtlig eksamen eksaminerer magister Poul Andersen hoved- og bifagstuderende i dialektologi og har også eksamineret i andre sproglige discipliner; han bedømmer tillige skriftlige eksamensopgaver i fonetik ved

forproven og deltager i bedømmelsen af skriftlige opgaver ved hoved- og bifags-eksamen.

Til magister Poul Andersens arbejde som amanuensis hører bl. a. afholdelsen af særlige kurser for studerende med speciale i eller med særlig interesse for danske dialekter; for disse studerende afholder han tillige ekskursioner og vejleder ved arbejder i udvalg for folkemåls samlinger. Magister Poul Andersen bedømmer endvidere specialeopgaver i danske dialekter og har deltaget i bedømmelsen af disputater og universitetets prisopgaver i nordisk filologi.

Poul Andersens universitetsarbejde har efter faggruppens skøn langt oversteget den arbejdsindsats, der med rimelighed kunne forventes af indehaveren af et universitetslektorat.

Han har, som det vil fremgå af det ovenfor anførte, i en lang årrække udført en professors gerning og ydet en højt påskønnet undervisning på det højeste videnskabelige og pædagogiske plan. Et udtryk for hans indsats som universitetslærer er, at de fleste sproglige specialeopgaver i faget dansk behandler emner fra dansk dialektologi og er inspireret af hans undervisning. Flere af dem foreligger trykt og indeholder overordentlig værdifulde videnskabelige resultater.

Poul Andersens videnskabelige virksomhed har først og fremmest været knyttet til arbejdet med den planlagte ordbog over danske omål. Under forberedelsen af dette værk har sprogbeskrivelsens metode været underkastet dybtgående ændringer og samtidig er der blevet stillet langt større krav til en etnologisk beskrivelse i forbindelse med optegnelsen af det saglige ordforråd. Det måtte derfor påhvile lederen af ordbogen at omdanne optegnelsesmetoden og opstille nye notationsprincipper, og for en samvittighedsfuld og kritisk forsker som Poul Andersen har dette medført at hans produktion gennem en årrække nødvendigvis måtte blive af forholdsvis beskedent omfang. Han har dog udsendt en række mindre arbejder, hvoraf der har været grund til at fremhæve afhandlingen om Rask i »Fra Rask til Wimmer« (1937), udgaven af Rask: De fynske Bønders Sprog (1937-38) med en udførlig indledning, et par større afhandlinger om Vævetermiologi, »Væv og Væild« i festskrift til H. P. Hansen (1949) og Forms and Names of Heddles i Folk-Liv (1950-51) og især hans udgave af Jens Peerson: En mærkelig grundfest Disputats (1952) med en meget værdifuld sprogbeskrivelse.

Det har længe været faggruppens ønske at søge Poul Andersens stilling omdannet til et professorat i dansk dialektologi, men da man imødeser flere større arbejder fra hans hånd, deriblandt en disputats, har man ventet med at stille forslag herom, indtil disse forelå. I 1954 udkom både hans Dansk Fonetik (Poul Andersen og Louis Hjelmslev: Fonetik, Særtryk af nordisk Lærebog for Talepædagoger) og hans »Orientering i dansk Dialektologi« (fremstillet som manuskript), begge dybtgående og originale arbejder. I festskrift til Rantrup (1956) publicerede han en skarpsindig og betydningsfuld afhandling om »Den bilabiale Spirant i Dansk«, og i sommeren 1956 indleverede han sin store afhandling om »Fonemsystemet i Østfynsk på Grundlag af Dialekten i Revninge Sogn« til forsvaret for den filosofiske doktorgrad. Den er allerede læst af to af bedømmerne, og man forventer i løbet af kort tid en positiv indstilling. Vi mener derfor, at tiden må være inde til at stille forslag om den nævnte omdannelse af Poul Andersens stilling. Under henvisning til hans alder og lange tjeneste ved universitetet anmoder vi fakultetet om, at sagen må blive fremmet hurtigst muligt, selv om det endelige resultat af bedømmelsen endnu ikke foreligger.»

Efter at indstillingen under 18. februar 1957 og igen under 8. marts 1958 var blevet indsendt til ministeriet, blev der i overensstemmelse hermed på finansloven for finansåret 1959/60, jfr. folketingstidende

1958–59, tillæg D, sp. 1755–56 oprettet et ekstraordinært professorat i dansk dialektologi for lektor, dr. phil. Poul Andersen.

Herefter blev efter rektors indstilling ved kgl. resolution af 20. april 1959 lektor, dr. phil. Poul Max Henrik Andersen udnævnt til ekstraordinær professor i dansk dialektologi ved Københavns universitet fra 1. april 1959 at regne.

4. *Oprettelse af et ordinært professorat i materiel folkekultur med særligt henblik på Norden og overinspektør ved Nationalmuseet, lektor, dr. phil.*

Axel Steensbergs udnævnelse til professor

(j. nr. 323/56).

Under 29. oktober 1956 indsendte det filosofiske fakultet til undervisningsministeriet følgende indstilling:

»Det filosofiske fakultet foreslår herved, at der oprettes et ordinært professorat i *Materiel folkekultur med særligt henblik på Norden* ved Københavns universitet fra den 1. april 1957.

Som motivering skal det oplyses, at nævnte fagområde i løbet af den sidste menneskealder har udviklet sig til en særlig videnskabelig disciplin i de fleste europæiske lande, og at man i stadig stigende grad har følt det som en mangel ikke at have en sådan lærestol ved de danske universiteter. Faget spiller en væsentlig rolle ved uddannelsen af museumsfolk til de såkaldte kulturhistoriske museer, ikke mindst de mange lokalmuseer, hvor der netop i de kommende år må regnes med et forholdsvis stærkt behov for videnskabeligt uddannede medarbejdere og ledere (jævnfør den af provinsmuseumsnævnet i år på undervisningsministerens foranledning afgivne betænkning om en nyordning af de kulturhistoriske lokalmuseers forhold).

Ganske vist gives der i øjeblikket ved Københavns universitet undervisning i materiel folkekultur inden for rammerne af det pr. 1. april 1954 oprettede lektorat i kulturhistorie, som beklædes af overinspektør ved Nationalmuseet, dr. phil. Axel Steensberg. Men dr. Steensberg har meddelt fakultetet, at det i længden vil være ganske uoverkommeligt for ham at bestride både lektoratet og den meget krævende stilling som leder af en af Nationalmuseets største afdelinger. Den 3-årige periode for lektoratet i kulturhistorie udløber 1. april 1957, og dr. Steensberg har på forespørgsel klart tilkendegivet, at han allerede til den tid vil se sig nødsaget til at opgive dobbeltstillingen, og at han, om han skulle vælge, måtte ønske at blive aflastet for administrationen og i stedet hellige sig forskning og undervisning. Da dr. Steensberg inden for faget materiel folkekultur er den ubestridte kapacitet herhjemme og ved besættelse af et professorat i nævnte fag vil stå uden jævnbyrdige konkurrenter, må fakultetet lægge stor vægt på, at der allerede fra 1. april 1957 oprettes et professorat i faget, idet man kun på den måde vil kunne bevare denne udmærkede forsker for universitetet.

Det må understreges, at fakultetet – uanset den øjeblikkelige mulighed for at besætte et professorat som det foreslåede med en udmærket kvalificeret forsker – stærkt må ønske et ordinært professorat i materiel folkekultur for på dette område at komme på linie med i hvert fald de nordiske nabolande, hvor faget gennem flere år har været repræsenteret ved professorater og docenturer. Betegnelserne på faget varierer ganske vist noget, men stort set svarer det nu foreslåede

professorat i materiel folkekultur til følgende lærestole: ved Lund og Uppsala universiteter samt Stockholms högskola til professorater i »nordisk och jämförande folkelivsforskning«, ved Oslo universitet i »norsk folkelivsgranskning«, ved Åbo akademi i »kulturhistoria och folklivsforskning«, ved det finske universitet sammesteds i »etnologi og folklöre«, og endelig ved Helsingfors universitet i »etnologi«.

Fakultetet har som betegnelse på det nu foreslåede danske professorat efter drøftelse foreslået »materiel folkekultur med særligt henblik på Norden«. Dets fagområde omfatter europæisk folkekultur og dennes udvikling lige fra begyndelsen af middelalderen til nutiden, d. v. s. indtil fremkomsten af de økonomiske og sociale strukturændringer i det 19. og 20. århundrede.

Det hidtidige lektorat i kulturhistorie og det foreslåede professorat i materiel folkekultur dækker ikke ganske hinanden, idet der under lektoratet hører en undervisning af vordende museumsfolk, der ikke nødvendigvis varetages af indehaveren af professoratet, og som hidtil for en del er blevet besørget ved undervisningsassistenter. Fakultetet skal derfor foreslå, at lektoratet i kulturhistorie ikke ophæves, men gøres hvilende, således at den ovennævnte undervisning for vordende museumsfolk, som hidtil besørges ved undervisningsassistenter, der ansættes af fakultetet efter indstilling af professorerne i historie, kunsthistorie, arkæologi og materiel folkekultur. Der vil ikke herved opstå væsentligt forøgede udgifter til assistentundervisning.«

Efter indstilling af 18. februar 1957 og 6. november 1958 oprettedes på normeringsloven for finansåret 1959/60, jfr. folketingstidende 1958-59, tillæg B, sp. 741-742 et ordinært professorat i materiel folkekultur med særligt henblik på Norden med bemærkning, at professoratet ved ledighed skulle nedlægges.

Med henblik på embedets besættelse afgav det filosofiske fakultet under 1. maj 1959 følgende indstilling:

»Da man oprindelig har stillet forslag om oprettelse af ekstraordinært professorat for lektor i kulturhistorie ved universitetet, overinspektør ved Nationalmuseet, dr. phil. Axel Steensberg, besluttede fakultetet at behandle sagen i henhold til anordningens § 1, stk. 2, jfr. stk. 4, om besættelse uden opslag.

Ved den i henhold til anordningens § 1, stk. 4, afholdte afstemning er der afgivet 38 stemmer for, 1 imod, ansættelse af den pågældende.

Herved bemærkes, at fakultetet for tiden omfatter 47 medlemmer, hvoraf 2 for tiden opholder sig i udlandet.

I overensstemmelse med udfaldet af afstemningen indstiller fakultetet, at professoratet i materiel folkekultur med særligt henblik på Norden ved Københavns universitet snarest muligt besættes med dr. phil. Axel Steensberg.«

Efter at konsistorium havde tiltrådt indstillingen, blev sagen under 8. maj 1959 indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 15. maj 1959 overinspektør ved Nationalmuseet, lektor, dr. phil. Axel Steensberg udnævnt til professor i materiel folkekultur med særligt henblik på Norden ved Københavns universitet fra 1. maj 1959 at regne.

5. Oprettelse af et ekstraordinært professorat i slavisk sprogvidenskab for lektor, dr. phil. Hans Kristian Sørensen

(j. nr. 256/55 og 217/57).

Under 1. december 1954 afgav professorerne Kaj Barr, dr. phil. Carl Stief og dr. phil. Louis Hjelmslev følgende indstilling:

»Under henvisning til decani cirkulærskrivelse af 20. d. m. angående ansøgninger om optagelse på finansloven 1956/57 af nye bevillinger, hvis gennemførelse kræver hjemmel på finanslov, tillægsbevillingslov eller normeringslov, tillader vi undertegnede os herved at indbringe forslag om *oprettelse af et ekstraordinært professorat i slavisk sprogvidenskab for dr. phil. Hans Christian Sørensen*.

I den indstilling, som den 20. september d. å. afgaves af bedømmelseskomiteen vedrørende det dengang ledige ordinære professorat i slavisk filologi, fremsatte bedømmelseskomiteen, samtidig med at indstille dr. Carl Stief til det ordinære professorat i slavisk filologi, »i erkendelse af den umiskendelige selvstændige videnskabelige stræben og fremragende forskningsindsats, som dr. Sørensen har lagt for dagen«, det indtrængende ønske, at det filosofiske fakultet ved første lejlighed ville søge oprettet et ekstraordinært professorat i slavisk sprogvidenskab for dr. Hans Chr. Sørensen. På sit møde den 27. september d. å., hvor den nævnte indstilling og det her specielt omtalte forslag behandledes, sluttede det filosofiske fakultet sig hertil. Nærværende forslag indbringes i konsekvens heraf.

Dr. Hans Chr. Sørensen er født 1911 og er således en videnskabsmand i sin bedste alder. Han tog magisterkonferens i slavisk filologi ved Aarhus Universitet 1945 og doktorgraden sammesteds 1949 på en slavistisk afhandling. Han blev i 1946 assistent ved det slaviske institut i Aarhus og er siden 1949 universitetsadjunkt der. Under professor Stender-Petersens ophold i udlandet i en del af efterårssemestret 1946, i en del af forårssemestret 1948 og i hele universitetsåret 1949–50 varetog han professorens undervisning ved Aarhus Universitet og ledede dettes slaviske institut. Han har på denne og på andre måder lagt betydelige evner for dagen som videnskabelig pædagog.

Såvel gennem sin undervisning som gennem trykte og utrykte videnskabelige arbejder fremtræder dr. Sørensen som en slavisk filolog, der har rodfæstede kundskaber i alle den slaviske sprogklasses grene og har alsidige interesser og evner indenfor studiets forskellige sider, både det litterære og historiske, det tekstfilologiske, det sproghistoriske og det grammatiske. Et betydeligt arbejde af rent filologisk art er den i manuskript foreliggende kommentar til Simeon Polockijs polsk-latinske ordbog, der tænkes efterfulgt af en kritisk udgave. På det litterære område har han gennemført en metodisk analyse i det, ligeledes endnu i manuskript foreliggende, arbejde om den polske forfatter Żeromskis fortælleteknik. Hans hovedfortjenester ligger dog indenfor den rent sprogvidenskabelige behandling af slavisk, hvor der særlig er grund til at nævne hans disputats »Aspect et temps en slave«, afhandlingen »Contribution – la discussion sur la théorie des cas« (Travaux du Cercle linguistique de Copenhague 5, 1949), og de i manuskript foreliggende omfattende »Studier over kasus i russisk«, der er under trykken i det Lærde Selskabs Skrifter (Aarhus). I disse arbejder viser dr. Sørensen sig som en fuldt moderne sprogforsker, der gennem anlæggelsen af nye, sprogteoretiske synspunkter formår at afvinde stoffet nye sider og rykke det slaviske studium ind i en større lingvistisk sammenhæng.

Det må derfor anses for overordentlig ønskeligt, om dr. Sørensens videnskabelige arbejdskraft kunne sikres for Københavns Universitet.

Hertil kommer, at det, når en så betydelig arbejdskraft er for hånden, vil være af meget stor betydning for studiet, om universitetsarbejdet indenfor slavisk

filologi kunne fordeles på to professorater. I løbet af de senere år er antallet af slaviskstuderende steget meget betydeligt, og magisterkonferensen i slavisk filologi er delt i tre retninger, en sproglig, en litterær og en politisk-social-økonomisk. Samtidig er også selve faget vokset betydeligt i omfang, og der stilles i vor tid i højere grad end tidligere uundgåelige vidtgående krav til universitetslærerne i retning af beherskelse og forståelse ikke blot af de snævrere og mere interne slavisk-filologiske problemer, men også af historiske, litteraturteoretiske og sprogteoretiske forudsætninger for studiet. Der kan næppe til enhver tid regnes med så gunstige muligheder for at imødekomme disse hensyn som dem, der foreligger netop nu, hvor foruden den ordinære professor i slavisk filologi også dr. Hans Chr. Sørensen ville kunne knyttes til universitetet, men principielt må det anses for ligeså betydningsfuldt og nødvendigt for fuld bestridelse af opgaverne, at fakultetet har mere end én professor i slavisk filologi, ligesom tilfældet er med de andre store filologiske områder indenfor de moderne og klassiske sprog- og kulturgrene.«

Efter indstillinger af 9. februar 1955 og 14. januar 1956 afgav fakultetet under 31. oktober 1956 en fornyet indstilling om oprettelsen af et ordinært professorat i slavisk filologi. Denne indstilling gentoges ved skrivelse af 9. februar 1957.

Under 11. marts 1959 afgav fakultetet indstilling om oprettelse af et ekstraordinært professorat i slavisk sprogvidenskab for lektor, dr. phil. Hans Kristian Sørensen:

»Fakultetet foreslår herved, at der fra 1. april 1960 ved Københavns universitet oprettes et ekstraordinært professorat i slavisk sprogvidenskab for dr. phil. Hans Christian Sørensen. Forslaget træder i stedet for det tidligere stillede forslag om oprettelse af et ordinært professorat i slavisk filologi.

I denne anledning skal man udtale følgende:

I den indstilling, som den 20. september 1954 afgaves af bedømmelseskomiteen vedrørende det dengang ledige ordinære professorat i slavisk filologi, fremsatte bedømmelseskomiteen, samtidig med at indstille dr. Carl Stief til det ordinære professorat i slavisk filologi, »i erkendelse af den umiskendelige selvstændige videnskabelige stræben og fremragende forskningsindsats, som dr. Sørensen har lagt for dagen«, det indtrængende ønske, at det filosofiske fakultet ved første lejlighed ville søge oprettet et ekstraordinært professorat i slavisk sprogvidenskab for dr. Hans Christian Sørensen. På sit møde den 27. september s. å., hvor den nævnte indstilling og det her specielt omtalte forslag behandledes, sluttede det filosofiske fakultet sig hertil.

Hans Christian Sørensen er født 1911 og er således en videnskabsmand i sin bedste alder. Han er udgået fra en landsbyskole og uddannede sig videre på Esbjerg Arbejderhøjskole 1932-33 og Haderslev Statsseminarium 1933-37. Efter ansættelse som kommunelærer i Aarhus (1938) begyndte han at studere russisk ved universitetet der. Han tog studentereksamen 1940 og udvidede sine studier til at omfatte faget slavisk filologi. I 1945 aflagde han magisterkonferens i slavisk filologi og 4 år senere disputerede han for den filosofiske doktorgrad. Han blev i 1946 ansat som videnskabelig assistent ved det slaviske institut i Aarhus og var fra 1949-55 universitetsadjunkt, hvorefter han atter overtog sin stilling som videnskabelig assistent. Han har været på tre studierejser til udlandet, til Geneve, 1936, Tartu (Dorpat), 1939 og 1948 og Krakow (som Rockefeller-stipendiat).

Under professor i slaviske sprog og litteraturer ved Aarhus universitet, dr. phil. Ad. Stender-Petersens ophold i udlandet efteråret 1946 til foråret 1947 og i hele

universitetsåret 1949–50 varetog han dennes undervisning og ledede det slaviske institut i Aarhus. Han har her ligesom i sin egenskab af leder af statsradiofoniens russisk-undervisning fra 1945 lagt betydelige evner som pædagog for dagen.

Såvel gennem sin undervisning som gennem trykte og utrykte videnskabelige arbejder fremtræder dr. Sørensen som en slavisk filolog, der har rodfæstede kundskaber i alle slaviske sprog.

Hans udpræget lingvistisk-filosofiske begavelse prædestinerede ham til at prøve de af professor, dr. Louis Hjelmslev opstillede lingvistiske teorier på et slavisk materiale, de slaviske verbalaspekter. Disse studier resulterede i hans disputats: »Aspect et temps en slave«, om hvilken bedømmelseskomiteen i 1954 udtalte, at han var en af de få, der havde været i stand til på en personlig måde at tilegne sig og videreføre den strukturanalytiske metodes principper og frugtbar gøre dem i sit eget arbejde. Ad denne linie gik han videre i følgende arbejder, hvoraf »Contribution – la discussion sur la théorie des cas« og »Studies on case in Russian« foreligger trykt (henholdsvis i Travaux du Cercle linguistique de Copenhague, vol. I, 1949, og Det lærde Selskabs skrifter, Aarhus, 1957).

Dr. Sørensen blev imidlertid ikke stående herved, men tog også det egentlige filologiske og sproghistoriske arbejde op i sin forskning. Han koncentrerede sig om det 17de århundredes russiske tale- og skriftsprog og offentliggjorde i Scando-Slavica (I, 1954) en afhandling om »Ein russisches Gesprächsbuch aus dem 17-Jahrhundert«, og sammesteds (III, 1958) en afhandling om popen Avvakums sprog: »Die stilistische Verwendung kirchenslavischer Sprachelemente in der Autobiographie Avaakums« samt en hidtil utrykt afhandling om Simeon Polockijs russisk-polske ordbog.

Disse arbejder kan betragtes som forarbejder til den omfattende beskrivelse af den russiske sprogtilstand i det 17. århundrede, en pendant til Unbegauns »La Langue russe au XVIe siècle«, som dr. Sørensen de sidste år har arbejdet på.

Dr. Sørensen er således ikke blot en fuldt moderne sprogforsker, der gennem anlæggelsen af nye sprogteoretiske synspunkter formår at afvinde stoffet nye sider og rykke det slaviske studium ind i en større lingvistisk sammenhæng, men også en slavist i ordets snævrere forstand med sans for de centrale problemer i forskningen.

Det må derfor anses for overordentlig ønskeligt, om dr. Sørensens videnskabelige arbejdskraft kunne sikres for Københavns universitet.

Hertil kommer, at det, når en så betydelig arbejdskraft er for hånden, vil være af meget stor betydning for studiet, om universitetsarbejdet inden for slavisk filologi kunne fordeles på to professorater, ligesom inden for de øvrige store filologiske fag, og man vil næppe til enhver tid kunne regne med en for faget så gunstig situation som den nu foreliggende, hvor dr. Sørensen kan tilknyttes universitetet. I løbet af de senere år er antallet af slaviskstuderende steget betydeligt. Samtidig er det slaviske fagområde vokset betydeligt i omfang, og der stilles i vor tid i højere grad end tidligere vidtgående krav til universitetslærerne i retning af beherskelse og forståelse, ikke blot af de snævrere og mere interne slavisk-filologiske problemer, men også af historiske, litteraturteoretiske og sprogteoretiske forudsætninger for studiet. Dette er bl. a. kommet til udtryk i bestemmelserne om magisterkonferens i slavisk filologi, der nu er delt i tre retninger, en sproglig, en litterær og en politisk-social-økonomisk.

Til det foregående ønsker fakultetet at føje følgende bemærkninger:

Det er nu mere end fire år, siden det filosofiske fakultet fremsatte ønsket om oprettelse af omhandlede professorat. Dr. Sørensen har siden da set frem til det tidspunkt, da dette ønske kunne gå i opfyldelse. Det siger sig selv, at han har tilbragt disse år i en tilstand af foreløbighed. Hvis det havde drejet sig om en ganske ung mand, ville sagen have stillet sig anderledes, men dr. Sørensen er nu

48 år, så det ville være ønskeligt, om han snart kunne komme til at overtage en stilling, han på så beundringsværdig måde har forberedt sig til.»

På finansloven for finansåret 1960/61, jfr. folketingstidende 1959-60, tillæg D, sp. 1715-16 oprettedes herefter et ekstraordinært professorat i slavisk sprogvidenskab og ved kgl. resolution af 14. juni 1960 udnævntes lektor, dr. phil. Hans Kristian Sørensen til ekstraordinær professor i slavisk sprogvidenskab ved Københavns universitet fra den 1. april 1960 at regne.

6. *Oprettelse af et ordinært professorat i historie og udnævnelse af universitetsadjunkt, dr. phil. Kristof Glamann til professor i dette fag*

(j. nr. 267/59).

Under 11. november 1959 afgav det filosofiske fakultet følgende indstilling:

A.

»Siden århundredskiftet har den økonomiske historie overalt gennemgået en stærk udvikling, således at den dels har udskilt sig som en særlig videnskab og dels er blevet en uundværlig særdisciplin for forståelsen af såvel den politiske og sociale historie som kulturhistorien. Som følge heraf er der i løbet af dette århundrede oprettet lærestole i økonomisk historie ved talrige universiteter, såvel i Amerika som i Europa; for Nordens vedkommende er der i den sidste snes år oprettet sådanne professorater under de filosofiske fakulteter såvel i Finland som i Sverige.

For Københavns universitets vedkommende indgår et professorat i økonomisk historie i den af fakultetet i skrivelse af 2. februar 1957 til rektor meddelte fortegnelse over ønsker om nye professorater (»langtidsplanen«). Dette ønske har foruden den generelle motivering udfra fagets plads inden for moderne historie den specielle motivering, at økonomisk historie indgår som en særskilt disciplin i kravene til såvel skoleembedseksamen som magisterkonferens i historie.

Når man imidlertid nu søger oprettet et professorat i historie uden nærmere angivelse af det snævrere fagområde, skyldes det ønsket om i givet fald at være friere stillet med hensyn til professoratets besættelse. Man kan ikke til enhver tid regne med at være i stand til at besætte embedet inden for et sådant snævrere område. Ej heller kan man overskue det fremtidige relative behov for undervisning inden for faget histories forskellige felter.

I universitetsadjunkt, dr. phil. Kristof Glamann har man en forsker, der specielt har kvalificeret sig i økonomisk historie ved forskningsarbejde både inden for dansk historie og verdenshistorie.

Dr. Glamann er født 1923. Allerede som student opnåede han guldmedalje for besvarelse af en af universitetet stillet prisopgave »Asiatisk Kompagni 1732-1772« (trykt i Historisk Tidsskrift).

Denne afhandling blev bestemmende for hans senere forskning. Efter at have afsluttet sit universitetsstudium med magisterkonferens i historie i 1948 foretog dr. Glamann i de følgende år studierejser til Holland, England, Belgien og Frankrig. Hans arkivstudier koncentreredes hurtigt om det hollandsk-ostindiske kompagni. Resultatet af hans studier er først og fremmest nedfældet i »Dutch-Asiatic Trade 1620-1740«, som han i 1958 på ærefuld måde forsvarede for den filosofiske doktorgrad ved Københavns universitet. I dette værk, som allerede

har vundet stor anerkendelse hos hollandske økonomiske historikere, brydes nye baner. Heri er for første gang kompagniets økonomi gjort til hovedtemaet. Forfatteren har på grund af kompagniets mangelfulde bogføring og de i ældre tider herskende betingelser for handelen mellem Europa og Fjernasien haft mange vanskeligheder at overvinde under arbejdets gennemførelse. Yderligere skal fremhæves det værdifulde i, at forfatteren på lige fod med det hollandske kompagnis europæisk-asiatiske handel har behandlet kompagniets interasiatiske handel. Under sine ophold i udlandet har dr. Glamann knyttet værdifulde forbindelser med såvel europæiske som amerikanske og indiske historikere. Dette sidste har bl. a. medført, at dr. Glamann i 1958 af det indiske undervisningsministerium er blevet udnævnt til korresponderende medlem af »The Indian Historical Records Commission«.

Dr. Glamanns dybtgående forskning i dansk økonomisk og social historie dokumenteres først og fremmest ved det af ham sammen med professor, dr. Astrid Friis forfattede værk »History of Prices and Wages in Denmark 1660–1800« (1958). Det er derefter overdraget ham at lede bearbejdelsen af det allerede foreliggende store materiale til en fortsættelse af prishistorien, der skal udgives af det historiske institut ved Københavns universitet.

Dr. Glamanns forfatterskab omfatter iøvrigt en række værdifulde afhandlinger og anmeldelser i danske og udenlandske tidsskrifter, som vidner om hans store spændvidde indenfor forskellige historiske discipliner.

Dr. Glamann har endvidere både i sin egenskab af universitetsadjunkt og som en gennem årene 1950–58 meget benyttet undervisningsassistent vist udmærkede pædagogiske evner. Dr. Glamann har udført en meget påskønnet undervisning, dels indenfor de økonomisk-historiske discipliner, dels i samfundsøkonomi. Dr. Glamann har fuldt ud indfriet de forventninger, som man stillede til han ved hans ansættelse som universitetsadjunkt.

Det skal yderligere anføres, at dr. Glamanns adjunktur udløber den 31. oktober 1960, og at det er af største værdi og interesse for fakultetet varigt at knytte dr. Glamann til Københavns universitet, således at den støtte, som gennem årene er ydet ham herfra, kan blive til gavn for universitetet, nu da han står som fuldt modnet forsker.«

B.

Allerede i 1947 blev der i anledning af Videnskabskommissionens overvejelser udarbejdet følgende forslag, som tiltrådtes af fakultetet:

»*Et ordinært Professorat i Antik Historie.* Udviklingen indenfor historieforskningen i det sidste århundrede har medført at der nu, i modsætning til tidligere, lægges overordentlig stor vægt på undervisning og forskning indenfor den nyere tids historie, ikke mindst indenfor den økonomiske og sociale historie, og det er derfor blevet umuligt at regne med, at en af de tre professorer videnskabeligt behersker den antikke historie. Dette fag har imidlertid på ingen måde tabt i betydning, men har tværtimod fået forøget område, dels ved det kendskab til de ældste orientalske kulturer, såvel som til de klassiske, der er vundet gennem arkæologien og gennem fremdragen af nye tekster, dels derved at nye synsmåder (med hovedvægten på forståelsen af økonomiske og sociale fænomener) er dukket op ved siden af den gammelkendte. – Også i gymnasieskolen indtager den antikke historie stadig en betydelig plads. Det er derfor, af hensyn til både forskning og undervisning ved universitetet, nødvendigt at der oprettes et særligt professorat i Antik Historie.«

I skrivelse af 2. februar 1957 til universitetets rektor, hvori fakultetet fremførte sine vigtigste ønsker om oprettelse af nye professorater på længere sigt, optoges forslaget om oprettelse af foran nævnte professorat.

Forslaget gentoges i fakultetets skrivelse af 23. december 1957 til universitetets kurator.

Når man nu søger oprettet et professorat uden nærmere angivelse af et snævrere fagområde, skyldes det samme synspunkter, som er nævnt ovenfor under A.

Fakultetet søger principalt to professorater i historie. Subsidiært søger man ét professorat i historie; såfremt kun dette sidste ønske imødekommes, er det fakultetets hensigt at tilkendegive, at den, der måtte blive ansat, efter fakultetets bestemmelse vil have at bestride undervisningen i økonomisk historie.«

Efter at dette andragende med universitetets samtykke var videregendt til ministeriet, oprettedes på normeringsloven for finansåret 1960/61, jfr. folketingstidende 1959-60, tillæg A, sp. 3364-65 et professorat i historie.

Det filosofiske fakultet afgav under 19. maj 1960 følgende indstilling:

»Efter at der på normeringsloven for finansåret 1960/61 er blevet oprettet et professorat i historie, har fakultetet i sit møde den 2. d. m. behandlet sagen under iagttagelse af bestemmelserne i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet.

Efter forslag stillet af professorerne i historie, dr. Astrid Friis, dr. Aksel E. Christensen, dr. Povl Bagge og dr. Sven Henningsen om besættelse af embedet med universitetsadjunkt, dr. phil. Kristof Glamann, er fakultetet kommet til den erkendelse, at professoratet på fuldt forsvarlig måde kan besættes med den pågældende uden forudgående opslag.

Ved den i henhold til anordningens § 1, stk. 4, afholdte afstemning er der afgivet 41 stemmer for, 4 imod, det af historieprofessorerne stillede forslag, medens 1 stemmeseddel var blank og 2 medlemmer ikke har stemt i sagen.

I sammenhæng hermed skal man oplyse, at fakultetet for tiden tæller 48 medlemmer, hvoraf 1 for tiden opholder sig i udlandet.

Om dr. phil. Kristof Glamanns kvalifikationer til at beklæde embedet skal man udtale følgende:

Dr. Glamann, der er født i 1923, tog magisterkonferens i historie 1948, opnåede Københavns universitets guldmedalje for besvarelsen af det historiske prisspørgsmål B for året 1945 og erhvervede ved en afhandling om et økonomisk-historisk emne den filosofiske doktorgrad ved Københavns universitet. Fra 1949 har dr. Glamann virket som undervisningsassistent ved universitetet og som sådan bl. a. varetaget undervisningen for de historiestuderende i samfundsøkonomi, samfundsbeskrivelse og elementær statistisk metode. Dr. Glamann har fra 1.10.1954 været ansat som universitetsadjunkt, adjungeret professor, dr. phil. Astrid Friis.

Dr. Glamann er en selvstændig og grundigt arbejdende videnskabsmand, der besidder stor indsigt i og viden om de nyere og nyeste tids historie. Dette gælder såvel dansk og nordisk historie som verdenshistorie. I hans arbejder spores, at han besidder en omfattende humanistisk dannelse. Hans videnskabelige forfatterskab falder overvejende inden for disciplinen økonomisk historie. Dr. Glamann har i alle sine arbejder lagt stor metodisk sikkerhed for dagen. Han er en original og idérig forsker. Han besidder inden for den økonomisk-historiske disciplin en overordentlig kundskabsfylde, erhvervet ved udstrakt læsning og på grundlag af primærstudier på vidt forskellige områder.

Besvarelsen af universitetets prisopgave »Asiatisk Kompagni 1732-1772« førte til offentliggørelse af en værdifuld afhandling i Dansk Historisk Tidsskrift i 1949. I kontinuation af studierne over det dansk-ostindiske kompagni optog Kristof

Glamann i årene efter magisterkonferensen et komparativt studium af de europæisk-ostindiske kompagnier og foretog til dette formål gentagne studierejser til England, Frankrig, Belgien og i særdeleshed til Holland. Hans dybtgående forskninger i det hollandsk-ostindiske kompagnis arkiver (i Haag) resulterede i, at han 1) i 1953 kunne publicere en betydningsfuld afhandling om »The Dutch East India Company's Trade in Japanese Copper 1645–1736« (Scandinavian Economic History Review), som med sine nye perspektiver har vundet stor international påskønnelse; 2) hans fremragende studier over »Dutch-Asiatic Trade 1620–1740«, for hvilke han i 1958 erhvervede doktorgraden. Dr. Glamann viser heri sin evne til overlegen beherskelse af et stort stof og til, som ægte videnskabsmand, ikke at lade sig binde af hævdevunden opfattelse. Dr. Glamann er den første forsker, der har behandlet et af de store europæiske kompagnier alene som »a trading concern« uden hensyntagen til senere tiders europæiske koloniale imperialisme. Af hans undersøgelse fremgår et nyt og interessant resultat: at det store nationale hollandsk-ostindiske kompagni – i en årrække verdens største handelskompagni – gennem et langt tidsrum mere dreves under hensyn til dets inter-asiatiske handels tarv end under hensyntagen til handelen Europa-Asien. Det er lykkedes dr. Glamann at påvise, at forsyningen af det europæiske marked gang på gang træder tilbage for hensynet til mætningen af de forskellige asiatiske markeder. Årsagen hertil forklares med rette derhen, at Europa havde få varer at byde det asiatiske marked, og derfor måtte en ekspansion i Asien bygge på rent asiatiske varer. Resultatet er naturligvis underbygget med absolutte tal, for så vidt muligheden har været til stede. Værket har vakt megen interesse i udlandet og har bl. a. medført, at flere udenlandske forskere har søgt hjælp og vejledning hos dr. Glamann. I marts 1960 har dr. Glamann efter indbydelse holdt en forelæsning på Londons School of Oriental and African Studies for medlemmerne af et seminar over Asiens økonomiske historie, og the American Historical Association har indbudt ham til et længere ophold ved University of Pennsylvania og University of Wisconsin, hvor han skulle forelæse over »European Expansion in Asia« samt holde seminar over indisk historie. Resultaterne af dr. Glamanns studier over Danmarks økonomiske historie er væsentligt nedfældede i værket »A History of Prices and Wages in Denmark 1660–1800« (London 1958), som han sammen med professor Astrid Friis står som forfatter af. Når dr. Glamann mellem flere medarbejdere er kommet til at stå som medforfatter, skyldes det, at han, der allerede i 1946 blev knyttet som medarbejder til Institutet for historie og Samfundsøkonomis prishistoriske undersøgelser, under dette arbejde viste ganske de samme forskeregenskaber, som præger hans øvrige produktion: strenge metodekrav, sjældnen sporsans som arkivforsker, evne til at overse et stort stof, og originalitet. Den klarhed og præcision, der, som det er blevet fremhævet, karakteriserer dette værk, har dr. Glamann således sin andel i. Det skal bemærkes, at værket efter forfatterens hensigt, og også anerkendt fra anden side, for fremtiden skulle udgøre et uomgængeligt grundlag for videre forskninger over Danmarks økonomiske historie i det pågældende tidsrum, og at det derudover har betydning for nordeuropæisk økonomisk historie. I forbindelse med omtalen af »Prishistorien« og dr. Glamanns andel heri, skal som eksempel på dr. Glamanns indsigt i Danmarks økonomiske forhold i 17. og 18. århundrede nævnes hans oplagt og koncist skrevne artikel om »Kapiteltakst og kornmål« i Dansk Historisk Tidsskrift (11. r. IV, 1955). Dr. Glamann har desuden skrevet flere afhandlinger og en række vægtige anmeldelser i indenlandske og i udenlandske tidsskrifter. Endvidere kan nævnes, at dr. Glamann til den første internationale konference for økonomisk historie, der vil finde sted i Stockholm i august måned 1960, har forfattet det danske hovedbidrag »Industrialization as a Factor in Economic Growth in Denmark since 1700«.

Dr. Glamanns universitetsundervisning har udmærket sig ved klarhed og en original disposition af stoffet. Dette gælder såvel for hans specielle fagområder som for andre sider af historien, idet hans interesser og indsigt rækker langt videre, end hans trykte produktion viser.

Af det foranstående fremgår, at dr. Glamann er en højt kvalificeret forsker og universitetslærer. Hans indsats som økonomisk historiker placerer ham afgjort foran andre mulige ansøgere til et professorat, hvis indehaver skal varetage den økonomiske historie, ligesom hans almindelige historiske indsigt og dannelse stiller ham på højde med andre mulige ansøgere til et professorat i almindelig historie.

Fakultetet indstiller derfor, at dr. phil. Kristof Glamann snarest muligt ansættes i det nyoprettede ordinære professorat i historie ved Københavns universitet.«

Efter at konsistorium havde sluttet sig til denne indstilling på sit møde den 15. juni 1960 og efter at man havde forespurgt dr. Glamann, om han var villig til at lade sig ansætte i det ledige professorat, og han herpå havde svaret bekræftende, blev ved kgl. resolution af 2. august 1960 universitetsadjunkt, dr. phil. Kristof Glamann udnævnt til professor i historie ved Københavns universitet fra 1. juli 1960 at regne.

7. Oprettelse af et ekstraordinært professorat i nordisk og germansk sagnhistorie for lektor, dr. phil. Niels Clausen Lukman

(j. nr. 288/61).

Under 9. januar 1961 afgav det filosofiske fakultet følgende indstilling:

»Fakultetet indstiller herved, at der fra 1. april 1962 oprettes et ekstraordinært professorat i nordisk og germansk sagnhistorie for nuværende lektor i samme fag, dr. phil. Niels Lukman mod bortfald af lektoratet i faget.

I anledning heraf skal følgende anføres:

Lektor Lukman er født i 1907, blev cand. mag. 1933 med dansk og fransk og dr. phil. 1943. Han blev universitetsadjunkt 1943 og blev ansat som lektor i nordisk og germansk sagnhistorie 1. juli 1951.

Lektor Lukmans hovedværk er hans disputats fra 1943 *Skjoldunge und Skilfinge*. Det er et værk, der har vakt overordentlig stor interesse som en lærd og grundig undersøgelse af fundamentale problemer i dansk sagnhistorie og i den ældre danske (og svenske) historie. I modsætning til den almindelige opfattelse, at det »nordiske« sagnstof i Beowulf indeholder en historisk kerne og er overført fra Norden til England i slutningen af folkevandringstiden, hævder Lukman, at skjoldungedigtningen stort set ikke indeholder ægte nordisk sagnstof, men bygger på hunniske sagn, der er vandret fra Sortehavsegnene til Norden i det 5.-6. århundrede og derfra videre til England i begyndelsen af vikingetiden. Forfatterens ofte dristige, men altid skarpsindige konklusioner har i allerhøjeste grad virket stimulerende på forskningen, og hans bog vil utvivlsomt i lang tid fremover være et af de vigtigste indlæg i diskussionen om folkevandringstidens digtning og historie. Som et af de sikre resultater kan fremhæves påvisningen af forbindelsen mellem den nordiske tradition om Rolf Krake og traditionen om herulerkongen Rodulf.

Disputatsens motiv er yderligere blevet forfulgt i afhandlinger som *Goterne i Heidreks saga* (Årbøger 1946) og *British and Danish Traditions* (Classica et Mediævalia VI).

To bøger i Studier for Sprog- og Oltidsforskning, *Didreks Saga og Theoderiks Historie* (1941) og *Ermanaric hos Jordanes og Saxo* (1949) er uanselige af ydre, men koncentrerer på ringe plads et stof, der er stærkt forgrenet i middelalderens litteratur. Undersøgelserne bygger stadig på grundteksterne, idet der samtidig gøres klart rede for den tidligere sagnforsknings resultater.

Dernæst har lektor Lukman skrevet en lang række meget vægtige artikler, blandt hvilke kan nævnes *The Catalaunian Battle in Medieval Epics* (Classica et Mediævalia X, 1949, p. 60–130), der kaster lys over Nibelungenlied og Kudrun, over Vølsungesagn og Saxo, *The Viking Nations and King Arthur in Geoffrey of Monmouth* (ib. XX, 1959, p. 170–212) om en af de væsentligste tekster i europæisk sagnhistorie, og en artikel om *Finn og St. Laurentius* (Arkiv för nordisk filologi 75, 1960). I kulturhistorisk Leksikon har han skrevet flere artikler, der åbner nye perspektiver.

Ved siden af sine sagnhistoriske arbejder har lektor Lukman udgivet filologiske afhandlinger, bl. a. *Nogle navne fra Vederloven* (Acta Philologica Scandinavica XI) med vigtige identifikationer af navne fra denne lovtekst, samt enkelte andre, mindre afhandlinger om person- og stednavne, foruden en række anmeldelser.

Dertil kommer endelig, at N. Lukman efterhånden i sin tid som lektor i nordisk og germansk sagnhistorie har behandlet alle de centrale emner inden for sit område, uden at han endnu har nået at publicere afhandlinger derom. Således er han nået til interessante resultater om Holger Danske. For tiden holder han forelæsninger om cimbrer og vandaler.

Måske kan man sige, at lektor Lukman især har interesseret sig for vikingernes rolle som kulturformidlere og for forbindelsen mellem England og Danmark, men efterhånden har han udvidet sit studieområde så meget, at han ikke kan siges at have noget speciale. Han er repræsentant i Danmark for det internationale Arthur-selskab. Han står i dag som den førende sagnforsker i Norden, ikke blot en autoritet, men en mand, der har anvist nye veje i forbindelse med næsten alle de problemer, han har rørt ved.

Eftersom nordisk og germansk sagnhistorie er et uundværligt element af den nordiske og specielt danske kultur, kunne det være rimeligt at have et fast professorat i faget. Men da det ikke er sikkert, at vi altid vil kunne disponere over en så fremragende forsker som N. Lukman, vil vi nøjes med at foreslå, at der tildeles ham et ekstraordinært professorat, for at han kan få lejlighed til at fortsætte og yderligere intensivere sine overordentlig interessante og frugtbringende dybdeboringer i det danske sagnstof. Hans betydning for kendskabet til den ældre danske historieskrivning og litteratur er af meget stor rækkevidde.«

På finansloven for finansåret 1962–63, jfr. folketingstidende 1961–62, tillæg D, sp. 1479–80 oprettedes herefter et ekstraordinært professorat i nordisk og germansk sagnhistorie.

Ved kgl. resolution af 28. maj 1962 blev lektor, dr. phil. Niels Clausen Lukman udnævnt til ekstraordinær professor i nordisk og germansk sagnhistorie ved Københavns universitet fra 1. maj 1962 at regne.

8. *Oprettelse af et professorat i romansk sprog og litteratur og professor ved Handelshøjskolen, dr. phil. Poul Høybyes udnævnelse til professor i dette fag*

(j. nr. 290/61).

På normeringsloven for finansåret 1961-62, jfr. folketingstidende 1960-61, tillæg A, sp. 1037-1038 blev der oprettet et professorat i romansk sprog og litteratur ved universitetet.

Efter at embedet under 22. april 1961 var blevet opslået ledigt, blev under 18. maj 1961 de to indkomne ansøgninger, nemlig fra dr. phil. Asgar Rosenstand Hansen og mag. art. Palle Spore tilstillet universitetet til erklæring. En efter ansøgningsfristens udløb indkommen ansøgning fra docent Östen Södergård blev medtaget i bedømmelsen.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg, bestående af professorerne, dr. phil. H. Sten, dr. phil. Hans Sørensen og dr. phil. K. Togeby. Dette udvalg afgav under 31. januar 1961 følgende indstilling til fakultetet:

»Ekspeditionssekretær i udenrigsministeriet, dr. phil. Asgar Rosenstand Hansen er født 1. april 1916, student fra Horsens 1934, cand. mag. med fransk, tysk og latin fra Københavns universitet 1941. Adjunkt ved Øregård gymnasium 1943-46. Derefter ansat i udenrigstjenesten, i Bucearest 1946-49, i Caracas i Venezuela 1952-56, ekspeditionssekretær fra 1959. Dr. phil. 1952.

I modsætning til de to andre ansøgere, der har en omfattende produktion, har dr. Rosenstand Hansen kun skrevet én afhandling, disputatsen fra 1952, *Artikel-systemet i rumænsk* (167 sider), idet han både før og efter udelukkende har helliget sig sin karriere i udenrigstjenesten. Dog har han i de senere år ydet hjælp ved udgivelsen af 2. og 3. bind af Sandfeld og Hedvig Olsens store rumænske syntaks.

Angående disputatsens rent ydre fremtræden må det beklages, at den er skrevet på dansk, så den ikke har kunnet vurderes i den internationale debat. Trods sin inddeling i fire afsnit falder bogen i realiteten i to dele, en beskrivelse af den moderne rumænske artikelsyntaks og en diskussion af de rumænske artiklers sproghistorie.

Skildringen af den moderne rumænske artikelsyntaks hviler på eksempler fra kun 30 bøger, hvoriblandt også nogle få digte. Det må fremhæves, at eksempler fra poesi kun er hentet fra Eminescu, og når forfatteren også ønsker at tage hensyn til dette stillag, burde der gives et mere omfattende eksempelmateriale under hensyntagen også til andre digtere, således at det klart fremgik, hvilke særlige forhold der gør sig gældende i poesi; der er nok i et enkelt tilfælde taget hensyn til rimet, men det ses ikke, at de rytmiske forhold i bunden poesi er taget med i betragtning.

I forordet siges det, at afhandlingen indeholder to teser, for det første at artiklerne er nominalaspekter. Der gives ingen egentlig argumentation for denne terminologi, der må anses for lidet hensigtsmæssig. De enkelte betegnelser for disse nominalaspekter må nærmest siges at være vildledende. Bestemt artikel kaldes relativ aspekt, og da relation også siges at definere præpositioner, forklares herudfra, at den bestemte artikel er overflødig efter præpositioner på rumænsk. Men hvad så med andre sprog? Og når den bestemte artikel siges at kunne er-

statte præpositioner i adverbielle tidsudtryk, glemmes det, at man også kan have ubestemt artikel eller ingen artikel i sådanne. Nul-artiklen kaldes prædikatív aspekt, men i prædikatív funktion kan man naturligvis også finde andre artikler, og nul-artiklen kan også træffes i andre funktioner.

Den anden tesis siges at være paradigmet bestående af bestemt og ubestemt og nul-artikel, omfattende også *al*, *cel* og *lui*-artiklerne. Men det diskuteres ikke, om dette virkelig er et paradigme. Nødvendigheden af begrebet nul-artikel bevises ikke. Det undersøges ikke, om alle disse artikelformer eventuelt blot skulle være varianter af én og samme artikel. Der tages ikke stilling til, at Sandfeld og Hedvig Olsen behandler visse af formerne under pronomén. Især *lui*, der ellers er en form af det personlige pronomén, måtte tilskynde til at overveje formernes forhold til pronomínerne (p. 15 siges urigtigt, at artiklen altid er konjunkt). Forfatteren går ikke ind på nogen diskussion af *al*'s stilling i systemet, hvad der må anses for nødvendigt, da den kan kombineres både med bestemt og ubestemt artikel.

Værdifuldt er det, at dr. Rosenstand Hansen, også hvor det drejer sig om subtile detaljer har et omfattende kendskab til moderne rumænsk, som han fortolker med klart blik for værdien af de enkelte eksempler; dette viser sig gang på gang gennem hans præcise oversættelser til dansk. Imidlertid må det hævdes, at der i skildringen af artikelsyntaksen ikke kommer væsentlig nye kendsgerninger frem i forhold til behandlingen hos Sandfeld og Hedvig Olsen, der tilmed behandler punkter, som ikke eller kun delvis medtages af dr. Rosenstand Hansen: sammensætninger (Sandfeld og Hedvig Olsen §§ 11 og 13,3°), *bietul* 'salig' (Rosenstand Hansen p. 79, cf. Sandfeld og Hedvig Olsen § 12), *amândoi* og *ambi*, der omtales uklart af R. H., burde sammenstilles med *tot* (p. 83-84, cf. § 13), *jumătate* (§ 13, cf. p. 56), *bună ziua* med artikel ved det andet ord (§ 13), *vodă* (§ 14) *soare* 'sol' uden artikel i visse forbindelser (§ 14), etc. etc.

Det ville have været formålstjenligt at give en samlet behandling af de rent sproglige (ikke-semantiske) faktorer, der har indflydelse på artikelbrugen, og som nu må findes spredt rundt om i afhandlingen.

Medens der næppe er megen fornyelse af emnet i det første afsnit (132 sider), er afhandlingens tyngdepunkt det lille afsluttende sproghistoriske afsnit (27 sider), hvor dr. Rosenstand Hansen med gode argumenter går ind for den forbindelse mellem det rumænske og det albanske artikelsystem, der tidligere er blevet hævdet af forskere som Hasdeu og Jorga. Konklusionen er, at *al*- og *cel*-artiklerne er opstået ud fra substratsproget, medens der tages forbehold over for at sætte artiklens efterstilling i forbindelse dermed.

Netop fordi dette afsnit er afhandlingens bedste, burde det have været mere omfattende. Det havde været rimeligt at diskutere modsætningen mellem de vesteuropæiske sprogs artikelbrug og den manglende artikelbrug i de slaviske sprog, og det forhold at artiklen, der af mange omtales som et kulturprodukt, i mange forbindelser bruges i større omfang i det rent folkeligt udviklede rumænsk end i de andre romanske sprog. Og undervejs er indløbet en del tvivlsomme sproghistoriske teorier: autochtont *a-* i *acel* (p. 117), thrakisk indflydelse i græsk med svind af infinitiven som resultat (p. 140), påstand om, at den ubestemte artikel, da den er opstået af talordet én, følgelig ikke er trængt ind i flertal (p. 15), skønt *unus* kan bøjes i flertal på latin og de tilsvarende former kan bøjes således på spansk, fransk og rumænsk.

Det tilføjes endelig, at bogen skæmmes af ca. 150 trykfejl, fortrinsvis i de rumænske eksempler.

Konklusionen må blive, at dr. Rosenstand Hansen ved afslutningen af sin nydelige, men ikke helt overbevisende disputats stod som en lovende romanistisk forsker, af hvem man kunne vente en betydelig videnskabelig indsats. Men da han

derefter indtil dato ikke gennem nye bidrag har befæstet sin position, må vi skønlige, at han endnu ikke helt har kvalificeret sig til at overtage en lærestol i fagområdet.

Mag. art. Palle Spore er født 7. juli 1931, student fra Metropolitanskolen 1949, mag. art. i romansk filologi med fransk som hovedfag og italiensk som bifag København 1957, fra 1957 dansk lektor ved universitetet i Nancy.

Mag. art. Palle Spore har to gange erhvervet Københavns universitets guldmedalje. Første gang i 1958 for »En kritisk redegørelse for litteraturen vedrørende udviklingen af de latinske vokaler *ē* og *ō* i de romanske sprog«, hvor han under hensyntagen til alle væsentlige teorier om emnet forfægter den interessante tesis om en oprindelig fællesromansk diftongering i både åben og lukket stavelse. Anden gang i 1960 for en afhandling om »Propriernes genus-, numerus- og artikel-syntaks i moderne fransk, belyst bl. a. ved eget eksempelmateriale« i form af en meget fuldstændig, om ikke særlig original, håndbog i emnet.

Mag. art. Palle Spore har sammen med lektor Pierre Keller udgivet to hefter til brug ved danskundervisningen ved universitetet i Nancy: »*Éléments de grammaire danoise*« og »*Précis de phonétique descriptive du danois*«, der begge vidner om en energisk indtrængen i et stof, der ligger uden for hans egentlige fagområde.

Endelig har mag. art. Palle Spore indsendt en afhandling med henblik på forsvaret for doktorgraden: »*Grammaire du français contemporain. I. Les Numéraux*« på 492 maskinskrivne kvartsider. Denne afhandling om de franske talord har været til bedømmelse hos et sagkyndigt udvalg bestående af de tre samme fakultetsmedlemmer, hvem det er overdraget at udtale sig om ansøgerne til professoratet. Det drejer sig om første bind af en omfattende håndbog i fransk grammatik, medens det teoretiske ikke spiller nogen rolle. Afhandlingen har dog så mange svagheder, at fakultetet ikke har fundet den egnet til forsvaret for doktorgraden.

Vi må derfor mene, at ansøgeren, trods de rige løfter han har givet, endnu ikke har kvalificeret sig til en stilling som professor i romansk sprog og litteratur.

Docent, fil. dr. Östen Södergård er født 26/8 1917, studentereksamen i Östersund 1936, universitetsstudier i Uppsala, fil. cand. 1940 (latin, fransk, engelsk), fil. lic. 1944 (provincalsk, italiensk, oldfransk, spansk), doktor 1948, instructor i fransk sprog og litteratur ved Yale universitetet 1948-49, docent i Uppsala 1949-50, svensk lektor ved Sorbonne 1950-57. Elev på École des Hautes Études (diplom 1953), École Normale Supérieure, Institut de Phonétique (diplom 1957). Fra 1957 atter docent i Uppsala.

Docent Södergårds produktion er omfattende, men holder sig inden for to ret snævert afgrænsede felter: udgivelsen af oldfranske tekster og studier inden for det 19.-20. årh.s franske litteratur. Han har ikke givet sig af med emner inden for de andre romanske sprog, ikke med oldfranske tekster fra et litterært synspunkt, ikke med sproghistorie (en artikel om oldfransk *onques*, *Studia Neophilologica* 1961, burde forfatteren ikke have udgivet), og ikke med grammatik (dog en artikel om fransk sætningsintonation, *Studia Linguistica* 1958).

I. *Udgivelse af oldfranske tekster.* – Doc. Södergård har udgivet eller forberedt udgave af 3 større og 6 mindre oldfranske tekster, med en enkelt undtagelse hentet fra det anglo-normanniske sprogområde. Denne indsats er i sig selv påskønnelsesværdig. Dog må det bemærkes, at det drejer sig om ret enkle tekstudgivelser, idet de tre store tekster forekommer i henholdsvis 3, 1 og 1 manuskript, så der ikke kan blive tale om tekstkritik i større omfang.

Selve manuskriptlæsningen synes stort set at være korrekt og at være doc. Södergårds stærke side. Dog er det ikke muligt at udtale sig nærmere uden ad-

gang til manuskript eller fotokopi. Af den affotograferede manuskripts side i *La Vie d'Édouard le Confesseur* fremgår dog, at der i v. 1469 skrives *aposteles*, skønt der i manuskriptet står *apostoles*.

Doc. Södergårds bedste arbejde er hans Uppsala-disputats fra 1948 *La Vie d'Édouard le Confesseur, poème anglo-normand du XIIe siècle* (384 p.), udgivet på grundlag af et V(atican)-manuskript, et W(elbeck)-manuskript og et P(aris)-manuskript, hvis identitet dog ikke er hans opdagelse. V vælges som basis, fordi det er længst (det mangler de første knap 1500 vers, mens W mangler de sidste knap 2500 vers) og ældst, men det sidste burde være diskuteret nærmere, da det 13. årh. er blevet foreslået for både V og W.

Desværre gengives manuskriptet med en lang række vilkårlige rettelser, der tilstræber at normalisere 8-stavelser-verset, foruden en række andre rettelser, der ikke kan ses at være strengt nødvendige, men den korrekte læsemåde kan dog altid findes nederst på siderne. Udgaven er forsynet med et omfattende glossar og en række oplysende noter, der dog undertiden går forbi væsentlige steder eller er fejlagtige.

Som indledning gives en sproglig beskrivelse af teksten, der dog blot anbringer stoffet i gammelkendte rubrikker uden at fremhæve tekstens særegenheder. Det vrimer i øvrigt med fejlagtige oplysninger om oldfransk: *a > ě* (p. 65), men *a > ē* (p. 76), *el* opfattes galt som 'il' (p. 90), *lui* v. 1347 opfattes urigtigt som betonet (p. 90), *icil* og *icist* med *i* siges at karakterisere det ældre sprog, mens de tværtimod er sekundære (p. 90–91), *descouvrir* opfattes som konjugationsskifte, skønt det rimer på *fuir* (p. 92), ubestemt artikel + possessivt pronomen siges at være et arkaisk fænomen (p. 99), trosverber siges uden forbehold at styre konjunktiv i oldfransk (p. 99), og det siges, at man skal vente konjunktiv efter følelsesudtryk (p. 100).

En beskrivelse af versifikationen indeholder en uholdbar konklusion om cæsur. Rim mellem enslydende, men etymologisk forskellige ord opfattes urigtigt som rim mellem identiske ord. Meimes beskrives galt som altid 3-stavelser (p. 61), hvad der i øvrigt har fået konsekvenser i tekstbehandlingen. Eksemplerne på det anglo-normanniske rim *ié:é* er tvivlsomme (p. 67).

Det mest originale afsnit er et forsøg på at datere teksten, der er dediceret Henrik II af England (1154–89), men er efter 1163, som er datoen for den latinske tekst, der er kilden. Doc. Södergård vil bevise, at den franske tekst er fra før 1170, da et ønske for Henrik II's sønner tyder på, at kongens kamp med dem efter 1172 endnu ikke er begyndt, og da Henrik II omtales med sympati, hvad der næppe er tænkeligt efter mordet på Thomas Beckett 1170, især eftersom hans søster i 1173 blev abbedisse for Barking-klostret, hvor teksten er skrevet. Man må indvende, at der netop kunne være grund til at ønske godt for Henrik II's arvinger under familiestriden, at Henrik udsonede sig med kirken efter drabet på Thomas, og at det afgørende må være, hvornår Thomas' søster efterfulgtes som abbedisse af en datter til kongen.

Skønt et *Vie de Ste Cathrine* er skrevet af en søster Clémence fra det samme Barking-kloster, strejfs kun i en note muligheden af, at det skulle være samme forfatterinde, uden en nærmere undersøgelse deraf.

Udgaven af *La Vie Seinte Audree, poème anglo-normand du XIIIe siècle* (Uppsala Universitets årsskrift 1955:11, 202 sider) er et væsentligt svagere værk, ikke tilstrækkeligt gennearbejdet. De oplysende noter, der kun fylder en god side, giver slet ikke den nødvendige støtte til forståelsen af teksten. Manuskriptbeskrivelsen er en gentagelse fra den forrige udgave, da teksten findes i samme W-manuskript. Sprogbeskrivelsen er foretaget efter mønster af den forrige udgave, med tilsvarende fejl. Syntaks-afsnittet er helt strøget.

Om forfatteren, der v. 4619 kalder sig Marie, siges det, at hun er den tredje

engelske nonne som forfatter, uden at det bevises, at hun er nonne, eller at grundteksten er anglo-normannisk. Dominica Legge's datering af teksten til slutningen af det 13. århundrede på grund af helgenindens tilknytning til et kloster på det tidspunkt, afvises med et fuldstændigt uholdbart sprogligt argument, der skulle henlægge teksten til begyndelsen af det 13. århundrede.

En tredje større tekst, *La Chirurgie de l'abbé Poutrel, texte picard du XIIIe siècle*, er indleveret i manuskript (127 + 67 sider). Selve teksten, der dog endnu ikke er kontrolleret, og glossaret, der prøver at klare dette specielle medicinske ordforråd, er atter her det værdifulde. Dog savnes et personnavns-glossar. Og man kan undre sig over, at tekniske udtryk som *probee* 'probat' og *remuer* 'skifte forbindelse' (begge p. 4 v°) ikke omtales, mens til gengæld *tanésie* optages, der findes i moderne fransk, f. eks. hos George Sand, *Lélia* (Classiques Garnier, p. 303).

Den sproglige indledning er rudimentær både af omfang og indhold og vimler med fejl: picardisk alternans af *â* og *ê* (p. VI), medens det ejendommelige ved picardisk netop er at skelne; som eksempel på diftongering af kort *e* i lukket stavelse anføres *chievrefuel* (p. VI), picardismen *iu* = *ieu* (f. eks. *liue* p. 4 v°) omtales ikke; possessivt femininum *se* (f. eks. 5 r°) omtales ikke; som eksempel på konjunktiv på *-ge* nævnes *pregnes*, *tiegnent*, *vigne* (p. VIII, passé défini *aprisent*, *disent* (f. eks. p. 5 r°) omtales ikke; der gives helt utilstrækkelig oplysning om pronominernes stilling ved imperativ (p. VIII), og et interessant eksempel på pronomen efter infinitiv omtales slet ikke: *sousfist a curer la* (p. 4 v°).

Oplysningerne om datering og forfatter samt om tidens lægelitteratur synes derimod tilfredsstillende. Dog vil man i Bossuats bibliografi kunne finde en række værker og tekster, som doc. Södergård ikke nævner.

II. *Studier inden for det 19.-20. årh.s franske litteratur*. – Sådanne har doc. Södergård først begyndt med at udgive siden 1958. Hovedværket er *Essais sur la création littéraire de George Sand d'après un roman remanié: Lélia* (indleveret i manuskript, 196 sider). Som det fremgår af titlens flertal, drejer det sig ikke om en egentlig monografi, men om spredte studier over George Sands roman *Lélia*, der udkom første gang i 1833 i to bind. Idet *Lélia* med urette hævdes at være den eneste roman, George Sand har rettet, er afhandlingens første afsnit en undersøgelse af de ændringer, der er foretaget i andenudgaven 1839 i tre bind, som doc. Södergård desværre citerer, uden at sige hvorfor, efter en 1881-udgave i to bind, hvad der gør henvisningerne meget forvirrende og i enkelte tilfælde også diskutabelt, idet nogle 1881-varianter ikke findes i 1839-udgaven. Og selv om afhandlingen i hovedsagen er skrevet før 1960, havde der været grund til at henvise til og diskutere Rebouls udgave med varianter (1960), som nu blot anføres i en note og med ukorrekt omtale. Det er i øvrigt uforståeligt, at doc. Södergård ikke og Reboul kun i begrænset omfang tager hensyn til varianterne i 1842- og 1854-udgaverne.

Doc. Södergård erklærer (p. 6), at der er 240 rettelser fra førsteudgaven til andenudgaven, men af Rebouls udgave fremgår, at der er over dobbelt så mange, skønt doc. Södergård selv (p. 6) taler om, at han vil foretage en »comparaison minutieuse« mellem de to tekster. Doc. Södergård begår under sammenligningen den fejl at bedømme forholdet mellem de to versioner alene ud fra det, der er fjernet eller ændret, uden at lægge vægt på, hvad der er bibeholdt, eller tilføjet. Han konkluderer derfor kategorisk, at George Sand har ønsket at »enlever au récit tout caractère sensuel ou charnel« (p. 7), skønt det kun drejer sig om en tendens, idet der stadigvæk i andenudgaven er plads for det kødelige og sanselige og for skildringen af hovedpersonens »impuissance«. Mærkeligt er det, at doc. Södergård ikke har gjort noget forsøg på at udrede forholdet mellem de to udgaver i henseende til komposition. Ud over den omtalte tendens kommenteres rettelserne blot tørt og intetsigende og i flere tilfælde misvisende.

Andet afsnit foreslår Lamennais som model for personen kardinal Annibal (der indføres i andenudgaven). Da George Sand ikke giver nogen skildring af denne persons ydre, foretages doc. Södergårds sammenligning alene med Lamennais' tankeverden, og det ud fra så almene ligheder, at grundlaget må anses for alt for tyndt, især da forskellene er meget mere iøjnefaldende. Når man dertil ved, at den nye version af *Lélia* er blevet skrevet på Valdemosa-klosteret (cf. det nye navn Valmarina, der i enkelte afsnit bruges om personen Trenmor) på Mallorca i foråret 1839, samtidig med at George Sand skrev sin følgende roman *Spiridion* i samarbejde med Pierre Leroux, er det snarere denne sidste, man må tænke på, om hvis indflydelse doc. Södergård med urette siger, at den har været mindre end Lamennais'. Alt for meget er der gjort ud af den lille kuriositet, at George Sand i 14-binds-udgaven af Lamennais' værker, der findes i Uppsala, på tolv steder har sat blyantsstreger i marginen. I øvrigt bemærkes det, at doc. Södergård under sine studier over personerne i *Lélia* ikke tilstrækkeligt fremhæver, at de (i langt højere grad end i de forudgående romaner *Indiana* og *Valentine*) er symboler på eller eksponenter for bestemte anskuelser eller psykologiske typer.

Mindre afsnit om vandtemaet, om lån fra andre forfattere (et meget spinkelt afsnit, der fortrinsvis beskæftiger sig med litterære lån fra Mérimée og Chateaubriand og ikke forsøger at klarlægge forholdet til andre: Balzac, Nodier, Sénancour, Stendhal, Latouche og måske flere) og om symbolværdi af personer (her kun antydninger) og natur, kan ikke ses at føre til egentlige resultater. Man bemærker p. 152 omtalen af Baudelaires »célèbre sonnet *Invitation au Voyage*«, der ikke er nogen sonet og i øvrigt har titlen *L'Invitation au Voyage*; de foreslåede paralleler mellem *Lélia* og Baudelaires digt, mellem *Lélia* og Rimbauds *Le Dormeur du val* føles ikke overbevisende (det bemærkes, at ordet *cresson*, der findes både hos George Sand og Rimbaud, i andenudgaven, som doc. Södergård her citerer, er rettet til *lotus*).

Bogens bedste afsnit hedder »Le quiproquo et sa valeur particulière«. Her er det virkelig lykkedes doc. Södergård at finde et for George Sand karakteristisk motiv: ombytning af to personer, specielt hvor dette foregår i en tredje persons fantasi. Her sammenlignes udmærket med romanen *Indiana*. Men når doc. Södergård i anledning af substitutionen *Lélia/Pulchérie* vil søge en håndfast baggrund i George Sands forhold til Marie Dorval, idet påstås, at deres bekendtskab stammer fra 1832, men at der er en lakune i korrespondancen til året efter, må man henvise til, at Lubins artikel i *Revue d'Histoire littéraire de la France* 1958 refereres galt, idet det af den fremgår, at det første kendte brev er fra januar 1833.

Det sidste afsnit påviser gennem en række overbevisende citater romanens kuldemotiv, der forklares ud fra førsteudgavens passager om hovedpersonens frigiditet, der er strøget i anden udgave. Man forstår ikke, hvorfor disse varianter ikke er omtalt i afhandlingens første afsnit, hvor de hører til, og det ville have været rimeligt på dette vigtige og omstridte punkt at citere alle de pågældende passager og tillige diskutere, i hvor høj grad frigiditetstemaet udnyttes i andenudgaven. Og når bevisførelsen skal vise hen til George Sands frigiditet, er det ikke nok at holde sig til en enkelt roman, idet denne frigiditet jo blot kan gælde *Lélia* (netop opfattet som eksponent for en type), men man må inddrage hele forfatterskabet i undersøgelsen.

Dette sidste afsnit og dermed hele bogen slutter med, at forfatteren siger med et udtryk, der desværre er karakteristisk for hans selvovervurderende stil: »C'est ainsi qu'en rodant autour du coeur du problème, nous avons pu, après la moisson d'images analysées et après vérification dans la première version, placer la flèche au milieu.«

Til denne afhandling knytter sig desuden artiklen om *George Sand et Mérimée* (*Revue des Sciences Humaines*, Lille 1959, p. 447–52), hvor doc. Södergård

ønsker at tage kærlighedsforholdet mellem de to digtere som model for en bestemt scene i romanen *Lélia*. Men denne teori svækkes stærkt, hvis Reboul har ret i at henlægge tilblivelsen af denne passus til marts 1833 (Rebouls udgave p. XXXIV, cf. p. 173, note 1), altså før det famøse møde med Mérimée. Södergård begår her den fundamentale fejltagelse at mene, at den omtalte situation er knyttet til Mérimée, medens den netop er karakteristisk for George Sand, der har kunnet opleve den med flere mænd.

Endelig har doc. Södergård under forberedelse et bind med *La Correspondance de George Sand à Sainte-Beuve* (indleveret i manuskript, uden paginering, + 29 sider noter). Med adgang til Spoelboerch de Lovenjoul-samlingen har han kunnet give en overordentlig nyttig à jour-ført udgave af disse breve. Noterne angår kun dateringen og er undertiden lidt vel omstændelige, men man får den for øjeblikket tilgængelige oplysning, bl. a. gennem de poststemplede konvolutter, der endnu findes i den omtalte samling. I denne forbindelse kan også nævnes med tilsvarende bemærkninger *Lettres inédites de George Sand à Duquesnel* (indleveret i manuskript, 17 sider, senere offentliggjort i *Revue d'Histoire littéraire de la France* 1961).

Doc. Södergård har også begyndt at give sig af med de moderne statistiske undersøgelser af digteres ordforråd, hvorom vidner en række små afhandlinger, hvis materiale dog er ret begrænset: to små romaner af Chateaubriand (*La palette sensorielle de Chateaubriand d'après René et Atala* (Le Français Moderne 1961), et digtudvalg af Éluard (*Étude sur le vocabulaire de Capitale de la Douleur d'Éluard*, *Studia Neophilologica* 1960), tre romaner af Robbe-Grillet (*Robbe-Grillet et la surface*, Le Français Moderne 1961). Det gælder om disse afhandlinger som om *Un aspect de la prose de Camus: le rythme ternaire* (*Studia Neophilologica* 1959), at resultaterne er overordentlig spinkle.

I bindet *Franska Snitt. Studier i fransk 1800 och 1900 tals litteratur* (indleveret i manuskript, 160 sider) findes flere af de førnævnte franskskrevne studier i svensk gengivelse, tilligemed en række andre artikler om nyere fransk litteratur; det gælder om de sidstnævnte som om *L'ombre d'une soeur ou le rôle de Lucile dans René et Atala* (*Orbis Litterarum* 1959), at de ofte på nydelig måde giver fremstillinger af forskellige litterære problemer, men uden originale iagttagelser eller resultater.

Konklusionen må være, at doc. Södergård er en flittig forsker, der har utvivlsomme fortjenester som udgiver af oldfranske tekster og af George Sands korrespondance. Men både i sine indledninger til disse tekster og i sine studier over nyere fransk litteratur viser han en sådan usikkerhed, at vi ikke finder det forsvarligt at indstille ham til professoratet.

Som det fremgår af ovenstående, mener vi, at ingen af de tre ansøgere endnu har kvalificeret sig til en lærestol i romansk sprog og litteratur, hvorfor vi, under henvisning til anordningens § 4, stk. 4, må foreslå, at fakultetet indstiller, at besættelsen udskydes.»

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i førnævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke docent Södergård afgav bemærkninger til indstillingen.

Udvalgsindstillingen blev derefter behandlet på fakultetets møde den 5. marts 1962. Ved afstemningen stemte 29 af de 33 under sagens behandling tilstedeværende medlemmer for, 1 imod, det fagkyndige udvalgs indstilling om at besættelsen af professoratet i overensstemmelse med anordningens § 4, stk. 4 skulle udskydes. Hertil sluttede Konsistorium sig i sit møde den 11. april 1962.

Under 9. april afgav de tre fagprossorer følgende indstilling til fakultetet:

»Efter at bedømmelsen af mag. art. Spores afhandling var afsluttet i december 1961, indgaves i januar 1961 indstilling vedrørende professoratet, hvis resultat var, at ingen af ansøgerne kunne erklæres for fuldt kompetente. Faggruppen henviser i denne forbindelse til indstillingen (31. januar 1961).

Faggruppen står derefter over for valget mellem at foreslå en udskydelse af besættelsen på ubestemt tid eller at foreslå en umiddelbar løsning af spørgsmålet. Faggruppen har da ment, at det i den foreliggende situation er nødvendigt, at det fjerde professorat i romansk sprog og litteratur besættes omgående og skal udtale følgende:

1. Studentertallet har i de sidste år været stigende, og denne stigen har pr. 1. sept. 1960 og navnlig pr. 1. sept. 1961 haft et omfang, der kræver, at de nuværende professorer aflastes med hensyn til eksamensbyrden og herunder særligt med hensyn til det store antal specialeafhandlinger, der skal forberedes og bedømmes i de følgende år.

2. Faggruppens område er stort, og de tre professorer har meget ringe muligheder for med den nuværende arbejdsbyrde at fortsætte og udbygge den videnskabelige forskning og undervisning inden for de områder af romanistikken, de har som specialer.

3. Det fremhæves, at antallet af kandidater til cand. art.-prøverne i italiensk og spansk er stigende.

Faggruppen skal da indstille, at professor ved handelshøjskolen, dr. phil. Poul Høybye udnævnes til at beklæde embedet, uden at dette på ny opslås ledigt (jfr. anordningens § 1, stk. 2 og følgende).

Professor, dr. phil. Poul Høybye er født d. 10. juni 1903, dimitteredes som nysproglig student 1922 fra Ordrup gymnasium og var på studieophold i Paris 1926–27. Han blev cand. mag. 1928 med fransk som hovedfag og tysk som bifag (har tillige studeret latin), og tog doktorgraden 1944. Han har udført et fortjenstfuldt arbejde ved handelsskoleundervisningen, blev 1945 docent ved handelshøjskolen og professor samme sted 1955 i fagområdet fransk og almindelig sprog-systematik. Med stor dygtighed har han som medredaktør deltaget i udarbejdelsen af Blinkenberg og Thieles dansk-franske ordbog (1929–37), af Blinkenberg og Høybyes dansk-franske suppleringsordbog (1953) og senere ved Blinkenberg og Høybyes fransk-danske ordbog, der nu er under udgivelse (fra 1961). Han har tillige sammen med translatrice Johanne Mengel udgivet en italiensk-dansk ordbog (1956) og en dansk-italiensk ordbog (1959). Han har desuden siden 1948 været censor i fransk ved skoleembedseksamen og fra 1951 medlem af eksamenskommissionen ved translatøreksamen i italiensk.

Professor Høybye er en velfunderet romanist med orientering inden for hele fagområdet; hans hovedområde er fransk, men han har tillige arbejdet med emner inden for italiensk og spansk. Hans hovedindsats ligger på det sproglige område. Her skal især nævnes disputatsen *L'accord en français contemporain*, der viser solid syntaktisk forskning og omfattende sproglig viden. Det er uden tvivl en af de bøger, der oftest bliver rådspurgt af romanister verden over. Hans mindre sproglige afhandlinger viser ham som en stedse vågen iagttager af sprogbrugen. Fremhæves kan afhandlingen *Voyelles et »semivoyelles« a l'initiale du mot en français*, der viser en smuk kombination af grundig romanistisk forskning og lydhørhed over for nyere lingvistiske teorier. Professor Høybyes fortrolighed med italiensk fremgår bl. a. af afhandlingen *Nogle italienske låneord*.

Med hensyn til den litterære side af faget nævnes hans beskæftigelse med H. C. Andersens forhold til Frankrig. Bogen *H. C. Andersens franske ven Xavier Mar-*

mier, afhandlingen *H. C. Andersen og Frankrig* (jfr. også artiklen *Andersen et la France*) og udgaven af *H. C. Andersens dagbog fra Pariseropholdet i 1843*, vidner om flid og sporsans. Hans kritik af de franske oversættelser af eventyrene vidner om både sproglig og litterær forståelse. Et par mindre skitse-mæssige Dante-studier viser hans muligheder inden for studiet af italiensk litteratur.

Der henvises endelig til professor Høybyes pædagogisk bestemte produktion. Foruden de førnævnte ordbøger, hvor hans medarbejderskab har udfoldet sig med dygtighed og fint jugement, har han udgivet fortjenstfulde lærebøger som *De franske verber* og *Fransk grammatik med øvelsesbog*.

Professor Høybyes produktion og hans virke i øvrigt placerer ham som en velkvalificeret romanist og som en kyndig underviser. Ved bedømmelsen af ansøgerne til det ved professor, dr. Hasselroths bortrejse ledigtblevne professorat i romansk sprog og litteratur 1950 (jfr. journal nr. 191/50) blev han erklæret for fuldt ud kompetent til embedet. Faggruppen mener, at det vil være en afgørende gevinst for universitetet, at denne kendte og anerkendte romanist knyttes til fakultetets forskning og undervisning, og ønsker desuden at fremhæve følgende: professor Høybye er som censor i fransk ved skoleembedseksamen fuldt ud fortløbig med vort eksamenssystem. Han har vidtgående kendskab til det arbejde, der er forbundet hermed, og vil således kunne tilføre øjeblikkelig aflastning for de nuværende professorer; hans særlige kompetence inden for italiensk sprog kan tillige umiddelbart udnyttes med henblik på cand. art.-prøven i italiensk. I denne forbindelse henvises til, at ansøgningen af 12. februar 1960 om oprettelse af professoratet i særlig grad tager hensyn til spørgsmålet om aflastning. Det fremhæves endelig, at professor Høybye med sin omfattende orientering inden for hele fagområdet og specielt inden for fransk og italiensk filologi vil kunne deltage øjeblikkeligt og med fuld styrke i faggruppens forskning.

I konsekvens af ovenstående indstiller faggruppen, at professor, dr. phil. Poul Høybye, uden opslag af embedet, ansættes som professor i romansk sprog og litteratur ved Københavns universitet.«

Efter at professor Høybye havde erklæret sig villig til at tiltræde embedet og efter at fakultetet i møde den 16. april 1962 og Konsistorium i sit møde den 6. juni 1962 havde tilsluttet sig indstillingen, indsendtes den under 29. juni 1962 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 18. august 1962 professor ved Handelshøjskolen, dr. phil. Poul Høybye udnævnt til professor i romansk sprog og litteratur ved Københavns universitet fra 1. september 1962 at regne.

9. Professor, dr. phil. Carsten Høegs død og universitetsadjunkt, dr. phil. Johnny Christensens udnævnelse til professor i klassisk filologi

(j. nr. 365/61).

Den 4. april 1961 afgik professor, dr. phil. Carsten Høeg ved døden.

Under 17. maj 1961 indstillede det filosofiske fakultet, at man opfordrede professor ved Århus universitet, dr. phil. Franz Blatt til at lade sig udnævne til professor ved Københavns universitet i det ledigtblevne embede. Ved skrivelse af 31. maj 1961 meddelte professor Blatt, at han ikke ønskede at modtage udnævnelsen.

På sit møde den 9. juni 1961 vedtog fakultetet, at spørgsmålet om besættelse af professoratet blev udskudt indtil videre, idet man ønskede at understrege, at der ved professor Høegs død var opstået en ganske ny situation, som medførte, at der ved opslag på daværende tidspunkt ikke kunne forventes at være kvalificerede danske ansøgere til professoratet. I sammenhæng hermed anførte man, at flere yngre forskere inden for faget klassisk filologi arbejdede på at kvalificere sig til videnskabelige stillinger. Man ønskede da en udsættelse af spørgsmålet om besættelse af professoratet, indtil de nævnte yderligere havde kvalificeret sig.

Under 27. marts 1962 blev professoratet opslået ledigt efter indstilling af det filosofiske fakultet og universitetets rektor. Under 27. april 1962 blev de 4 ansøgninger, nemlig fra cand. mag. Karsten Friis Johansen, docent Gerhard Bendz, docent Knut Kleve og universitetsadjunkt Johnny Carl Christensen tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Povl Johs. Jensen (formand), Kaj Barr og professor ved Århus universitet, dr. phil. Franz Blatt. Dette udvalg afgav under 22. august 1962 følgende indstilling til fakultetet:

»Til den under 3. oktober 1961 opslåede ledige stilling som professor i klassisk filologi har der meldt sig tre ansøgere: docent, dr. Gerhard Bendz, universitetsadjunkt, dr. Johnny Christensen og bibliotekar, cand. mag. Karsten Friis Johansen. Til den under 27. marts 1962 opslåede ledige stilling som professor i samme fag har meldt sig de tre nævnte ansøgere samt docent, cand. mag. Knut Kleve. Det af fakultetet henholdsvis d. 20. nov. 1961 og d. 21. maj 1962 nedsatte udvalg skal herved afgive følgende indstilling om de to embeders besættelse.

Docent og lektor ved Lunds universitet, dr. Gerhard Bendz (f. 1908) har i sine studier samlet sig om to latinske forfattere: S. Iulius Frontinus og Caelus Aurelianus. I sin doktorafhandling: *Die Echtheitsfrage des vierten Buches der Frontinischen Strategemata* (1938) tager han stilling til den da almindelige antagelse, at fjerde bog er uægte, og viser med stor filologisk finhed og nøjagtighed, at de for denne teori anførte argumenter ikke holder stik. Disputatsen indeholder tillige en metodisk redegørelse. I 1939 udgav dr. Bendz en *Index verborum Frontiniani* og i 1942-43 *Textkritische und interpretatorische Bemerkungen zu den Frontinischen Strategemata*. I manuskript foreligger en fuldstændig nyudgave: *Frontinus, Strategemata, mit Einleitung, Übersetzung und Kommentar*.

For *Corpus Medicorum Graecorum* har dr. Bendz foranstaltet en tekstudgave af Caelius Aurelianus, der i fjerde eller femte århundrede efter Kristus til latin oversatte Soranos' værk om akutte og kroniske sygdomme. Denne udgave foreligger i manuskript. Som kritiske forarbejder dertil er publiceret *Caeliana, textkritische und sprachliche Studien zu Caelius Aurelianus* (1943), *Emendationen zu Caelius Aurelianus* (1954) og en række tidsskriftartikler. I disse afhandlinger behandles med stor dygtighed den vanskelige tekst ud fra palæografiske, sproglige og kritiske synspunkter. I manuskript foreligger *Studien zu Caelius Aurelianus und Cassius Felix*.

I manuskript har dr. Bendz indsendt et udkast til et større stilistisk værk: *Lateinische Synonymenhäufung*. Af mindre afhandlinger kan fremhæves *Eine*

lateinische Exemplariographie (1939, om et Sextus Aurelius Victor tilskrevet værk om Roms berømte mænd) samt Sprachliche Bemerkungen zu Petron (1941). Til videre kredse henvender sig den i manuskript indleverede svenske oversættelse af Phædrus, oversættelse af Livius' 21. bog (1954) og af et udvalg af Augustins Konfessioner (1941), videre den reviderede udgave af Erhard Lagerlöfs oversættelse af Homer (1957-58). Fremhæves kan den nyttige bog Latin för medicinare (1950). Dr. Bendz er en klassisk filolog af betydelig almen orientering, og alt i alt repræsenterer han den allerbedste lundensiske tradition.

Universitetsadjunkt, dr. Johnny Christensen (f. 1930) har fortrinsvis givet sig af med antik filosofi, et studium, hvortil han ikke mindst har fundet tilskyndelse under et toårigt ophold ved University of California. Hans arbejder vidner om en skarpsindig metodisk bestræbelse på at bidrage til forståelsen af antik tænkning ud fra moderne analytisk filosofi. I afhandlingen *Actus purus, an Essay on the Function and Place of the Concept of Pure Act in Aristotelian Metaphysics and on its Interrelation with some other Key Concepts* (1958) beskriver han bl. a. indgående akt-potens-skemaet som en procesanalyse og stiller heroverfor en strukturanalyse, der bruger det parallelle form-materie-skema. I en lille bog om Aristoteles (1961) gives en populær fremstilling af aristoteliske grundbegreber. Dr. Christensens disputats, *An Essay on the Unity of Stoic Philosophy* (1962) udvikler en teori for den systematiske sammenhæng i den chrysippeiske stoicisme. Udgangspunktet er en skildring af, hvordan det aristoteliske substansbegreb (den individuelle ting) af stoikerne omformes således, at det overføres på verden som en helhed. Særlig interessant og betydningsfuld er fortolkningen af den stoiske semantik. I en historisk oversigt (ikke indsendt til fakultetet): *Tolkning og omtolkning af græsk filosofi* (1962) gives det teoretiske grundlag for den i disputatsen anvendte metode, og *A Note concerning the Scholastic Background of Leibniz's Philosophy* (1953) vidner om almen filosofi-historisk orientering. Det må fremhæves, at dr. Christensen de sidste år på fortrinlig vis i et vist omfang har vikarieret som professor ved Københavns universitet og i sin undervisning har behandlet emner som grammatik, stilistik, retorik, græsk lyrik.

Bibliotekar ved det kgl. bibliotek Karsten Friis Johansen (f. 1930) har som centrum for sine studier Platon men har i øvrigt lagt stor alsidighed for dagen. Han har således deltaget i udgivelsen af to bind af Danmarks Riges Breve og har i manuskript indsendt noter og kommentar til *Det danske Sprog- og Litteraturselskabs* nyudgave af J. N. Madvigs sprogfilosofiske skrifter. Hans betydeligste videnskabelige arbejde er en artikel: *The One and the Many, some Remarks concerning Plato's Parmenides and the Method of Collection and Division* (1957). Han arbejder på en disputats om Platons Parmenides. Til et større publikum henvender sig hans kommenterede oversættelse af et udvalg af Epikur (1955). Han har konfereret håndskrifter til brug for *Monumenta Musicae Byzantinae* samt udarbejdet indices til Vilh. Grønbechs *Hellas* (1953).

Docent ved universitetet i Oslo Knut Kleve (f. 1926) har koncentreret sig om studiet af den epikuræiske filosofi, mere specielt om Ciceros forhold til denne filosofi. Han har publiceret tre herhen hørende afhandlinger: *Die »Urbewegung« der epikureischen Atome und die Ewigheit der Götter* (1959), *Die Unvergänglichkeit der Götter im Epikureismus* (1960) og *Wie kann man an das Nicht-Existierende denken? Ein Problem der epikureischen Psychologie* (1961). I manuskript foreligger en afhandling for doktorgraden: *Gnosis theon, den naturlige gudserkjennelse i epikureisk teologi, en studie med udgangspunkt i Ciceros*

De natura deorum I. Denne afhandling er tænkt som den første i en serie af handlinger om epikuræisk teologi, opbygget efter det almindelige antikke skema: erkendelseslære, fysik, etik. Den anden af de planlagte afhandling foreligger ligeledes i manuskript, med titelen: *Physis theon, die epikureische Lehre von der körperlichen Beschaffenheit der Götter*. Docent Kleves dygtige arbejde med epikuræisk filosofi bygger på en minutøs filologisk kildekritik, men de større arbejder, der er indleveret i manuskript, virker endnu ikke helt afsluttede. Docent Kleve har skrevet en række mere populære afhandling om emner inden for den antikke filosofi og har også publiceret en artikel om *The Unum Venerabilissimum and Plato's Mystical Style*, *Parm. 142 A* (1961).

Efter en gennemgang af de fire ansøgers produktion og øvrige virksomhed mener vi at kunne sige, at dr. Bendz, dr. Christensen og docent Kleve er kompetente til at beklæde en stilling som professor i klassisk filologi ved Københavns universitet. Vi mener, at bibliotekar Friis Johansen, som er en særdeles lovende ung filolog, på indeværende tidspunkt næppe fuldt ud har kvalificeret sig til en sådan stilling. Af de tre førstnævnte ansøgere mener vi afgjort at måtte foretrække dr. Bendz og dr. Christensen, og vi indstiller derfor, at de to ledige stillinger besættes med henholdsvis docent, dr. Gerhard Bendz og universitetsadjunkt, dr. Johnny Christensen.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 tilstillet ansøgerne, der ikke havde bemærkninger til indstillingen.

Efter at indstillingen var tiltrådt på fakultetets møde den 10. september 1962 og af konsistorium i møde den 3. oktober 1962, blev den under samme dato indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 24. november 1962 universitetsadjunkt, dr. phil. Johnny Carl Christensen udnævnt til professor i klassisk filologi ved Københavns universitet fra den 1. december 1962 at regne.

10. *Oprettelse af et professorat i klassisk filologi og docent, fil. dr. Gerhard Bendz konstitution som professor i dette fag*
(j. nr. 365/61).

På normeringsloven for finansåret 1961–62, jfr. folketingstidende 1960–61, tillæg A, sp. 1037–1038 oprettedes et professorat i klassisk filologi.

Efter at embedet efter indstilling fra det filosofiske fakultet og universitetets rektor var blevet opslået ledigt blev under 3. november 1961 de tre indkomne ansøgninger, nemlig fra universitetetsadjunkt, cand. mag. Johnny Christensen, bibliotekar, cand. mag. Karsten Friis Johansen og docent, fil. dr. Gerhard Bendz tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg, bestående af

professorerne, dr. phil. Povl Johannes Jensen (formand), Kaj Barr og professor ved Århus universitet, dr. phil. Franz Blatt. Dette udvalg afgav under 22. august 1962 følgende indstilling:

»Til den under 3. oktober 1961 opslåede ledige stilling som professor i klassisk filologi har der meldt sig tre ansøgere: docent, dr. Gerhard Bendz, universitetsadjunkt, dr. Johnny Christensen og bibliotekar, cand. mag. Karsten Friis Johansen. Til den under 27. marts 1962 opslåede ledige stilling som professor i samme fag har meldt sig de tre nævnte ansøgere samt docent, cand. mag. Knut Kleve. Det af fakultetet henholdsvis d. 20. nov. 1961 og d. 21. maj 1962 nedsatte udvalg skal herved afgive følgende indstilling om de to embeders besættelse.

Docent og lektor ved Lunds universitet, dr. Gerhard Bendz (f. 1908) har i sine studier samlet sig om to latinske forfattere: S. Iulius Frontinus og Caelus Aurelianus. I sin doktorafhandling: *Die Echtheitsfrage des vierten Buches der Frontinschen Strategemata* (1938) tager han stilling til den da almindelige antagelse, at fjerde bog er uægte, og viser med stor filologisk finhed og nøjagtighed, at de for denne teori anførte argumenter ikke holder stik. Disputatsen indeholder tillige en metodisk redegørelse. I 1939 udgav dr. Bendz en *Index verborum Frontiniani* og i 1942-43 *Textkritische und interpretatorische Bemerkungen zu den Frontinschen Strategemata*. I manuskript foreligger en fuldstændig nyudgave: *Frontinus, Strategemata, mit Einleitung, Übersetzung und Kommentar*.

For *Corpus Medicorum Graecorum* har dr. Bendz foranstaltet en tekstudgave af Caelius Aurelianus, der i fjerde eller femte århundrede efter Kristus til latin oversatte Soranos' værk om akutte og kroniske sygdomme. Denne udgave foreligger i manuskript. Som kritiske forarbejder dertil er publiceret *Caeliana, textkritische und sprachliche Studien zu Caelius Aurelianus* (1943), *Emendationen zu Caelius Aurelianus* (1954) og en række tidsskriftartikler. I disse afhandlinger behandles med stor dygtighed den vanskelige tekst ud fra palæografiske, sproglige og kritiske synspunkter. I manuskript foreligger *Studien zu Caelius Aurelianus und Cassius Felix*.

I manuskript har dr. Bendz indsendt et udkast til et større stilistisk værk: *Lateinische Synonymenhäufung*. Af mindre afhandlinger kan fremhæves *Eine lateinische Exemplariographie* (1939, om et Sextus Aurelius Victor tilskrevet værk om Roms berømte mænd) samt *Sprachliche Bemerkungen zu Petron* (1941). Til videre kredse henvender sig den i manuskript indleverede svenske oversættelse af Phædrus, oversættelse af Livius' 21. bog (1954) og af et udvalg af Augustins *Konfessioner* (1941), videre den reviderede udgave af Erhard Lagerlöfs oversættelse af Homer (1957-58). Fremhæves kan den nyttige bog *Latin för medicinare* (1950). Dr. Bendz er en klassisk filolog af betydelig almen orientering, og alt i alt repræsenterer han den allerbedste lundensiske tradition.

Universitetsadjunkt, dr. Johnny Christensen (f. 1930) har fortrinsvis givet sig af med antik filosofi, et studium, hvortil han ikke mindst har fundet tilskyndelse under et toårigt ophold ved University of California. Hans arbejder vidner om en skarpsindig metodisk bestræbelse på at bidrage til forståelsen af antik tænkning ud fra moderne analytisk filosofi. I afhandlingen *Actus purus, an Essay on the Function and Place of the Concept of Pure Act in Aristotelian Metaphysics and on its Interrelation with some other Key Concepts* (1958) beskriver han bl. a. indgående akt-potens-skemaet som en procesanalyse og stiller heroverfor en strukturanalyse, der bruger det parallelle form-materie-skema. I en lille bog om Aristoteles (1961) gives en populær fremstilling af aristoteliske grundbegreber. Dr. Christensens disputats, *An Essay on the Unity of Stoic Philosophy* (1962)

udvikler en teori for den systematiske sammenhæng i den chrysippeiske stoicisme. Udgangspunktet er en skildring af, hvordan det aristoteliske substansbegreb (den individuelle ting) af stoikerne omformes således, at det overføres på verden som en helhed. Særlig interessant og betydningsfuld er fortolkningen af den stoiske semantik. I en historisk oversigt (ikke indsendt til fakultetet): Tolkning og omtolkning af græsk filosofi (1962) gives det teoretiske grundlag for den i disputatsen anvendte metode, og A Note concerning the Scholastic Background of Leibniz's Philosophy (1953) vidner om almen filosofi-historisk orientering. Det må fremhæves, at dr. Christensen de sidste år på fortrinlig vis i et vist omfang har vikarieret som professor ved Københavns universitet og i sin undervisning har behandlet emner som grammatik, stilistik, retorik, græsk lyrik.

Bibliotekar ved det kgl. bibliotek Karsten Friis Johansen (f. 1930) har som centrum for sine studier Platon men har i øvrigt lagt stor alsidighed for dagen. Han har således deltaget i udgivelsen af to bind af Danmarks Riges Breve og har i manuskript indsendt noter og kommentar til Det danske Sprog- og Litteraturselskabs nyudgave af J. N. Madvigs sprogfilosofiske skrifter. Hans betydeligste videnskabelige arbejde er en artikel: The One and the Many, some Remarks concerning Plato's Parmenides and the Method of Collection and Division (1957). Han arbejder på en disputats om Platons Parmenides. Til et større publikum henvender sig hans kommenterede oversættelse af et udvalg af Epikur (1955). Han har konfereret håndskrifter til brug for Monumenta Musicae Byzantinae samt udarbejdet indices til Vilh. Grønbechs Hellas (1953).«

»Efter en gennemgang af de tre ansøgers produktion og øvrige virksomhed mener vi at kunne sige, at dr. Bendz, dr. Christensen er kompetente til at beklæde en stilling som professor i klassisk filologi ved Københavns universitet. Vi mener, at bibliotekar Friis Johansen, som er en særdeles lovende ung filolog, på indeværende tidspunkt næppe fuldt ud har kvalificeret sig til en sådan stilling. Af ansøgerne mener vi afgjort at måtte foretrække dr. Bendz og dr. Christensen, og vi indstiller derfor, at de to ledige stillinger besættes med henholdsvis docent, dr. Gerhard Bendz og universitetsadjunkt, dr. Johnny Christensen.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen afgav bemærkninger til indstillingen.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i møde den 10. september 1962 og af Konsistorium i møde den 3. oktober 1962, blev den under samme dato videresendt til ministeriet.

Herefter blev under 9. januar 1963 docent, lektor, fil. dr. Claes Gerhard Mortimer Bendz, der ikke havde dansk indfødsret, konstitueret som professor i klassisk filologi ved Københavns universitet fra den 1. januar 1963 at regne.

11. *Oprettelse af et professorat i klinisk psykologi og dr. phil. Anna Elisabeth Østergaards udnævnelse til professor i dette fag*

(j. nr. 289/61).

På normeringsloven for finansåret 1961–62, jfr. folketingstidende 1960–61, tillæg A, sp. 1037–39 blev der oprettet et professorat i klinisk psykologi ved Københavns universitet.

Efter at embedet efter indstilling fra det filosofiske fakultet og universitetets rektor under 24. april 1961 var blevet opslået ledigt, blev under 1. juni 1961 de indkomne 5 ansøgninger, nemlig fra overlæge, dr. med. Ib Ostenfeld, cand. psych. Alan Mogensen, cand. psych. Anna Elisabeth Østergaard, dr. philos. Arvid Ås og dr. phil. Anker Rattleff tilstillet universitetet til erklæring. Ved skrivelse af 31. oktober 1961 trak overlæge, dr. med. Ib Ostenfeld sin ansøgning tilbage.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg, bestående af professorerne i psykologi E. Tranekjær Rasmussen og dr. phil. Franz From, professor i pædagogik, dr. phil. K. Grue-Sørensen, professor i psykiatri, dr. med. Villars Lunn, samt professor, dr. Niilo Mäki, Finland. Dette udvalg afgav under 14. maj 1963 følgende indstilling:

»Ved de møder, udvalget har holdt, har man allerførst – da det drejer sig om et nyoprettet professorat – beskæftiget sig indgående med definitionen af disciplinen »klinisk psykologi«. I fakultetets ansøgning om oprettelse af professoratet i klinisk psykologi hedder det:

»Et professorat i klinisk psykologi, som indbefatter al anvendelse af normalpsykologien indenfor sådanne områder, hvor det gælder om at afhjælpe menneskers forskellige vanskeligheder. Vi har her for øjeblikket en udmærket undervisning, når det drejer sig om børn, nemlig Universitetets børnepsykologiske klinik, ledet af Bodil Farup, men vi savner stærkt noget tilsvarende for voksne, og det er en af de hyppigst fremførte og særdeles berettigede klager, at de studerende får for lidt undervisning i klinisk psykologi. Dette bliver så meget mere føleligt, som den nye studieordning til anden del kræver en prøve i klinisk psykologi (se undervisningsministeriets bekendtgørelse af 13. august 1960 om psykologisk embedseksamen § 7).

Desuden kan nævnes, at flere og flere af vore uddannede psykologer senere får ansættelse på hospitaler, hvor man mere og mere får brug for den kliniske psykologi.«

Den heri liggende definition af klinisk psykologi blev indgående drøftet og dens formulering skærpet ved et forslag fra professor, dr. Villars Lunn hentet fra hans artikel i Ugeskrift for Læger (nr. 3, 19. januar 1962, s. 82), hvor det hedder, »at vi ved den »kliniske psykologi« forstår indbegrebet af de bidrag, den almene psykologi, med anvendelse af dennes særlige begrebsverden, erfaringsstof og specielle metodelære, har mulighed for at yde til beskrivelse af, forståelse af og dermed også til behandling af det sjæleligt afvigende menneske – hvad enten denne afvigelse er af klart sygelig art og dermed henhører under psykiatrien (a), eller den har form af opdragelsesvanskeligheder, visse former for indlæringsforstyrrelser, eller arbejdsvanskeligheder, som alle falder uden for det gængse sygdomsbegreb (b)«.

Denne formulering kunne et flertal i udvalget tiltræde og være enige om at betragte som grundlæggende ved bedømmelsen af ansøgernes kvalifikationer.

Ved forhandlingerne har det vist sig umuligt for udvalget at nå frem til en eenstemmig indstilling bortset fra enighed om ikke at anse Alan Mogensen for kompetent.

Et flertal af udvalget, nemlig professorerne Niilo Mäki, Villars Lunn, K. Grue-Sørensen og E. Tranekjær Rasmussen har rangordnet de øvrige tre ansøgere på følgende måde:

Lise Østergaard

Arvid Ås

Anker Rattleff.

Som begrundelse for denne rangordning har professorerne Villars Lunn, K. Grue-Sørensen og E. Tranekjær Rasmussen afgivet et fælles votum, medens professor Niilo Mäki begrundet sit standpunkt i et selvstændigt votum.

Professor Franz From ligestiller de tre ansøgere Anker Rattleff, Lise Østergaard og Arvid Ås.

Som følge af, at der ikke har kunnet opnås enighed i udvalget, må dets indstilling til fakultetet komme til at bestå af fælles votum fra professorerne Villars Lunn, K. Grue-Sørensen, E. Tranekjær Rasmussen og to selvstændige vota fra henholdsvis professorerne Niilo Mäki og Franz From.

Votum afgivet af professorerne Villars Lunn, K. Grue-Sørensen og E. Tranekjær Rasmussen angående besættelsen af det ledige professorat i klinisk psykologi.

Cand. psych. Alan Mogensen er født den 13. november 1927. Han har bestået psykologisk-pædagogisk eksamen fra Københavns universitet, sommeren 1953 med udmærkelse. Hans almene og klinisk-psykologiske uddannelse har fundet sted i forbindelse med følgende ansættelser: 1) prøveassistent ved Københavns kommunes psykotekniske institut, januar 1950 til november 1951; 2) assistent hos lektor, dr. phil. Georg Rasch (ved psykologisk-biologisk statistisk arbejde), december 1951 til maj 1952 og oktober 1952 til marts 1953; 3) vikar for hospitalspsykolog og konstitueret leder af skole- og biblioteksarbejde, psykopatanstalten i Herstedvester, juli 1953 til marts 1954; 4) klinisk psykolog ved Statshospitalet i Risskov, april 1954 til juli 1955; 5) lønnet praktikant ved universitetets børnepsykologiske klinik, København, august 1955 til juli 1956; 6) klinisk psykolog ved neurologisk afdeling, Københavns kommunehospital, august 1956 til juni 1957. Endvidere har han haft følgende forskningsbetonede ansættelser: 7) fra juli 1957 har han været ansat som ledende psykolog ved det til Aarhus universitet knyttede demografisk-psykiatriske projekt på Statshospitalet ved Aarhus, hvor han har haft lejlighed til at beskæftige sig både med rutinemæssigt klinisk-psykologisk arbejde samt med forskningsarbejde af forskellig art indenfor dette område.

Han har tillige haft forskellige undervisningsmæssige ansættelser, hvoraf kan fremhæves undervisning af yngre psykologer ved Dansk Psykologforenings kursus i personlighedspsykologi (1960-61) og undervisning af yngre psykiatere ved Dansk Psykiatrisk Selskabs postgraduate kursus (1960-61).

Af forskellige rejser i forbindelse med kongresser og studieophold kan fremhæves, at han i 1959 opholdt sig 4 uger i England især ved Institute of Psychiatry, Department of Psychology og Medical Research Council Unit, Maudsley Hospital, London.

Af anden faglig virksomhed kan fremhæves, at han siden 1959 i samarbejde med professor Erik Strömghren, Risskov, har fungeret som psykologisk og organisatorisk leder af arbejdet på en dansk standardisering af en udgave af Wechsler Adult Intelligence Scale WAIS, til hvilket der er givet en bevilling fra Almindeligt Dansk Videnskabsfond, samt at han siden 1958 har været klinisk-psykologisk konsulent og anmelder ved *Acta Psychiatrica et Neurologica Scandinavica*.

Til bedømmelse af sine videnskabelige kvalifikationer har ansøgeren indleveret 16 videnskabelige arbejder.

Alan Mogensens produktion må, – navnlig når man tager ansøgerens relativt unge alder i betragtning – betegnes som ganske omfattende. Den vidner for det

første om stor flid og lyst til at gå i gang med forskning. Men derudover dokumenterer den klart ansøgerens videnskabelige evner og hans trang til dyberegående videnskabelige analyser. Imidlertid gælder det om den indleverede produktion, at den i forhold til det ledige professorats påkrævede emneområde må siges at være meget snæver, idet den med enkelte undtagelser begrænser sig til overvejende statistisk betonedede problemer indenfor testpsykologien. Her fremtræder ansøgeren til gengæld som en ung forsker, der må betegnes som i høj grad lovende.

Som Alan Mogensens situation for øjeblikket er, kan man næppe sige, at han endnu har kvalificeret sig til et professorat i klinisk psykologi, sådan som dettes område ovenfor er defineret.

Dr. phil. Anker Rattleff er født den 3. november 1909. Han bestod psykologisk-pædagogisk eksamen i 1947 med første karakter. I 1958 erhvervede han den filosofiske doktorgrad på en afhandling med titlen *Form, farve og emotioner*. Hans almene kliniske uddannelse har fundet sted i forbindelse med følgende ansættelser: 1) i perioden 1949 til 1951 var han ansat som hospitalspsykolog ved Københavns kommunes hospitals psykiatriske afdeling; 2) fra 1952 til 1959 medarbejder ved udtagelsen af piloter til luftvåbnet ved Københavns universitets psykologiske laboratorium. Udover dette har han virket i privat praksis som psykoterapeut.

Han har tillige haft forskellige undervisningsmæssige ansættelser, hvoraf kan fremhæves; 1) fra 1948 til 1956 kursus i rochachtestning for Dansk Psykologforenings medlemmer; 2) fra 1956 undervisning ved Dansk Psykologforenings kursus i personlighedspsykologi; 3) fra 1954 forelæsninger for psykologistuderende i klinisk testning. Som privatdocent har han endvidere forelæst ved Københavns universitet for ældre studerende og kandidater om teoretiske problemer vedrørende testning og iagttagelse af personer med tilpasningsvanskeligheder.

Til bedømmelse af sine kvalifikationer har ansøgeren indleveret 13 videnskabelige arbejder.

Ansøgerens produktion bevæger sig i det væsentligste omkring tre emneområder, nemlig problemer i tilknytning til psykoanalytisk teori og praksis, problemer i tilknytning til Rorschach-testning og – inspireret heraf – perceptionspsykologiske problemer angående form, farve og emotioner. Uden for dette falder bogen om Steen Steensen Blicher. Produktionen tyder på en stærk trang til videnskabelig forskning og også på fantasi og evne til at udtænke forskningsprocedurer, men vidner på den anden side om en vis begrænsning, når det drejer sig om kritisk stillingtagen til de indvundne resultater.

Som det væsentligste værk til belysning af dr. Rattleff som forsker har man lov at tage disputatsen: *Form, farve og emotioner*, som er en undersøgelse af, hvorvidt der består en sammenhæng imellem en persons følelsesliv, nærmere bestemt på den måde, emotionerne kommer til udtryk på på den ene side, og på den anden side den rolle, former og farver spiller for vedkommende visuelle perception (i særlige forsøgssituationer, der er således tilrettelagt, at en visuel oplevelse enten kan være bestemt af form eller af farve eller eventuelt af begge dele). Denne problematik knytter sig nær til Rorschach-testningen, hvorved en række individuelt forskellige perceptionsejendommeligheder formentlig bringes til at vise hen til tilsvarende personlighedsejendommeligheder.

Det er en fortjenstfuld idé fra forfatterens side at søge en eksperimentel belysning af dette forhold, hvis anerkendelse ellers har hvilet på kliniske erfaringer, mere eller mindre kritisk sigtede. Forfatteren har vist stor opfindsomhed i tilrettelæggelsen af sine forsøg. Han har tilrettelagt en række forsøgssituationer, hvorved det skulle blive klart, om forsøgspersonerne fulgte form- eller farve-

faktoren i perceptionen af genstande eller figurer. Nu er dette i sig selv en velkendt problemstilling, der i tidens løb har været undersøgt på forskellig måde. Forfatteren har imidlertid fundet nye forsøgsanordninger, og ikke mindst må anvendelsen af den stroboskopiske bevægelse, der enten kan følge formkomponenten eller farvekomponenten, siges at være en aldeles udmærket idé. Han ledtes derved til nye iagttagelser, bl. a. over lyshedens betydning for fremkomsten af bevægelsesindtryk.

Til trods for det dybtgående i dr. Rattleffs problemstillinger, kan det hvad angår hans resultater desværre ikke nægtes, at deres almengyldighed kan anfægtes af en række kritiske indvendinger, som ikke er faldet ham ind under udarbejdelsen af disputatsen.

Således kan f. ex. forfatterens påstand om, at hvis man foruden form og farve også varierer lysheden, da vil lyshedsensheden altid sejre over lysheds-forskellen ganske uanset om der iøvrigt foreligger form-enshed og/eller farve-enshed, slet ikke – som forfatteren tror – siges at være empirisk godtgjort. Forfatteren kan nemlig ved sine forsøg i virkeligheden kun ses at have vist, at lysheds-enshed *plus farveenshed* altid sejrer. Hvis han skulle vise sin helt almindelige påstand, måtte han udføre langt mere komplicerede forsøg, hvor form, farve (kromatisk valeur) og lyshed varierer helt uafhængigt af hinanden. Det kan endvidere bebrejdes dr. Rattleff, at han ikke har taget hensyn til en fjerde variabel, nemlig farvens mættethed, hvis variation han i det mindste måtte have diskuteret.

Hvad disse indvendinger angår må det imidlertid tilgodeses forfatteren, at han senere synes at være blevet klar over deres berettigelse (dels under forsvaret af disputatsen og dels ved mundtlig meddelelse). Dette fremgår blandt andet af, at der blandt den indleverede produktion figurerer to manuskriptfragmenter, nemlig arbejde nr. 9 og 10, som udgør en helhed. Disse manuskripter omhandler vidtgående forslag til en forbedring af forfatterens forsøgsteknik, hvorved bl. a. de ovenfor nævnte svagheder søges imødegået. Hvorvidt de kan det, vil det være vanskeligt at udtale sig om, før de foreslåede forsøgsanordninger i højere grad er realiserede og langt flere forsøg er udført. Imidlertid må det dog bemærkes, at de indleverede forsøgs- og forskningsforslag bekræfter det allerede omtalte indtryk af stor opfindsomhed hos forfatteren i retning af forsøgssnilde; og iøvrigt vidner om sejt vilje til at drive undersøgelsen videre og til bunds.

Et andet eksempel på svagheden i dr. Rattleffs kritiske sans, er følgende. Ud fra sine ovennævnte betragtninger over lysheds-enshedens dominans hævder han dennes altovervejende betydning for vor orientering i rummet og specielt for oplevelse af bevægelse. Disse betragtninger er – for at sige det mildt – ikke særligt dybtgående. Naturligvis spiller lyshedsforskelle en rolle, men ved siden af en ganske anseelig mængde andre faktorer. Hverken i dagliglivet eller på sort-hvid film er det reglen, at vi fortrinsvis oplever bevægelse af ting, betinget af noget, der har med ens lyshed at gøre; tværtimod ser vi ting bevæge sig under stærkt varierende belysning, hvilket ikke giver noget, der har med ens lyshed at gøre. Oplevelse af bevægelse synes betinget af mange andre og meget stærkere faktorer som f. ex. meningsdannelse eller helhedsdannelse. Ser man en film på hovedet eller rullet bagfra, vil der ofte være mange bevægelser, man overhovedet ikke perciperer, og som ellers perciperes, når filmen vises normalt. Lyshedsfordelingen er den samme. Michotte's »tunnel-effekt«, som udmærket kan demonstreres på sort-hvid film, peger i samme retning. Det er karakteristisk for forfatteren, at han kan fremkomme med en sådan overgeneraliseret påstand uden at skele til den efterhånden dog ganske omfangsrige litteratur om synsoplevet bevægelse.

Endnu et eksempel på dr. Rattleffs utilfredsstillende kritiske sans findes indenfor hans undersøgelse af en psykiatrisk patientgruppe (Rigshospitalet og Vordingborg Statshospital), som han ganske groft deler i blot to grupper, »de rolige« og

»de urolige« patienter. Til grund for denne inddeling ligger en tro hos dr. Rattleff på, at *emotionalitet* særligt skulle findes indenfor gruppen af »urolige patienter«, en tro, som han mærkeligt nok ikke finder trang til at analysere nærmere, og som iøvrigt også vil komme i stærk konflikt med psykiatriske erfaringer. Tværtimod viser det sig, at man hos tilsyneladende rolige mennesker kan træffe dyb *emotionalitet*, medens man hos udadtil urolige mennesker ingenlunde behøver at træffe dybere *emotionalitet*.

Denne overfladiske behaviorisme uden nogen kritisk diskussion, svækker forfatterens påstand om virkelig at have fundet sammenhængen mellem farvedominans og *emotionalitet*.

Om de andre større værker, som ansøgeren har indleveret til bedømmelse, kan man bemærke følgende.

Bogen om psykoanalyse (se ovenfor under nr. 5) er vel at betragte som en delvis populariserende lærebog. Den er dog måske noget mere, eftersom forfatteren forsøger på at gøre en række af de mere »stødende«, klassiske psykoanalytiske påstande lidt mere plausible. I sit forsøg herpå, bevæger han sig mest rundt i dagliglivets sprog- og begrebsverden, men sætter dog også nu og då de psykoanalytiske begreber i forbindelse med almindeligt anerkendt, teoretisk psykologi, uden dog herved at demonstrere nogen særlig begrebsanalyse. Forsøget på at gøre visse klassiske psykoanalytiske påstande mere plausible driver han så vidt, at det sikkert vil støde de fleste ortodoks-rettroende psykoanalytikere – ikke mindst fordi en del af disse begreber gøres til genstand for en i høj grad subjektiv fortolkning. Imidlertid vidner bogen dog – til trods for mange kloge bemærkninger – først og fremmest om, hvor dybt og iøvrigt ukritisk forfatteren endnu stikker i den oprindelige psykoanalytiske begrebsverden. Undertiden fremsættes påstande, der simpelthen ryster én. Hele dette indtryk forstærkes ved læsning af det indleverede manuskript: »Om Sigmund Freuds lære om drifter«, som, selvom det væsentligst må opfattes som en historisk redegørelse, dog ved den måde, det er skrevet på, røber forfatterens egen indstilling og bundethed af psykoanalytisk begrebsdannelse.

Bogen om rorschachtestning (nr. 2 i den indleverede produktion) er ligeledes i det væsentlige en lærebog, selvom der til grund for den vel også må siges at ligge en række selvstændige, kritiske bemærkninger. Både disputatsen og denne bog viser, at han har en meget omfattende viden om rorschachtesten og de problemer, der knytter sig hertil.

Hvad angår det indleverede værk om Steen Steensen Blicher (nr. 13 i den anførte liste over produktionen), kan man undre sig over, at ansøgeren har indsendt arbejdet til bedømmelse af sine kvalifikationer til et professorat i klinisk psykologi. Bogen bærer nok undertitlen »En psykologisk studie«, men det er ikke lykkedes forfatteren at vise, at han – netop i kraft af, at han er psykolog – har andet og mere at sige om Blicher, end hvad der kan siges (og for det meste allerede er sagt) på basis af almindelig, dagligdags menneskekundskab. De sparsomme forsøg på at udnytte en faglig psykologisk viden gennem en dertil svarende terminologi virker ofte som stilbrud uden at give kompensation i form af en mere indgående forståelse.

Hele dr. Rattleffs produktion viser ham som en mand med mange interesser og også med megen omend diffus og udisciplineret viden. Dette diffuse og udisciplinerede går igen i dr. Rattleffs redaktion af sine værker. Generelt må man sige, at de vidner om ringe stilistisk sans og fremstillingsevne. Man kan ofte stødes af argumentationen og ordvalget. Der findes desuden formelle, logiske mangler, og den sikkerhed, hvormed han synes at vurdere sine egne iagttagelser og meninger, står ikke i forhold til den vurdering, man udefra ofte må tvinges til at anlægge.

Dr. Rattleffs kompetence til et professorat i klinisk psykologi kunne tænkes specielt begrundet i hans virksomhed som psykoterapeut (hvis praktiske side vi iøvrigt ikke har mulighed for at udtale os om). Netop indenfor psykoterapien har han imidlertid ikke præsteret nævneværdig forskning. Det forskningsarbejde, han har udført, drejer sig i det væsentlige om rent teoretisk psykologisk forskning (væsentligst af perceptionspsykologisk art), selvom denne tager sigte på at tilvejebringe materiale, der kan belyse rorschachtesten nærmere. Dette forskningsarbejde er, til trods for de dybtliggende problemstillinger i så høj grad behæftet med mangler hidrørende fra en utilstrækkelig kritisk indstilling, at man må tvivle på, om ansøgeren i fremtiden vil kunne iværksætte og lede egentlig klinisk psykologisk forskning på helt tilfredsstillende måde. Denne tvivl støttes også af hans ukritiske accept af mange psykoanalytiske grundbegreber, selvom han dog her må siges at have udøvet nogen kritik.

Til gunst for ham taler på den anden side hans store videnskabelige entusiasme og hans rent tekniske opfindsomhed, hvad angår hans eget forsøgsapparat.

Under hensyntagen til det foran anførte tør vi kun med stærkt forbehold erklære ham for kompetent til et professorat i klinisk psykologi.

Dr. Anna Elisabeth (Lise) Østergaard er født den 18. november 1924. Hun bestod psykologisk-pædagogisk eksamen i 1947 med første karakter. I 1950 erhvervede hun accessit for en besvarelse af universitetets prisspørgsmål i klinisk medicin (en psykologisk undersøgelse af overvægtige børn). I 1962 erhvervede hun den filosofiske doktorgrad på afhandlingen: *En psykologisk analyse af de formelle schizofrene tankeforstyrrelser*.

Hendes almene og kliniske uddannelse har fundet sted i forbindelse med følgende ansættelser: 1) 1947 til 1949 på Erikastiftelsen i Stockholm og ved Norrtulls Barnsjukhus; 2) 1949–1950 klinisk børnepsykolog ved Dronning Louises Børnehospital i København; 3) 1950–54 klinisk børnepsykolog ved Universitetets børnepsykologiske klinik og samtidig børnepsykolog ved Red Barnets mentalhygiejniske rådgivningsklinik for småbørn; 4) siden 1954 har hun været ansat som klinisk psykolog ved Rigshospitalets psykiatriske klinik, fra 1958 som ledende psykolog; 5) siden 1953 har hun tillige været knyttet til den af Landsforeningen for Mentalhygiejne oprettede rådgivningsklinik i København, i de første tre år som klinisk psykolog, fra 1956–59 med specielle opgaver af forskningsmæssig karakter, og siden 1960 som leder af klinikken.

Hun har tillige haft forskellige undervisningsmæssige ansættelser: 1) i 1952–53 var hun knyttet til Den sociale skole i København som lærer i psykologi; 2) under sin ansættelse ved Rigshospitalets psykiatriske klinik har hun deltaget i forelæsninger og demonstrationer for medicinske studerende samt i undervisning af psykologkandidaterne; 3) siden ansættelsen på Rigshospitalet har hun givet forelæsninger over psykologiske emner ved kursus for vordende speciallæger i psykiatri, som afholdes under Psykiatrisk Selskabs auspicer; 4) endvidere har hun dels været leder af, dels undervist ved de af Dansk Psykologforening afholdte kurser i personlighedspsykologi til videreuddannelse af psykologkandidater; 5) siden 1962 har hun forelæst i klinisk psykologi ved Lunds universitet.

Af studieophold kan – foruden opholdet i Stockholm – nævnes et tre måneders studieophold, dels i London og dels i Schweiz.

Til bedømmelse af sine videnskabelige kvalifikationer har ansøgeren indleveret 12 videnskabelige arbejder.

Lise Østergaards produktion falder klart indenfor den på side 1 i dette resposum givne definition af klinisk psykologi og her nærmere bestemt det ved (a) betegnede område.

Selvom (a) kun repræsenterer en del af den kliniske psykologi vidner hendes

arbejder inden for dette område til gengæld om en sådan energi, en så dybtgående indtrængen i problemerne og så megen kritisk sans, at dr. Lise Østergaard givetvis vil være i stand til at tilfredsstille de krav, der følger af vor definition af klinisk psykologi på andre områder end de under punkt (a) nævnte.

Hendes disputats, der både omfatter »En psykologisk analyse af de formelle, schizofrene tankeforstyrrelser« (anført som nr. 11 i hendes liste over produktionen) og afhandlingen »Den psykologiske testmetode og dens relation til klinisk psykiatri« (nævnt ovenfor som nr. 10), viser særlig klart Lise Østergaards begavelse og lærdom som forsker indenfor klinisk psykologi.

Hvis man kort vil gøre rede for disputatsens værdi, kan man sige, at der med Lise Østergaards arbejde foreligger et frisk og energisk forsøg på at sammenholde den moderne psykologis problemstillinger, metoder og resultater (her navnlig indenfor gestalt-psykologi, fænomenologisk oplevelsespsykologi og dynamisk psykologi) med væsentlige problemstillinger indenfor psykiatrien, specielt de schizofrene tankeforstyrrelser. Den klassiske psykiatris pionerer (Kraepeling og Bleuler) gjorde i *deres* tid noget lignende, hvad angår *deres* tids generelle psykologi i forhold til psykiatrien, men der har i mange år været behov for en ny konfrontation mellem psykiatrien og den allernyeste psykologi, og det er dette, Lise Østergaard har forsøgt for et specielt områdes vedkommende.

Dr. Lise Østergaard har forberedt hele denne problemstilling på udmærket måde i bogen, hvor hun gør rede for den psykologiske testmetode og dens relation til klinisk psykiatri. Det var derfor vel forståeligt, at hun ansøgte om at få dette arbejde medinddraget i bedømmelsen af disputatsen. Det bør imidlertid fremhæves, at afhandlingen »Den psykologiske testmetode og dens relation til klinisk psykiatri« udmærket kan stå alene.

Det er en særdeles velskrevet og klar oversigt over den psykologiske testmetode og dens relation ikke blot til den kliniske psykiatri, men i lige så høj grad til *den almindelige psykologi*. Den ikke alene viser fortrinlige pædagogiske evner hos sin forfatter, men demonstrerer tillige dennes evne til at overskue et stort og vanskeligt område. Om arbejdet i dets helhed gælder det, at det bærer præg af en anerkendelsesværdig empirisk holdning og skepsis overfor teoridannelser, der ikke hviler på empirisk grundlag. Samtidig må man fremhæve og påskønne dr. Østergaards angst for at falde i den anden grøft – nemlig udelukkende at blive stående ved en indsamling af kvantitative, empiriske data uden først at have anlagt almindelige og mere teoretiske synspunkter for deres indsamling. Herved er dr. Østergaard i overensstemmelse med god dansk tradition ifølge hvilken en fænomenologisk analyse af det oplevede, ikke alene anses for at være nyttig i sig selv, men nødvendig forud for forsøg på mere objektive og kvantitative undersøgelser.

I disputatsen *En psykologisk analyse af de formelle schizofrene tankeforstyrrelser* demonstrerer dr. Østergaard sin empiriske, fænomenologiske indstilling konkret. Afhandlingen fremtræder nemlig ikke blot som en i sædvanlig forstand afhandlingsmæssig redegørelse for indsamling af empiriske data, men rummer herudover et væld af teoretiske overvejelser, forslag til anlæggelse af helt nye synspunkter, redegørelser for konflikter mellem forældede, psykologiske synspunkter, og synspunkter, inspireret af den allernyeste, psykologiske forskning, kritik af mere traditionsbunden evaluering af test-resultater, o. s. v.

Dr. Østergaard har foretaget en opgørelse af testprotokoller fra 100 schizofreni-suspekterede patienter, og besvarelsenerne er analyseret ud fra forfatterens teoretiske systematisering af de forskellige former for *psykotisk tænkning*.

Blandt de opgaver, der særligt har interesseret dr. Østergaard, bør fremhæves forsøget på at prøve rækkevidden af den nyere, fænomenologisk prægede psykologis forsøg på systematisk fænomenologisk at beskrive de emneverdener, de for-

skellige individer »lever i«. Her kan eksempelvis fremhæves forfatterens overvejelser angående begrebsparret »det abstrakte« kontra »det konkrete«. Forfatteren påviser her, at ordene »abstrakt« og »konkret« både i psykologi og psykiatri har været anvendt på en højst forvirrende, flertydig – ja, endog selvmodsigende måde. I denne sammenhæng har hun haft stor nytte af Franz Froms analyse af, hvad han kalder vage emner i modsætning til mere konkrete emner, og hans advarsler imod at forveksle de vage emner med abstrakte i logisk forstand. Ikke alene må man her sige, at dr. Østergaards overvejelser virker overbevisende, men tillige at hendes forslag til både terminologi og begrebsdannelse vil kunne vise sig særdeles frugtbar for den videre forskning indenfor området.

Dr. Østergaards arbejde giver værdifulde fingerpeg i retning af et særdeles frugtbringende samarbejde mellem den almindelige, teoretiske psykologi og den kliniske psykologi, hvor ikke alene denne sidste kan lære af den første, men hvor omvendt, den kliniske psykologi kan få stor betydning for den almindelige, teoretiske psykologis problemstillinger.

Et vigtigt udgangspunkt for hele arbejdet er den omstændighed, at der ingen psykologisk test findes, som specielt er konstrueret med det formål for øje at differentiere mellem »ægte« schizofreni med dårlig prognose og schizofreniforme psykoser med god prognose. Statistisk bearbejdelse af score-konstellationer fra de almindeligt anvendte klinisk-psykologiske tests har hidtil ikke givet mulighed for at differentiere pålideligt mellem disse psykiatriske sygdomsgrupper. Dette faktum har inspireret dr. Østergaard til at gå i gang med forsøg på en analyse af mere basale egenskaber end dem, der fremtræder gennem de gængse score-kategorier, og her har hun i det væsentligste begrænset sig til en psykologisk analyse af tænkningens organisation hos schizofrene patienter.

Forfatterens fremstilling bærer i redegørelsen for disse klinisk-psykologiske problemer præg af en overraskende og beundringsværdig indføling i klinisk-psykiatrisk tankegang. De fremlagte resultater virker overbevisende og vil uden al tvivl vise sig nyttige for den klinisk-psykiatriske diagnostik på dette højst difficile område.

Hvad specielt den side af forfatterens arbejde angår, der kunne lægge op til en sammenligning af den klinisk-psykologiske diagnostik og den psykiatriske diagnostik af de samme patienter, kan det ikke lægges forfatteren til last, men bør dog fremhæves, at visse af de kriterier, hun når frem til som retningsgivende for de schizofrene respektiv ikke schizofrene tilstandes differentialdiagnostik, nemlig evnen til Kooperation og kontakt, må betegnes som kliniske kriterier – altså kriterier, som også er indgået i den psykiatriske vurdering af patienterne, og som ikke specifikt er baseret på de testpsykologiske udsagn. Den fare, forfatteren dermed løber for at gøre sig skyldig i en ringslutning, burde være gjort til genstand for diskussion.

Ud fra et psykiatrisk synspunkt gælder det om afhandlingen som helhed, at den bærer et helt overvejende kasuistisk præg. Forsåvidt som det er i overensstemmelse med forfatterens generelle synspunkter vedrørende den (intensivt-) kvalitative kontra den (extensivt-) kvantitative beskrivelsesmetode, kan dette forhold ikke gøres til genstand for kritik. På den anden side melder der sig dog, når man ved læsningen af afhandlingen stilles overfor en række eksempler på mere diskrete »tankeforstyrrelser«, det spørgsmål, i hvilket omfang lignende »tankeforstyrrelser« ville gøre sig gældende, dersom et lignende testmateriale var appliceret på en normal population. De overvejelser vedrørende betimeligheden af et kontrolmateriale, man derved må gøre sig, savnes i nogen grad i forfatterens principielle betragtninger over den anvendte metode.

Sammenfattende kan man om afhandlingens udtale, at det drejer sig om et selvstændigt, modent og dybtgående arbejde af høj kvalitet. På et betydnings-

fuldt grænseområde mellem psykologien og psykiatrien har dr. Østergaard på grundlag af sin konkrete undersøgelse og i kraft af sin usædvanlige iderigdom ydet en vægtig og på visse områder original indsats. På en række punkter såvel af principiel teoretisk som af praktisk art vil disse arbejder uden al tvivl få betydning for den almindelige teoretiske psykologi. Ved deres konsekvent gennemførte forsøg på at bygge bro mellem den almindelige psykologi og psykiatrien vil de heller ikke kunne undgå at få betydning for den psykiatriske forskning og klinik.

Ved siden af at dokumentere videnskabelig evne og originalitet aflægger afhandlingerne desuden vidnesbyrd om deres forfatters uomtvistelige pædagogiske evner.

Dr. Lise Østergaards øvrige produktion bekræfter de træk, som er fremhævet i det foregående, og viser derudover hendes alsidighed, idet hun ses at kunne gøre sig gældende såvel indenfor den kliniske voksenpsykologi som den kliniske børnepsykologi.

Hun har vist, at hun behersker væsentlige problemkredse indenfor den almindelige, teoretiske psykologi og evner at nyttiggøre dem ved forskning og undervisning indenfor den kliniske psykologi.

Det område indenfor klinisk psykologi (se definitionen i begyndelsen af nærværende votum), hun har valgt at arbejde med indtil nu, hører til de allervanskeligste og mest komplicerede; hun har vist evne til at trænge ind i dette områdes fundamentale problematik og har her demonstreret en ganske usædvanlig iderigdom. Ud fra dette må man have lov til at slutte, at hendes fremtidige arbejde med andre områder af den kliniske psykologi vil komme til at ligge på et tilsvarende højt plan.

På grundlag af det således fremførte må vi konkludere, at dr. Lise Østergaard må anses for at være endog særdeles kompetent til professoratet i klinisk psykologi.

Dr. philos. Arvid Ås er født den 21. marts 1925 i Hurum i Norge og er norsk statsborger. I 1948 bestod han eksamen i psykologi ved universitetet i Oslo (cand. psychol.) med hovedkarakteren særdeles godt. I 1958 erhvervede han den filosofiske doktorgrad ved universitetet i Oslo på grundlag af afhandlingen *Mutilation fantasies and autonomic response. An experimental contribution to psychoanalytic theory.*

Hans almene og kliniske uddannelse har fundet sted i forbindelse med følgende ansættelser: 1) 1946: Volontør i 6 måneder hos overlæge Trygve Braatøy, Psykiatrisk afdeling, Ullevål Sygehus; 2) 1948-49 videnskabelig assistent ved Psykologisk Institutt ved Oslo universitet og samtidig assistent ved Forsvarets psykologiske afdeling; 3) 1949-51: studieophold ved Harvard universitet; 4) 1951-54: arbejdsstipendium fra Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd; 5) 1954-59: universitetsstipendiat i psykologi ved universitetet i Oslo; 6) 1959-60: universitetslektor i psykologi, Oslo universitet; 7) 1960-62: studieophold ved Stanford University. Herudover kan af dr. Arvid Ås' uddannelse og ansættelse, forskningsaktivitet og undervisningsmæssige ansættelser fremhæves:

1951-54: timelærer i psykologi ved Psykologisk Institutt ved Oslo universitet. Siden 1958: lærer i medicinsk psykologi ved Det medicinske fakultet ved universitetet i Oslo. 1954-57: klinisk psykologi ved De psykiatriske afdelinger, Ullevål Sygehus. 1953-60: Psykoanalytisk uddannelse og træning. Uddannelseskandidat i Norsk Psykoanalytisk Forening, senere Svensk Psykoanalytisk Forening. Personlig læreanalyse hos professor Harald K. Schjelderup. Deltagelse i flere teoretiske og teknisk-terapeutiske seminarer. Psykoanalytiske behandlinger under kontrol (af læreanalytikere godkendt af International Psykoanalytisk Forening).

1957-60: privat psykoterapeutisk praksis. 1959: godkendt som specialist i klinisk psykologi af Norsk Psykologforening.

Til bedømmelse af sine videnskabelige kvalifikationer har dr. Arvid Ås indleveret 18 publikationer.

Af populære og organisationsmæssige publikationer nævner ansøgeren 6.

Produktionen bevæger sig i det væsentlige indenfor fem emneområder, nemlig arbejdspsykologi (nr. 1), psykoterapi på psykoanalytisk grundlag og testning (2, 3 og 5), empiriske undersøgelser af den psykoanalytiske kastrations-teori (disputatsen, nr. 6) samt forskning indenfor hypnose (de øvrige numre).

Man vil se, at dr. Ås' produktion rent kvantitativt er den mest omfattende af ansøgernes. Umiddelbart fremtræder den også som den mest omfattende, hvad angår forskelligartetheden af behandlede emneområder. Alligevel er der noget i en vis forstand begrænset over hans produktion, hvilket måske beror på, at han – for hver opgave, han går igang med – kun forsøger at løse den indenfor et begrænset område af synspunkter. Men han får gennemført mange forskningsplaner og på særdeles dygtig måde.

For at danne sig et klart indtryk af dr. Ås som forsker kan der være grund til at fordybe sig særligt i et enkelt repræsentativt arbejde, hvilket i så fald må blive disputatsen (nr. 6 på listen over indleverede arbejder).

Et bemærkelsesværdigt træk ved Arvid Ås' produktion er den dristighed, hvormed han går igang med empirisk forskning indenfor psykoanalytisk præget psykologi under anvendelse af experimentalpsykologiske metoder – et uhyre vanskeligt forskningsområde. Han har således i sin disputats *Mutilation fantasies and autonomic responses, an experimental contribution to psychoanalytic theory* gennemført et forskningsprojekt, hvor han tilsigter en eksperimentel konstatering af lemlæstelsesfantasier og deres forhold til det klassiske psykoanalytiske begreb kastrations-komplekset.

For at tage stilling til dette arbejde, må man gøre sig klart, at dr. Ås er begyndt som psykoanalytiker og ikke alene som praktiker, men også som teoretiker. Hans udgangspunkt som teoretisk psykolog har været psykoanalytiske teoridannelser, men man forstår, at han har været dybt utilfreds med disse teoriers forhold til empirisk eksperimentel forskning. Det er, hvad denne utilfredshed angår, en fornøjelse at læse de indledende kapitler i disputatsen, og her at stilles overfor de dybtgående og kritiske krav, forfatteren stiller til en empirisk prøvelse af psykoanalytiske teorier. Men det er på denne baggrund en skuffelse at se, hvad der da kommer ud af det hele.

Først og fremmest skuffes man af hans begrebsanalyser. Hvad er i det hele taget et kastrationskompleks? Vi får fyldig historisk redegørelse lige fra Freud og op til de nyeste psykoanalytisk prægede psykologer, alt sammen set i et lys af forfatterens skepsis og tvivl. Men forfatteren når ikke frem til at formulere en tvivl om, hvorvidt vi overhovedet med mening kan tale om en så håndgribelig dannelse som et kastrationskompleks (et barn der under opvæksten trues med at få skåret tommelfingeren af som straf for at sutte, kunne vel også få et »tommel-fingerkompleks«; hos et følsomt barn, der har været udsat for mishandling, vil man vel senere kunne træffe »lemlæstelsesfantasier« og »lemlæstelsesangst«(?)), og vi når ikke frem til en begrebsdannelse eller en begrebskonstruktion, hvorfra der med sikkerhed kan sluttes til verificerende eller falsificerende eksperimentelle procedurer.

Dernæst – og dette står i sammenhæng med den lige fremførte klage over manglen på en fast og forståelig begrebsdannelse – skuffes man over arten af den relation, forfatteren får etableret mellem kastrations-komplekset (hvad det så siden er) og visse empiriske procedurer.

Denne relation virker ikke netop overbevisende og vil næppe kunne bidrage

til en operationalistisk definition af noget, man med mening kunne kalde et kastrations-kompleks. Et par nærmere oplysende ord herom er vel nødvendige.

I grove træk bestod forsøgene i, at en gruppe mandlige forsøgspersoner, hos hvem lemlæstelsesfantasier og hertil knyttet angst kunne konstateres i forskellig grad ved hjælp af forskellige tests, fik forevist to forskellige film. Den ene film (eksperimental-filmen) viste grusomme, primitive, genitale operationer, som led i en pubertetsceremoni blandt australnegre. Den anden film (kontrol-filmen) var en ophidsende flyverfilm fra den anden verdenskrig. Den viste eksplosive og dramatiske begivenheder, men ingen billeder af mennesker eller menneskelig lemlæstelse. Under filmsforevisningen blev forsøgspersonernes emotionalitet registreret med retrospektivt-fænomenologiske redegørelser. Forfatterens hypotese er nu (i grove træk), at hvis den gruppe af forsøgspersoner, der frembyder mere udtalte emotionelle reaktioner under fremvisning af eksperimentalfilmen, til en vis grad falder sammen med den gruppe af forsøgspersoner, der har afsløret lemlæstelsesfantasier og angst, må disse i samme grad stå i forbindelse med et kastrationskompleks.

En afgørende forudsætning for hele denne procedure er imidlertid, at den emotionalitet, der udfoldes under eksperimentalfilmen, netop skyldes dennes evne til at afficere et kastrationskompleks (hvad dette nu er). Men har man lov til at gå ud fra dette? Lad os nemlig tænke os, at man som kontrolfilm foruden den nævnte også havde valgt en film, der detaljeret viste, hvorledes krigsfanger i antikken fik stukket øjnene ud. Mon ikke en sådan film ville vække lige så meget eller måske endda mere emotionalitet end eksperimentalfilmen? Hvis man straks ville indrømme dette, men tillige påstå, at dette naturligvis også ville skyldes kastrationskomplekset, ville man røbe en fatal utilstrækkelighed og svaghed ved begrebskonstruktionen: »kastationskompleks«, nemlig den, at lige meget hvad der empirisk sker med hensyn til emotionalitet ved synet af menneskelig lemlæstelse, så vil begrebet kastrationskompleks overleve (d. v. s. at det i virkeligheden i videnskabelig forstand vil dø).

De resultater, forfatteren faktisk når frem til er iøvrigt næppe så tydelige og stærke, som han vel selv havde håbet og troet, men dog tydelige nok til, at han tør hævde, at der i hvert fald er givet et fingerpeg. Men hvad *er* det, han egentlig og i virkeligheden har undersøgt?

Hvorom alting er, viser hele undersøgelsen stor dygtighed og kritisk sans under selve gennemførelsen af de enkelte måle- og karakteriseringsprocedurer, herunder de mange psykofysiske metoder og også de retrospektivt indsamlede, fænomenologiske data, selvom man, hvad disse angår, gerne i højere grad havde set dem anvendt til andet end blot en rangordning af emotionalitet.

Det indtryk, man får af ansøgeren ved således eksempelvis at fordybe sig i et enkelt særligt repræsentativt værk blandt hans indleverede arbejder, bekræftes ved studier af den øvrige produktion, hvor måske særligt bør fremhæves hans interessante hypnose-studier. Han er en energisk og dygtig ung forsker. Han behersker de fleste nyere, eksperimentelle, empiriske forskningsmetoder indenfor dette område (måske særlig de af amerikansk psykologi prægede metoder) og anvender dem med kritisk sans, hvad selve den eksperimentelle procedure angår. Men han er måske knapt nok i besiddelse af det arsenal af synspunkter, der berettiger én til at sige, at han løser sine opgaver på et bredt fundament af begreber og udgangspunkter. Han har således som vist ovenfor – al hans sympatiske skepsis og tvivl til trods – svært ved at løsrive sig fra sit udgangspunkt: det psykoanalytiske begrebsapparat i dets oprindelige, ret snævert spekulative og dogmatiske egenart. Selvom han måske her kan minde lidt om en anden ansøger, nemlig dr. Rattleff, er der dog en iøjnefaldende forskel. Dr. Ås må nemlig ved hele sin enorme appetit på eksperimentelt empirisk arbejde indenfor

psykoanalytisk prægede problemkredse og også ved de problemstillinger og undersøgelser, han faktisk har gennemført, siges at være i stand til at drive forskningen indenfor eksperimentel efterprøvning af psykoanalytiske påstande så langt frem, at man med hensyn til anskuelsen af det klassiske psykoanalytiske begrebsapparat endelig kan øjne en virkelig videnskabelig frugtbar diskussion af dette. For eksempel kan man sige, at den ovenfor påviste fejlslutning, han har gjort sig skyldig i med hensyn til kastrationskomplekset er af sådanne dimensioner, at denne måtte kunne lægge op til en virkelig hidsig diskussion.

Hvad angår dr. Arvid Ås' kompetence til et professorat i klinisk psykologi kan det vel næppe påstås, at hans produktion direkte peger i denne retning; men på den anden side vidner produktionen om et videnskabeligt talent, der ganske utvivlsomt ville kunne stilles i den kliniske psykologis tjeneste og her betyde, at dr. Ås ville kunne præstere et særdeles nyttigt og godt arbejde.

Dr. Ås må givetvis anses for kompetent til et professorat i klinisk psykologi.

Konklusion.

Vi undertegnede tre medlemmer af det nedsatte udvalg (Villars Lunn, K. Grue-Sørensen og E. Tranekjær Rasmussen) kan herefter kun anse to af de fire ansøgere for klart kompetente, nemlig dr. *Anna Elisabeth Østergaard* og dr. *Arvid Ås*. Af disse vil vi anse dr. Østergaard for den bedst kvalificerede, idet vi til støtte for denne opfattelse skal anføre følgende grunde:

1) Selvom dr. Arvid Ås' produktion kvantitativt er mere omfattende end dr. Lise Østergaards, opvejes dette ved den højere videnskabelige kvalitet af dr. Østergaards produktion.

2) Dr. Lise Østergaards arbejder hviler på et væsentligt bredere grundlag af psykologiske synspunkter hentet fra hele psykologien end dr. Arvid Ås's. Herom vidner alle hendes arbejder, men man får måske et særligt levende indtryk af det ved læsningen af hendes bog »Om den psykologiske testmetode og dens relation til den kliniske psykiatri«, som – i forbindelse med resten af disputatsen, nemlig »En psykologisk analyse af de formelle schizofrene tankeforstyrrelser« – vidner om en usædvanlig idérigdom. En sådan rigdom af idéer og synspunkter kan dr. Arvid Ås' produktion ikke opvise. Hertil kommer hendes specielle sans for og evne til en grundlagsdebat på væsentlige punkter såsom målebetragtninger ved testning, kvantitativ kontra kvalitativ evaluering af testresultater, forskellige psykologiske skolers begrebsapparaturer og disses rækkevidde indenfor den kliniske psykologi samt objektivitetsproblemet.

3) Dr. Lise Østergaards arbejder viser i deres problemstilling og begrebsmæssige grundlag større kritisk sans end dr. Arvid Ås' arbejder (se her bedømmelsen af Arvid Ås).

4) Dr. Lise Østergaards produktion falder mere klart indenfor den kliniske psykologi end dr. Arvid Ås' produktion. Den henhører ganske vist her næsten udelukkende under det punkt (a), der er nævnt på dette votums første side i definitionen af klinisk psykologi. Men selvom dette måske kan siges at være en begrænsning i forhold til hele den kliniske psykologis område, gælder det dog, at det nævnte er et af de vanskeligste, og at ansøgerens originale og energiske arbejde her kan tages som et varsel om et dygtigt arbejde indenfor det samlede område. Samtidig må det dog også bemærkes, at det ovennævnte område blandt mange psykologer verden over og ved adskillige universiteter, der har lærestole i klinisk psykologi, betragtes som centralt indenfor den kliniske psykologi – ovenikøbet i en sådan grad, at faget ofte defineres alene ved det.

5) Dr. Lise Østergaard er dybt rodfæstet i en kvalitativt orienteret, fænomenologisk indstillet psykologi, som måske kan siges at kendetegne den københavnske

skole. Hun vil kunne sikre, at det værdifuldeste i denne tradition føres videre og frugtbargøres indenfor den kliniske psykologi.

Alt taget i betragtning skal vi konkluderende anbefale det filosofiske fakultet at indstille dr. Anna Elisabeth Østergaard til det ledige professorat i klinisk psykologi.

Selvstændigt votum fra professor Niilo Mäki.

Jag ber att få tacka Fakulteten för det stora förtroende, som kommit mig till del genom att ha blivit vald till medlem av udvalgskommissionen vid besättandet av professoratet i klinisk psykologi i København. Såsom mitt votum ber jag att få framföra följande:

Jag anser, att bland de fyra ansökandena kan tre förklaras kompetenta till det ifrågavarende professoratet, nämligen dr. Anker Rattleff, dr. Lise Østergaard och dr. Arvid Ås. Den fjärde sökanden, cand. psych. Alan Mogensen kan jag inte betrakta – åtminstone tills vidare – kompetent på grund av kvantitativa brister i hans självständiga vetenskapliga produktion.

Dr. Rattleffs publikationsverksamhet är omfattande både i fråga om kvantitet och idérikedom. Å andra sidan kan man i hans vetenskapliga arbeten konstatera vissa formella brister och en ojämnhet, som gör helhetsbilden någorlunda diffus och osäker. På grund av det positiva i hans publikationer är han enligt min uppfattning kompetent till professoratet, men jämfört med Østergaard och Ås, måste jag placera honom i tredje förslagsrummet, dvs. efter Østergaard och Ås.

Den största svårigheten för mig är jämförelsen mellan Østergaard och Ås, som båda representerar en betydande hög nivå och soliditet. Samtidig är deres vetenskapliga prestationer i många hänseenden inkommensurabla. Båda har en betydande utbildning och rika praktiska erfarenheter i klinisk psykologi, men deras vetenskapliga verksamhet rör sig på olika områden och under olika aspekter, som har blivit indgående beskrivna av mina danska kolleger i utvalgskommissionen.

Dr. Østergaards huvudarbete »En psykologisk analyse av de formelle schizofrene tankeforstyrrelser» är respektingivande; en klar, konsekvent och koncentrerad arbetsprestation. Hennes allmän- och utvecklingspsykologiska orientering och sakkännedom är betydande och hon är i stånd att kritiskt projiciera sina egna resultat – också självständigt – mot denna allmänna bakgrund. Trots detta saknar man ibland kraftigare och djupare grepp i neuropsykologin (t. ex. i samband med några hänvisningar på de hjärnskadade). I några sammanhang får man också det intrycket, att dr. Østergaard inte i tillräcklig mån framhåller den kliniska psykologins autonomi såsom den vetenskapliga forskningens specialområde, dvs. den kliniska psykologins självständighet, som inte får stanna i skuggan av neuropsykiatri, även om den kan stå till tjänst för psykiatri och neurologi.

Dr. Ås' huvudarbete är »Mutilation fantasies and autonomic response. An experimental contribution to psychoanalytic theory». Denna undersökning bevisar ett självständigt grepp och ett djärvt forskarmod, som kan spåras också i hans senare arbeten (om »hypnotizability»). Kännetecknande för honom är också användandet av nya statistiska och matematiska metoder, som ger hans arbeten en exakt och preciserad prägel. Trots detta är hans forskningsområde mera begränsat än dr. Østergaards. Detta gäller för ögonblicket, i framtiden har Ås stora möjligheter att utvidga sitt kliniska forskningsfält betydligt och då behärska även psykologiska sammanhang.

Valet mellan Østergaard och Ås beror till stor del på innehållet och uppgifterna, som förväntas av klinisk psykologi och dess representation vid Københavns Uni-

versitet. Kliniska psykologins område är i alla fall så omfattande, att ingen kan behärska ämnets alla sektorer lika grundligt. Enligt min åsikt hör professorn i klinisk psykologi helst vara så kvalificerad, att barn- och ungdomsålderns problematik tillräckligt kan beaktas i hans undervisning och forskningsprogram. I en situation, i vilken det finns bara en professor i klinisk psykologi (i Filosofiska fakultetet) och ingen lärestol i specialpedagogik (läkepedagogik) kan denna problemkrets och därmed sammenhängande pedagogiska tillämpningar inte åsidosättas. Jag förmodar, att studenter, som tar klinisk psykologi såsom akademiskt ämne för sina studier, i många fall skall vara blivande ledare och lärare på den moderna specialpedagogikens mångfacetterade arbetsfält, likaså aktiva medarbetare i olika positioner inom barn- och ungdomsvårdens tjänst utanför det egentliga skolväsendet. Ur denna synpunkt betraktat har dr. Østergaard – åtminstone i detta nu – ett försprång på grund av sin verksamhet.

Frågan huruvida en icke-dansk professor i dansk akademisk miljö med framgång kunde representera en så ömtålig disciplin som klinisk psykologi, kan jag såsom utlänning inte bedömma eller avgöra.

På grund av det ovan sagda sammanfattar jag mina konklusioner på följande sätt:

Dr. Østergaard och dr. Ås finner jag lika kvalificerade i fråga om vetenskaplig kompetens, men beroende på min syn beträffande professoratets område kan dr. Østergaards första plats motiveras; också dr. Rattleff anser jag vara kompetent och ställer honom i tredje förslagsrummet.

Selvstændigt votum afgivet af professor, dr. phil. Franz From.

Det drejer sig om et professorat i »klinisk psykologi«; betegnelsen er ikke særlig heldig, og jeg beklager, at vi ikke i tide har bestræbt os for at finde en bedre titel.

I ansøgningen talte vi om »Et professorat i klinisk psykologi, som indbefatter al anvendelse af normal-psykologien indenfor sådanne områder, hvor det gælder om at afhjælpe menneskers forskellige vanskeligheder«. Denne afgrænsning må nok betegnes som lidt vel omfattende, al den stund mennesker jo kan komme i vanskeligheder af mange slags; men som en første angivelse af området er den anvendelig.

Fra psykologien begyndte som erfaringsvidenskab, har man søgt at nyttiggøre dens resultater på forskellig måde, ikke mindst indenfor det pædagogiske område for at finde effektive metoder til opdragelse, indlæren og uddannelse i det hele taget. Og det er her man skal søge en af kilderne til, hvad man nu kalder klinisk psykologi, nemlig i de metoder, man tog i anvendelse ved opdragelse og uddannelse af mangelfuldt udrustede børn: især de åndsvage, men også psykopatiske og sansedefekte. Indenfor dette område afgrænsedes efterhånden en særlig disciplin; i Schweiz og Tyskland kaldt: »Heilpädagogik«, i Sverige og Finland: »Läkepedagogik«. Finland er foreløbig det eneste nordiske land, hvor man har en lærestol i denne disciplin, nemlig professor Niilo Mäki's ved den Pædagogiske Højskole i Jyväskylä.

En anden kilde – for at blive i billedet – har vi anvendelsen af psykologien indenfor psykoterapien. Denne udvikling er vel oprindelig sat igang af psykoanalysen, især den freudianske, men også Adlers og Jungs skoler har spillet en vis rolle. I begyndelsen var det altså en meget speciel form for psykologi, der her kom til anvendelse i forsøget på at helbrede især neurotiske forstyrrelser; nemlig den særlige psykoanalytiske lære. Men efterhånden er den almindelige psykologi's teorier og resultater draget stadig mere ind i det terapeutiske arbejde, hvilket i adskillige tilfælde har ført til modificationer såvel af psykoanalysens synspunkter som af den almene psykologis.

En tredje kilde udgør anvendelsen af psykologiske tests indenfor dette område; dette gælder såvel begavelses- som personlighedstests. Der er mange kilder, og jeg skal ikke forsøge nogen udtømmende opremsning, men lad mig endnu anføre den psykologiske interesse for og udforskning af mere eller mindre »usædvanlige« fænomener som hypnose, søvngængeri, personlighedsspaltning, tungetale o. s. v. Det bør heller ikke forties, at kritiske psykologers arbejde med at udforske de såkaldte parapsykologiske fænomener har været med til at forberede den »kliniske psykologi«.

Spørgsmålet er nu, om og hvorledes disse mange kilder kan ledes sammen i et fælles løb. Man er, især siden krigen, mange steder begyndt at tale om »klinisk psykologi« og »kliniske psykologer«, mens man andre steder opretholder en adskillelse mellem »studiet af afvigende adfærd« på den ene side og »psykoterapi« på den anden – eller man deler i to grupper: Abnormal psychology, som den ene, og terapi, vejledning og mental hygiejne som den anden.

Skal disciplinen klinisk psykologi udvikle sig på heldig måde, må den placeres bedst muligt i forhold til de eksisterende discipliner, og ikke bare få tildelt et mere eller mindre tilfældigt udsnit af mellemområdet mellem normalt og unormalt; heller ikke på den måde, at det skal være den kliniske psykologi's opgave at anvende almenpsykologiske synspunkter på de mere eller mindre afvigende tilstande.

Hvad der er afvigende eller normalt er ofte socialt bestemt; hvad der er afvigende i et samfund er normalt i et andet – dette gælder ikke bare forskellige samfund, men også forskellige lag og grupper indenfor samme samfund. Ja, det gælder kønnene imellem, og det gælder mellem aldersklasserne. Paradoxalt kan vi udtrykke det på den måde, at meget af det, vi anser for unormalt, er ganske normalt; mens meget af det, vi betragter som normalt, er unormalt. Dette er ikke bare en leg med ord; *for at forstå det »normale« må man kunne se det som unormalt og for at forstå det unormale, må man kunne se det som normalt.* Sådan set er klinisk psykologi langt nærmere i slægt med socialpsykologi, sociologi og etnologi end den er med psykiatri.

Skal den kliniske psykologi udrette noget nyt og ikke bare fungere som assistent for psykiatrien, og skal den bryde helt nye veje – hvad jeg tror den har gode muligheder for – så må den frigøre sig fra gængse forestillinger om sundt og sygt, normalt og afvigende, og se det enkelte menneske under en større synsvinkel.

Dette er måske nok strenge krav at stille, men de er også ment som idealkrav, en angivelse af det, der bør stræbes mod.

Det forkommer mig imidlertid nødvendigt at overveje disse ting, før vi skrider til besættelse af professoratet. Det er ikke bare det første i sin art i Danmark, men i hele Norden. Som ovenfor nævnt har man i Finland et professorat i Lækepædagogik ved den Pædagogiske Højskole, men dettes område er altså ikke det samme som den kliniske psykologis. Videre skal det nævnes, at Harald Schjelderup, der er professor i psykologi ved Oslo Universitet, har givet sig indgående af med problemer, der hører under klinisk psykologi til dels ud fra psykoanalytiske synspunkter, som han har bestræbt sig for at modificere og indføje i den almene psykologi. Endelig kan anføres, at Gudmund Smith, der er professor i psykologi ved Universitetet i Lund, har givet sig meget af med problemer inden for området. Imidlertid bliver professoratet her Nordens første med betegnelsen »klinisk psykologi«, og besættelsen af det vil alene af den grund blive fulgt med stor opmærksomhed og interesse i alle nordiske psykologkredse.

Min afgrænsning af området falder, som det fremgår af ovenstående, ikke ganske sammen med den, som udvalgets flertal er nået til. Desuden kan jeg ikke helt indstemme i den karakteristik, der er givet af de 3 ansøgere, mens jeg kan tilslutte mig flertallets bedømmelse af cand. psych. *Alan Mogensen.*

I det følgende skal jeg derfor kort karakterisere de 3 øvrige ansøgere, således som de tager sig ud i min opfattelse:

2. Dr. Anker Rattleff beskrives bedst med betegnelsen pionér; han får nye idéer, og han arbejder for nye idéer, den slagne landevej er ikke hans domæne. Han begyndte tidligt at arbejde med de psykoanalytiske problemstillinger, og han står i første række blandt de danske psykologer, der har forsøgt at modificere psykoanalytiske tankegange og nærme dem til almenpsykologiske. Det samme kan siges om hans arbejde med Rorschach-testen, han har ført den frem herhjemme, og han har taget kritisk stilling, idet han har arbejdet på at skabe forbindelse mellem Rorschachs lærebygning og almenpsykologiske synspunkter. Han har i sin disputats præsenteret to afgørende resultater: dels har han som den første gjort opmærksom på, at man nødvendigvis må interessere sig for *lysheds*-forskelle, når man indenfor karakterologisk testning interesserer sig for *farve*-forskelle contra *form*-forskelle. At han så generaliserer for vidt på grundlag af sine resultater, anfægter ikke, at han som den første er blevet opmærksom på og har undersøgt dette forhold; iøvrigt arbejder han videre med dette problem, som det fremgår af det som nr. 10 indleverede manuskript, og der er god grund til at vente sig fine resultater af de planlagte undersøgelser.

Afhandlingens hovedresultat er dog påvisningen af den af Rorschach hævdede sammenhæng: Kort og enkelt kan man sige, at Rorschach hævder at de personer, hvis følelsesliv kendetegnes af labile, ubeherskede affekter, vil have en synsperception, hvor farver spiller en større rolle end former, mens formerne vil dominere i synsperceptionen hos individer med beherskede stabile affekter, i det hele mere »fornuftsbestemte« mennesker.

At Rattleff når til en klar experimentel bekræftelse af hypotesen hænger sammen med, at han på en måde vender tilbage til Rorschachs oprindelige problemstilling ved at holde sig til inddelingen: rolige – urolige patienter, i stedet for en ørkesløs diskussion af, hvad man skal forstå ved emotionalitet. Det, at Rattleff her ganske giver afkald på typologiske inddelinger, men alene har holdt sig til følelseslivets forløbsmåde som inddelingskriterium, må ses som grunden til, at han som den første har været istand til at levere en tydelig experimentel bekræftelse, hvor så mange, der har arbejdet indenfor området, ikke har formået at præstere klare resultater. At kalde denne virkelig frugtbare tanke hos Rattleff et eksempel på svigtende kritisk sans, kan synes lidt ejendommeligt. Den er et udpræget eksempel på, at han ikke er bundet af vanetænkning, men netop er i stand til at gå på tværs af traditionelle raisonnementer og gängse psykiatriske inddelinger.

Dette var noget om hans gode og stærke sider; men netop hans styrke implikerer visse svagheder: Den utraditionelle pionér-indstilling på tværs af gängse videnskabelige vaner medfører til tider en vis mangel på systematik og en svigtende interesse for formalia, som kan give hans fremstilling et vist (dog nok ufortjent) autodidaktisk præg. Han kan undertiden være så optaget af det, der just her er ham det væsentlige, at han negligerer ikke bare de for ham usædvanlige detaljer, men somme tider også den større sammenhæng, som ikke helt kan undværes. Nogen stilens mester er Rattleff vel ej heller – om man så kan goutere hans i visse tilfælde djærvt polemiske fremstilling eller ej.

Som professor ville dr. Rattleff sikkert blive en inspirator og et stridens tegn, han ville bane nye veje og anvende utraditionelle metoder, men måske ville han til en vis grad negligere det rolige, akademiske overblik.

Jeg må afgjort anse dr. Rattleff for kompetent til professoratet.

3. Dr. Lise Østergaard har placeret sig i et område, der ligger på grænsen mellem psykiatri og psykologi. Hun har med stor energi og dygtighed søgt at gøre psykologiens synspunkter og metoder med en række af dens resultater tilgængelige for

medicinere og anvendelige i det psykiatriske arbejde. I sin disputats har Lise Østergaard vist, hvorledes synspunkter fra nyere psykologi med fordel kan anvendes ved beskrivelse og nærmere udforskning af en række problemer vedrørende schizofrenien. Tidligere var det psykiaterne selv, der anvendte den tids psykologi indenfor deres eget fag; med den udvikling, der nu er sket indenfor begge områder: psykiatri og psykologi, kan denne vekselvirkning tydelig nok kun blive virkelig frugtbar, såfremt en forsker fra det ene område går igang med problemer fra det andet. Det bør derfor hilses med glæde, at Lise Østergaard som psykolog er gået igang med psykiatriske problemer. Jeg skal her navnlig fremhæve den måde, hvorpå hun har udnyttet psykologiske synspunkter og resultater eklektisk; det er opmuntrende at se med hvilken dygtighed hun udfra sin psykologiske viden går igang med dette for psykologer nye område. Selv om hun ikke demonstrerer egentlig videnskabelig originalitet, forstår hun på udmærket måde at udvalge de mest velegnede synspunkter og resultater på grundlag af sin omfattende orientering med hensyn til de relevante psykologiske problemer. Hendes afhandling er ikke experimentel, men deskriptiv, og man kan derfor ikke sige, at hun bekræfter eller afkræfter sine hypoteser; de skal stå deres prøve i arbejdet med forståelse, beskrivelse og inddeling indenfor området. De skal bruges til et skøn, enten ved siden af det psykiatriske skøn, eller måske efterhånden som en del af baggrunden for dette. Psykiatri og psykologi løber her over i hinanden, de kan supplere hinanden, men kan ikke bruges til gensidig kontrol, hvad der måske ikke står dr. Østergaard helt klart.

En indvending mod dr. Østergaards fremstilling har jeg tilbage, den kan synes mindre væsentlig, men den er vigtig: Hun har en vis tilbøjelighed til at sløre problemerne bag en ukrudtskov af halvpsykiatrisk terminologi, de fine ord kan endda få hende til at glemme elementær psykologisk viden, så hun fx. taler om patienternes »svigtende kooperationssevne«, men iøvrigt ellers bare udtrykker sig i besynderlige vendinger som: rigid eksperimentel procedure, diagnostiske kriteriers prognostiske validitet, det verbaliserede kriterium for sorteringen . . . Lad det være nok; min sluttelige anke er måske mere alvorlig: det ser for mig ud, som om dr. Østergaard har mistet blikket for det normale i det unormale: når en person først er erklæret schizofren, så tolkes alt, hvad han gør og siger, som unormalt og mærkværdigt, det måtte være nok så fornuftigt – dette hænger vel sammen med, at Lise Østergaard ikke har foretaget kontrolundersøgelser, hvor hun har efterprøvet de tests, hun anvendte på de schizofrene, på normale. Denne mangel kan have medført, at hun simpelthen ikke har været i stand til at genkende »normale« reaktioner, når de forekom hos de sindssyge. Manglen kan dog afhjælpes ved fortsatte undersøgelser, som Lise Østergaard sikkert vil gå igang med.

Selv om det område, Lise Østergaard har valgt at bearbejde, må siges at ligge i udkanten af klinisk psykologi og nærmest hører til psykiatrien, vil jeg dog mene, at de anlæg for dygtigt videnskabeligt arbejde, hun har lagt for dagen, giver sådanne løfter for kommende forskning indenfor mere centrale dele af området, at jeg ikke tager i betænkning at anse hende for fuldt kompetent til professoratet.

Den sidste af de 3 ansøgere, jeg skal omtale nærmere, er 4. dr. Arvid Ås.

Arvid Ås har en stor produktion og en omfattende uddannelse indenfor psykologi og psykoterapi – dels i Norge og dels i U. S. A. Ligesom dr. Rattleff behersker han såvel psykoanalytiske metoder som experimentalpsykologiske. Han har en grundig uddannelse som psykoanalytiker, men forholder sig selvstændigt og skeptisk overfor meget i den freudianske lære. Hans hidtil største afhandling er disputatsen: *Mutilation Fantasies and Autonomic Response* fra 1958.

Som forfatteren selv siger i bogens slutning var undersøgelsesplanen set fra et vist synspunkt meget ærgerrig. Han søgte sammenhæng mellem to så forskellige områder i personligheden som fantasiaktivitet og autonome fysiologiske reaktioner. Antagelsen af en sammenhæng mellem disse nok så forskellige processer,

opstillede han ud fra den freudianske teori om kastrationsangst. Da mindst et af begreberne, der indgår i hypotesen, må anses for »a construct«, bliver der ikke tale om at bekræfte eller afkræfte hypotesen, men alene om at finde støtte for den eller ikke. Forfatteren mener selv, at antagelsen om en sammenhæng mellem lemlæstelsesfantasier og mere eller mindre fortrængt kastrationsangst, har fået nogen støtte ved den foretagne undersøgelse. Hvor betydningsfuld denne støtte er, kan dog nok diskuteres. Og selv om han havde fundet større sammenhæng, føler jeg mig ikke sikker på, at dette nødvendigvis ville betyde en støtte for antagelsen af en kastrationsangst; man kunne muligvis tænke sig andre forklaringer.

Men denne udgang på undersøgelsen medfører ingenlunde, at bogen må anses for et uinteressant værk. Tværtimod er jeg ganske enig med forfatteren, når han slutter bogen med at sige: All in all the writer ventures to believe that he has found a research path which is worth following further.

Experimentelle undersøgelser af psykoanalytiske problemstillinger er så sjældent forekommende, hvilket skyldes, at de frembyder næsten uoverstigelige metodiske vanskeligheder, at undersøgelsen alene af den grund har krav på den største interesse. Samtidig demonstrerer Ås imidlertid en sand virtuositet i håndteringen af de forskellige ofte komplicerede undersøgelsesmetoder. Overhovedet mener jeg, at undersøgelsen trods de ovenfor anførte indvendinger må anses for et særdeles dygtigt og gedigent arbejde, som forfatteren har gjort rede for på en klar og overskuelig måde. Man bør næppe bebrejde en ung forsker, at han – indenfor et hidtil uopdyrket område – går igang med en undersøgelse, der viser sig ikke at kunne føre til klare resultater. Man bør snarere rose ham for, at han trods dette fastholder den oprindelige problemstilling og ikke ændrer denne, så han kunne have præsteret klarere resultater, som så til gengæld måske ikke havde haft meget at gøre med den freudianske teori om kastrationsangst.

Sin overlegne færdighed i anvendelsen af selv særdeles vanskelige forskningsmetoder har Ås påny demonstreret i sine arbejder fra de sidste år om hypnoseproblemet. Som forskerpersonlighed repræsenterer han en usædvanlig kombination af psykoterapeutisk indsigt og experimentel dygtighed.

Arvid Ås har ikke altid forstået at vælge sine opgaver på en sådan måde, at han havde mulighed for klare resultater. For forskningen er det udmærket, at sådanne undersøgelser foretages, men for den pågældende forsker bliver det et handicap, han får ikke samme lejlighed til fuld videnskabelig udfoldelse, som han ellers kunne have fået. Måske kan man sige, han har været for ærgerrig og muligvis overvurderet sin tilvisse meget store metodiske dygtighed. En anden indvending er den, at dr. Ås ikke er uddannet her i landet og ikke kender meget til den danske psykologiske forsknings tradition, som Rattleff og Lise Østergaard er opvoxet med. På den anden side: når han først har levet sig ind i den, har han til gengæld meget nyt, som sikkert kan berige samme tradition.

At Ås må anses for fuldt kompetent til professoratet er indlysende.

Konklusion.

Som det fremgår af ovenstående, anser jeg de 3 af ansøgerne for kompetente, nemlig dr. Anker Rattleff, dr. Lise Østergaard og dr. Arvid Ås. Derimod ser jeg mig ikke i stand til at afgøre, hvem der skal anses for den bedst kvalificerede. De tre ansøgers kvalifikationer forekommer mig på mange måder ganske inkommensurable, og når jeg skal forsøge at afveje dem, geråder jeg strax i de alvorligste tvivl og ser mig ikke istand til at træffe en afgørelse.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, hvoraf dr. philos. Arvid Ås indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet på dettes møde den 12. juni 1963 og af Konsistorium i møde den 19. juni 1963, blev den under 21. juni 1963 videresendt til ministeriet. Herefter blev ved kgl. resolution af 11. juli 1963 ledende psykolog, dr. phil. Anna Elisabeth Østergaard udnævnt til professor i klinisk psykologi ved Københavns universitet fra den 1. juli 1963 at regne.

E. DET MATEMATISK -NATURVIDENSKABELIGE FAKULTET

1. *Konstitueret professor i astronomi fil. dr. Anders Reiz' udnævnelse til professor i samme fag*

(j. nr. 508/57).

Ved kgl. resolution af 25. marts 1959 udnævntes konstitueret professor i astronomi ved Københavns universitet fil. dr. Anders Reiz til professor i samme fag fra den 1. april 1959 at regne.

2. *Oprettelse af et professorat i eksperimentalfysik og afdelingsleder, dr. phil. N. O. Lassens udnævnelse til professor i dette fag*

(j. nr. 237/57).

Under 25. januar 1957 afgav professorerne i fysik, dr. phil. Niels Bohr, dr. phil. Aage Bohr, dr. phil. J. K. Bøggild, dr. phil. C. Møller og dr. phil. Ebbe Rasmussen følgende indstilling:

»Undertegnede professorer i fysik ved Universitetet, tillader sig herved at anmode om, at der på normeringsloven for 1958/59 må blive optaget forslag om oprettelse af to nye professorater i fysik ved Københavns Universitet.

Til begrundelse for denne ansøgning skal man henvise til den stadige udvidelse af det videnskabelige forskningsarbejde, som særlig den hastige udvikling af atomfysikken og dens voksende betydning for mange områder af videnskab og teknik har medført, samt til de store nye opgaver, som gennemførelsen af den planlagte reorganisering af undervisningen i fysik for de universitetsstuderende har stillet og som tilsigter at give en tidssvarende uddannelse i dette fag med henblik på det store behov for fysikere til bestridelse af de mange forskellige samfundsopgaver inden for skole, forskning og teknik.

De af denne udvikling stillede øgede krav til ledelsen af den videnskabelige forskning og undervisningen ved Universitetet kan ikke imødekommes ved de ved dette bestående professorstillinger. Ved forslaget om oprettelse af to nye professorater i fysik skal man endvidere fremhæve, at der blandt de yngre fysikere, som igennem mange års deltagelse i den videnskabelige forskning og undervisning ved Universitetet, har erhvervet særlig indsigt og erfaring vedrørende de aktuelle forsknings- og uddannelsesopgaver inden for fysikken, findes flere særdeles højt kvalificerede videnskabsmænd, der vil være istand til på udmærket måde at bestride de omhandlede stillinger og hvis tilknytning til Universitetets faste lærerstab vil være af stor betydning.«

Ved lov af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger, jfr. Bemærkninger til normeringslovforslaget, folketingsstidende 1957-58, tillæg A, sp. 1333-34, oprettedes to professorater i fysik ved Københavns universitet.

Efter at det ene professorat under 8. september 1958 var blevet opslået ledigt som et professorat i eksperimentalfysik, blev under 26. september 1958 de indkomne 3 ansøgninger, nemlig fra afdelingsleder, cand. mag. K. J. Brostrøm, docent, dr. techn. Bent Buchmann og afdelingsleder, dr. phil. N. O. Lassen tilstillet universitetet til erklæring. Ved skrivelse af 25. november 1958 trak afdelingsleder, cand. mag. K. J. Brostrøm sin ansøgning tilbage.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. J. K. Bøggild, dr. phil. Ebbe Rasmussen og dr. phil. Mogens Pihl. Dette udvalg afgav under 17. december 1958 følgende indstilling:

»Ved bedømmelsen af de indkomne ansøgninger anser udvalget det som sin opgave at afgive en sådan indstilling om besættelse af embedet, at der tages hensyn til, at der til den ledige stilling er knyttet forpligtelsen til at bidrage til og at deltage i ansvaret for undervisningen i fysik for stud. mag. er under den matematisk-fysiske faggruppe. Vi finder derfor, at der ved bedømmelsen af ansøgernes kvalifikationer bør tages hensyn til, hvor vidt den pågældende, foruden at have fornødent kendskab til fysikkens almene grundlag, har vist sig at være i besiddelse af sådant kendskab til og erfaring inden for nye og fundamentale områder af fysikken, at vedkommende ved vejledning af yngre og ældre studerende samt ved at inddrage unge fysikere i videnskabelig forskning kan bidrage til fagets fremme.

I henhold til det ovenstående skal vi udtale følgende:

Afdelingsleder, amanuensis, dr. phil. Niels Ove Lassen er født 18. maj 1914, blev student 1932 og tog 1938 skoleembedseksamen med hovedfag fysik. 1938-42 var han videnskabelig medarbejder ved universitetets institut for teoretisk fysik, og i 1942 blev han honorarlønnet videnskabelig assistent ved universitetets fysiske laboratorium, hvor han i 1949 blev amanuensis II og i 1954 amanuensis I. I 1955 ansattes han som afdelingsleder for cyklotronafdelingen ved universitetets institut for teoretisk fysik, hvor han året efter overtog en stilling som amanuensis I.

Straks ved sin tilknytning til universitetets institut for teoretisk fysik blev N. O. Lassen inddraget i arbejdet ved instituttets nyerhvervede cyklotron, hvor han snart viste sine fremragende evner som eksperimentalfysiker under cyklotronens endelige afprøvning og ved at bidrage til udviklingen af de mange nødvendige hjælpeapparater og følsomme måleinstrumenter.

De første videnskabelige arbejder, hvortil cyklotronen anvendtes efter sin færdiggørelse, var en række undersøgelser over frembringelse af fission af uran- og thoriumkerner ved hjælp af deutroner, der i cyklotronen var accelereret til energier på indtil 9,5 millioner elektronvolt. Disse undersøgelser, der udførtes af N. O. Lassen i samarbejde med J. C. Jacobsen og publicerede i tre afhandlinger i 1940-41, førte til nøjagtige målinger af fissionsudbyttet og virkningstværsnittet for disse vigtige kerneprocesser.

Under N. O. Lassens ansættelse ved universitetets fysiske laboratorium i årene 1942-56, hvor han på fremragende måde ledede øvelser i elektricitetslære og optik for studerende til fagprøven i fysik, fortsatte han sin videnskabelige virksomhed på universitetets institut for teoretisk fysik. Han bestræbte sig især på at forøge cyklotronens ydeevne og anvendelighed, hvilket opnåedes ved flere nykonstruktioner og ombygning af dette anlæg. Disse forbedringer gav mulighed for den omfattende og frugtbare videnskabelige virksomhed, som det lykkedes Lassen at udfolde.

Særlig interesse har N. O. Lassen viet studiet af de ved uranspaltningen udslyngede kernefragmenters elektriske ladning og ioniseringsevne, som bestemtes ved måling af fragmenternes afbøjning i cyklotronens magnetfelt. Særligt må fremhæves, at Lassen som den første foretog direkte målinger af, hvorledes fissionsfragmenternes totalladning varierer langs deres bane, samt at han har gennemført systematiske undersøgelser over fragmenternes bremsning i forskellige stoffer. Tillige bør nævnes Lassens opdagelse af, at fragmenternes ladning afhænger af trykket af den luftart, de passerer igennem.

Disse undersøgelser, hvis resultater viste sig at have stor betydning for teoretiske studier over ladede partiklers bremsning i stof, offentliggjorde Lassen i en række på ti afhandlinger, som i forbindelse med en sammenfattende afhandling »On the Total Charges and the Ionizing Power of Fission Fragments« forsvarede for den filosofiske doktorgrad i 1952.

Udover dette arbejdsfelt må også nævnes Lassens i tre afhandlinger beskrevne undersøgelser over sonderdelingen af deuterium ved bestråling med gammastråler fra en radioaktiv natriumisotop, som gennemførtes med en original og beundringsværdig teknik.

Efter at cyklotronen i årene 1952-54 undergik en gennemgribende rekonstruktion i forbindelse med en af hensyn til strålingsbeskyttelse nødvendiggjort overflytning til en ny cyklotronhal, blev Lassen i stand til at udnytte cyklotronen til nye forskningsopgaver. Ved at bombardere forskellige atomkerner med heliumkerner, accelereret til 20 millioner elektronvolt og studere disses spredning, opnåedes værdifulde resultater vedrørende de ramte kernerens anslåede tilstande. Med disse resultater, som Lassen har beskrevet i to afhandlinger, der for tiden er under trykning, er åbnet vejen for et nyt og løfterigt forskningsområde inden for atomkernefysikken.

Som en anerkendelse af sin videnskabelige indsats indvalgte Lassen i foråret 1958 som medlem af Det kongelige danske videnskabernes selskab.

Ud over de rent videnskabelige originalarbejder har Lassen publiceret en række overordentlig velskrevne oversigtsafhandlinger om forskellige emner inden for den nyere fysik. Hans klare fremstillingsevne er endvidere højt vurderet blandt fagfæller gennem talrige foredrag i faglige foreninger, og desuden har han haft lejlighed til at vise sine store pædagogiske evner derved, at han i flere semestre som stedfortræder for professor J. C. Jacobsen har holdt forelæsninger for fagprøvestuderende i atomfysik og optik.

Lassens store erfaring og betydelige indsigt i atomfysikkens metoder og resultater og hans omfattende videnskabelige publikationer, som ofte har været af væsentlig værdi for de teoretiske forestillinger om atomkernernes natur og egenskaber, viser ham som en initiativrig, original og moden forsker. Hans store pædagogiske erfaring og hans klare og fængslende fremstillingsform vil gøre ham til en fremragende vejleder for de studerende.

Vi anser derfor Lassen for at være særdeles vel kvalificeret til at overtage den ledige stilling som professor i eksperimentalfysik ved Københavns universitet.

Docent, dr. techn. Bent Buchmann er født 18. december 1920, blev student 1939 og tog 1944 skoleembedseksamen med hovedfag fysik. I årene 1944-48 var

han ansat som fysiker ved Dansk Textilforskningsinstitut, og i 1948 blev han videnskabelig assistent ved universitetets biofysiske laboratorium, hvor han i 1950 blev amanuensis II og i 1958 docent. Desuden har han fra 1944 til 1955 været tilknyttet Finsensinstituttet som fysiker. I 1947 modtog han universitetets guldmedaille for afhandlingen »Fysiske, kemiske og biologiske metoder til røntgen- og gammastråledosimetri«.

Under sin ansættelse ved Textilforskningsinstituttet kom Buchmann ind på det forskningsområde, som i de følgende år blev hans hovedinteresse, og hvorom størstedelen af hans publikationer drejer sig: Den objektive farvemåling og dens anvendelser. Blandt disse skal nævnes et arbejde offentliggjort i *Trans, A. T. S.*, hvori undersøges betingelserne for at opnå størst nøjagtighed ved målinger af lysabsorption i inhomogene stoffer, der spreder lyset, som f. eks. hud, tekstilfibre og lignende. I nogle afhandling i »Tidsskrift for tekstilteknik« gives en kritisk fremstilling af den objektive farvemetriks opgaver og metoder og fremsættes forslag til en dansk nomenklatur på dette område. Endvidere må nævnes nogle arbejder publiceret sammen med professor R. W. Asmussen i *Trans, A. T. S.*, hvori dels angives en metode til bestemmelse af en flades »hvidhed« ved måling ved tre forskellige farver samt en undersøgelse af ændring i brudstyrken for nylontråd ved bestråling med ultraviolet lys.

I 1950 erhvervede Buchmann den tekniske doktorgrad på den omfattende afhandling »The objective measurements of Colour and Colour Changes«, hvori der redegøres indgående for farvemetrikkens principper og især for konstruktionen af et praktisk anvendeligt tri-kolorimeter, der tillader objektive farvemålinger ved hjælp af fotoceller, forsynet med passende farvefiltre.

Efter sin ansættelse ved biofysisk laboratorium fortsatte Buchmann sit en gang valgte arbejdsområde på grundlag af sine indvundne erfaringer og udvidede dette til at omfatte forskellige praktiske anvendelser. Således kan nævnes anvendelsen af trikolorimeteret til farvemålinger i øl og urt, som er beskrevet sammen med B. Trolle og P. Nyborg. Endvidere må nævnes en sammen med K. G. Hansen udført undersøgelse af de spektrale egenskaber for buelampekul til lysterapi samt et sammen med A. Rosenfalck udført arbejde over spektralfordelingen for en ved fysiologiske undersøgelser anvendt speciallampe.

Buchmann har gennem sin omfangsrige videnskabelige produktion vist sig som en initiativrig og energisk arbejdende forsker, hvis store fortjeneste det i særdeleshed er, at han har opdyrket et her hjemme forholdsvis nyt fagområde af betydelig interesse for fysikkens anvendelse i teknikken og biologien. Ved bedømmelsen af ansøgerne til den ved professor H. M. Hansens død ledigblevne stilling som professor i fysik blev Buchmann fundet tilstrækkelig kvalificeret til et professorat i fysik.

Imidlertid mener vi, under hensyntagen til at hans arbejdsområde og forskning så udpræget tager sigte på den anvendte fysik og med henvisning til de i indledningen fremdragne synspunkter, at han næppe kan komme i betragtning ved besættelsen af det foreliggende professorat.

Sammenfattende skal udvalget indstille, at den ledige stilling som professor i fysik besættes med afdelingsleder, dr. phil. N. O. Lassen.

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, der ikke fremkom med bemærkninger til indstillingen.

Efter at fakultetet i møde den 10. marts 1959 og konsistorium i møde den 1. april 1959 havde tilsluttet sig indstillingen, videresendtes den under 9. april 1959 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 15. april 1959 afdelingsleder, dr. phil. Niels Ove Lassen udnævnt til professor i eksperimentalfysik ved Københavns universitet fra den 1. april 1959 at regne.

3. *Omdannelse af det ekstraordinære professorat i kemi for professor, dr. phil. K. A. Jensen til et ordinært professorat i samme fag*

(j. nr. 227/58).

Under 6. februar 1958 afgav professor, dr. phil. K. A. Jensen følgende indstilling:

»Undertegnede professor i kemi tillader sig herved at ansøge om at få sit ekstraordinære professorat i kemi omdannet til et ordinært professorat, med den begrundelse, at den forøgede tilgang af studerende og den kemiske videnskabs udvikling har ændret dette professorats karakter.

Da jeg i 1943 overtog forelæsningerne i uorganisk kemi for studd. med. og studd. mag. med kemi som bifag efter prof. extraord. A. Langseth, blev det ekstraordinære professorat nedlagt og det oprindelige lektorat genoprettet. Allerede i 1944 blev der dog søgt om et ekstraordinært professorat til mig; men dette blev først bevilget i 1950. I modsætning til mine forgængere i lektoratet varetog jeg ved lektoratets overtagelse også den videregående undervisning i organisk kemi, og denne del af min undervisning er på grund af den efter krigen stærkt forøgede tilgang af magisterkonferensstuderende i kemi og biokemi blevet en væsentlig del af mit arbejde. Foruden forelæsningerne over uorganisk kemi – som jeg har arbejdet med og udviklet til forelæsninger over *almen* og uorganisk kemi – holder jeg forelæsninger over organisk kemi og naturstofkemi samt examinаторier, skriveøvelser og colloquier over organisk kemi for konferensstuderende. Foruden at deltage i examinationen af medicinske studerende examinerer jeg årligt ca. 150 studd. mag. til forprøven i kemi og 10–15 kemi- og biokemistuderende til den afsluttende magisterkonferens. Jeg leder de propædeutiske øvelser i kemi for studd. mag. og de videregående øvelser i organisk kemi for konferensstuderende og underviser selv organiskkemiske specialstuderende i laboratoriet. Denne undervisningsbyrde er formentlig en af de største, der påhviler en enkelt professor indenfor det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, og vil ikke mere kunne bestrides indenfor et lektorats rammer. Det vil derfor være i overensstemmelse med dette professorats karakter, at det omdannes til et ordinært professorat.»

Under 6. juli 1959 afgav det matematisk-naturvidenskabelige fakultet følgende indstilling:

»Fakultetet skal herved indstille, at det for professor K. A. Jensen ved finansloven for finansåret 1950/51 oprettede ekstraordinære professorat i kemi omdannes til et ordinært professorat i samme fag. Det bemærkes herved, at et andragende herom fra professor K. A. Jensen er fremsendt med fakultetets anbefaling under 18. februar 1958.

Ved oprettelsen af det ekstraordinære professorat i kemi bortfaldt et lektorat i kemi, som var oprettet med henblik på undervisningen af stud. mag.er, og som professor K. A. Jensen havde bestridt siden 1943. Den propædeutiske undervisning var oprindeligt ikke skarpt adskilt fra undervisningen af lægevidenskabelige studerende; men allerede i professor K. A. Jensens lektorattid gennemførtes en meget påkrævet omlægning af laboratorieundervisningen for stud. mag.er, så-

ledes at de fik særskilte laboratorieøvelser. I de senere år har der også været holdt særskilte forelæsninger for disse studerende, således at undervisningen af stud. mag.er og stud. med.er nu er helt adskilt og underlagt to forskellige professorater, af hvilke kun det ene er ordinært. I løbet af de sidste 3 år er antallet af stud. mag.er tredoblet og undervisnings- og eksamensbyrden i den anledning tilsvarende forøget. Således har professor K. A. Jensen i de sidste år eksamineret mere end 200 stud. mag.er årlig i kemi. Hertil kommer at lektoratet i kemi oprindeligt alene var oprettet med henblik på den mere propædeutiske kemiundervisning af stud. mag.er, medens den undervisning der nu gives af professor K. A. Jensen også omfatter videregående organisk kemi, beregnet for studerende til skoleembedseksamen med kemi som hovedfag og studerende til magisterkonferens i kemi og biokemi. I de senere år har der været stor tilgang af magisterkonferensstuderende – specielt i biokemi – og derved er undervisningsbyrden yderligere blevet stærkt forøget.

Den undervisning der bestrides af professor K. A. Jensen omfatter følgende kategorier af studerende:

1. Alle studerende under den matematisk-fysiske faggruppe og de fleste studerende under den naturhistorisk-geografiske faggruppe.

Undervisningen omfatter almen kemi og grundtrækkene af den uorganiske og organiske kemi med tilhørende laboratorieøvelser.

2. Alle studerende til skoleembedseksamen med kemi som hovedfag, samt til magisterkonferens i kemi eller biokemi.

Disse undervises i videregående organisk kemi og har laboratorieøvelser i organisk syntese og organisk analyse.

3. De specialestuderende, der har valgt organisk kemi til speciale ved skoleembedseksamen eller magisterkonferens.

Undervisningen omfatter:

Forelæsninger over almen og uorganisk kemi.

Eksaminatorier over almen, uorganisk og organisk kemi.

Forelæsninger og eksaminatorier over videregående organisk kemi.

Forelæsninger over de organiske naturstoffers kemi.

Kollokvier for specialestuderende.

Laboratorieøvelser for begyndere.

Øvelser i kvantitativ analyse for biokemikere.

Videregående laboratorieøvelser i organisk kemi.

Ledelse af specialestuderendes arbejder.

Laboratorieundervisningen varetages under professor Jensens ledelse af en afdelingsleder og fire amanuenser samt på grund af det forøgede antal studerende i de sidste år af nogle viderekomne studerende og yngre kandidater. Til afdelingen for stud. mag.er er yderligere knyttet en mikroanalytiker, en teknisk assistent, en sekretær og to laboratoriebetjente.

Det fremgår af ovenstående, at den undervisning der varetages af professor K. A. Jensen har udviklet sig til at være et af de mest omfattende undervisningsområder indenfor den kemiske undervisning. Ved udflytningen til H. C. Ørsted institutet vil professor K. A. Jensen også få tildelt den største af de fem kemiske afdelinger. Da et ekstraordinært professorat ved vakance ikke umiddelbart kan besættes, hvilket kan føre til, at man kan komme til at stå uden leder af den afdeling, er det meget vigtigt, at dette professorat allerede nu omdannes til et ordinært professorat.

Man skal derfor indtrængende indstille, at denne ansøgning må blive fremmet.»

I overensstemmelse hermed blev på normeringsloven for finansåret 1960–61, jfr. folketingstidende 1959–60, tillæg A, sp. 3365–66, det for

professor, dr. phil. K. A. Jensen oprettede ekstraordinære professorat i kemi omdannet til et ordinært professorat i samme fag.

4. Professor, dr. phil. J. A. Christiansens afgang fra universitetet og amanuensis ved Danmarks tekniske højskole, dr. phil. Carl Johan Ballhausens udnævnelse til professor i kemi

(j. nr. 576/57).

Under 4. december 1957 blev der meddelt professor, dr. phil. J. A. Christiansen afsked efter ansøgning på grund af alder i nåde og med pension fra stillingen som professor i kemi ved Københavns universitet fra den 31. januar 1959 at regne. Da professoratet først ventedes besat ved slutningen af forårssemestret 1959, blev professor Christiansens afgang ved kgl. resolution af 8. december 1958 udskudt til at gælde fra den 31. august 1959.

Efter at det således ledigtblevne embede under 28. februar 1958 var blevet opslået ledigt, blev under 19. marts 1958 de indkomne 9 ansøgninger, nemlig fra civilingeniør, Ph. D. Thor A. Bak, mag. scient. Carl Johan Ballhausen, cand. polyt. Finn Grønlund, dr. phil. Christian Emil Jensen, dr. phil. Chr. Klixbüll Jørgensen, lektor, mag. scient. Jørgen Koefoed, civilingeniør cand. polyt. Arne E. Nielsen, mag. scient. Hakon Nord, forskerdocent, fil. dr. Stig Sunner, Lund, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Børge Bak, dr. phil. Jannik Bjerrum, dr. phil. J. A. Christiansen, fil. dr. O. Lamm, Tekniska Högskolan, Stockholm og afdelingsleder, dr. phil. K. J. Pedersen, Den kgl. veterinær- og landbohøjskole. Under 11. maj 1959 afgav udvalget følgende indstilling om ansøgerne:

»Man har i udvalget ikke opnået enighed om at indstille een.

I henhold til § 3, stk. 3 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet slutter denne skrivelse derfor med en flertalsindstilling og en mindretalsindstilling.

Thor A. Bak. Ansøgeren er født 28/4 1929, er student fra 1947 og cand. polyt. (kemiingeniør) 1953. Han tog doktorgraden 1956 ved Columbia Universitet, New York, og har nylig fået en afhandling til forsvar for den filosofiske doktorgrad antaget af fakultetet.

I 1953 arbejdede han som stipendiat, først på Den Polytekniske Lærestalts organisk-kemiske laboratorium hos professor Stig Veibel og dernæst på universitetets fysisk-kemiske institut. Samme år arbejdede han med besvarelse af universitetets prisspørgsmål i fysisk kemi for 1953 og fik i 1954 tilkendt universitetets guldmedaille for det indleverede arbejde. Resultaterne blev publiceret i to afhandlinger.

I 1954 deltog ansøgeren i et møde i the Faraday Society. Senere på året deltog han i American Chemical Society's møde i New York, hvor han forelagde de to

ovennævnte arbejder, hvorefter han fra august 54 til august 56 på et stipendium fra Foreign Operations Administration havde et studieophold på Columbia University hos professor dr. V. K. LaMer. Han arbejdede her med udfældningsprocessers kinetik, LaMers yndlingsemne, og fortsatte sine med guldmedaille-afhandlingen indledte studier over irreversible processers kinetik. I 1956 blev han Ph. D. fra Columbia. Den hertil hørende store afhandling hedder: A minimum-principle for non-equilibrium stationary states.

Foruden at varetage sine studier deltog han som stedfortræder for og i en periode parallelt med professor LaMer i undervisningen i fysisk kemi, specielt termodynamik. Desuden organiserede og ledede han et seminar for viderekomne (graduate) studerende.

August 1956 blev ansøgeren ansat som videnskabelig medarbejder ved universitetets fysisk-kemiske institut. Foruden at deltage i det løbende undervisningsarbejde (øvelserne i fysisk kemi) har han her fortsat sit forskningsarbejde og desuden afholdt to forskellige forelæsningsrækker for viderekomne og sammen med C. J. Ballhausen afholdt regneøvelser i elementær kvantekemi.

Med orlov fra nævnte institut arbejdede ansøgeren fra september 57 til marts 58 i Bruxelles hos professor I. Prigogine som stipendiat fra det teknisk videnskabelige forskningsråd. Opholdet resulterede i tre arbejder, de to om teorien for elektrodifusion og det tredje om Brownske bevægelser af en partikel i vekselvirkning med phenoner.

Ved to af de tre arbejder var medarbejdere hos Prigogine medforfattere. Han står stadig i livlig videnskabeligt samarbejde med gruppen omkring Prigogine. For ganske nylig deltog han efter indbydelse i et møde i Madison, Wisc. U. S. A. om reaktionskinetik og beslægtede emner.

Ansøgerens publikationsliste er på 12 numre jævnt fordelt over tidsrummet fra kandidateksamen (1953) til nu. Hertil kommer hans til forsvar for den filosofiske doktorgrad antagne afhandling.

Desuden har ansøgeren fremsendt maskinskrevne eksemplarer af hans besvarelse af prisspørgsmålet for 1953 og to sæt forelæsningsnoter.

Ansøgerens første arbejde, som danner indledning til nogle af de følgende, er udført sammen med professor, dr. Stig Veibel. Den næste er en fortsættelse deraf, men udført alene. Den handler om kinetiken af reaktionen mellem phenanthrenkinon og azoimid i koncentreret svovlsyre. Det vises heri, at reaktionen går gennem et mellemprodukt, som på et vist stadium kan isoleres i godt udbytte, men som derefter reagerer videre og giver slutprodukterne. Begge reaktioner forløber bimolekulært og hastighedskonstanterne bestemmes. Beskrivelsen af systemets tilstand som funktion af tiden volder her særlig vanskeligheder, som overvindes ved en i det mindste for kemikere ny matematisk teknik. En direkte efterkommer heraf: The base strength of hydrazoic acid, hvori basestyrken bestemmes ved simple fordelingsforsøg og resultaterne diskuteres under anvendelse af Hammett's aciditetsfunktion H_0 . En tredje efterkommer er et igangværende eksperimentelt arbejde vedrørende kinetiken af en med den ovennævnte beslægtet reaktion, Schmidt-reaktionen.

De øvrige afhandlinger er prægede af ansøgerens usædvanlige matematiske færdighed og hans kendskab til raffinerede matematiske metoder. Som det bl. a. fremgår af bedømmelsen af hans disputats, synes hans begejstring for disse metoder undertiden at have forledt ham til at anvende dem, hvor mere ligefremme og derfor mere gennemskuelige metoder kunne have været tilstrækkelige. Men i arbejderne over elektrodifusion og et tilsvarende afsnit i disputatsen kommer de til god nytte. Det drejer sig her om et i matematisk henseende meget vanskeligt problem, nemlig samspillet mellem diffusion og en kemisk reaktion. Der foreligger tidligere arbejder herom, men til forskel fra disse går ansøgeren den vej at opstille

fænomenets differentialligninger, hvilket er relativt let og dernæst at angive en tilnærmet løsning, hvortil det store matematiske apparat synes uundværligt. Teorien viser sig at have betydning, ikke alene for det omhandlede problem, men også for fortolkningen af visse fænomener, der optræder ved kromatografi.

I disputatsen er desuden bl. a. behandlet selve grundproblemet i den kemiske kinetik, nemlig forudberegningen af en hastighedskonstant ud fra kendskabet til det eller de reagerende molekulers og mediets egenskaber. Problemet er langt fra nyt, og endnu langt fra en i praksis brugelig løsning, men den vej, ansøgeren er slået ind på, synes lovende. Ansøgeren behandler vekselvirkningen mellem en partikel og et krystalgitter ved efter Prigogine at integrere Lionville's differential-ligning. Han verificerer derved en i 1932 foreslået opfattelse af en kemisk reaktion som en diffusion i et kraftfelt og dens udformning (1940) af H. A. Kramers, og hvad der er vigtigere, fremstillingen implicerer en metode til bestemmelse af den diffusionskoefficient, der indgår som parameter i diffusionsbilledet. Med bistand af civilingeniør Igor Plesner bearbejdes dette problem videre, og det samme problem var et af hovedemnerne ved det føromtalte møde i Madison 1959.

Dette arbejde, der endnu er i sin begyndelse, har allerede som biprodukt givet et nyt og særdeles lovende resultat, nemlig følgende: De to forfattere har fundet, at diffusionskoefficienten for et atom (molekule), der diffunderer gennem et krystalgitter, må være omvendt proportional med kvadratet på massen af det diffunderede atom, medens man tidligere ud fra en, som det nu ses, falsk analogi med forholdene i en gas altid er kommet til det resultat, at diffusionskoefficienten er omvendt proportional med kvadratroden af den nævnte masse. Forfatterne har i litteraturen kun fundet eet forsøg, ved hvilket forudsætningerne for beregningen er opfyldte, men for dette forsøg stemmer resultatet fuldstændigt med forsøgene.

Ansøgeren har ved sine arbejder vist, at han er fortrolig med den matematiske teknik, der er nødvendig til behandling både af vanskeligt og af lettere tilgængelige problemer inden for det grænseområde mellem fysik og kemi, der kan betegnes som kemisk kinetik i videste forstand. Endvidere lover nogle fuldførte og andre godt begyndte eksperimentalarbejder godt for hans fremtid som eksperimentator og som vejleder ved planlægning og udførelse af fysisk-kemiske eksperimentalarbejder. Han har betydelig erfaring i undervisning indenfor den s. k. klassiske fysiske kemi. Tillige har han sammen med dr. J. Ballhausen ledet regneøvelser i kvantekemi.

Carl Johan Ballhausen. Ansøgeren er født 4/4 1926, student 1945 og mag. scient. i kemi 1954. Studietiden forlængedes 3 år af hospitalsindlæggelser som følge af færdselsheld. Allerede i foråret 1957 indleverede ansøgeren disputatsen: *Elektronstilstande i 1. Overgangsgruppe*, der antoges uden ændringer og forsvarede for doktorgraden juni 1958, forsinket på grund af ansøgerens ophold i U. S. A.

Ansøgeren var allerede i studietiden ansat på Kemisk Laboratorium A, Polyteknisk Læreanstalt, fra 1955 som amanuensis. 1955-56 havde han et post-doctoral fellowship ved Harvard universitetet, U. S. A. 1957-58 var han ansat som »visiting scholar« ved Bell Telephone Laboratories, N. J., U. S. A., 1958-59 visiting professor ved universitetet i Chicago.

Ansøgeren har foruden ved Bell Telephone Laboratories og universitetet i Chicago forelæst ved universiteterne i Cincinnati (Ohio), Harvard (Mass.), North Carolina, Brookhaven National Laboratories og Massachusetts Institute of Technology. Han har været inviteret taler ved Gordon Research Conference, New Hampshire, og har desuden deltaget i en række internationale konferencer (Amsterdam, Columbus). Hans pædagogiske virksomhed i Danmark har foruden

hans traditionelle amanuenssarbejde bestået i afholdelse af en serie forelæsninger og regneøvelser over kvantekemi.

I ansøgningen om det ledige professorat ved Københavns universitet anfører ansøgeren 22 publicerede arbejder. Hertil er senere kommet 5. 16 af disse 27 arbejder er publiceret i samarbejde med andre, heraf 2 med J. Bjerrum og andre, 2 med Klixbüll Jørgensen, 1 med R. W. Asmussen, 1 med F. A. Cotton, 2 med E. W. Woffitt, 1 med E. M. Ancmon og 7 med A. D. Liehr.

Stort set falder publikationerne i tre grupper: en gruppe på 8 afhandlinger (I), der er publiceret før disputatsen, men enten slet ikke eller kun i ringe grad drages ind i disputatsindholdet; en gruppe på 11 afhandlinger (II), der er publiceret før og omtrent samtidig med disputatsen og danner dennes basis, samt en gruppe på 7 afhandlinger (III), udkommet efter disputatsen.

Ansøgerens ansættelse ved Bell Telephone Laboratories og ved universitetet i Chicago er et mål for den internationale anerkendelse, han har nået gennem sine publikationer.

Ansøgerens videnskabelige linie er klart teoretikerens, idet eksperimentelt arbejde udført af ham selv kun undtagelsesvis refereres (i 2 af afhandlingerne). Som nyansat assistent ved Kemisk Laboratorium A kom han til at virke i et milieu, hvor et stort, allerede skabt eksperimentelt materiale var forhånden og nyt med lethed kom tilveje, efterhånden som der blev brug for det. Komplexforbindelserne var op til ca. 1950 i det væsentlige kun beskrevet fænomenologisk og termodynamisk. Endnu stod tilbage at forlene opfattelsen af dem med den langt større detaillrigdom og dybere forståelse, der kun kan opnås på kvantemekanisk grundlag. Det var denne opgave, ansøgeren tog op omtrent samtidig og i begyndelsen samarbejdende med en af de andre ansøgere, Klixbüll Jørgensen, begge tilskyndet dertil af deres chef, professor J. Bjerrum. Hver af ansøgerne gik imidlertid snart videre ad deres egne veje, Klixbüll Jørgensen med held dyrkende sammenspillet mellem fortsatte eksperimenter og hypoteser – der ifølge sagens natur ikke kunne være stærkt udviklet i retning af det kvantitative – mens ansøgeren lige så resultatrigt fordybede sig i den kvantemekaniske forståelse.

Af afhandlinger i ovennævnte gruppe I er de 5 stort set oplæg til disputatsen og de med den *direkte* sammenknyttede 9 afhandlinger. Af de resterende 3 er én af polemisk karakter. Ilse og Hartmann i Frankfurt var omtrent samtidig med gruppen i København begyndt at arbejde videre med kompleksforbindelser. I afhandlingen: Über die Spektren komplexer Vanadin (III)-Verbindungen (1957) viser ansøgeren, hvorledes Hartmann og Furlanis tydning af et absorptionsbånd er forkert, mens hans egen metodik med lethed giver en tilfredsstillende forklaring. Udviklingen inden for dette felt har i det hele vist, at de synspunkter, gruppen i København anlagde, havde større bærekraft end Ilse og Hartmann's oprindelige.

I en anden af gruppe I's afhandlinger har ansøgeren arbejdet med F. A. Cotton på teorien for kompleksbundne metalioners absorption af bløde røntgenstråler. I en tredje afhandling sammen med J. Bjerrum og F. Basolo benyttedes krystalfeltteoriens resultater til at identificere geometrisk isomere komplekser.

Gruppe II's afhandlinger kan i virkeligheden behandles under en omtale af disputatsen. Disputatsen er måske mest passende karakteriseret ved dens undertitel: Studie i Krystalfeltteori. Man har haft krystalfeltteori længe før ansøgeren begyndte at beskæftige sig med den, men han har været praktisk talt ene om at give *hele* det foreliggende erfaringsmateriale (magnetiske forhold, absorptionsliniefrekvenser, absorptionsintensiteter m. m.) en (matematisk) fejlfri behandling, der ofte, ved ansøgerens konsekvente brug af gruppeteori, hæver sig til det usædvanligt elegante. Her er der metodiske nydannelser af blivende værdi, såsom »nedgang i symmetri-metoden« og den såkaldte t_2 -p formalisme. Såvel disputat-

sen som de med den sammenknyttede 9 afhandlinger har det fælles med alt værdifuldt teoretisk arbejde, at der på en række betydningsfulde punkter afstikkes områder for fremtidige eksperimenter. Ansøgeren dokumenterer herved, at han altså ikke alene kan lave teori på foreliggende eksperimentelle data, men også omvendt befrugte eksperimentatorernes fantasi med nye ideer.

I sine sidste arbejder (gruppe III) giver ansøgeren nye overbevisende vidnesbyrd om den bærekraft, disputatsens ideer og regnemetoder besidder overfor problemer som det paramagnetiske resonansspektrum af kobberfluorsilikats hexahydrat, asymmetrien af Ti (III), Cr (II) og Co (III)'s absorptionsbånd i det synlige spektralområde, oktaedriske Cu (II) og Mn (III)-kompleksers nedsatte symmetri, visse Ni (II)-kompleksers anormale magnetisme etc.

Et tabelværk af betydelig praktisk værdi over ligandfeltintegraler hører også til denne gruppe arbejder.

Ansøgeren er fortrolig med kvantemekanikken og de af den inspirerede regnemetoder, der har haft og sikkert vil få overordentlig stor betydning for vor indsigt i molekylernes bygning og egenskaber. Han er formentlig blandt de mest fremstående forskere på dette felt. Ansøgeren er kendt som en udmærket foredragsholder og har undervist i sit fagområde inden for fysisk kemi. Han kan forvente, at han også vil kunne docere områder af faget, der ligger uden for hans eget speciale.

Finn Grønlund. Ansøgeren er født 10/10 1925, blev student i 1944 og cand. polyt. (kemiingeniør) 1949. I december 1957 blev han docteur ès sciences ved Sorbonne. Denne grad kan ligestilles med den danske doktorgrad og der er præcedens for, at den også formelt er blevet anerkendt som ligestillet med vor grad. Under sit studium som kemiingeniør arbejdede han ca. $\frac{1}{2}$ år på fysisk kemisk institut med diffusion. 1949 til 1951 arbejdede ansøgeren som stipendiat hos professor dr. A. H. M. Andreasen med en metode til bestemmelse af viskositet i højmolekulære stoffer. 1951-1952 arbejdede han på Løvens kemiske fabrikkers forskningslaboratorium med kromatograferingsteori og -teknik. 1952-57 var han videnskabelig medarbejder hos professor Jaques Bénard. Fra begyndelsen af 1958 og til nu har han været ansat som research associate ved universitetet i Indiana, U. S. A. hos professor Walter J. Moore, hvor han foruden at fortsætte sine arbejder fra Paris har deltaget i undervisningen i fysisk kemi.

Grønlunds første videnskabelige arbejde, udført hos professor Andreasen, er en undersøgelse af en metode til bestemmelse af viskositeten af højviskose stoffer. Grønlund viser her, hvorledes nedbøjningshastigheden af cylindriske stave af harpiks afhænger af stavens længde og diameter, samt af dens viskositet, som han bestemte med Pochettino-viskosimetret. Der foreligger ikke publikationer over ansøgerens kromatografiske arbejde på Løvens kemiske fabrikker. I de fem år ansøgeren har arbejdet i Paris, har han udført et betydeligt experimentelt arbejde over reaktionen mellem metalliske kobberoverflader og ilt ved temperaturer fra 300 til 1000°C og iltryk fra 10^{-1} til 10^{-4} mm kviksolv. Han har konstrueret et simpelt apparatur, hvorved han kan holde de meget små iltryk konstante under iltoptagelsen. Han har med stor dygtighed anvendt en række experimentelle hjælpemidler, som almindelig mikroskopi, elektronmikroskopi, elektrometrisk bestemmelse af oxidmængden i de uhyre tynde lag, elektrondiffraktion såvel ved reflexion som ved transmission gennem de løsnede oxidlag. Han viser, at der, når oxidationen foregår ved passende temperatur og tryk, kan skelnes mellem tre adskilte perioder under denne. Først en induktionsperiode, i hvilken man ikke ved mikroskopisk undersøgelse kan finde nogen ændring af overfladen, men ved elektrondiffraktion og elektrometrisk reduktion kan vise, at der dannes en ikke-orienteret film af cuprooxid mindre end 30 Å tyk. Den anden periode indledes ved

at der samtidig dannes et stort antal monokrystallinske kim af cuprooxid. Disse vokser i løbet af perioden i størrelse, men ikke i antal. Ved begyndelsen af den tredje periode dækker de hele overfladen. Grønlund har undersøgt, hvorledes induktionsperiodens længde og kintallet afhænger af temperaturen og iltrykket og af metalkrystallernes orientering. Ud fra forsøgene drager han slutninger om processens mekanisme. Han viser, at det er sandsynligt, at kimene opstår på tilfældige steder, ikke specielt hvor der findes fejl i kobberets krystalstruktur eller spor af urenheder, og at kimvæksten sker ved en overfladediffusion af cuprooxid. Om dette arbejde har Grønlund publiceret 3 mindre afhandlinger, samt doktorafhandlingen: *Etudes du processus de germination dans la réaction de l'oxygène sur le cuivre aux températures élevées*, som han i 1957 har forsvaret ved Sorbonne for graden *docteur ès sciences* med bedømmelsen *très honorable*. Han fortsætter nu i U. S. A. sine undersøgelser med forsøg over ionstrålers indvirkning på overflader.

Som det fremgår af det ovenstående er ansøgeren en fremragende eksperimentator, som har opdaget et nyt fænomen indenfor sit arbejdsfelt. Hans færdighed i videregående teoretisk behandling af forsøgsresultaterne er ikke fuldt dokumenteret for udvalget, men efter de for os foreliggende oplysninger ser det ud til, at han også behersker denne side af sagen. Noget tilsvarende gælder for hans undervisningsfærdighed, den er ikke fuldt dokumenteret, men foreliggende oplysninger tyder på, at denne side af sagen ikke vil volde ansøgeren nogen vanskelighed.

C. E. Jensen. Ansøgeren er født 14/11 1917, er student 1936. Begyndte som mediciner, men hans studier blev afbrudt af kalvekastningsfeber med nu helt overvundne følgesygdomme. Begyndte påny 1945 som stud. mag. scient. i biokemi. Mag. scient. 1952, dr. phil. 1957.

Fra sin magisterkonferens har ansøgeren uafbrudt arbejdet på Københavns universitets fysisk-kemiske institut, først med stipendier fra forskellige fonds, 1954–1957 som universitetsadjunkt og fra 1/9 1957 som amanuensis, nu som docent. Fra maj 1954 har han deltaget i den videregående undervisning i fysisk kemi for biokemikere og fra 1/9 58 endvidere i undervisningen ved instituttets øvelser i fysisk kemi for universitetsstuderende og polyteknikere.

Ansøgerens publikationsliste (afsluttet 12/3 1958) er på 51 numre.

Allerede som student publicerede han to afhandlinger. Den første handler om indflydelsen af visse metalioner på hyaluronsyreopløsningers viskositet. Det vises heri, at jern og kobber virker katalytisk på dette makromolekules viskositet og at kobber derudover virker gelatinerende, formentlig ved kompleksdannelse. Af denne afhandling er ansøgeren eneforfatter. Den anden, publiceret sammen med J. A. Christiansen, handler om en nu forældet metode til bestemmelse af osmotisk tryk.

Et lidt senere arbejde handler om udvinding af kalium-hyaluronat af råmateriale. Den deri angivne metode er naturligvis en modifikation af tidligere beskrevne, men den citeres ofte i den internationale, særdeles omfattende litteratur om hyaluronsyre, dette stof der åbenbart er så overordentligt vigtigt for levende organismer, fra de laveste til de højeste.

Ansøgerens omfattende viden om dette stof, dets forekomst, dets egenskaber og dets fysisk-kemiske forhold, i forbindelse med et indgående ved megen læsning og mange samtaler med sagkyndige kolleger erhvervet kendskab til biologiske forhold har bevirket, at hans medvirken til løsning af bestemte opgaver er stærkt efterspurgt. Hidtil har han imidlertid kun villet påtage sig sådanne opgaver, der var forenelige med hans forbliven ved fysisk-kemisk institut, selv om han derved måtte give afkald på ret betydelige indtægter. I denne forbindelse kan det anføres,

at ansøgeren i sommeren 1957 blev indbudt til at deltage i en konference i U. S. A. om mucopolysaccharider.

På grund af ansøgerens meget store produktion må vi nøjes med at omtale nogle af hans vigtigste arbejdsområder.

A. Mikroosmometret. Ideen hertil og måske enkelte konstruktive detaljer skyldes J. A. Christiansen, men det var ansøgeren, der ledede konstruktionsarbejdet i det daglige. Apparatet, i flere eksemplarer, bruges nu dagligt på fysisk-kemisk institut. Dets første anvendelse var til bestemmelse af forskellige hyaluronsyrepræparaters molekulvægte. Senere er det blevet anvendt på adskillige andre stoffer, og til studier af hyaluronatopløsningers osmotiske tryks afhængighed af saltkoncentrationen, egenkoncentration og pH. For tiden samarbejder 3-4 personer alene på dette område med ansøgeren. En tidligere medarbejder arbejder nu videre på egen hånd, men også på fysisk-kemisk institut.

B. Elektronmikroskopiske fotografier af hyaluronsyremolekuler. Arbejdet er udført sammen med fysikeren F. Carlsen og kunne ikke være udført uden begges medvirken. Dette var det første fotografi af hyaluronsyremolekuler. Det viste umiddelbart molekulets ormformige struktur. Senere fotografier af andre forskere præsenterer sig smukkere end de to forfatteres, men bekræfter fuldt ud deres resultater.

C. En bestemmelse af hyaluronsyrens molekulvægt ved sedimentationsforsøg i Svedberg-centrifugen. Arbejdet blev udført på Carlsberg Bryggeriernes laboratorium sammen med Robert Djurtoft. Resultatet stemte overens med det ved osmometri fundne.

D. Hyaluronatopløsningers forskydningselasticitet. Fænomenet var kendt fra obstetrien, og det var professor Rydberg, der henledte forfatterens opmærksomhed på dets eksistens i visse sekreter (Scott-Blairs oestroskop).

E. Et særligt frugtbart samarbejde har ansøgeren haft med oto-laryngologen dr. Th. Vilstrup. Disse to har påvist eksistensen af hyaluronsyre i øret hos fisk, senere også hos pattedyr.

F. Dr. Vilstrups store interesse for hørelsen bevirkede, at han så at sige forlangte af ansøgeren og i det hele taget af fysisk-kemisk institut, at man skulle finde en elektrisk effekt i hyaluronatopløsninger. Det lykkedes også de tre forfattere Jensen, Koefoed og Vilstrup at finde en sådan. Effekten består i, at der i en hyaluronatopløsning, der forskydes i et glasrør, opstår en potentialdifferens, der er positiv i forskydningsens retning. Til påvisningen anvendtes en oscillograf, som ikke kunne give væsentlig mere end en sikker kvalitativ påvisning af fænomenets eksistens og dets for tegn.

I løbet af det sidste års tid har ansøgeren og dr. Vilstrup ved en simpel, men meget følsom potentiometeropstilling (Wolf-Potentiometer) gjort fænomenet tilgængeligt for mere kvantitative målinger. De har derved påvist potentialer op til 175 millivolt.

G. Ved et meget frugtbart samarbejde mellem bakteriologen G. J. Bonde, kemikeren J. Thamsen og ansøgeren blev det vist, at der i en pseudomonaskultur dannes et lavmolekulært farvet stof, der aerobt, og, som senere af ansøgeren vist, kun aerobt nedbryder hyaluronsyre. De egentlige hyaluronidaser nedbryder derimod både aerobt og anerobt.

H. Arbejder sammen med dr. F. Zachariae om ovulationens mekanisme. At dømme efter den enorme efterspørgsel efter særtryk af denne gruppe har disse arbejder vakt stor opsigt i vide kredse.

Det vil fremgå af det ovenstående, at ansøgeren trods hans tilsyneladende stærkt begrænset arbejdsområde er en mangesidig og idérig forsker med usædvanlige evner for samarbejde med ældre, jævnaldrende og yngre kolleger. Tillige er han dygtig til at vejlede de studerende og har dokumenteret, at han forstår at anvende fysisk-kemiske principper på biologiske problemer.

Ansøgeren har deltaget i undervisningen på fysisk-kemisk instituts øvelseskursus.

Axel Christian Klixbüll Jørgensen. Ansøgeren er født 18/4 1931 og således kun lige fyldt 28 år. Han er student fra 1950 og cand. mag. med kemi som hovedfag januar 1954 efter kun $3\frac{1}{2}$ års studium. Allerede fra 1/9 53 blev ansøgeren ansat ved undervisningen i kvalitativ analyse på Kemisk Laboratorium A, Danmarks tekniske Højskole, og er siden 1/9 56 amanuensis II sammesteds.

Disputatsen »Energy Levels of Complexes and Gaseous Ions« blev sammen med 11 andre afhandlinger forsvaret for den filosofiske doktorgrad i juni 1957.

Ansøgeren har holdt forelæsninger om ligandfeltteori ved Oslo universitet i 1957 og ved Uppsala universitet og i Cambridge i 1958, og været inviteret til kongresser i udlandet, således i den europæiske atomenergiorganisations symposium om uranudvinding i april 1956 i Paris og det 10. kemiske Solvaymøde i Bruxelles i maj 1956. Ved Københavns universitet har han 1957–58 afholdt en forelæsningsrække om absorptionsspektre og kemiske egenskaber af komplekser.

Siden 1/1 1959 har han med orlov fra sin tjenestemandsstilling tiltrådt en stilling som videnskabelig rådgiver ved NATO i Paris foreløbig for et år.

Ansøgeren, der sammen med sin ansøgning indsendte en liste med 36 publikationer for tiden 1953–57, heraf 9 sammen med andre forfattere, har indtil dato yderligere skrevet eller publiceret henved 10 afhandlinger, og er således en meget produktiv forsker. Hans første videnskabelige undersøgelse udførtes allerede i studietiden og behandler de spektrale ændringer, som optræder ved tilsætning af små vandmængder til alkoholiske opløsninger af overgangsmetalioner. Den første afhandling vedrørende disse undersøgelser er publiceret sammen med et af medlemmerne af bedømmelsesudvalget, men allerede afhandling nr. 2, hvortil han er eneforfatter, viser ham som den dygtige iagttagere med evne til hurtigt at overse og sammenfatte et stort experimentelt materiale. De nævnte publikationer gav anledning til en polemik i Nature, og forholdene viste sig i det hele taget mere komplicerede end først antaget. Det var vistnok ansøgerens mening at uddybe disse undersøgelser under benyttelse af andre fysisk-kemiske metoder, men udviklingen på laboratoriet medførte, at han blev mere interesseret i at studere årsagerne til, at metalsalte er farvede, og beskrive de til absorptionsspektrene svarende energiniveauer ved hjælp af parametre fra ligandfeltteorien og atomspektroskopien.

I ligandfeltteoriens første udviklingsperiode på Kemisk Laboratorium A arbejdede ansøgeren i nært samarbejde med Carl Ballhausen og har både teoretisk og experimentelt ydet en stor indsats ved tilblivelsen af serien »Studies of Absorption Spectra I–X«. Nr. III, IV, VI, VII og VIII af denne serie publicerer han som eneforfatter. I III og IV, der er overvejende experimentelle arbejder, vises, at de usammensatte krystalfeltbånd for opløste metalioner af 1. overgangsgruppe er meget nær Gauss-formede. Samtidig påviser ansøgeren for nogle af disse ioner existensen af en række meget svage (dobbelthforbudte) hidtil ukendte absorptionsbånd. I VIII, der er et teoretisk arbejde, undersøger han samtidig og uafhængig af andre under benyttelse af Bethes gruppeteoretiske metode, hvorledes d^n -termene med 3 og flere elektroner spalter op i krystalfelter af kubisk symmetri. I VI og VII, der er publiceret i Videnskabernes Selskabs Meddelelser, har ansøgeren ydet en betydelig indsats ved tilordningen og tydningen af lanthanidernes og actinidernes spektre. Yderligere bidrag hertil gives i endnu et arbejde i Videnskabernes Selskabs Meddelelser samt i flere mindre arbejder. Ansøgerens teorier og målinger både støtter og modificerer Seaborg's actinidhypotese og giver værdifulde oplysninger om variationsmuligheder for F^k -parametrene, der repræsenterer den elektrostatisk frastødning mellem elektroner i den samme skal.

I disputatsen, der i det væsentlige er et oversigtsarbejde byggende på tidligere publicerede arbejder, behandles både f^n - og d^n -systemerne. Ansøgerens studier over de sidstnævnte er samlet i de to undersøgelsesrækker: »Comparative Crystal Field Studies I-IV« og »Complexes of the 4d and 5d-Groups I-IV«, der repræsenterer en meget imponerende arbejdsindsats i løbet af kort tid. Under benyttelse af et registrerende Cary-spektrofotometer bestemmes absorptionsmaxima og båndbredder for et meget stort antal komplekser indenfor de 3 overgangsgrupper, og der gives en tydning af de fundne spektre i ligandfeltteoriens sprog. Ansøgeren påviser »intermixing« mellem forskellige energiniveauer, og undersøger i udvalgte tilfælde så mange ligandtyper, at han er i stand til experimentelt at konstruere de tilhørende Orgel-energidiagrammer. Han udvider herved overordentligt vort kendskab til disse spektre og får i tilgift vigtige oplysninger om de pågældende kompleksers stereokemi.

I et lille arbejde med O. Bostrup forfiner ansøgeren den oprindelige elektrostatiske model af komplekserne, men er helt klar over denne models utilstrækkelighed. Hans påvisning (tildels i samarbejde med C. E. Schäffer) af den forskellige værdi af F^k -parametrene i forskellige komplekser med samme metalion tyder på, at kompleksbindingen er delvis covalent. Udfra de fundne F^k -parametre skønnes direkte, at elektronskyen af den ukomplette skal af d^n -komplekserne svarer til en større gennemsnitsradius end ionradien, mens 4f-elektronskyen hos lanthaniderne synes at være lidt mindre end krystalradien.

Ansøgeren har også været opmærksom på en række andre konsekvenser af ligandfeltstabilisationen. I forskellige arbejder diskuteres således den ukomplette skals indflydelse på størrelsen af kompleksitetskonstanter og aktiveringsenergi, og på variationen i oxidationstrin og redoxpotentialer.

I den seneste tid har ansøgeren i endnu ikke publicerede arbejder endvidere givet vigtige bidrag til forståelsen af kompleksernes elektronoverførselsspektre og fundet, at hexahalidernes ligandfelt og redoxbånd kan beskrives af den samme teori, og at der ingen artsforskkel findes mellem de tre overgangsgrupper.

Ansøgeren, der allerede er en forsker af internationalt format, har en ualmindelig god intuition for det væsentlige i en sag, og støttet af sin næsten leksikalske viden publicerer han sine resultater næsten i samme tempo, som de er erhvervet, og så snart de er blot nogenlunde afklarede. Dette kan være nødvendigt på et område, hvor der er stærk konkurrence, men hans produktion har ikke derved vundet i klarhed, og i diskussionen er det ikke altid let at adskille hans egen indsats fra, hvad andre har gjort. Ansøgeren har utvivlsomt opnået betydelige resultater, men det skyldes formodentlig hans arbejdsmåde, at han ikke har forstået at gå tilstrækkeligt i dybden, og heller ikke har lagt tilstrækkelig omhu for dagen ved udarbejdelsen af sine afhandlinger.

Ansøgeren har holdt forelæsninger indenfor sit speciale i både ind- og udland, og er en god forelæser for interesserede tilhørere.

J. Koefoed. Ansøgeren er født 4/1 1920, er student fra 1938 og tog magisterkonferens i kemi og teoretisk fysik 1943. I 1945 fik han Københavns universitets guldmedaille for sin besvarelse af universitetets prisspørgsmål i uorganisk kemi for 1944.

I 1946-47 studerede han statistisk termodynamik hos E. A. Guggenheim, Reading, på stipendiet British Council Scholarship. Han har endvidere ved flere lejligheder deltaget i internationale kongresser og har været flittig deltager i og foredragsholder ved de nordiske kemikermøder, for hvis danske bestyrelse han nu er sekretær. Som sådan udførte han et fortjenstfuldt arbejde ved organisationen af det niende nordiske kemikermøde i Aarhus. Desuden skal det fremhæves, at han i januar 1948 deltog i et termodynamisk kolloquium i Bruxelles. Her

fremstillede og forsvarede han den nylig afdøde professor J. N. Brønstedts nye og omstridte fremstilling af de termodynamiske love.

Fra august 1942 har ansøgeren med en ganske kort afbrydelse været videnskabelig medarbejder ved Københavns universitets fysisk kemiske institut. Han er nu ansat under den Polytekniske Lærestalt som amanuensis og fra 1/2 1957 lektor i fysisk kemi sammesteds.

I sidstnævnte egenskaber holder han forelæsninger og eksamen for lærestaltens 2den dels studerende og har desuden, som sin forgænger, dr. Güntelberg den daglige ledelse af de obligatoriske øvelser i fysisk kemi for polyteknikere og universitetsstuderende. Koefoeds publikationsliste omfatter 34 numre, hvortil kommer to senere indleverede trykfærdige manuskripter. Listen er mod sædvane kommenteret af ansøgeren. Han betegner sig selv som specialist i alsidighed og har ubestrideligt store stilistiske og journalistiske evner. En af hans store interesser er »cybernetics«, et emne som måske har en vis, men dog for os at se temmelig fjern forbindelse med fysisk kemi, i hvert fald i ansøgerens for os forelagte publikationer. To afhandlingene handler om hørelsens mekanisme og er affødte af ansøgerens medarbejde ved opdagelsen af den nye elektriske effekt, forskydningspotentialer i hyaluronatopløsninger og i andre højpolymere polyelektrolytopløsninger. Disse arbejder vidner om ansøgerens interesse for fysiologiske problemer, men ligger i øvrigt så fjernt fra den fysiske kemi, at vi ikke har set os i stand til og heller ikke anser det for fornødent at vurdere dem. Desuden forekommer deres eksperimentelle grundlag os lovligt spinkelt. At effekten eksisterer og har det angivne fortegn var sikkert nok, men en kvantitativ undersøgelse af dens størrelse manglede. Først senere har ansøgerens to kolleger begyndt på sådanne undersøgelser i en forsøgsopstilling, der er simplere end den oprindelige. Det har derved vist sig, at effekten er væsentlig større end de første iagttagelser lod formode.

Af andre eksperimentelle arbejder indeholder fortegnelsen kun ret få. Det første, fra 1946 er det fremragende arbejde af J. N. Brønsted og J. Koefoed om termodynamiske egenskaber af paraffinblandinger. Selv om ansøgeren åbenbart er juniorforfatter, har han nok ret i sin påstand om, at hans indsats har bidraget væsentligt til arbejdets succes. Så meget des mere forundrer man sig over, at han ikke har gjort noget forsøg på efter Brønstedts død selv at videreføre arbejdet.

Ansøgeren har desuden udført et eksperimentelt kinetisk arbejde, Hydrolyse af Benzoylfosfater, sammen med en juniorforfatter. Metodiken er upåklagelig, og udover en bestemmelse af visse konstanter og deres pH-afhængighed indeholder det en diskussion af de kemiske konsekvenser af resultaterne.

Sidst i listen kommer det nu publicerede Surface Tension of Liquid Mixtures. Afhandlingen giver en beskrivelse af et nyt princip til måling af overfladespændinger og dets konstruktive udformning. Principet er elegant og de opnåede resultaters nøjagtighed er mindst på højde med de bedste af tidligere publicerede målinger. I et senere indleveret arbejde anvendes samme metodik. Disse arbejder, navnlig de sidstnævnte, viser hans udmærkede evner som eksperimentator. Alligevel udgøres den overvejende del af ansøgerens produktion af teoretiske arbejder, som viser, at hans interesser falder indenfor centrale områder af den fysiske kemi, navnlig termodynamik og statistisk termodynamik. At han også er fortrolig med molekulfysikkens (den kemiske fysiks) hovedlinier viser hans bog Valenskræfterne. Tre af ansøgerens arbejder er formentlig inspirerede af Niels Bjerrums store arbejde om Isens Struktur. Ansøgerens veludviklede kritiske sans ytrer sig deri, at han deri på visse punkter stiller sig i opposition til herskende anskuelser, om med rette eller urette ser vi os ikke i stand til at afgøre, så meget mindre som han i sine kommentarer selv betegner disse arbejder

som ikke afsluttede. I et andet tilfælde har hans kritiske sans ført til et afgjort positivt og meget værdifuldt resultat. Afhandlingens titel er *Alternative Mechanism of the Fe- and the Cu-Fe-Catalyzed Decomposition of Hydrogen Peroxide*. Den indeholder en motiveret omtydning af V. Sten Andersens experimentelle resultater. Også i overfladespændingsarbejderne udtrykker ansøgeren en fra den gængse forskellig mening. Man går med J. W. Gibbs ud fra, at potentialet af et bestemt stof i en grænseflade har samme værdi i grænsefladen som i den homogene del af vædsken. Når alligevel, for en blanding, grænsefladens sammensætning er forskellig fra den homogene blanding, skyldes det den spænding som grænsefladen, men ikke den homogene fase er underkastet. Ansøgeren drager udtrykkelig rigtigheden af denne fundamentale antagelse i tvivl, men er naturligvis ikke i tvivl om, at spændingen i grænsefladen deri fremkalder en stoffordeling, der afviger fra den homogene fase. Ansøgeren har besørget en fortjenstfuld og stærkt påkrævet publikation af J. N. Brønsted's sidste eksperimentelle arbejde, som det vides, at Brønsted selv satte megen pris på.

Som det fremgår af det foregående er ansøgeren en udmærket eksperimentator, der bl. a. har planlagt og gennemført konstruktionen af et apparat efter et nyt princip og med bistand af yngre medarbejdere har opnået smukke resultater derved. Tillige er han fortrolig med hovedområder indenfor den teoretiske fysiske kemi, særlig med termodynamik og med den s. k. statistiske termodynamik og har en meget betydelig erfaring i undervisning i faget. Han er i besiddelse af megen kritisk sans, men hans kritik forekommer os ikke i alle tilfælde klart begrundet. Det har været os påfaldende, at så mange af hans arbejder kun er annoncerede og navnlig savner vi i hans vidtomspændende produktion et egentligt hovedværk.

Arne E. Nielsen. Ansøgeren er født 30/10 24, er student fra 1943 og cand. polyt. (kemiingeniør) fra 1950.

Siden 1/2 1950 har han på forskellige løntrin været ansat som videnskabelig medarbejder ved Københavns universitets fysisk-kemiske institut.

I 1954 fik han universitetets guldmedaille for sin besvarelse af dets prisspørgsmål for 1953.

Ansøgeren har på nævnte institut deltaget i undervisningen ved det obligatoriske øvelseskursus i fysisk kemi for universitetsstuderende og polyteknikere. På polyteknisk læreanstalt har han deltaget i undervisningen af de ovennævnte studerende ved eksaminatorier og øvelser i opgaveregning i fysisk kemi. Derudover har han periodevis afholdt særlige eksaminatorier i samme fag for biokemistuderende. Til brug herfor har han udarbejdet et mimeograferet manuskript, der nu fremtræder som en god, ikke helt lille fremstilling af de vigtigste afsnit af den fysiske kemi. Publikationsfortegnelsen omfatter i alt 12 numre, hvortil senere er kommet et manuskript på 33 sider. Nr. 3 er udført i samarbejde med W. Drost-Hansen nu professor i fysisk kemi i New Mexico. Arbejdet opstod som et supplement til et lille arbejde af Drost Hansen og J. A. Christiansen til efterprøvning af en af nuværende professor O. Foss, opstillet teori for polytionsyrernes konstitution, som førte til en fuldstændig bekræftelse af Foss's teori. I det nye arbejde, som blev væsentlig større, undersøgte kinetikken af pentationats omdannelse til tiosulfat ved forskellige pH værdier. Forsøgene er gode og resultaterne klart fremstillede, men trods det, er det mest interessante ved denne afhandling, at man her for første gang på fysisk-kemisk institut anvendte en potentiostat bygget efter et nyt princip, f. ex. forskelligt fra det på Carlsberg Laboratorium anvendte. Apparatet er siden da gradvis blevet udviklet til et helautomatisk apparat til registrering af en kemisk reaktions forløb og har været til stor nytte for institutets reaktions-kinetiske arbejder. En stor del af æren for konstruktionen af dette

apparat efter det givne princip har netop ansøgeren, som derved har dokumenteret sit kendskab til elektronisk laboratorietechnik. I en forkortet gengivelse af guldmedailleafhandlingen vises det ved direkte regning på et konkret eksempel, at princippet om minimal entropiproduktion ikke gælder for en reagerende blanding, der er langt fra ligevægt. Selv om det almene resultat var kendt, er afhandlingen dog af værdi til belysning af problemet i det konkrete tilfælde.

Alle de øvrige afhandlinger handler om mekanismen ved udfældning af tungtopløselige salte. De første, som er udført sammen med J. A. Christiansen, handler fortrinsvis om kimdannelsens kinetik, medens de følgende, af hvilke ansøgeren er eneforfatter, handler om krystallernes vækst. I et af dem har ansøgeren ved at bruge en effektiv sterilisationsteknik forsøgt at bestemme det minimale antal kim, der dannes under givne forsøgsomstændigheder og viser desuden ved fotografier den karakteristiske forskel på krystaller, der dannes under forskellige omstændigheder. Tre af afhandlingerne danner så at sige et hele, hvori samme tanke forfølges med trinvis forfinede eksperimentelle og matematiske hjælpemidler. Ideen er den, at væksthastigheden af en krystal ved små koncentrationer er bestemt ved polymolekulær aflejring på krystaloverfladen og ved større koncentrationer af diffusion af stof hen til overfladen. Den sidste og mest udførlige afhandling i denne gruppe indeholder både nye forsøg og en værdifuld sammenligning af empirisk fundne konstanter med konstanter, der beregnes ud fra rimelige kinetiske antagelser. Den afrunder gruppen på en meget tiltalende måde.

Et kortfattet autoreferat fra kemikermødet i Aarhus (1956) er noget vanskeligt tilgængeligt, men dets resultater er, at der ved krystalvækst ikke kan være tale om stationaritet. Dette synes vanskeligt at kunne forliges med, at ansøgeren i senere afhandlinger opererer med funktioner af omsætningsgraden, s. k. chromatriske integraler, hvis eksistens synes at implicere stationaritet.

Alt i alt er det vort indtryk, at ansøgeren har gode eksperimentelle, teoretiske og pædagogiske evner.

Hakon Nord. Ansøgeren er født 24/12 1921, student 1940 og mag. scient. i kemi 1945. Ansøgeren har fra 1944 været ansat ved undervisningen på Kemisk Laboratorium A, Danmarks tekniske Højskole først som vikar, efter sin eksamen som honorarlønnet amanuensis, fra 1949–58 som amanuensis II, og siden 1/4 58 som amanuensis i 25. lønningsklasse.

Udover sit undervisningsarbejde på Kemisk Laboratorium A har ansøgeren siden 1953 undervist i fysik og kemi på Hærens Officersskole.

Allerede i studietiden besvarede ansøgeren universitetets prisopgave for 1944 og opnåede accessit. I 1947 opnåede han guldmedaille for en afhandling om uranoionens oxydation med molekulær ilt. Samme år studerede Nord i nogle måneder biologisk oxydation hos professor Sym i Gdansk, og var 1949–51 British Council stipendiat hos professor Hinshelwood i Oxford.

Ansøgeren er meget berejst og har iøvrigt deltaget i kongresser i udlandet, således meget i Bunsen Gesellschafts møder.

Ansøgningen indeholder ingen publikationsliste, men ifølge oplysninger, som udvalget selv har indhentet, foreligger til bedømmelse af ansøgerens videnskabelige kvalifikationer følgende publikationer:

1. Energetics of the Pasteur Effect,
Acta Chem. Scand. 6 (1952) 1431–1442.
2. Centralvarmekorrosion, med J. Bjerrum og J. L. Mansa,
Ingeniøren 1954, nr. 17.
3. Autoxidation of Cuprous Chloride,
Acta Chem. Scand. 9. (1955) 430–437.

4. Applicability of Steady State Principle, *Acta Chem. Scand.* 9 (1955) 438-441.
5. Autoxidation of Ascorbic Acid, *Acta Chem. Scand.* 9 (1955) 442-454.
6. Autoxidation af thioglykolsyre, med Kaj Axel Jensen. Referat af foredrag ved 9. nordiske kemikermøde, Aarhus 1956.
7. Om grundlaget for biologisk kinetik. Referat af foredrag ved 9. nordiske kemikermøde, Aarhus 1956.
8. En syre-baseteori for jerns korrosion. *Ingeniøren* 1958, nr. 8.
9. Kinetics of Electrode Reactions I. (Indleveret manuskript).

Endvidere har ansøgeren i 1956 indleveret en afhandling til Københavns universitet: Et enzymkinetisk grundlag for den biologiske energetik. Bedømmelsesudvalget forlangte samme år visse ændringer foretaget. Dette er endnu ikke sket.

I sit første arbejde studerer ansøgeren inspireret af sit ophold hos professor Hinshelwood væksthastigheden af rendyrkede bakteriekulturer. Prigogine og andre har vist, at hastigheden af en kemisk reaktion, som forløber nær ligevægt, er proportional med reaktionens affinitet, og det er ansøgerens udgangspunkt, at denne lov med tilnærmelse må antages at gælde for den levende celle. Begrundelsen herfor er, at affiniteten fordeles over et stort antal trin, og at det må antages, at den levende celle tilstræber en sådan enzymfordeling, at man helt undgår tilstedeværelsen af »flaskehalse« i systemet. Dette leder naturligt ansøgeren til den forestilling, at forøgelsen i glukoseforbruget ved overgang fra aerob til anaerob stofskifte er en simpel termodynamisk konsekvens af den forskellige energetiske værdi af glukosen i de to tilfælde, og giver derigennem en simpel forklaring af den såkaldte Pasteureffekt.

I en anden gruppe af arbejder beskæftiger ansøgeren sig med kinetikken ved autooxidationen af urano- og cuproionen og med den kobberkatalyserede autoxidation af ascorbinsyre og thioglykolsyre. I to både experimentelt og teoretisk velgennemførte arbejder når ansøgeren frem til en meget nær fuldstændig opklaring af mekanismen for oxidationen af cuproionen og ascorbinsyre, mens forholdene er væsentlig mere komplicerede i de to andre tilfælde. I tilknytning til sine undersøgelser af cuprooxidationen er ansøgeren endvidere i stand til at betegne den – som det kan vises – forsvindende fejl, der begås ved at antage gyldighed af stationaritetsprincippet for oxygenkoncentrationen i opløsningen.

I en tredje gruppe af arbejder beskæftiger ansøgeren sig med mekanismen for jernets korrosion og passivitet. Ansøgeren fik interesse for disse problemer i forbindelse med løsningen af en mere praktisk betonet opgave vedrørende tæring i centralvarmeanlæg, og har med støtte fra det teknisk-videnskabelige forskningsråd opbygget et moderne udstyret laboratorium til undersøgelse af kinetikken ved elektrodereaktioner. Ansøgeren opstiller en syre-basemekanisme for jernets korrosion og giver et arbejdsprogram for dette laboratorium i en artikel i *Ingeniøren*. De elektro-kemiske metoder, som er bragt i anvendelse, belyses nærmere i det foreliggende manuskript. Ansøgeren anviser her bl. a. en ny metode til bestemmelse af og kompensering af den potentialforskelle, man på grund af ohmsk modstand har mellem en strømførende experimentalelektrode og en referenceelektrode.

Ansøgeren er en experimentelt begavet fysisk kemiker med muligheder for at drive det vidt, hvis han mere beslutsomt end hidtil offentliggør sine experimentelle resultater. Han har et betydeligt organisatorisk talent, og har vist sine pædagogiske evner ved undervisning af kandidater, og af studerende til supplerende fag.

Stig Arne Sunner. Ansøgeren er født 13/5 1917 i Linköping, Sverige. Han blev student 1935 og studerede derefter ved universitetet i Lund, hvor han bestod »filosofisk embedseksamen« i kemi, fysik, matematik og astronomi 1941. I 1945 erhvervede han licentiatgraden i kemi, ligeledes ved Lunds universitet og disputerede i 1949 sammesteds på »Studies in Combustion Calorimetry Applied to Organo-Sulphur Compounds«.

I perioden 1941–44 tjenstgjorde ansøgeren som hjælpeassistent ved det kemiske laboratorium i Lund. 1944–46 var han afdelingsleder ved Stora Kopparbergs Bergslags Centrallaboratorium, Falun. Efter disputatsen var han 1949–52 docent-stipendiat, 1952–55 ekstraordinær docent, og er nu docent under Sveriges naturvidenskabelige forskningsraad samt chef for Termokemisk Laboratorium ved Lunds universitet.

Ansøgeren har gennem talrige udenlandsrejser skaffet sig den nødvendige videreuddannelse (hos L. Pauling, A. Todd, J. Coops) og ønskelige udenlandske forbindelser. Han har ved Lunds universitet holdt forelæsninger for licentiat-studerende 1949–56, væsentligst over emner hentet fra områderne teoretisk organisk kemi, termokemi, termodynamik med henblik på anvendelser inden for biokemi, konformationsanalyse og homolytiske reaktioner. Talen er her ikke om årligt gentagne, men én gang holdte forelæsningsrækker, hver på gennemsnitlig 20 timer. Indirekte har ansøgeren også øvet pædagogisk virksomhed i Danmark, idet hans artikel: Forbrændingskalorimetrien og dens anvendelsesmuligheder ved behandling af organisk-kemiske problemer (Kemisk Månedsskrift 1954) har tjent som læsestof over emnet ved en under udvikling værende undervisning i molekylspektre med termodynamiske anvendelser ved Københavns universitet og Danmarks tekniske Højskole.

I efterårssemestret 1950 var ansøgeren konstitueret professor i kemi ved Lunds universitet. I 1952 blev han erklæret for kompetent til et da ledigt professorat i organisk kemi ved Chalmers tekniska Högskole, Göteborg. I sin ansøgning om professoratet i København (1958) anfører ansøgeren 25 publicerede arbejder. Hertil er siden ansøgningsfristens udløb kommet to. Disse 27 arbejder er udkommet 1942–58, heraf over halvdelen efter 1955. Ansøgeren er derfor en forsker i fuld udvikling. Over halvdelen af publikationerne bærer hans navn alene. En af de tidligste afhandlinger er med professor Lennart Smith, med hvem ansøgeren samarbejdede på at fremstille en tilfredsstillende, bevægelig kalorimeterbombe. Samarbejdet er for de øvrige arbejders vedkommende hovedsagelig med yngre kolleger og medarbejdere, når bortses fra én afhandling med Karrman og to med medlemmer af den velkendte amerikanske termokemikergruppe Guy Waddington, J. P. McCullough, W. N. Hubbard m. fl. Den internationale anerkendelse, ansøgeren gennem sine publikationer har høstet, har medført hans valg som titulært medlem af »Commission on Physico-chemical Data and Standards« samt »Subcommission on Experimental Thermochemistry« (Paris 1957). Den nationale anerkendelse har manifesteret sig i hans udnævnelse til chef for det omkring ham oprettede Termokemiska Laboratoriet i Lund samt i, at Svenska Kemistsamfundet i 1955 tildelte ham Norblad-Ekstrandmedaljen. Ansøgerens videnskabelige linie har fra begyndelsen til nu klart været eksperimentatorens. Ved Lunds universitets kemiske laboratorium kunne kun professor Lennart Smiths termokemiske målinger interessere ham varigt med de stadigt stigende krav til forøget præcision, et forhold, der er betinget af, at man indenfor termokemien som regel ender med at måtte operere med små differenser mellem store størrelser, målstørrelserne. Den specialisering i studiet af svovlholdige forbindelser, ansøgeren slog ind på, var *ønskelig*, fordi disse ofte biologisk vigtige forbindelsers energetik (insulin, penicillin, biotin, coenzym Å m. fl.) var ret dårligt kendt før 1940. Her var der et pionerarbejde at udføre. Men specialisering er tillige nødvendig, idet

et sigte på metoder, anvendelige overfor et bredere afsnit af de kemiske forbindelser, i det lange løb ville have vist sig uforeneligt med kravet om stor nøjagtighed. Måling af den stedfindende varmetoning, bestemmelse af reaktionsprodukternes art og mængde samt et intimt kendskab til forsøgsresultaternes tydning som ændringer i termodynamiske funktioners værdi er her af lige stor vigtighed.

Tager ansøgerens rent teoretiske indsats sig eventuelt beskeden ud sammenlignet med andre ansøgere, må det erindres, at løsningen af ovennævnte eksperimentelle problemer og deres rette termodynamiske tydning næppe ville levne nogen forsker tid til vidtspændende teoretisk arbejde. I disputatsen 1949, der ligesom mange senere arbejder afgiver vidnesbyrd om ansøgerens usædvanlige eksperimentelle formåen, gaves der eksperimentelt bevis for, at methylsubstituerede sulphiders stabilitet vokser med voksende antal methylgrupper. Dette resultat vil antagelig i de nærmeste år blive bragt ind i den standende diskussion pro et contra hyperkonjugation (Mullikan, Dewar), sandsynligvis dog først efter at strukturerne er bestemt ved spektroskopisk eller elektroninterferometrisk teknik. Opgavens endelige løsning betinger netop, at der samarbejdes mellem 2-3 forskere med hver sit speciale. Ansøgeren har kun haft små praktiske muligheder for at få arrangeret et sådant arbejdsfællesskab.

På samme måde burde hans to arbejder fra 1950 og 1955 om thiocarboxylgruppens resonansenergi, hvori det vises, at resonansenergien er lille eller nul, kunne inspirere til spektroskopisk og teoretisk arbejde. I arbejdet over 3-methylthiophens termodynamiske egenskaber (med McCullough og andre) nås bl. a. frem til en bestemmelse af potentialbarrieren for methylgruppens rotation i forhold til thiophenringen. Den fundne værdi, 5-600 gcal/g.m., er højaktuel i dagens diskussion om sådanne barrierers »oprindelse« og størrelse, men i publikationsåret var eksperimentelle bestemmelser af andre potentialbarrierer nødvendige som sammenligningsgrundlag, endnu for sparsomme.

Med sin 15. publikation »Thermochemical Investigations on Organic Sulphur Compounds IV«, nåede ansøgeren frem til, hvad der må have været hans foreløbige mål, nemlig en bestemmelse af bindingsenergiene for bindingerne C-S, C = S, C-H og S-S. Beregningerne kan kun udføres, hvis resonanseffekter kan udskilles, en proces, der ikke sjældent er foretaget fantasifuldt og med forkert resultat, men som af ansøgeren så vidt ses gennemføres med et maksimum af sund dømmekraft.

Hele denne baggrund kom ham i fuldt mål tilgode, da han (1955) begyndte en disput med Calvin om den naturlige fotosynteses forløb. Calvin var kommet ind på den tanke, at tioktansyrens ditiolanring var stærkt spændt, hvorfor netop denne forbindelses S-S binding særlig nemt skulle kunne spaltes. I afhandlingen: Tioktansyren, kemi og energetik (1955), viste ansøgeren, hvor skrøbeligt Calvins eksperimentelle grundlag (absorptionsspektre) i virkeligheden er. Desuden målte han tioktansyrens ringspænding (under nogenlunde »naturlige« betingelser (opløsning)), og den fandtes langt mindre end antaget af Calvin. Det synes mere end tvivlsomt, om Calvin herefter kan opretholde sin hypotese.

Ansøgerens seneste arbejde, hvori indretning og funktion af et isotermt reaktionskalorimeter beskrives, er af samme høje standard som arbejdet med den roterende bombe m. m. Anvendelse af dette lille, præcise kalorimeter, hvori der arbejdes med millimolkvantiteter og varmetoninger på 10-50 gcal, har allerede vist sig betydningsfuld ved studiet af Calvins problem. Det har muligheder for at interessere videre kredse end de fysiske kemikeres.

Ansøgerens eksperimentelle dygtighed inden for termokemiens område er hævet over enhver kritik, og vi er ikke i tvivl om, at det er hans intensive og frugtbringende arbejde på dette felt, der har forhindret ham i at udstrække sin

virksomhed til mere almene dele af den fysiske kemi og til dens teorier. Formentlig er det af samme grund, at hans forelæsninger i faget har været af beskedent omfang.«

»Efter flertallets mening har alle ni ansøgere på hvert sit område ydet en for tjenstfuld indsats. For cand. polyt. Arne Nielsen og mag. scient. Hakon Nord gælder det imidlertid, at de efter vort skøn endnu ikke har præsteret tilstrækkeligt til at komme i første række ved besættelsen af professoratet.

Dr. phil. C. E. Jensen står højt i kraft af sit organisatoriske talent og det dermed sammenhængende betydelige omfang af hans videnskabelige produktion. Med stor effekt anvender han i sin forskning et bredt register af fysisk-kemiske måleinstrumenter. Herved har han imidlertid mere haft de biologiske aspekter for øje end de rent fysisk-kemiske, hvorfor heller ikke han bør komme i første række.

For fem på hver sin vis højt kvalificerede ansøgere vil det være yderst vanskeligt at angive en rækkefølge.

Blandt disse 5 er cand. polyt., PH.D. Th. Bak meget lovende og har udført værdifulde teoretiske arbejder indenfor et centralt område af den fysiske kemi, men der er i hans produktion adskilligt, som trænger til afklaring, også gennem videregående eksperimentalarbejde. Så nogenlunde det modsatte kan siges om cand. polyt., docteur ès sciences, F. Grønlund, som måske af alle ansøgerne er den, der har udført de smukkeste eksperimenter, mens hans færdigheder i videregående teoretisk behandling af forsøgsresultaterne endnu ikke har bestået deres prøve.

Den mest alsidige af denne gruppe ansøgere er utvivlsomt mag. scient. J. Koefoed, om hvis teoretiske og eksperimentelle dygtighed der ikke består tvivl, men som desværre ikke i sin produktion har evnet at samle sig om en hovedlinje. I modsætning hertil har dr. phil. A. C. Klixbüll Jørgensen trods sin ungdom allerede udført et imponerende arbejde over et velafgrænset og tilstrækkelig betydningsfuldt emne. Mens omfanget af hans viden og eksperimenter aftvinger respekt, finder vi imidlertid, at det store antal publikationer er fremkommet delvis på bekostning af opfattelsens dybde.

Fil. dr. S. A. Sunner har blandt disse fem ansøgere gjort den bredeste eksperimentelle indsats. Hans hovedlinje, termokemien, hvis teoretiske forudsætninger og konsekvenser han mestrer, savner dog måske et element af teoretisk fornyelse.

Til professoratet bør efter vor mening dr. phil. C. J. Ballhausen indstilles. Indledningsvis har vi diskuteret, om den endeligt foretruknes videnskabelige produktion nødvendigvis skulle kunne karakteriseres som hørende til den »klassiske« fysiske kemi (termodynamik, reaktionskinetik m. m.). Vi er enige om, at det ledige professorat i kemi med dets tilknytning til undervisningen i fysisk kemi og hvervet som institutbestyrer for Københavns Universitets Fysisk-Kemiske Institut ligesom tidligere bør besættes med den, der ved dets vakance har dokumenteret størst videnskabelig indsigt i et betydningsfuldt område mellem kemi og fysik, uden at hensynet til fagets »traditioner« gennem et eller nogle få decennier herved bør være eneførende. I modsat fald ville vigtige og netop her foreliggende muligheder for fagets fornyelse kunne forskertses.

Af samtlige ansøgere har C. J. Ballhausen ikke alene præsteret det mest helstøtte, større arbejde over et meget kort åremål, men han har også dokumenteret usædvanlig evne til at vise vej til nye eksperimenter. Da hans videnskabelige interesse i retning af et udpræget »moderne« område af fysisk kemi af os ikke ses at reducere hans muligheder for en inspirerende undervisning i faget, tager vi ikke i betænkning at indstille ham til det ledige professorat.«

J. A. Christiansens indstilling. »Det ledigtblivende professorat er et professorat i kemi ved Københavns Universitet, forbundet med stillingen som bestyrer af dettes Fysisk-Kemiske Institut. Det følger heraf, at den, der udnævnes, bør være en kemiker, der har særlige evner til at varetage forskning og undervisning i fysisk kemi.

Af de ni ansøgere har H. Nord i så ringe grad støttet udvalget i dets bestræbelser for at finde den til embedet bedst egnede, at jeg ikke kan tage hans kandidatur i betragtning. Jeg tilføjer dog, at hans produktion ligger centralt indenfor faget.

C. E. Jensen er en fremragende og produktiv videnskabsmand, hvis speciale er at anvende den fysiske kemis principer og eksperimentelle metoder på biologiske problemer. Han har tillige nogen erfaring i undervisning i faget. Imidlertid finder jeg, at hans bidrag til fremme af fagets principer og metoder ikke er tilstrækkelige til at placere ham i første række ved besættelsen af dette professorat.

Arne E. Nielsen må efter mit skøn, i betragtning af hans eksperimentelle, teoretiske og undervisningsmæssige præstationer anses for kvalificeret til embedet. Imidlertid er hans produktion af mindre omfang end og kommer i det hele taget næppe fuldt på højde med de følgende ansøgers. To af disse, Ballhausen og Klixbüll Jørgensen, indtager en særstilling, idet deres produktion og hele virksomhed falder uden for det område, man plejer at betegne som fysisk kemi.

Derimod har begge vist sig som fremragende forskere indenfor et felt, som man har betegnet som kvantekemi. Det drejer sig om et område, der passer som hånd i handske til den klassiske kemi, uorganisk såvel som organisk. I denne har man i vid udstrækning opnået at beskrive molekulernes bygning ved hjælp af konstitutionsformler, valensformler. I kvantekemien søger man nu at uddybe kendskabet til finere detaljer (elektronfordeling o. l.) i molekulernes struktur. Man anvender hertil eksperimentelle, navnlig spektroskopiske, data og behandler problemerne efter metoder hentede fra den klassiske mekanik og fra kvantemekanikken. Muligvis kan andre områder henregnes til kvantekemien, men det er næsten udelukkende problemer som de nævnte, der behandles af de to nævnte ansøgere. Den klassiske kemi, forfinet som antydnet, er fundamental for al videre kemisk forskning. Ud fra denne stamme, den kemiske statik, voksede så i firserne en faggruppe, der blev betegnet som fysisk kemi. Dens hovedemne er læren om molekulernes omdannelse, herunder reaktionskinetiken, der igen, som et specialtilfælde, omfatter ligevægtslæren, den kemiske termodynamik. Disse områder er, for alle kemiens anvendelser, f. eks. i teknik og i biologi af afgørende betydning.

De to ansøgere har begge præsteret fremragende arbejder på kvantekemiens område, Klixbüll Jørgensen både teoretiske og eksperimentelle, Ballhausen næsten kun teoretiske.

Denne mangel ved sidstnævntes produktion overvejes imidlertid af hans i sammenligning med førstnævntes dybere forståelse af problemerne og større fortrolighed med det matematiske apparat.

Ingen af de to har nogen nævneværdig produktion på den fysiske kemis område og begge har liden eller ingen erfaring i forskning og undervisning i dette fag. Begge bør derfor, uanset deres store fortjenester på andre områder, lades ude af betragtning ved denne lejlighed. De fire ansøgere, Bak, Grønlund, Koefoed og Sunner har alle, hver på sin vis ved deres arbejder og deres øvrige virksomhed kvalificeret sig til professoratet.

Som omtalt foran er Sunners termokemiske arbejder hævet over enhver kritik og placerer ham meget højt. Jeg savner imidlertid i hans produktion overbevisende tegn på, at han i større grad har levet sig ind i fysisk kemiske problemer udenfor termokemien, ligesom hans erfaring i undervisning i faget udenfor termokemien synes lidet omfattende. Koefoed har en mangesidig produktion bag sig,

både af teoretisk og eksperimentel natur. Alligevel vil jeg, navnlig under henvisning til det faktum, at man i hans vidtomspændende produktion savner et egentligt hovedværk, være betænkelig ved at placere ham i allerførste række.

Grønlunds arbejder ligger på en vis måde på linie med Arne E. Nielsens, og er ligesom dennes særdeles smukke. Men Grønlund har dokumenteret så udmærkede anlæg for eksperimenterkunst at han af den grund må placeres meget højt. Grønlunds evner i teoretisk og undervisningsmæssig henseende foreligger ikke fuldt dokumenteret, og jeg vil derfor, trods hans fremragende evner i anden retning, være betænkelig ved at stille ham i allerførste række.

At Thor Bak har fremragende evner indenfor den teoretiske fysiske kemi har han dokumenteret ved sine arbejder. Derudover har han, omend i mindre omfang, præsteret smukke eksperimentelle arbejder. Det kan tilføjes, at han nylig har planlagt og realiseret et apparat efter et elegant princip til måling af en kemisk reaktions hastighed. Han har endvidere dokumenteret sin evne til at samarbejde med ældre, jævnaldrende og yngre kolleger her i landet og ude i verden, og endelig har han vist udmærkede evner til undervisning i fysisk kemi, både af yngre og af viderekomne studerende.

Der er derfor for mig ingen tvivl om, at Thor Bak, de øvrige ansøgers udmærkede kvalifikationer ufortalt, er den bedst kvalificerede af ansøgerne til det ledigtblivende professorat, hvorfor jeg mener, at han bør indstilles.»

Udvalgets indstillinger blev i henhold til fornævnte kgl. anordnings § 3 stk. 7 tilstillet ansøgerne, af hvilke civilingeniør, Ph. D., Thor A. Bak indsendte bemærkninger til indstillingen.

Efter at flertalsindstillingen var tiltrådt af fakultetet i møde den 9. juni 1959 og af Konsistorium i dets møde den 17. juni 1959 blev den under 24. juni 1959 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 10. juli 1959 amanuensis ved Danmarks tekniske Højskole, dr. phil. Carl Johan Ballhausen udnævnt til professor i kemi ved Københavns universitet fra 1. september 1959 at regne.

5. *Professor, dr. phil. Ebbe Rasmussens død og professor ved Danmarks tekniske højskole Henning Højgaard Jensens udnævnelse til professor i fysik ved universitetet*

(j. nr. 592/59).

Den 9. oktober 1959 afgik professor i fysik ved universitetet, dr. phil. Ebbe Rasmussen ved døden.

Med henblik på besættelsen af det således ledigtblevne embede afgav professorerne under den fysiske faggruppe under 2. november 1959 følgende indstilling:

»Undertegnede, professorer i fysik, vil gerne hermed stille forslag om at den ved professor Ebbe Rasmussens død ledigtblevne stilling som professor i fysik og bestyrer af Universitetets Fysiske Laboratorium besættes uden opslag med professor ved Danmarks Tekniske Højskole, Henning Højgaard Jensen.

Professor Højgaard Jensen, der er født 1918, er cand. mag. i fysik fra 1942 og ansattes samme år som amanuensis ved Danmarks Tekniske Højskole. I 1948

udnævntes han til lektor og i 1952 til professor i fysik og bestyrer af det Fysiske Laboratorium sammesteds.

Hans videnskabelige arbejder falder inden for ret vide områder af den teoretiske fysik. Allerede som ung kandidat tog han ivrigt del i den af professor Brøndsted rejste diskussion vedrørende varmeteoriens grundlag og ydede et betydningsfuldt bidrag til afklaringen af denne diskussion. Han har siden, ved forskellige lejligheder, givet meget smukke og overlegne fremstillinger af de termodynamiske og statistiske grundlove. Desuden har han behandlet en række problemer vedrørende varmeudvekslingen ved stråling.

Under et studieophold i England kort efter krigen deltog han i undersøgelser over acceleration af atomare partikler til meget høje energier, og ydede i samarbejde med engelske kolleger et værdifuldt bidrag til den teoretiske analyse af de dertil knyttede problemer.

En særlig betydningsfuld indsats har professor Højgaard Jensen yder på den såkaldte »faststof« fysiks område, der behandler stoffernes egenskaber på grundlag af det nuværende kendskab til atomernes struktur og reaktioner. Dels ved egne teoretiske undersøgelser på dette felt, især over stoffernes elektriske og magnetiske egenskaber, og dels ved den stimulans han har ydet sine medarbejdere på det af ham bestyrede laboratorium til eksperimentelle og teoretiske studier, har han formået at sætte en frugtbar forskning igang herhjemme på et område af fysikken, der i disse år er i stærk udvikling og som er af overordentlig betydning ikke mindst for grænsedisciplinerne mellem fysikken og kemien, geofysikken, teknikken etc.

Da man i forbindelse med uddannelsen i fysik ved Københavns Universitet ønskede at forbedre studiemulighederne på dette felt af fysikken, henvendte man sig for et års tid siden til professor Højgaard Jensen, der indvilgede i, i samarbejde med to af sine yngre medarbejdere, at afholde en særlig forelæsningsserie over emner fra faststof fysikken. Disse forelæsninger påbegyndtes i dette semester og har medført en meget værdifuld forøgelse af rammerne for fysikstudiet. Det er overordentlig ønskeligt at en sådan undervisning og dertil knyttet forskning kan få et fast stade ved Universitetet.

Iøvrigt kan nævnes arbejder inden for de sidste år af professor Højgaard Jensen og hans medarbejdere på akustikkens og hydrodynamikkens område, der yderligere understreger hans alsidighed som fysiker.

I sit virke på Danmarks Tekniske Højskole har professor Højgaard Jensen ydet en meget betydningsfuld indsats i fysikundervisningen. Som lektor opbyggede han på fremragende måde en teoretisk og eksperimentel undervisning ved det nyskabte fysikingeniørstudium, der hurtigt fik stor betydning. Som professor har han afholdt de mere elementære forelæsninger i fysik fælles for alle de ingeniørstuderende; disse forelæsninger fulgtes også af de forprøvestuderende ved Universitetet ved den matematisk-fysiske faggruppe indtil for et par år siden, da de nye fysikforelæsninger for de universitetsstuderende påbegyndtes på Universitetets Institut for Teoretisk Fysik. Professor Højgaard Jensen's fortrinlige forelæsningskunst og fremstillingsevne er velkendt og fremtræder også i den af ham udarbejdede lærebog over deformerbare stoffers mekanik, såvel som i hans talrige oversigtsartikler vedrørende nyere fremskridt og generelle problemstillinger inden for mange områder af fysikken. Som bestyrer af Det Fysiske Laboratorium har professor Højgaard Jensen endvidere, foruden den derværende forskning, forestået fysiske øvelseskurser.

Som det fremgår af det foran anførte, må professor Højgaard Jensen anses som besiddende ganske særlige kvalifikationer til at overtage det ledigtblevne professorat i fysik ved Københavns Universitet og stillingen som bestyrer for Universitetets Fysiske Laboratorium. Vi skal især fremhæve, at hans viden-

skabelige virke falder inden for et område på hvilket det er meget ønskeligt for Universitetet at gøre en forøget indsats, og som det vil være formålstjenligt at opdyrke på det nye H. C. Ørsted Institut, bl. a. på grund af den forventede frugtbare kontakt, der derved vil kunne etableres med de øvrige afdelinger af dette institut. Professor Højgaard Jensen har de bedste forudsætninger for at kunne tage denne opgave op, således som han allerede har vist i sit fremgangsrige virke ved Danmarks Tekniske Højskole. Herudover besidder han store erfaringer som mangeårig bestyrer af et fysisk laboratorium, overordentlige egenskaber som lærer og forelæser og et omfattende overblik over fysikken. Vi er derfor overbeviste om, at han vil kunne yde en særdeles værdifuld indsats for Universitetet som professor og bestyrer af Det Fysiske Laboratorium, og at han, såvel med henblik på sin videnskabelige som sin pædagogiske virksomhed, må betragtes som særligt egnet til at overtage den ledigtblevne stilling.»

Fakultetet vedtog under 16. november 1959 i henhold til § 1 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet, at embedet uden opslag skulle besættes med professor ved Danmarks tekniske højskole, Henning Højgaard Jensen, hvortil konsistorium sluttede sig i møde den 9. december 1959.

Efter at professor Højgaard Jensen havde erklæret sig villig til at modtage ansættelse i det ledige embede, blev ved kgl. resolution af 8. januar 1960 professor ved Danmarks tekniske højskole Henning Højgaard Jensen udnævnt til professor i fysik ved Københavns universitet fra den 1. februar 1960 at regne.

6. *Oprettelse af et professorat i fysik med speciale i atom- og kernefysik og docent, dr. phil. Torben Huus' udnævnelse til professor i dette fag*

(j. nr. 237/57).

Ved lov af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger, jfr. bemærkninger til normeringslovforslaget, folketingsstidende 1957-58, tillæg A, sp. 1333-34, oprettedes to ordinære professorater i fysik ved Københavns universitet. Det ene af disse professorater, professoratet i eksperimentalfysik, blev besat med afdelingsleder, dr. phil. N. O. Lassen, (jfr. side 204).

Efter at det andet professorat under 1. oktober 1959 var blevet opslået ledigt som et professorat i fysik med speciale i atom- og kernefysik, blev under 17. oktober 1959 den eneste indkomne ansøgning, nemlig fra docent, dr. phil. Torben Huus tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme den indkomne ansøgning nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Aage Bohr, dr. phil. J. K. Bøggild og dr. phil. N. O. Lassen. Dette udvalg afgav under 25. februar 1960 følgende indstilling:

»Docent, dr. phil. Torben Huus er født den 15.12.1919, blev student i 1938 og tog magisterkonferens i fysik i 1943. Samme år blev han knyttet til universitetets institut for teoretisk fysik, hvor han siden har virket, fra 1953 som honorarlønnet videnskabelig assistent, fra 1956 som amanuensis og fra 1958 som docent. I 1957 blev han beskikket som lektor i fysik ved Københavns universitet. I 1959 blev han efter ansøgning fritaget for dette hverv, for som afdelingsleder ved universitetets institut for teoretisk fysik at kunne påtage sig ledelsen af instituttets højspændingslaboratorium samt tilrettelæggelsen af det videnskabelige arbejdsprogram for en i U. S. A. bestilt dobbeltvirkende elektrostatisk generator, der i foråret 1961 vil blive anbragt i den under opførelse værende nye institutafdeling ved Risø.

Allerede i de sidste år af sin studietid blev Huus inddraget i den eksperimentelle forskning på kernefysikkens område, og dermed indledtes et mangeårigt og frugtbart samarbejde med den nuværende professor ved Aarhus universitet K. J. Broström, som på dette tidspunkt var i færd med at opbygge instituttets første elektrostatiske generator. Med benyttelse af dette anlæg, som kunne tages i brug samtidigt med krigens afslutning, udførte Huus sammen med K. J. Broström og siden med vekslende danske og udenlandske medarbejdere en række overordentligt smukke og betydningsfulde undersøgelser, navnlig angående omdannelsen af lette atomkerner ved bombardement med protoner. Flere af de offentliggjorte arbejder, f. eks. undersøgelsen af K. J. Broström, T. Huus og R. Tangen: »Gamma-Ray Yield Curve of Aluminum Bombarded with Protons« fremtræder med så klare og præcise resultater, at de opnåede kurver er blevet anvendt som illustrationer i talrige lærebøger og monografier. I året 1951 virkede Huus ved California Institute of Technology i Pasadena, U. S. A., hvor han var indbudt til at deltage i kernefysiske undersøgelser.

Kort efter sin hjemkomst, og delvis på baggrund af iagttagelser fremkommet under opholdet i U. S. A., førtes dr. Huus til opdagelsen af en ny type kernereaktioner, hvorved atomkernerne anslås ved det elektriske felt af forbipasserende elektrisk ladede ioner (den såkaldte »Coulomb-excitationsproces«). Muligheden for sådanne reaktioner var teoretisk forudsagt, men den første utvetydige eksperimentelle påvisning af processen skyldes Huus og den unge jugoslaviske fysiker C. Zupančič, som Huus inddrog i disse undersøgelser; samtidigt påvist effekten af Mc.Clelland og Goodman i U. S. A.

Allerede i det første arbejde af Huus og Zupančič undersøgte mange af de væsentlige træk ved Coulomb-excitationen, og det vistes, at denne proces er særlig velegnet til studiet af kernernes rotationsspektre og andre kollektive anslagstilstande. Herved åbnedes et stort og frugtbart nyt område for den eksperimentelle kernefysik, og i de forløbne år er talrige undersøgelser på dette felt udført i laboratorier i mange lande. De her opnåede resultater har bidraget overordentligt til kendskabet til kernernes energispektre.

I denne udvikling har Huus og hans medarbejdere stadigt været blandt de førende og har ydet en lang række værdifulde bidrag, såvel ved systematiske målinger af den ved Coulomb-excitationen frembragte stråling, som ved påvisning af nye metoder og muligheder inden for dette felt.

En omfattende analyse af Coulomb-excitationsprocessen indeholdende en meget grundig undersøgelse af de forskellige eksperimentelle metoders fordele og begrænsninger og en oversigt over de hidtil opnåede resultater er givet af Huus i samarbejde med andre medarbejdere ved Institut for teoretisk fysik, og endvidere har han i sin disputats givet en smuk fremstilling af processens væsentlige træk.

Som det fremgår af ovenstående, forener dr. Huus stor færdighed og kunnen som eksperimentalfysisk forsker med en dyb indsigt i atom- og atomkernefysiske

problemer. Tillige er han i besiddelse af fortrinlige pædagogiske evner, og han har i de sidste år på udmærket måde bidraget til de fagprøvestuderendes uddannelse såvel ved at udarbejde og holde forelæsninger i elementær og videregående kerne-fysik som ved at vejlede ældre studerende ved kursus og eksamensopgaver.

Vi anser derfor dr. Huus for at være særdeles vel kvalificeret til at overtage den ledige stilling som professor i fysik ved Københavns universitet.»

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 tilstillet ansøgeren, der ikke indsendte bemærkninger til indstillingen.

Udvalgsindstillingen blev derefter behandlet på fakultetets møde den 15. marts 1960, hvor den ensstemmigt tiltrådtes af fakultetet.

Efter at konsistorium havde tilsluttet sig indstillingen på møde den 23. marts 1960, blev den under 26. marts 1960 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 9. april 1960 docent, dr. phil. Torben Huus udnævnt til professor i fysik ved Københavns universitet fra den 1. april 1960 at regne.

7. *Oprettelse af et professorat i matematisk statistik og professor, dr. phil. Anders Hjorth Halds udnævnelse til professor i dette fag*

(j. nr. 225/58).

Under 1. februar 1958 indsendte professorerne, dr. phil. Børge Jessen, W. Simonsen, dr. phil. W. Fenchel, dr. phil. Thøger Bang og dr. phil. Einar Andersen til undervisningsministeriet følgende andragende:

»I stadig stigende grad har statistiken i vore dage taget dybtgående matematiske metoder i brug. På baggrund af den rolle, som disse matematisk statistiske metoder spiller såvel for samfundsvidenskaberne som for naturvidenskaberne og tekniken, er det blevet en sag af største vigtighed, at der skabes mulighed for uddannelse på matematisk grundlag af det fornødne antal statistikere til løsning af de mangfoldige opgaver, der melder sig inden for disse områder.

Medens der under det rets- og statsvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet i mange år har eksisteret et professorat i statistik, hvortil senere er kommet lektorater og assistentstillinger, og i 1953 et statistisk institut, findes under det matematisk-naturvidenskabelige fakultet kun et lektorat, der omfatter såvel biologisk som matematisk statistik. Dette har længe været en højst utilfredsstillende situation.

Med henblik på uddannelsen af kandidater med matematisk statistik som hovedfag bør der snarest etableres en grundlæggende forelæsningsrække i matematisk statistik. Denne forelæsningsrække vil samtidig kunne benyttes af studerende med hovedfag i andre discipliner, først og fremmest af aktuarstuderende, men også af studerende i naturvidenskaberne. Til forelæsningerne må knyttes øvelser, således at de studerende trænes i at anvende statistiske metoder til løsning af naturvidenskabelige og tekniske problemer. Denne forelæsnings- og øvelsesrække bør strække sig over to semestre og bør gentages hvert år.

For studerende med matematisk statistik som hovedfag må der endvidere indrettes en regelmæssig undervisning med tilsvarende øvelser i sandsynlighedsregning og videregående statistisk teori samt i specielle statistiske metoder, der er udviklet inden for de vigtigste anvendelsesområder.

Forelæsninger og øvelser vil i sig selv kræve et betydeligt personale. Hertil kommer imidlertid, at det for fagets trivsel er påkrævet, at der oprettes et institut for matematisk statistik, således at forskningen får rimelige vilkår, og der åbnes mulighed for et samarbejde mellem den matematiske statistik og de øvrige fag inden for fakultetet. Hertil er der taget hensyn i forslaget om oprettelse af et fælles institut for matematik, fysik og kemi i universitetsparken på Nørre Fæled, idet der i dette forslag er regnet med, at der i den matematiske afdeling indrettes et institut for matematisk statistik.

Om det fornødne personale, etableringsudgifter og annuum har man forhandlet med bestyreren af det statistiske institut under det rets- og statsvidenskabelige fakultet, professor A. Hald. På grundlag af erfaringerne fra dette institut må man regne med følgende:

Personale. Udover det eksisterende lektorat bør der oprettes:

1 professorat

3 amanuensisstillinger

2 lektorater med en årlig lønning af 4.800 kr.

Desuden vil der være brug for medhjælp ved øvelser og ved beregningsarbejder samt for en heldags og en halvdags sekretær.

Etableringsudgifter. Til etablering af instituttet kræves dels oprettelse af et håndbibliotek og dels anskaffelse af regnemaskiner til medarbejderne og kontormaskiner. De samlede udgifter budgetteres til nedenstående beløb:

Håndbibliotek	40.000 kr.
Regnemaskiner	46.000 —
Kontormaskiner	7.000 —
Ialt	93.000 kr.

Annuum. Instituttets annuum budgetteres til nedenstående beløb:

Tidsskriftabonnementer	3.000 kr.
Indbinding af tidsskrifter	1.000 —
Indkøb af bøger	3.000 —
Kontorartikler og telefon	3.000 —
Vedligeholdelse af maskiner	1.000 —
Ialt	11.000 kr.

Det vil være af meget stor betydning, at undervisning i matematisk statistik kan begynde i efteråret 1958. Vi skal derfor andrage om, at der af de ovenfor anførte stillinger allerede nu oprettes *professorat i matematisk statistik*, hvis indehaver skal være bestyrer af instituttet for matematisk statistik, og *en amanuensisstilling*.

Indtil det nye institut kan oprettes, vil indehaverne af de pågældende stillinger kunne få arbejdsplads i det nuværende statistiske institut.

Under hensyn til, at anskaffelsen af ældre litteratur (især tidsskrifter) bliver vanskeligere år for år, andrager vi om, at der af beløbet til oprettelse af et håndbibliotek allerede nu bevilges 20.000 kr. Vi andrager endvidere om, at der til anskaffelse af regnemaskiner til medarbejderne allerede nu bevilges 20.000 kr. »

Professoratet blev ikke bevilget pr. 1/4 1959, medens amanuensisstillingen gennemførtes pr. 1/4 1959 med tilbagevirkende kraft til 1/9 1958 for at undervisningen i matematisk statistik kunne begynde rettidigt.

Andragendet om oprettelsen af et professorat i matematisk statistik blev gentaget ved skrivelser af 15. januar og 24. juni 1959.

I overensstemmelse hermed oprettedes der på normeringsloven for 1960-61, jfr. folketingstidende 1959-60, tillæg A, sp. 3363-64 et professorat i matematisk statistik.

Med henblik på embedets besættelse afgav professorerne i de matematiske fag ved det matematisk-naturvidenskabelige fakultet i henhold til § 1 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet under 17. maj 1960 følgende indstilling:

»Undertegnede professorer i de matematiske fag tillader os herved at indstille til fakultetet, at det på normeringsloven for finansåret 1960-61 oprettede professorat i matematisk statistik søges besat uden opslag med professor ved Københavns universitet, dr. phil. Anders Hald.

Professor Hald er født i 1913 og blev student i 1932. I studietiden erhvervede han universitetets guldmedaille for en matematisk statistisk afhandling. Efter i 1939 at have taget eksamen i forsikringsmatematik og statistik virkede han i nogle år som statistisk konsulent for forskellige erhvervsvirksomheder og var tillige fra 1943 til 1948 universitetsadjunkt i matematisk statistik. I 1948 erhvervede han doktorgraden på afhandlingen »The decomposition of a series of observations«. Samme år udnævntes han til professor i statistik under det rets- og statsvidenskabelige fakultet. I denne egenskab er han bestyrer af det i 1953 oprettede statistiske institut under nævnte fakultet. Fra 1949 er han medlem af forsikringsrådet.

Foruden ved doktorafhandlingen og en række andre afhandlinger har professor Hald bidraget til den matematisk statistiske litteratur med en række fortrinlige håndbøger og lærebøger. I 1948 udsendte han et omfattende værk »Statistiske metoder« fremgået af forelæsninger holdt ved Danmarks tekniske højskole i årene 1943-45 efter opfordring fra Dansk Ingeniørforening. I 1952 udsendtes en engelsk udgave af samme værk »Statistical methods with engineering applications« (hvoraf en russisk udgave er udkommet i 1956). Dette værk har fundet udstrakt anvendelse som en standard håndbog i emnet. Fra 1954 foreligger lærebogen »Statistisk kvalitetskontrol« og fra 1955 »Statistiske metoder i arbejdsstudietekniken«. Blandt professor Halts seneste arbejder kan fremhæves en indgående undersøgelse af stikprøvetekniken i afhandlingen »The compound hypergeometric distribution and a system of single sampling inspection plans based on prior distributions and costs«. Karakteristisk for professor Halts videnskabelige arbejder er, at den matematiske behandling altid føres så vidt frem, at de udviklede metoder bliver direkte anvendelige. Med dette formål for øje har han udarbejdet omfattende tabeller.

Professor Hald nyder stor anseelse i hjemlige og internationale fagkredse. Han har betydelige administrative og pædagogiske evner, og hans initiativ har været af største betydning såvel for udviklingen af den matematiske statistik og dens anvendelser i Danmark som i det internationale samarbejde. Vi anser professor Hald for særligt egnet til at overtage det nyoprettede professorat.

Oprettelsen af professoratet i matematisk statistik er (jfr. bemærkningerne til forslaget til normeringslov for finansåret 1960-61, side 54) et led i oprettelsen af et institut for matematisk statistik, der senere vil indgå i den matematiske afdeling af H. C. Ørsted institutet. Det er en forudsætning for vort forslag om udnævnelse af professor Hald til den nyoprettede stilling, at han samtidig med

overtagelsen af denne overtager hvervet som bestyrer af det nye institut. Det bemærkes i denne forbindelse, at en del af de videnskabelige stillinger, der vil være at knytte til dette institut (2 videnskabelige assistentstillinger og 1 instruktorstilling) allerede er bevilget, og at den endelige projektering af instituttets lokaler er umiddelbart forestående.»

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i møde den 24. maj 1960 og af konsistorium i møde den 15. juni samme år og efter at professor Hald havde erklæret sig villig til at tiltræde professoratet, blev den under 23. juni 1960 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 8. juli 1960 professor, dr. phil. Anders Hjorth Hald udnævnt til professor i matematisk statistik ved Københavns universitet fra den 1. august 1960 at regne.

8. *Professor, dr. phil. Emanuel Hansens afgang og docent, lektor, dr. phil. Erling Asmussens udnævnelse til professor i gymnastikteori*
(j. nr. 177/61).

Under 8. marts 1961 blev der meddelt professor, dr. phil. Emanuel Hansen afsked på grund af alder med pension fra stillingen som professor i gymnastikteori ved Københavns universitet fra den 31. august 1961 at regne.

Efter at embedet under 23. maj 1961 var blevet opslået ledigt, blev under 6. juni 1961 den eneste indkomne ansøgning, nemlig fra docent, lektor, dr. phil. Erling Asmussen tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af den indkomne ansøgning nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Emanuel Hansen (formand), dr. phil. R. Spärck og dr. phil. P. Brandt Rehberg. Dette udvalg afgav under 8. juni 1961 følgende indstilling til fakultetet:

»Docent Asmussen er født den 6. august 1907, blev cand. mag. med gymnastik som hovedfag og zoologi og botanik som bifag (1. kar. m. udm.) 1932 og dr. phil. 1934. Efter en periode som privat assistent hos professor Lindhard og adjunkt ved Ordrup Gymnasium blev dr. Asmussen i 1935 ansat som videnskabelig assistent på gymnastikteoretisk laboratorium og blev i 1958 udnævnt til docent. Han har siden 1933 været lærer, først i anatomi, senere i fysiologi, ved Danmarks Højskole for Legemsøvelser og fra 1953 lektor i idrætsfysiologi ved universitetet. I 1956 blev han ansat som videnskabelig leder af Landsforeningen mod børnelammelses testnings- og observationsinstitut i Hellerup.

I to perioder har dr. Asmussen som Rockefeller fellow deltaget i betydningsfulde undersøgelser dels ved Harvard University i Boston, dels under ekspeditioner til Mississippi og til Mount Evans. Han har senere efter indbydelse holdt adskillige forelæsninger i Amerika og England.

Docent Asmussen har en meget omfattende og meget betydningsfuld produktion bag sig. Hans første arbejder falder inden for muskelfysiologien, hvor han var blandt de første, for hvem det lykkedes at undersøge isolerede muskel-

fibres reaktion. Senere har han fortrinsvis beskæftiget sig med respirationens og blødcirkulationens regulering, specielt i forbindelse med muskelarbejde. Som resultat af et mangeårigt og meget frugtbringende samarbejde mellem dr. Asmussen og afdelingsleder ved zoofysiologisk laboratorium, dr. phil. Marius Nielsen foreligger en lang række publikationer, hvori det er lykkedes de to forfattere at bidrage meget væsentligt til afklaring af de nævnte vanskelige spørgsmål. De pågældende arbejder er overalt blevet modtaget med stor interesse, og forfatterne har efter anmodning skrevet sammenfattende artikler over disse emner i *Annual Review of Physiology* 1953 og *Physiological Reviews* 1955. I de senere år har dr. Asmussen endvidere leveret værdifulde bidrag til vurderingen af børns og unges fysiske ydeevne under opvæksten samt ud fra nye og frugtbringende synspunkter behandlet de omstridte spørgsmål vedrørende hvirvelsøjleens normale funktioner. Det bør tilføjes, at dr. Asmussen under sin hidtidige virksomhed ved universitetet har været søgt af mange både danske og udenlandske videnskabsmænd, der under hans altid oplagte vejledning har modtaget værdifulde impulser under deres arbejde.

Docent Asmussen er en fremragende og anset forsker, han er en dygtig og erfaren lærer og må siges at være endog særdeles kvalificeret til ansættelse i den omhandlede ledigblivende stilling.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgeren, der ikke havde bemærkninger til indstillingen.

Udvalgsindstillingen blev derefter tiltrådt af fakultetet i møde den 8. juni 1961 og af konsistorium i møde den 22. juni 1961. Herefter videresendtes indstillingen under 26. juni 1961 til ministeriet.

Ved kgl. resolution af 31. august 1961 blev docent, lektor, dr. phil. Erling Asmussen udnævnt til professor i gymnastikteori ved Københavns universitet og bestyrer af universitetets gymnastikteoretiske laboratorium fra den 1. september 1961 at regne.

9. *Professor, dr. philos. Ragnar Fjørtofts afgang fra universitetet og amanuensis, dr. phil. Erik Eliasens udnævnelse til professor i teoretisk meteorologi*

(j. nr. 601/55).

Under 11. november 1955 blev der meddelt professor, dr. philos. Ragnar Fjørtoft afsked efter ansøgning fra stillingen som professor i teoretisk meteorologi ved Københavns universitet fra 31. oktober 1955 at regne.

Besættelsen af det ved professor Fjørtofts afgang ledigtblevne embede blev ved skrivelse af 21. februar 1956 udskudt indtil videre.

Efter at embedet efter indstilling af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet og universitetets rektor under 13. oktober 1960 var blevet opslået, blev under 17. december 1960 de indkomne to ansøgninger, nemlig fra fil. dr. Aksel Christopher Wiin-Nielsen og amanuensis, dr. phil. Erik Eliassen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Einar Andersen, dr. phil. J. K. Bøggild og dr. philos. Arnt Eliassen, Oslo universitet. Dette udvalg afgav under 30. september 1961 følgende indstilling:

»Dr. Erik Eliassen er født i 1922. Han tok magisterkonferens i teoretisk fysik ved Københavns universitet i 1947, og den filosofiske doktorgrad samme sted i 1960. I årene 1947-1953 var han ansatt ved det danske meteorologiske institut hvor han tjenestegjorde i værtjenesten. I 1953 ble han ansatt ved Københavns universitet som amanuensis, en stilling som han fremdeles innehar. Han virket først som professor Fjörtofts assistent og deltok i dennes vitenskapelige arbeide. Fra 1955, da professor Fjörtoft forlot universitetet, har han varetatt undervisning og avholdt eksamen i teoretisk meteorologi. Dr. Eliassen har således erfaring, både værvarsling og annet praktisk-meteorologisk arbeide, i teoretisk forskning og i undervisning.

Nr. 1 på listen av Eliasens arbeider omfatter et resume av et foredrag holdt på en meteorologisk konferanse i Helsinki 1953, samt et upublisert manuskript. Begge behandler spørsmålet om hvorvidt de metoder og begreper som benyttes i den statistiske teori for isotrop turbulens lar seg tilpasse til de tilnærmet to-dimensjonale strömninger av stor skala som finnes i atmosfæren. Problemstillingen er interessant nok, men arbeidet fører ikke langt og må nærmest karakteriseres som en skisse.

I publikasjon nr. 2 viser Eliassen hvorledes stabilitetsproblemet og initialverdi-problemet for små perturbasjoner av en rettlinjet veskeström med gitt hastighetsprofil lar seg behandle ved hjelp av tilnærmete, numeriske metoder. Han benytter dels endelige differenser, dels tilnærmelse ved endelige rekker. Resultatene er rimelige og kan tildels verifiseres ved eksakte metoder. De tilnærmelsesmetoder som benyttes er naturligvis ikke nye, men de anvendes av Eliassen på hydrodynamiske problemer på en særdeles effektiv måte. Metodene har krav på stor interesse, da de gir mulighet for å finne approksimative løsninger av hydrodynamiske problemer hvor man ikke makter å komme frem på analytisk vei. Avhandlingen er klart og godt skrevet.

Arbeide nr. 3 er en rapport om forsök som er utfört med å utarbeide 24-timers prognosekart for 500 mb-flatens topografi ved hjelp av professor Fjörtofts grafiske metode til integrasjon av den barotrope rotasjonsligning. Rapporten er ganske kort og gir en statistisk verifikasjon av resultatene.

Publikasjon nr. 4 er en ganske stort anlagt bearbeidelse av observasjonsmateriale med sikte på å belyse den almindelige sirkulasjon i atmosfæren. På grunnlag av hemisfæriske karter over 1000- og 500 mb-flatens topografi har Eliassen foretatt en Fourier-analyse av disse isobarflaters høyder med hensyn på den geografiske lengde. Han undersøker så egenskapene av de enkelte Fourierkomponenter, deres utvikling og bevegelse, deres bidrag til den meridionale transport av rotasjonsmomentet og den spektrale fordeling av den kinetiske energi. Arbeidet, som er mønstergyldig utfört, gir et betydelig bidrag til vårt kjennskap til den almindelige sirkulasjon i atmosfæren.

På slutten av avhandlingen finner man dessuten en undersökelse av bølger i en baroklin ström og deres stabilitetsforhold ved hjelp av kuleflatefunksjoner. Dette er et teoretisk bidrag av stor interesse.

Arbeide nr. 5 er Eliasens doktoravhandling, og også hans viktigste arbeide hittil. Det er en teoretisk undersökelse av de bølger som kan utvikle seg på en

idealiseret meteorologisk frontflate, som skiller mellom to luftmasser av forskjellig temperatur og hastighet. Helt siden polarfrontmeteorologien ble innført ved slutten av første verdenskrig har dette problem blitt ansett for et av de viktigste i den dynamiske meteorologi.

Et storstilet forsøk på løsning ble gjort av Solberg i 1928. Han fant riktignok løsninger som lignet sykklonbølger; men på grunn av matematiske vanskeligheter så han seg nødt til å innføre endringer i randbetingelsene, noe som førte til at hans løsninger på vesentlige punkter skiller seg fra de virkelige sykklonbølger. Problemet har siden vært behandlet av Kotschin i 1932 ved hjelp av en annen metodikk; han kom et godt stykke på vei, men hans resultater er helt urimelige og neppe riktige. Siden har ingen våget å gi seg i kast med dette vanskelige problem for alvor, før Eliassen tok fatt på det. Eliassen bygger på Kotschin's metode og gjennomfører en fullstendig løsning av problemet. Det er ikke mulig å kontrollere et så stort arbeide på alle punkter, men resultatet er rimelig, idet det stemmer godt overens med beslektede teorier og passer også godt med de virkelige sykklonbølgers egenskaper.

Matematisk sett er arbeidet bemerkelsesverdig dyktig gjennomført. Det er mønstergyldig godt og klart skrevet, slik at det nesten er lettlest tiltrots for stoffets tyngde. Problemet har fått en inngående behandling; Eliassen nøyer seg ikke med å bestemme egenfrekvensene, men gjennomfører også en fullstendig diskusjon av løsningenes struktur og de tilsvarende energiomsetninger.

Arbeider må karakteriseres som en betydelig videnskabelig bedrift. Når det ennå ikke er blitt internasjonalt kjent, er det sikkert fordi det er utkommet i en publikasjonserie som ikke har tilstrekkelig distribusjon blant forskere i dynamisk meteorologi.

Nr. 6 på Eliasens publikasjonsliste er også et meget betydelig arbeide. Det behandler de instabile bølger som kan utvikle seg i en baroklin sonal strøm. De som tidligere har behandlet dette problem har for enkelthets skyld forutsatt at strømhastigheten bare avhenger av høyden og ikke av breddegraden. Eliassen lar strømhastigheten avhenge både av høyde og bredde, og fører dermed teorien et viktig skritt nærmere virkeligheten. At dette skritt ble tatt også av Charney, hvis arbeide utkom kort før Eliassen's, forringer ikke Eliassen's innsats. De to arbeider er åpenbart uavhengige og belyser problemet fra forskjellige sider.

Eliassen løser problemet numerisk ved hjelp av avbrudte Fourier-rekker, en metode som han også benytter i sitt arbeid nr. 2 på publikasjonslisten. Likesom i doktoravhandlingen gjennomfører han en inngående analyse av egenskapene av de løsninger som han finner. Han studerer også den gjensidige vekselvirkning mellom den sonale strøm og bølgeperturbasjonene; dette er et dypsende tema av største viktighet såvel fra et meteorologisk som fra et mer generelt hydrodynamisk synspunkt.

Arbeide nr. 7 er manuskriptet til et populært foredrag; det er av mindre interesse for bedømmelsen av Eliassen's videnskabelige kvalifikasjoner, men det viser at han også evner å gi en utmerket populær fremstilling av meteorologiske forskningsresultater.

Eliassen's produksjon er ikke stor; av de arbeider som er nevnt på listen er det bare fire (nr. 2, 4, 5 og 6) som kan regnes som fullverdige forskningsbidrag. Til gjengjeld er deres kvalitet meget høy.

Eliassen's forskningsområde er hydrodynamikkens anvendelse på de storstilete perturbasjoner i vestenvindfeltet på midlere og høye bredder. Dette felt er kanskje noe snevert, og hans avhandlinger kan virke noe stereotype. På den annen side er det problemer av grunnleggende betydning for meteorologien som han har behandlet. Karakteristisk for Eliassen's arbeidsmetode er det at han ved problemstillingene har benyttet seg av en ytterliggående forenkling som lar det vesentlige

i problemene tre skarpt frem mens alle unødvendige komplikasjoner er fjernet. Derved har han oppnådd en usedvanlig klarhet i fremstillingen samtidig som resultatenes prinsipielle karakter kommer tydelig frem.

Forøvrig røber arbeidene en solid skoling i den matematiske fysikks metoder.

Dr. Aksel Wiin-Nielsen er født i 1924. Han avla skoleembedseksamen ved Københavns universitet i 1950, filosofie licentiateksamen ved Stockholms universitet i 1957 og tok den filosofiske doktorgrad ved sistnevnte universitet i 1960. Fra 1952-55 var han vitenskabelig assistent ved Meteorologisk Institut, Charlottenlund. I denne tid studerte han også dynamisk meteorologi under professor Fjörtoft og deltog i dennes vitenskapelige arbeide som assistent. Fra 1955-59 oppholdt han seg ved Institutet för Meteorologi ved Stockholms universitet, først som student, senere som en selvstendig deltager i dette institutts undervisnings- og forskningsvirksomhet. I 1959 ble han ansatt ved Joint Numerical Weather Prediction Unit utenfor Washington D. C. Denne gruppe, som er opprettet av U. S. Weather Bureau, U. S. Air Force og U. S. Navy i fellesskap, har til oppgave å utnytte de numeriske metoder for værprognose slik at de kan være til hjelp i den praktiske værtjeneste. For kort tid siden flyttet Wiin-Nielsen til en ny stilling ved det nyoprettede National Center for Atmospheric Research i Boulder, Colorado.

Wiin-Nielsen behandler i sine arbeider emner vedrørende numerisk værprognose og den almindelige sirkulasjon i atmosfæren.

I en del tidlige arbeider (nr. 1, 2, 4 og 7 på publikasjonslisten) bygger han på metoder utviklet av professor Fjörtoft. Som elev av Fjörtoft fikk Wiin-Nielsen godt kjennskap til Fjörtofts semi-Lagrangeske teknikk for tidsintegrasjon, og også til Fjörtofts metode til løsning av elliptiske differentialligninger. I de ovennevnte arbeider er disse metoder anvendt og testet.

Således beskriver publikasjon nr. 1 (skrevet sammen med Dušan Djurić) hvordan horisontale trajektorier kan beregnes når det horisontale hastighetsfelt er kjent i tid og rom. Under den gitte forutsetning må dette problem sies å være forholdsvis enkelt.

I avhandling nr. 2 (skrevet sammen med Hlynur Sigtryggsson) beskrives en serie eksperimentelle prognoser som er beregnet på grunnlag av Fjörtofts metode ved hjelp av den elektroniske regnemaskin BESK. Resultatene sammenlignes med de numeriske prognoser som for samme periode ble utarbeidet av det svenske luftvåben etter en mere »konvensjonell« integrasjonsmetode. Avhandlingen representerer et betydelig programmerings- og regnearbeide.

Publikasjonene nr. 4 og 7 er skrevet av Wiin-Nielsen alene. Den første behandler nokså inngående den Lagrangeske tidsintegrasjon, og den siste beskriver en grafisk integrasjon av den elliptiske differentialligning for vertikalhastigheten. Disse arbeider følger de retningslinjer som er trukket opp av professor Fjörtoft, og såvidt det kan sees, består Wiin-Nielsens eget bidrag her vesentlig i utformningen av detaljene.

Den største del av Wiin-Nielsens produksjon (nr. 3, 5, 8, 9, 11, 12 og 13) er viet problemet om utformningen av prognostiske ligninger som er egnet til grunnlag for numerisk værprognose.

I publikasjon nr. 3, som utgjør første del av doktoravhandlingen, behandler Wiin-Nielsen noen av de tilnærmelser som ofte gjøres for å komme frem til praktisk brukbare prognoseligninger, og fremhever at disse tilnærmelser kan føre til betydelige feil hvis de er inkonsistente slik at systemets integralvarianter går tapt. Dette synspunkt er meget berettiget og viktig å være oppmerksom på ved konstruksjon av matematiske modeller til bruk for numerisk værprognose.

Avhandlingen skjemmes imidlertid av visse kjedelige feil. Således er den første integralstørrelse som omtales under avsnitt 3, nemlig randkurvens sirkulasjon,

slett ingen invariant, medmindre man gjør den kunstige (ikke fysisk begrundete) antagelse at vertikalbevægelsen skal forsvinde på randen. – Videre benyttes det, for å bestemme størrelsen av visse mulige feil, en fordeling av vertikalhastigheten (første ligning på side 49) som ikke tilfredsstiller betingelsen at dens middelværdi over området skal være lik null. De resultater som utledes på dette grunnlag er helt meningsløse. – Slutten av avsnitt 4 inneholder en diskusjon om hvorvidt temperaturforandringer bør bestemmes ut fra den termiske rotasjonsligning eller den adiabatiske ligning for å få minst feil. Dette må bero på en misforståelse, for de to ligninger må gi nøyaktig samme resultat; det er jo nettopp denne fordring som gjør det mulig å bestemme vertikalhastigheten.

I doktoravhandlingens annen del, publikasjon nr. 5, behandler Wiin-Nielsen et problem som har beskjeftiget flere forskere i de seneste år. Det har vist seg at de ligninger som har vært benyttet ved numeriske værprognoser, gir meget store systematiske feil når det gjelder de aller største bevegelsessystemer, de såkalte ultralange bølger, med bølgelengder på 10–20.000 km. For å bøte på dette har Bolin og Cressman foreslått å innføre en divergenseffekt som sterkt reduserer feilen, uten helt å eliminere den. Man har forsøkt å begrunne denne divergenseffekt fysikalsk, men dette byr på store vanskeligheter fordi en slik postulert divergens i troposfæren må kompenseres av en motsatt divergens i stratosfæren, noe som neppe er forenlig med stratosfærens dynamikk. Effekten må derfor nærmest betraktes som et empirisk korreksjonledd.

Wiin-Nielsen forsøker i sitt arbeide å gi en ny fysikalsk utledning av denne divergenseffekt; men utledningen kan vanskelig betraktes som annet enn formalisme. Den bygger således på den helt urealistiske forutsetning at temperaturforandringer bare skyldes vertikalbevegelse, og det kritiske spørsmål om den stratosfæriske kompensasjon er overhovedet ikke berørt.

Avhandlingen inneholder forøvrig en utmerket undersøkelse av hvordan det postulerede divergensledd vil virke på de beregnede bevegelser av mindre skala, og spesielt på den barokline instabilitet.

Man savner en omtale av den mulighet at de lengste bølger er en tvungen bølgebevegelse fremkaldt av bl. a. fjellkjeder og stasjonære varmekilder.

Publikasjon nr. 8, som også utgjør en del av doktoravhandlingen, behandler de forskjellige matematiske atmosfæremodellers evne til å forutsi forandringene i den sonale bevegelsesmengde (eller om man vil, i rotasjonsmomentet med hensyn på jordaksen). Det har vist seg at de prognostiske ligninger som har vært benyttet, har gitt karakteristiske feil i fordelingen av den sonale bevegelsesmengde, slik at det på noen breddegrader etterhvert blir for meget vestenvind, på andre breddegrader for lita. Som Wiin-Nielsen ganske riktig peker på, skyldes dette at noen av mekanismene for momentoverføring er gått tapt ved de forenklinger som er innført i de prognostiske ligninger. Han påviser at de fiktive momentendringer som den barotrope rotasjonsligning medfører, vil reduseres betydelig ved å ta med i ligningen et divergensledd av den type som er behandlet i publikasjon nr. 5. Man savner imidlertid en redegjørelse for det faktum at et slikt ledd bare er virksomt sålenge det foregår meridionale masseforskyvninger slik at den meridionale lufttrykkgradient forandrer seg, mens derimot leddets gjennomsnittseffekt i det lange løp er lik null. Det er således ikke et divergensledd av denne type som i virkeligheten vedlikeholder momentbalansen i atmosfæren.

I avhandlingens siste del undersøkes momentforandringen på grundlag av den barokline toparametermodell. Det påvises at den meridionalsirkulasjon som modellen gir, minsker feilen i den sonale bevegelsesmengde i det øvre lag. Man kunne her ønsket en mere fullstendig diskusjon av overføringen av sonal bevegelsesmengde i toparametermodellen, som også tok hensyn til forholdene i det nedre lag hvor meridionalsirkulasjonens virkning blir akkurat motsatt.

Publikasjon nr. 9, utgitt som et teknisk memorandum, behandler faseforskjel-

len og amplitudeforholdet mellom temperatur- og trykkbølgen i en sonal strøm på grunnlag av toparametermodellen. Da den almindelige løsning som her studeres, fremkommer ved superposisjon av to velkjente egenløsninger, må resultatet sies å være selvinnsynende.

I slutten av dette arbeide, som har omtrent samme innhold som publikasjon nr. 11, behandles de ultralange bølger på grunnlag av toparametermodellen. For slike bølger består de to egenløsninger av en trykkbølge som forplanter seg hurtig mot vest og en temperaturbølge som går mot øst; på den annen side observerer man at trykk- og temperaturbølgen i virkeligheten holder sammen og ligger omtrent stille. Wiin-Nielsen viser at hvis ligningene suppleres med det divergensledd som er diskutert i publikasjonene 5 og 8, blir trykkbølgens store hastighet redusert, samtidig som det blir en bedre kobling mellom trykk- og temperaturfelt, slik at resultatet blir mer realistisk.

Liksom når det gjelder publikasjon nr. 5 kan det kritiseres at forfatteren diskuterer de ultralange, quasi-stasjonære bølger ut fra den forutsetning at de er frie bølger, da man jo har meget god grunn til å anta at de er tvungne bølger, frembragt dels av kontinentenes virkning, dels av ikke-lineær energioverføring fra kortere bølger.

I publikasjon nr. 13 har imidlertid Wiin-Nielsen tatt opp igjen problemet med de ultralange bølger på et mer realistisk grunnlag, idet han her forutsetter at de er tvungne, stasjonære bølger dannet av jordoverflatens topografi. Han foretar ingen fullstendig løsning av problemet, men beregner temperaturbølgen ut fra den observerte trykkbølge og jordoverflatens topografi, ved hjelp av toparametermodellens rotasjonsligning. Arbeidet kaster lys over spørsmålet om hvorvidt toparametermodellen er tilstrekkelig nøyaktig til behandling av de lange stasjonære bølger.

Avhandlingen skjemmes av avsnitt 4, hvor jordoverflatens topografi settes ut av betraktning, mens bølgene fremdeles forutsettes å være stasjonære. Skal dette ha noen mening må bølgene da være fremkalt av stasjonære varmekilder. Dette nevnes ikke og har öyensynlig ikke vært i forfatterens tanker; det blir da vanskelig å finne noen mening i dette avsnitt.

På den annen side finner man i slutten av avhandlingen en verdifull kommentar til Burger's analyse av de ultralange bølger.

I publikasjon nr. 12 har Wiin-Nielsen analysert fordelingen av horisontal divergens på grunnlag av en tre-parameter modell. I motsetning til tidligere arbeider (publ. nr. 5, 8, 9, 11) hvor han postulerte en bestemt divergensfordeling i midt-troposfæren uten å bekymre seg om konsekvensene for de tilgrensende lag, har han i dette arbeide betraktet atmosfæren som helhet. Arbeidet er godt og kaster lys over en viktig side ved atmosfærens dynamikk.

I tillegg til disse arbeider som vesentlig beskjeftiger seg med atmosfæremodeler og deres brukbarhet, har Wiin-Nielsen skrevet to arbeider (nr. 6 og 14) som behandler den almindelige sirkulasjon i atmosfæren.

Publikasjon nr. 6, som utgjør en del av doktoravhandlingen, er en beregning av visse energitransformasjoner i atmosfæren på grunnlag av vertikalhastigheter beregnet av Joint Numerical Weather Prediction Unit. Wiin-Nielsen benytter seg av Fourier-analyse med hensyn på den geografiske lengde og beregner de forskjellige bølgelengders andel i energitransformasjonene. Resultatene har stor interesse og avhandlingen er et betydelig bidrag til utforskningen av den almindelige sirkulasjon i atmosfæren.

Publikasjon nr. 14 er en mangfoldiggjort rapport skrevet sammen med John A. Brown. Her beregnes varmekildene i atmosfæren ved hjelp av toparametermodellen på grunnlag av de observerte endringer relativ topografi (eller temperatur) og termisk rotasjon. Det er klart at feilene i en slik beregning må bli meget

store, og de urimelig sterke varmekilder som beregnes må vel tas med alt forbehold.

På grunnlag av resultatene beregner forfatterne den meridionale varmetransport og produksjonen av »tilgjengelig potensiell energi« i atmosfæren. Disse beregninger kan man feste større lit til, idet feilene her i stor utstrekning vil oppheves statistisk. Resultatene stemmer da også med den almindelige oppfatning av atmosfærens virkemåte og kan bidra til å underbygge denne oppfatning.

Wiin-Nielsen har også skrevet en forelesningsserie over »Recent developments in the field of physical weather prediction« (publ. nr. 15) som for en stor del inneholder stoff hentet fra de arbeider som er nevnt ovenfor. Publikasjon nr. 10 er et resume av de fire arbeider (nr. 3, 5, 6 og 8) som tilsammen utgjør doktoravhandlingen. Endelig inneholder publikasjonslisten tre velskrevne populærartikler (nr. 16, 17 og 18).

Wiin-Nielsen er en meget aktiv og produktiv forsker. Det er imponerende at han i den korte tid siden 1959 har publisert 11 avhandlinger. Han må ansees som en betydelig ekspert på den numeriske værprognoses område, og har stor erfaring i bruk av elektroniske regnemaskiner, som er blitt et viktig verktøy for såvel teoretisk som praktisk meteorologi. Han har også erfaring som foreleser, både ved Stockholms universitet og i U. S. A.

Hans publikasjoner har mange positive sider, men de bærer ofte preg av hastverksarbeid, og det kan også gjøres mange saklige innvendinger. Man kunne i mange tilfeller ønske at forfatteren hadde fordypet seg mer i sitt stoff før det ble publisert.

Som konklusjon vil vi uttale at selv om dr. Erik Eliassen's produksjon kvantitativt ikke kan måle seg med fil. dr. Aksel Wiin-Nielsen's, må allikevel kvalitetsforskjellen være avgjørende, slik at dr. Erik Eliassen etter vår mening må stilles foran fil. dr. Aksel Wiin-Nielsen. Ved sine fremragende gode arbeider, som røber grundige bakgrunnskunnskaper og dyp forståelse, og i betraktning av hans erfaring som universitetslærer, finner vi at dr. Eliassen må ansees fullt kompetent til professoratet.

Vi innstiller hermed til det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, at det ledige professorat i teoretisk meteorologi besettes med amanuensis, dr. phil. Erik Eliassen.»

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i nævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke fil. dr. Aksel Wiin-Nielsen indsendte bemærkninger til indstillingen.

Fakultetet tiltrådte udvalgets indstilling i møde den 21. november 1961 og konsistorium tilsluttede sig samme i møde den 13. december 1961, hvorefter den under 16. december 1961 videresendtes til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 6. januar 1962 amanuensis, dr. phil. Erik Eliassen udnævnt til professor i teoretisk meteorologi ved Københavns universitet fra 1. januar 1962 at regne.

10. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat i massespektrometri for og udnævnelse af dr. phil. Willi Dansgaard*

(j. nr. 447/61).

Under 28. juni 1961 fremsendte professor, dr. phil. Jørgen Koch til det matematisk-naturvidenskabelige fakultet følgende indstilling:

»Undertegnede bestyrer for Universitetets biofysiske laboratorium skal herved tillade sig at anmode Undervisningsministeriet om at ville oprette et ekstraordinært professorat i »Massespektrometri« til lektor, magister Willy Dansgaard. Professoratet skal være tilknyttet Universitetets fysiske laboratorium B (nuværende biofysisk laboratorium) og søges oprettet til besættelse den 1. april 1962.

Magister Dansgaard, der er født i 1923, blev student i 1941 og cand. mag. i 1947 med fysik som hovedfag. Allerede under sit fagstudium blev magister Dansgaard interesseret i videnskabeligt arbejde, og han modtog i 1947 Universitetets guldmedaille for sin besvarelse af prisopgaven »Fysiske, kemiske og biologiske metoder til røntgen- og gammastråledosimetri«.

Magister Dansgaard har i årene 1947-51 været ansat ved Meteorologisk institut som videnskabelig assistent, dels ved det Geomagnetiske observatorium i København og dels ved Instituttets vejrtjeneste. Derefter blev magister Dansgaard knyttet til Universitetets biofysiske laboratorium, hvor han for tiden er amanuensis og leder af den afdeling, der beskæftiger sig med massespektrometriske undersøgelser. Ved indførelsen af den ny studieordning i efteråret 1960 blev magister Dansgaard beskikket som lektor i fysik med den særlige forpligtelse at deltage i undervisningen af de studerende fra den naturhistorisk-geografiske faggruppe og de studerende, der følger kemi-linien.

Magister Dansgaard har i vinteren 1954/55 været på studieophold i U. S. A., hvor han arbejdede hos professor Urey i Chicago og professor Dole i Evanston. Under dette ophold lagde magister Dansgaard grunden til sin senere videnskabelige virksomhed, som har resulteret i en række betydningsfulde afhandlinger, hvori han ved måling af indholdet af den tunge iltisotop 0-18 i vandprøver af forskellig oprindelse har studeret vandets cirkulation i naturen. Af hans senere arbejder bør man særligt fremhæve disputatsen »The Isotopic Composition of Natural Waters«, som i foråret 1960 blev antaget til forsvar for den filosofiske doktorgrad; det er senere blevet vedtaget at konferere doktorgraden til magister Dansgaard uden mundtligt forsvar, under hensyntagen til at den ene af de officielle opponenter var afgået ved døden, inden forsvaret kunne finde sted. Magister Dansgaards disputats er et meget omfattende arbejde, hvori ikke blot hans tidligere undersøgelser er sammenfattet, men som derudover bringer mange nye resultater vedrørende meteorologiske, hydrologiske og glaciologiske forhold.

Magister Dansgaards videnskabelige virksomhed har vakt stor opmærksomhed både indenfor og udenfor landets grænser. Det må ses i sammenhæng hermed, at han i de senere år er blevet betroet forskellige vigtige hverv. I 1960 blev han således tilknyttet Atomenergikommissionens forsøgsstation på Risø som konsulent i spørgsmål vedrørende massespektrometri. Det bør endvidere nævnes, at den internationale atomenergikommission i Wien har anmodet magister Dansgaard om på kontraktlig basis at måle deuterium og 0-18 indholdet i nedbørsprøver, som indsamles over hele verden på den nævnte institutions foranledning. Disse undersøgelser tager sigte på en verdensomfattende undersøgelse af vandets cyklus i naturen. Til målingen af deuteriumindholdet i vandprøverne har Carlsbergfondet stillet et specielt massespektrometer til rådighed for magister Dansgaard.

Også på anden måde er det lykkedes magister Dansgaard at knytte internationale forbindelser og at organisere internationalt samarbejde. Således deltog han i den af professor Scholander ledede »Arctic Institute Greenland Expedition«, hvor man indsamlede prøver af gletcheris. Arbejderne over gletcherisen i Grønland har endvidere bragt ham i forbindelse med ledelsen af »L'expédition Glaciologique Internationale au Groenland«, som har stillet vandprøver til rådighed for hans undersøgelser. Magister Dansgaard har også haft nær kontakt med den amerikanske organisation »Snow, Ice and Permafrost Research Establish-

ment«. I sommeren 1960 var Dansgaard indbudt til at holde foredrag ved et internationalt sommerkursus i Varenna om »isotope geology«. Endelig kan nævnes, at han er medlem af »The International Commission of Atmospheric Chemistry«.

Den massespektrometriske metode har på Biofysisk laboratorium hidtil fortrinsvis været anvendt til studiet af brint- og iltisotopernes forekomst, men det er tanken efterhånden at udvide arbejdet til også at omfatte andre isotoper. Massespektrometre kan således benyttes til geologiske aldersbestemmelser, et arbejdsfelt som i de senere år har vakt stigende interesse, ikke mindst blandt danske geologer og mineraloger, som er interesseret i at få sådanne undersøgelser sat i gang herhjemme. Massespektrometre af speciel konstruktion anvendes endvidere til analyse af specielle grupper af organiske forbindelser, og anskaffelsen af et instrument til dette formål har været drøftet mellem Universitetets kemikere. Det skal tilføjes, at det forhåndenværende massespektrometer fortsat skal stå til rådighed for Universitetets videnskabsmænd, som ønsker at udføre forsøg med isotoper som stabile tracere. Endelig er det hensigten at udvide samarbejdet med Nationalmuseets naturvidenskabelige afdeling vedrørende studiet af visse i naturen forekommende radioaktive isotoper.

Som det fremgår af ovenstående, vil det være af stor betydning for Københavns universitet at bevare og udbygge magister Dansgaards arbejdsområde. Man vil herved på naturlig måde etablere forbindelsen mellem fysikken og en række andre fag både indenfor den matematisk-fysiske og den naturhistorisk-geografiske faggruppe. Betydningen af et sådant samarbejde fremhæves yderligere ved, at studerende fra begge faggrupper vil blive undervist i fysik på Fysisk laboratorium B. En del af denne undervisning tænkes henlagt under det ansøgte professorat (deltagelse i afholdelsen af forelæsninger – 2 à 3 ugentlige timer i hvert semester – samt ledelsen af øvelseskurser og vejledningen af eksamenskandidater). De eksperimentelle lokaler på H. C. Ørsted institutet er således dimensioneret, at der er plads til at optage de nævnte arbejdsområder; forberedelsen af dette arbejde vil dog allerede kunne påbegyndes indenfor den nærmeste fremtid. Det skal tilføjes, at der på H. C. Ørsted institutet i et vist omfang også er afsat lokaler til at tage sig af studerende, der skal udføre eksamensprojekter af mere fysisk karakter.

I betragtning af, at der ved Københavns universitet findes en fysiker, som er specialist i anvendelsen af massespektrometriske metoder, må det betragtes som ønskeligt at oprette en ledende stilling til varetagelse af de nævnte tværvideenskabelige opgaver, der indebærer så lovende perspektiver. Magister Dansgaards yderst selvstændige videnskabelige produktion kvalificerer ham til et professorat. Det kan tilføjes, at det udvalg, der var nedsat til bedømmelse af ansøgerne til det ledige professorat i fysik ved Landbohøjskolen, ganske klart har tilkendegivet, at magister Dansgaard var kvalificeret til at bestride et sådant embede.«

På finansloven for 1962–63, jfr. folketingstidende 1961–62, tillæg D, sp. 2629–30 blev der herefter oprettet et ekstraordinært professorat i massespektrometri for dr. phil. Willi Dansgaard.

Efter indstilling fra universitetet af 20. marts 1962 blev ved kgl. resolution af 9. april 1962 dr. phil. Willi Dansgaard udnævnt til ekstraordinær professor i massespektrometri ved Københavns universitet fra 1. april 1962 at regne.

11. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat i geologi (petrografi) for
og udnævnelse af mag. scient. Henning Sørensen*

(j. nr. 276/62).

Under 25. marts 1961 indgav professor, dr. phil. A. Noe-Nygaard til fakultetet følgende indstilling:

»Undertegnede professor Arne Noe-Nygaard tillader mig med fuld støtte af mine to geologiske professorkolleger C. Poulsen og Alfr. Rosenkrantz at søge om, at der pr. 1/4-1962 må blive oprettet et ekstraordinært professorat i petrografi ved Københavns universitet til Universitetslektor mag. scient. Henning Sørensen, således at han og jeg kan dele hhv. forprøve-første- og anden- dels undervisningen i mineralogi, petrografi og dynamisk geologi efter den nye studieordning under det matematisk-naturvidenskabelige fakultet og dermed sikre, at denne kan forblive i kraft.

Til nærmere motivering for denne ansøgning tjener følgende: Overgangen til den nye studieordning i fjor var for den geologiske fagkreds en overordentlig stor belastning, dels fordi lokaleforholdene kun var rent midlertidigt løst (der har i år været undervist dels på Mineralogisk Museum, dels i Studiestræde; fra efteråret 1961 vil der tillige blive undervist i en midlertidig barak i gården Østervold 7), dels fordi geologiprofessorerne ville blive spændt så hårdt for, at det kun var med tøven, at vi turde påtage os at bestride den stærkt udvidede undervisning. Særlig hårdt blev presset på mineralogi, petrografi og dynamisk geologi, der tilsammen kun råder over een professor (Noe-Nygaard).

En udvidelse af antallet af lektorer fik os dog, af hensyn til helheden til at gå i gang – efter følgende plan: Forprøveundervisningen efter ny ordning bestrides af mig (tre semestre pr. hold (d. v. s. årgang): Mineralogi, petrografi og dynamisk geologi) suppleret med lektor H. Wienberg Rasmussen (et semester pr. hold: Propædeutisk Danmarks geologi). Geologi-geografi-linjens undervisning i petrografi og dynamisk geologi baseredes i hovedsagen på lektorerne A. Berthelsen og H. Sørensen. Anden dels specialestuderende tænkte fordelt efter emne på mig og de anførte lektorer. Geologiens anden side: Palæontologi, historisk geologi og den egentlige Danmarks geologi indgår ikke i forprøvestudiet, men skulle for geologi-geografilinjens og anden dels vedkommende dækkes af professorerne C. Poulsen og A. Rosenkrantz, suppleret med lektorhjælp i særdiscipliner.

Den lagte plan er imidlertid nu blevet væltet, idet lektor A. Berthelsen, den ene hovedkraft i geologi-geografilinjens undervisning, netop er blevet indstillet til det nye professorat i geologi i Aarhus. Situationen er nu den, at hele den obligatoriske undervisning i mineralogi, petrografi og dynamisk geologi hviler på mig og lektor Sørensen alene. Da lektor Sørensen gentagne gange er blevet fristet med tilbud fra andre universiteter, anser jeg det for min pligt at understrege, at undervisningen på geologi-geografilinjens ved Københavns universitet ikke vil kunne gennemføres, dersom han skulle lade sig friste udefra nu. Det står derfor som en nødvendighed for mig og mine kolleger, at man søger at sikre lektor Sørensens forbliven ved universitetet ved at oprette et ekstraordinært professorat i petrografi til ham her.

Under to faste lærere (professorer) kan undervisningen ikke gennemføres i de mineralogisk-petrografiske fag. Jeg kan i denne forbindelse anføre, at universitetet i Oslo har tre – for tiden Oftedahl, Sarth og Strand, og det har det haft i en menneskealder.

Når jeg ikke allerede i fjor fremkom med ønsket om en ny professor, skyldes det, at jeg dengang regnede med foreløbig at kunne klare mig med lektorhjælp

og gerne ville afvente tre disputatser, der var på trapperne for at kunne afgive mit endelige skøn om den bedste egnede med større sikkerhed (Berthelsen har nu disputeret, Graff-Petersens afhandling er antaget, og Sørensen har udgivet de to første dele af sin).

Udviklingen i mellemtiden er kommet mig i forkøbet. Det meget stærke aftræk på geologer med speciale i min fagkreds i de senere år (1 mand til Kryolitselskabet, 1 mand til Færøerne, 3 mand til Grønlands geologiske undersøgelse og nu 1 til universitetet i Aarhus) har bevirket, at de opståede huller delvis er blevet erstattet med kemiingeniører til specialopgaver. Disse er imidlertid ikke selv uddannede i de kritiske discipliner på en sådan måde, at de kan meddele universitetsundervisning i dem, jeg har derfor ikke mulighed for at trække flere af institutets assistenter ind i undervisningsarbejdet. Der er meget dygtige emner blandt de ældre studerende, men det vil tage flere år, inden de kan rykke op i de støttendes rækker.

Et ekstraordinært professorat kan sikre lektor Sørensens forbliven ved universitetet (og en særaftale med professor in spe Berthelsen for efterårssemesteret vil gøre det muligt at ride stormen af for det hold studenter, der nu er i gang. Herom skal jeg afgive særlig indstilling).

Med forangivne motivering skal jeg herved på geologiprofessorernes vegne indtrængende anmode om, at der må blive oprettet et ekstraordinært professorat til universitetslektor Henning Sørensen.«

På finansloven for 1962–63, jfr. folketingstidende 1961–62, tillæg D, sp. 1479–80 blev der herefter oprettet et ekstraordinært professorat i petrografi for mag. scient. Henning Sørensen.

Ved kgl. resolution af 9. april 1962 blev amanuensis, mag. scient. Henning Sørensen udnævnt til ekstraordinær professor i geologi (petrografi) ved Københavns universitet fra 1. april 1962 at regne.

12. *Oprettelse af et ordinært professorat i gymnastikteori med særligt henblik på legemsøvelsernes specielle teori og udnævnelse af professor, dr. phil. Erik Hohwü Christensen som fungerende professor i dette fag*
(j. nr. 177/61).

På normeringsloven for 1963–64, jfr. folketingstidende 1962–63, tillæg A, sp. 1353–54, blev der oprettet en stilling som professor i gymnastikteori med særligt henblik på legemsøvelsernes specielle teori.

Under 21. juni 1961 afgav universitetet følgende indstilling:

»I tilslutning til den vedlagte indstilling fra professor, dr. Emanuel Hansen af 24. f. m., der er anbefalet af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, og hvori der stilles forslag til en ændret ordning af forskningen og undervisningen i faget gymnastikteori, der foruden det allerede eksisterende professorat i gymnastikteori nødvendiggør yderligere et professorat med særlig henblik på legemsøvelsernes specielle teori, skal man indstille, at professor ved Det kongelige gymnastiske Centralinstitut i Stockholm, dr. Erik Hohwü Christensen opfordres til at overtage det for ham på finansloven for 1943/44 oprettede professorat i arbejdsfysiologi ved Københavns universitet fra den 1. september 1962, at det som en forudsætning for denne ordning søges udvirket, at han udnævnes til leder af den nuværende Danmarks højskole for legemsøvelser, og at der med finansministeri-

ets tilslutning opnås tilsagn om, at der på normeringslov for finansåret 1962/63 vil blive optaget forslag om, at der tillægges professor Hohwü Christensen lønnings- og pensionsanciennitet beregnet efter hans ansættelse ved Københavns universitet og hans ansættelse som professor i Stockholm. Man skal i denne forbindelse oplyse, at professor Hohwü Christensen, der er født den 25. september 1904, blev cand. mag. i januar 1931, og ansat i en stilling som fast videnskabelig assistent ved zoofysiologisk laboratorium fra den 1. juli 1933, efter at have været aspirant til stillingen fra 1. juli 1931. I juni 1941 blev han ansat som professor ved Det kongelige gymnastiske Centralinstitut i Stockholm.

Det tilføjes, at det, såfremt nærværende indstilling kan tiltrædes, vil være meget ønskeligt af hensyn til professor Hohwü Christensens dispositioner, om et tilsagn som det ovenfor omtalte kunne foreligge så tidligt som muligt, idet professor Hohwü Christensen den 1. september 1961 tiltræder en rejse til Indien, hvor han efter opfordring fra ILO har påtaget sig at lede 3 arbejdsfysiologiske institutter i tiden 1. september 1961 til 1. september 1962.»

Efter at professor E. Hohwü Christensen havde erklæret sig villig til at overtage professoratet, meddelte ministeriet under 31. juli 1962, at han kunne tiltræde som fungerende professor i gymnastikteori med særligt henblik på legemsøvelsernes teori ved Københavns universitet fra 1. september 1962 at regne.

13. *Professor, dr. phil. A. Langseths død og lektor, dr. phil. Thor Anders Baks udnævnelse til professor i kemi*

(j. nr. 622/61).

Den 20. oktober 1961 afgik professor, dr. phil. Alex Langseth ved døden.

Efter at professoratet efter indstilling fra det matematisk-naturvidenskabelige fakultet og universitetets rektor under 22. februar 1962 var blevet opslået ledigt, blev under 11. april de 4 indkomne ansøgninger, nemlig fra lektor, dr. phil. Thor Anders Bak, professor, dr. phil. Anders Clausen Kjær, lektor, dr. phil. Jon Palmgren Munch-Petersen og lektor, dr. phil. Christian Knakkegaard Møller tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 et udvalg, bestående af professorerne, dr. phil. K. A. Jensen (formand), dr. phil. Børge Bak og dr. phil. C. J. Ballhausen. Dette udvalg afgav under 27. oktober 1962 følgende indstilling:

»Lektor, Ph. D. samt Dr. phil. Thor A. Bak, født 28. april 1929, blev efter studentereksamen (1947) civilingeniør (K) 1953 ved Danmarks Tekniske Højskole. Han fik guldmedalje ved Københavns Universitet 1954 samt blev Ph. D. ved Columbia University, N. Y. i 1956. Den filosofiske doktorgrad ved Københavns Universitet blev erhvervet i 1959.

Videregående uddannelse:

1953 hos professor S. Veibel, Danmarks Tekniske Højskole.

1953-54 hos professor J. A. Christiansen, Universitetets fysisk-kemiske Institut.

1954–1956 hos professor V. K. La Mer, Columbia University, N. Y.

1957–1958 hos professor I. Prigogine, Bruxelles.

Ansættelsesforhold:

Fra august 1956 videnskabelig assistent ved Universitetets fysisk-kemiske Institut, fra april 1961 tillige lektor.

Hertil kommer lærervirksomhed udadtil:

1958–59 Matematikundervisning på Danmarks Farmaceutiske Højskole.

1959–61 Fysisk-kemisk undervisning på Farmaceutisk Højskole.

1960 Visiting scholar ved General Electric Companys forskningslaboratorium, N. Y.

1961 Visiting professor, Yeshiva University, N. Y.

1961 Visiting scholar, Bell Telephone Laboratory, N. J.

Et ekstraordinært professorat i kemi ved Københavns Universitet er tre gange blevet søgt til Bak siden 1959.

Videnskabelig virksomhed:

Thor Baks videnskabelige produktion omfatter to disputatser (amerikansk Ph. D. 44 sider samt dansk 104 sider), 25 arbejder (ca. 200 sider) samt en lærebog i højere matematik (413 sider). Dertil kommer flere store notesæt i fysisk kemi, statistisk mekanik samt statistisk termodynamik, ialt ca. 250 sider, samt flere oversigtsartikler på dansk.

Baks hovedinteresser er, som det fremgår af hans arbejder, alle aspekter af den fysiske kemi med særlig vægt lagt på den kemiske kinetik. Disse arbejder ses at falde i en eksperimentel samt en teoretisk afdeling. De eksperimentelle arbejder (nr. 1, 2, 5, 9, 18, 20, 21) omhandler kinetiske fænomener med undtagelse af nr. 9.

Ansøgerens første arbejde, som danner indledningen til nogle af de følgende, er udført sammen med professor, dr. Stig Veibel. Det næste er en fortsættelse deraf, men angrebet og løst helt selvstændigt. Den behandler kinetiken af reaktionen mellem phenanthrenquinon og azomid i koncentreret svovlsyre. Det vises heri, at reaktionen går gennem et mellemprodukt, som på et vist stadium kan isoleres i godt udbytte. Dette reagerer imidlertid videre og giver slutprodukterne. Begge reaktioner forløber bimolekulært og hastighedskonstanterne bestemmes. Beskrivelsen af systemets tilstand som funktion af tiden volder i dette tilfælde særlige vanskeligheder, men disse overvindes ved en elegant matematisk teknik. En direkte efterkommer af det foregående er nr. 5: The Base Strength of Hydrazoic Acid. Heri bestemmes basestyrken ved simple fordelingsforsøg, og resultaterne diskuteres under anvendelse af Hammett's aciditetsfunktion H_0 .

I nr. 9 undersøges eksperimentelt viskositeten af blandinger indeholdende to komponenter, og en teori opstilles byggende på »korresponderende tilstandes princip«.

I nr. 18 er der foretaget nøjagtige målinger af rørsukkers inversion, og disse er udnyttet til – via en ny matematisk beskrivelse – at trænge endnu dybere ind i denne meget vigtige og fundamentale reaktion. Til de to smukke arbejder (nr. 20, 21) blev der konstrueret et specielt apparat til brug for undersøgelser af kinetiske reaktioner, ved hvilke der udvikles en gas. Dette blev derefter anvendt til at undersøge den hastighed, hvormed substituerede orthonitrophenylazider ringslutter. Det blev påvist, at for to grupper på en benzenring, der reagerer med hinanden, er Hammetts σ - β ligning simpelt additiv. Trods megen diskussion om dette i litteraturen, var det første gang et bevis blev givet eksperimentelt.

Om Baks senere eksperimentelle undersøgelser af de meget hurtige reaktioners kinetik, ved hjælp af ultralyd, foreligger der grundet de nødvendige store apparatopstillinger og afprøvninger endnu ingen offentlige publikationer.

Vender vi os nu til Baks teoretiske arbejder, møder vi en iderigdom, der er ganske forbløffende. Allerede i nr. 3 og 4, der sammen med guldmedaljeafhandlingen og Ph. D. disputatsen på Columbia udgør en enhed, behandles et overordentlig dybtgående og vigtigt emne: Findes der nogle minimumsprincipper i den *irreversible* termodynamik? Bak viser her, hvorledes den »reversible« betingelse for entropiproduktionen kan udvides og generaliseres. Det lykkes endog at give en dybere begrundelse for Le Chatelier's princip end man hidtil havde opnået.

I nr. 6, 10 og 13 om elektrodifusion ser vi den overlegne behandling af et vigtigt fænomen, løst »eksakt« for første gang. Dette opnås kun takket være Baks usædvanlige viden om matematiske funktioner. I tilknytning hertil kommer det morsomme problem om »pletternes« form i papirkromatografi (nr. 8). Det viser sig her muligt i visse tilfælde ud fra pletternes form at slutte sig til værdien af hastighedskonstanterne for absorption og desorption.

Nr. 11 beskæftiger sig med bevægelse af en partikel indeni et krystalgitter. Vekselvirkningen af partiklen med vibrationerne af gitteret studeres, og ligevægtsbetingelser opstilles. Relaxationstiden findes at være proportional med *kvadratet* på partiklens masse. Dette overordentlig interessante resultat bliver nu efterprøvet eksperimentelt adskillige steder i verden.

Nr. 7 og 12 beskæftiger sig med mulighederne for at finde oscillerende reaktioner i naturen. Disse arbejder, allerede »klassiske«, viser hvorledes de nødvendige og tilstrækkelige forudsætninger for sådanne reaktioner kan behandles matematisk, og ganske faste betingelser fastlægges. Ud fra disse bliver så *praktiske* reaktioner diskuteret. Få teoretiske kinetiske arbejder er smukkere end disse.

I disputatsen for den filosofiske doktorgrad uddybes og sammenfattes meget af det foregående. Bogen forsøger at knytte teorien for de kemiske reaktioners kinetik fast til de almindelige termodynamiske (reversible og irreversible) teorier og derfra til teorien for den statistiske mekanik. Få hjemlige kemiske disputatser har sigtet højere, og få – om nogen – viser større beherskelse af det matematiske apparat, nødvendigt ikke alene til at løse specifikke eksempler og modeller, men også til ud fra disse at generalisere og forenkle på dette meget komplicerede felt. Bogen har da også ude i verden vakt den allerstørste opmærksomhed, blev trods stort oplag hurtigt udsolgt. Den bliver i øjeblikket genoptrykt som monografi hos Wiley.

Nr. 16 beskæftiger sig med viskositeten af polymeropløsninger. Elegante og logiske modeller opstilles og gennemregnes, og det vises, hvilke der bedst beskriver de eksperimentelle resultater.

Nr. 17 uddyber visse, ikke-lineære problemer i den irreversible termodynamik. Nær knyttet til disputatsen som den er, viser den sammenhængen mellem de termodynamiske og kinetiske beskrivelser af kemiske processer. Denne oversigtsartikel kom i den nye af Prigogine redigerede serie: *Advances in Chemical Physics*. Det er et vidnesbyrd om Baks internationale position som forsker, dels at han blev opfordret til at skrive denne artikel, dels at han bagefter blev opfordret til at træde ind i redaktionskomiteen.

Nr. 26 vender tilbage til en af Baks gamle interesser og giver en »korresponderende tilstands« beskrivelse af kinetiske data. Opløsningsmidlernes indflydelse på hastighederne af de kemiske reaktioner diskuteres, og almindelige formler opstilles. Bortset fra det fundamentalt vigtige i arbejdet, skulle det have den største interesse for alle kemikere, der arbejder med organiske reaktioner. Et indbudt foredrag til kemikerkongressen i Åbo 1962 vidner da også om interesse for dette arbejde.

Nr. 15, 19 og 22 omhandler teorien for hastigheden af kemiske reaktioner diskuteret ud fra synspunktet, at disse *formelt* kan betragtes som diffusion i et faserum, subsidiært som »Brownske bevægelser«. Betingelser er opstillet for

spaltning af to-atomige molekyler under antagelse af rimelige modeller og randbetingelser. Den grundlæggende teori, der går tilbage til Kramers, er som altid i Baks arbejder overordentlig elegant og klar og vigtige nye resultater er opnået.

Nr. 24, 25 og 27 omhandler endelige forskellige aspekter af samme spørgsmål: Er det »svage« eller »stærke« sammenstød mellem molekylerne, der får kemiske reaktioner til at forløbe? Det vises først, at de »svage« stød kan lades ude af betragtning (nr. 24), men at de »stærke« stød kan forklare de iagttagne fænomener. Specielt nr. 27 er et meget smukt arbejde og er måske det betydeligste teoretiske kinetiske arbejde, der er skrevet efter krigen. Det vises her helt generelt, at når et to-atomigt molekyle støder sammen med molekylerne af en ædelgas, er dissociationskonstanten givet som funktion af vibrationsenergien E ved en simpel formel. Dette holder både klassisk og kvantemekanisk. I nr. 25 indiceres ligeledes en god eksperimentel overensstemmelse med de få eksempler, der endnu er tilstrækkeligt undersøgt. Dette arbejde forelagdes på Faraday Society's 1962-møde, hvortil Bak var inviteret foredragsholder.

Pædagogisk og administrativ virksomhed etc.:

Indadtil har Bak haft de sædvanlige undervisningspligter ved Københavns Universitets fysisk-kemiske Institut. Det kan også bemærkes, at han har undervist og drevet forskning med fire licentiatstuderende foruden ca. fem udenlandske doktorer, der alle er kommet til Danmark for at arbejde med ham. Under denne virksomhed og i forvaltningen af en kontrakt med det amerikanske luftvåben har han vist betydelig administrativ dygtighed. Den samme dygtighed viste Bak som formand for »Yngre Forskere«.

Udadtil har Bak undervist i matematik og fysisk kemi ved Danmarks farmaceutiske Højskole. Et produkt af dette er hans noter til disse discipliner. Det må her bemærkes, at det er enestående, at den lærebog i matematik (nr. 23), der blev følgen af hans matematikundervisning, bliver anvendt af matematikerne ved universitetet som lærebog for kemikere.

De mange specialkurser med tilhørende store notesæt han har givet såvel i private virksomheder samt ved universitetet vidner om en højst bemærkelsesværdig interesse og forståelse for at aktivere de studerende og bringe disse i kontakt med den moderne forskning.

Bak nyder den største anerkendelse i udlandet for sit arbejde, hvilket viste sig allerede i 1959, hvor han som inviteret chairman ledede et kinetisk møde i Madison, Wisconsin.

Professor, dr. phil. Anders Kjær, f. 10. august 1919, blev efter studentereksamen (1938) civilingeniør (K) i 1943 ved Danmarks Tekniske Højskole og erhvervede i 1955 den filosofiske doktorgrad ved Københavns Universitet.

Videregående uddannelse:

1942 (organisk kemi som supplerende fag til kemiingeniøreksamen) og 1945–46 (stipendium fra det teknisk-videnskabelige forskningsråd) på Universitetets kemiske Laboratorium hos professor K. A. Jensen.

1946–47 hos professor O. Wintersteiner, The Squibb Institute for Medical Research, Rahway, New York.

Kortere studieophold i Sverige, England, Tyskland og U. S. A.

Ansættelsesforhold:

Efter 1½ års industribeskæftigelse (A/S Grindstedværket) og kortvarig ansættelse på Dansk Textilforskningsinstitut blev Kjær knyttet til Universitetets kemiske Laboratorium, først som forskningsstipendiat og derefter som vikar og

videnskabelig assistent (fra 1/9 1950 amanuensis). Udnævnt 1/12 1957 til professor i organisk kemi ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole og bestyrer af det nyoprettede laboratorium for organisk kemi. Et ekstraordinært professorat i phytokemi ved Københavns Universitet er søgt til Kjær to gange.

Videnskabelig virksomhed:

Anders Kjær's videnskabelige produktion omfatter foruden disputatsen (77 sider) 76 afhandlinger på ialt ca. 400 sider samt 18 oversigtsartikler på ialt 160 sider.

Kjær's første arbejder (nr. 1-4, 6 og 10) har tilknytning til arbejder af K. A. Jensen, og under USA-opholdet deltog Kjær i konstitutionsopklaringen af et kompliceret, svovlholdigt antibioticum, gliotoxin (nr. 9). Under sit studieophold i U. S. A. blev Kjær imidlertid især interesseret i problemer, der var opstået i forbindelse med det store penicillinarbejde under krigen, samt i spørgsmålet om aminosyrefrekvensen i polypeptider, og dette inspirerede ham til en række arbejder om 5(4)-imidazonernes kemi (nr. 5, 7-8, 11-13 og 17-21), der danner grundlaget for disputatsen (nr. 31). Denne er et solidt, så at sige klassisk, organisk-kemisk arbejde, udført med stor omhu og eksperimentel dygtighed. Den yder et ikke uvæsentligt bidrag til imidazonernes kemi: tidligere spredte iagttagelser suppleres systematisk, nogle fejltagelser i den ældre litteratur berigtiges, og der gives i disputatsen et forsøg på en detaljeret fortolkning af de ofte komplicerede reaktioner. Disputatsen var af Kjær tænkt som indledning til et udførligere studium af dannelsen af imidazonstruktur i polypeptidkæder efter dehydratiserende behandling.

I 1952 deltog Kjær imidlertid i et af K. A. Jensen påbegyndt studium (nr. 15, 22 og 23) over konstitutionen af en i kålsorter forekommende sennepsolie (isothiocyanat), der formodedes at være precursor for et i rapsfrø forekommende antityroidt stof. Kjær hjalp dette arbejde over et dødt punkt ved udarbejdelse af en elegant metode til papirchromatografisk påvisning af disse stoffer (nr. 14 og 16). Han fik herigennem interesse for de naturligt forekommende sennepsolier og begyndte en stort anlagt systematisk undersøgelse over disse. I et imponerende antal arbejder (foreløbig 45), udført med talrige medarbejdere, både danske og udenlandske, der er kommet hertil for at studere hos Kjær, er sennepsolierne i de fleste cruciferer blevet identificeret, og desuden er det påvist, at sennepsolier også forekommer i enkelte andre plantefamilier (Capparidaceae). Arbejdet har ført til isolering, konstitutionsopklaring og syntese af talrige nye sennepsolier og til strukturoptklaring af de native sennepsolie-glucosider. Medens der ved arbejdets begyndelse kun var kendt otte sådanne glucosider, er antallet i dag, takket være Kjær's undersøgelser, ca. 50. Denne undersøgelsesrække, der repræsenterer en meget stor arbejdsindsats, er gennemført med både energi og fantasi, men navnlig med en helt enestående organisationsevne. Til løsning af den ofte meget vanskelige konstitutionsopklaring af disse stoffer har Kjær suverænt benyttet sig af alle den moderne organiske kemis hjælpemidler, til dels i samarbejde med eksperter på det pågældende område i ind- og udlandet. Karakteristisk for Kjær's minuttøse arbejdsmåde er, at han ikke har stillet sig tilfreds med at opklare de omtalte stoffers konstitution, men også har villet bestemme deres konfiguration, d. v. s. molekylernes rumlige bygning. Synteserne er derfor i flere tilfælde gennemført som stereospecifikke totalsynteser, og Kjær er ved disse arbejder kommet ind på et centralt og aktuelt problem indenfor den organiske kemi, nemlig spørgsmålet om de organiske forbindelsers absolute konfiguration.

Kjær's sennepsoliearbejder har vakt berettiget opsigt verden over, og det er ikke for meget sagt, at det meste af, hvad der i dag vides om naturligt forekommende sennepsoliers kemi og biokemi, skyldes Kjær. I erkendelse heraf er Kjær

blevet opfordret til at skrive flere oversigtsartikler over sine arbejder til internationale samleværker (Handbuch der Pflanzenphysiologie, Fortschritte der Chemie organischer Naturstoffe, Organic Sulphur Compounds; nr. B 6, B 9 og B 12). Et udtryk for den videnskabelige anseelse, Kjær nyder, er også en invitation til et eksklusivt symposium om naturstoffkemi i Australien 1960, og en invitation til at være »plenum lecturer« ved den XIX internationale kemikerkongres i London 1963.

Som anerkendelse for hans videnskabelige indsats herhjemme har Kjær fået tildelt Esso-prisen 1959 og Kai Hansens Fonds videnskabelige pris 1960. Han blev valgt til medlem af Akademiet for de Tekniske Videnskaber 1960 og af Videnskabernes Selskab 1962.

I sine senere arbejder er Kjær kommet tilbage til sin oprindelige interesse for aminosyrer og har parallelt med sine undersøgelser af højere planter for sennepsolie glucocider også undersøgt dem for hidtil ukendte aminosyrer. Dette arbejde har foreløbig ført til isolering, strukturoptklaring og syntese af 5–6 nye aminosyrer (nr. 58, 59, 62, 64, 65, 67, 69, 71 og 74).

Kjær's undersøgelser over sennepsolier og aminosyrer er udført med et sikkert blik for problemets biokemiske og botaniske aspekter og med en for en kemiker ganske usædvanlig botanisk viden. Hvordan opstår sennepsolieglucosider og specielle aminosyrer i plantecellen, og hvordan er sammenhængen mellem disse stoffers forekomst i visse planter og disse planters plads i plantesystemet? Kjær's systematiske arbejder danner den nødvendige forudsætning for at man kan angribe sådanne mere dybtliggende problemer.

Medens disse aspekter kan siges at ligge i periferien af den rene kemi, har Kjær's konstitutionsopklaringer og synteser stor almen betydning for den organiske kemi.

Pædagogisk og administrativ virksomhed etc.:

Under sin 12-årige tilknytning til Københavns Universitets kemiske Laboratorium har Kjær udover almindeligt amanuensisarbejde vejledet konferensstuderende med organisk kemi som speciale og holdt forelæsninger over phyto-kemiske emner. På Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole har han nyordnet og tilrettelagt undervisningen i organisk kemi for begyndere og desuden vejledet videregående studerende i organisk kemi.

Kjær har vist store organisatoriske og administrative evner, både under nyindretninger af Laboratorier på Københavns Universitets kemiske Laboratorium og under opbygningen af den organisk-kemiske afdeling på Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Kjær har været opponert ved 3 disputater over organisk-kemiske emner i Stockholm og Oslo og er for tiden medlem af et sagkyndigt udvalg til bedømmelse af ansøgerne til det ledige professorat i organisk kemi ved Universitetet i Oslo.

Kjær har varetaget flere tillidshverv og er bl. a. medlem af redaktionskomiteen for Acta Chemica Scandinavica, af redaktionskomiteen for Dansk Kemi, af komiteen for de nordiske kemikermøder, af kommission II i Statens Teknisk-Videnskabelige Fond og af A. T. V.'s proteinudvalg, og er for tiden formand for Kemisk Forening.

Lektor, dr. phil. Jon Palmgren Munch-Petersen, f. 29. juli 1919, blev efter studentereksamen (1937) civilingeniør (K) i 1943 ved Danmarks Tekniske Højskole og erhvervede i 1962 den filosofiske doktorgrad ved Københavns Universitet.

Videregående uddannelse:

1947–48 hos professor Charles R. Hauser ved Duke University, Durham, North Carolina.

1956 hos professor James Cason ved University of California, Berkeley, California.

Ansættelsesforhold:

Efter afslutningen af sit studium tilbragte Munch-Petersen $1\frac{1}{2}$ år som ulønnet extraordinarie amanuens ved Lunds universitets fysiologiske institution og var derefter i 3 år ansat i industrien (AB Leo, Hålsingborg og A/S Grindstedværket). Siden 1946 har han været ansat som amanuensis ved Den polytekniske Læranstalts organisk-kemiske laboratorium, fra 1961 tillige som lektor i organisk-kemisk syntese.

Videnskabelig virksomhed:

Bortset fra et fysiologisk arbejde, udført hos professor Uvnäs i Lund (publikationslistens nr. 1), ligger alle Munch-Petersens arbejder på den organiske kemis område. Hans videnskabelige produktion omfatter foruden disputatsen (123 sider) 19 videnskabelige afhandlinger på ialt ca. 100 sider. Desuden har han sammen med cand. mag. Gregers Østrup forfattet en stor lærebog i organisk-kemisk syntese (757 sider).

Munch-Petersens første organisk-kemiske arbejde (nr. 2), udført under opholdet på Duke University hos professor Hauser, drejer sig om kondensationer med alkoxy- og aryloxyestere og -ketoner, og publikationerne nr. 3 og 5 (samt upubliceret materiale) danner en fortsættelse heraf. Problemet drejer sig om substituenteres indflydelse på α -hydrogenatomets reaktivitet, der i nogle tilfælde er så stort, at forbindelserne glat kondenseres med sig selv, samt en undersøgelse af konstitutionen af de produkter, der dannes ved kondensationen.

På forslag af professor Cason startede Munch-Petersen en undersøgelse over additionen af de såkaldte Grignard-reagenser til α,β -umættede forbindelser, en reaktionstype, der var opdaget af amerikaneren Kohler allerede i 1904, men praktisk taget ikke undersøgt af andre. Denne undersøgelse har Munch-Petersen fortsat i København med assistance af mange medarbejdere. Publikationerne nr. 8, 10, 11, 14, 16-19 danner grundlaget for disputatsen (nr. 21), i hvilken de hidtil opnåede resultater er sammenfattet og diskuteret; nr. 22 (og senere publicerede afhandlinger) fortsætter dette arbejde. Dets formål har dels været at udarbejde præparativt anvendelige metoder til udnyttelse af denne reaktion, specielt til udarbejdelse af almene syntesemetoder for forgrenede aliphatiske syrer, der i nyere tid har tiltrukket sig en hel del interesse fra et biokemisk og medicinal-kemisk synspunkt, dels at undersøge den indflydelse, som visse metalsalte og de forskellige radikalers steriske forhold har på disse reaktioners forløb. Af særlig interesse er Munch-Petersens iagttagelser, at Kobber (I)-salte har en specifik katalytisk virkning på disse reaktioner, samt at sekundære alkylgrupper virker udpræget sterisk hindrende.

Udover de nævnte afhandlinger har Munch-Petersen forfattet to detaljerede præparationsforskrifter i den periodiske publikation »Organic Syntheses«.

Munch-Petersens videnskabelige produktion synes efter antal af publikationer og sidetal relativt beskednen, men repræsenterer i virkeligheden et enormt eksperimentelt arbejde. Problemstillingen er klassisk-kemisk, men løsningen af denne opgave ville ikke have været mulig med klassiske kemiske hjælpemidler. Moderne hjælpemidler som gaschromatografi og infrarødspektroskopi har været nødvendige for at identificere de ofte meget komplicerede stofblandinger, der opstår ved disse reaktioner.

Munch-Petersens undersøgelser over addition af Grignard-reagenser til umættede forbindelser repræsenterer et solidt og grundigt arbejde, der vil have blivende værdi for den organiske kemi. I disputatsen har han dokumenteret et indgående kendskab til moderne, organisk-kemiske teorier.

Pædagogisk og administrativ virksomhed:

Munch-Petersen er måske den af de fire ansøgere, der har præsteret den største pædagogiske indsats. Ved hans ansættelse på Den polytekniske Lærestalts organisk-kemiske laboratorium var dette laboratorium netop oprettet og måtte stort set opbygges fra grunden under de vanskelige forsyningsmæssige og økonomiske forhold efter krigen. Munch-Petersen og hans kollega cand. mag. G. Østrup fik af professor Stig Veibel betroet en væsentlig del af ansvaret for at opbygge en laboratorieundervisning af de kemiingeniørstuderende i organisk syntese. Denne undervisning ligger på et relativt højt niveau og kræver på grund af det store antal studerende en stor arbejdsindsats af amanuenserne; hertil kommer så vejledning af licentiatstuderende og studerende med organisk kemi som »supplerende fag« i egentlige forskningsopgaver. Munch-Petersen har sammen med Østrup ydet en meget påskønnet indsats i denne undervisning, og de har sammen udarbejdet en kombineret lære- og håndbog i organisk syntese (nr. 15). Udarbejdelsen af denne værdifulde bog repræsenterer en meget stor arbejdsindsats, for hvilken æren må deles ligeligt mellem de to forfattere. Alle de givne oplysninger er underbygget med litteraturhenvisninger (ialt ca. 5000) til originallitteratur og oversigtsartikler. Udgivelsen af en sådan bog på dansk var kun mulig med betydelig fondsstøtte. En amerikansk udgave på forlaget John Wiley & Sons er under forberedelse.

Om Munch-Petersens interesse for kemiundervisningen vidner også en artikel i Kemisk Maanedsskrift (nr. 9).

Siden 1953 har Munch-Petersen afholdt eksaminatorier i organisk kemi for 2. dels studerende, alternerende med professor Veibel, og har ved flere lejligheder fungeret som eksaminator i professor Veibels sted. I 1951 startede Munch-Petersen sammen med Østrup en årlig forelæsningsrække over præparativ organisk kemi for kemiingeniørstuderende til 2. del; først i 1961 belønnedes dette initiativ, for Munch-Petersens vedkommende med oprettelse af et lektorat i organisk syntese.

Lektor og afdelingsleder, dr. phil. Christian Knakkegaard Møller, f. 4. juli 1920, blev efter studentereksamen (1940) magister i kemi ved Københavns Universitet i 1945. Han fik guldmedalje ved Københavns Universitet 1948 og erhvervede den filosofiske doktorgrad ved Københavns Universitet 1961.

Videregående uddannelse:

Aug. og sept. 1946 hos professor Hassel, Oslo *a*

Juli-Aug. 1947 hos professor Sutherland, Cambridge *b*

Jan-Dec. 1948 hos dr. Perutz, Cambridge *c*

Nov. 1952–Nov. 1954 hos professor Hertzberg, Ottawa *d*

Dec. 1960–Aug. 1961 hos professor Hertzberg, Ottawa *e*

Under disse studieophold har han studeret *a* elektrondiffraction af gasser, *b* infrarødspektroskopi, *c* røntgendiffraktion, *c* »teoretisk« kemi og termodynamik, *d* Ramanspektroskopi samt *e* anden spektroskopisk teknik med tilhørende teori.

Ansættelsesforhold:

1/6.45–1/7.46 videnskabelig assistent ved Københavns Universitets kemiske Laboratorium.

1/7.46–1/9.61 videnskabelig assistent ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles kemiske laboratorium.

Fra 1/9–61 afdelingsleder ved Kemisk Laboratorium III, Københavns Universitet, og lektor sammesteds i »Kemi A«.

Videnskabelig virksomhed:

Chr. Knakkegaard Møllers videnskabelige produktion omfatter, foruden en disputats (33 sider), 21 andre publikationer på ialt ca. 170 sider.

Hans store interesse er molekylers struktur og dynamik.

Inden for området *molekylstruktur* har han præsteret det yderst sjældne at yde bidrag af betydning såvel for krystallinske stoffer som for gasser. Dette er kun muligt for den, der behersker to discipliner, som både eksperimentelt og teoretisk er vidt forskellige, nemlig røntgendiffraktion og molekylspektroskopi.

Hans *krystallografiske* arbejder kulminerede i disputatsen: Dobbeltsaltstudier. København 1961, publ. nr. 21, der delvis bygger på publikationerne nr. 17, 18, 19 og 20 med herhenhørende foreløbige meddelelser i »Nature« (nr. 15 og 16). Disputatsen er ikke rent krystallografisk, men karakteristisk for ansøgerens grundige arbejdsform og brede viden har han også studeret dannelsesaffiniteterne, krystallernes farve- og halvlederforhold m. m. I den indstilling til antagelse af ansøgerens disputats, som et sagkyndigt udvalg, bestående af professor Aksel Tovborg Jensen og professor Jannik Bjerrum, afgav, hedder det, at disputatsen kan karakteriseres som et »stort og grundigt – på adskillige punkter elegant – arbejde, der giver vægtige bidrag til forståelse af et ganske centralt emne inden for den uorganiske kemi«.

Til gruppen af Chr. Knakkegaard Møllers krystallografiske arbejder hører ligeledes strukturstudier af DL- og D-Leucin (nr. 2) og et studium af mineralet Bøggildit (nr. 14) og af et dobbeltsalt, der ikke er omfattet af disputatsen, $\text{Pb}(\text{NH}_4)_2(\text{SO}_4)_2$ (nr. 9).

Hans studier af strukturer af *molekyler i gasfase* omfatter anvendelse både af den med røntgendiffraktion beslægtede elektrondiffraktion og af spektroskopiske undersøgelsesmetoder.

Hans elektrondiffraktometriske bestemmelse af strukturen af dicyan, $(\text{CN})_2$, er indeholdt i en afhandling (nr. 2): »Ramanspektrum og Potentialfunktion af Dicyan« (med A. Langseth). Med den dengang opnåelige nøjagtighed fandt ansøgeren den rigtige struktur, som han iøvrigt senere påny bestemte med en spektroskopisk metode (nr. 11).

Han har i 3 arbejder, der med deres højtudviklede teknik og teoretisk tilfredsstillende behandling af måleresultaterne er »klassikere«, publiceret strukturbestemmelser af gasmolekyler. Med A. E. Douglas studeredes N_2O (nr. 10) (infrarød gitterspektroskopi), med B. P. Stoicheff $(\text{CN})_2$ (nr. 11) (Ramangitterspektroskopi), med Douglas og Stoicheff $^{35}\text{Cl}_2$ (nr. 22) (gitterspektroskopi i synligt lys).

Som nævnt er *molekyldynamik* og *-energetik* den anden vigtige del af Chr. Knakkegaard Møllers interessesfære. I et arbejde med Douglas (nr. 13) har han studeret prædissociationen af CO og ^{13}CO for at skaffe data, der er af betydning for bestemmelse af CO's dissociationsenergi og derigennem for termokemi og kemisk affinitet. Udover dette har ansøgeren mest beskæftiget sig med det intramolekylære potential nær ligevægtsstillingen, d. v. s. med kraftkonstanter. Sammen med Langseth optoges ramanspektret af dicyan, og alle kraftkonstanterne i den harmoniske potentialfunktion beregnedes (nr. 3). Heraf fulgte atomernes rækkefølge (NCCN), hvorom den klassiske kemi havde været uenig, og som elektrondiffraktionsstudierne heller ikke gav oplysning om. Samtidig fik man et *dynamisk* bevis for, at C, C enkeltbindingen i dicyan har betydelig dobbeltbindingskarakter. Kun for yderst få, og små, molekyler kan et bevis af denne art føres, fordi ved større molekyler utallige komplikationer træder til.

Ansøgeren har fremdeles sammen med Langseth interesseret sig for en vis normalisering af det foreliggende kraftkonstantmateriale (nr. 5). Multipliceres en »almindelig« kraftkonstant med bindingens længde og divideres med bindingens »orden«, opnås en brugelig middelværdi, karakteristisk for hvert atompar, ja ovenikøbet anvendelig for atomer, der ikke er naboer i molekylet (»reducerede« kraftkonstanter) (nr. 4). I et andet arbejde (nr. 6) med Langseth vises, hvorledes en beregning af halogenernes ionradier kan udføres på grundlag af enkle teoreti-

ske forestillinger. I det hele taget er nr. 4, 5 og 6 fine vidnesbyrd om, hvorledes ansøgeren med simple midler forstår at korrellere et større eksperimentelt materiale.

Christian Knakkegaard Møller har tidligt (nr. 1) interesseret sig for molekylers dipolmoment. I en afhandling, (nr. 8), har han undersøgt om båndmomenter af bindinger fra hydrogen til andre atomer (X) kan forudberegnes ud fra båndlængder, kraftkonstanter og polariserbarheden af atom X. Dette lykkedes ganske godt, selvom ansøgeren beskedent tilføjer, at »antagelig adskillige faktorer, som jeg har negligeret, tilfældigvis ophæver hinanden«.

Pædagogisk og administrativ virksomhed etc.:

Under sin 17-årige tilknytning til Københavns Universitet og Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole har Knakkegaard Møller udover sædvanlig amanuensis-virksomhed undervist licentiatstuderende ved Landbohøjskolen i organisk syntese og stofidentifikation samt i systematisk uorganisk analyse. I sit lektorat ved Københavns Universitet underviser han i kemi »A« for matematik-fysikliniens studerende.

1961 fik han Ellen og Niels Bjerrums kemikerpris.

Konklusion.

Det er udvalgets mening, at alle fire ansøgere er velkvalificerede til et professorat i kemi ved Københavns Universitet. For at nå til en konklusion om besættelsen af det ledige professorat har vi først sammenlignet de tre ansøgere, der er i samme aldersklasse, nemlig Kjær, Knakkegaard Møller og Munch-Petersen og derefter sammenlignet den foretrukne blandt disse med den ca. 10 år yngre Thor Bak.

Kjærs og Munch-Petersens kvalifikationer er direkte sammenlignelige, da begge er organiske kemikere. Selv om Munch-Petersen må betegnes som en dygtig organisk kemiker, er det åbenbart, at han må placeres efter Kjær, idet hans videnskabelige produktion er mindre og efter vor mening også mere ensidig og mindre original end Kjærs.

En sammenligning mellem Knakkegaard Møller og Kjær falder ligeledes ud til Kjærs fordel. Det må fastslås, at Knakkegaard Møllers arbejder er både dybtgående og af almen betydning for kemien. Dette kan imidlertid ikke helt opveje, at hans produktivitet er mindre end Kjærs, selv om man udskyder en væsentlig del af Kjærs produktion som værende af mere perifer betydning for kemien. Tages der yderligere hensyn til deres pædagogiske og administrative kvalifikationer, kan der ikke være tvivl om, at Kjær må placeres højest.

Herefter deler udvalget sig imidlertid i et flertal, bestående af:

Professor, dr. Børge Bak

Professor, dr. C. J. Ballhausen

og et mindretal, bestående af:

Professor, dr. K. A. Jensen.

Flertalsindstillingen.

Sammenlignes, efter den ovenfor givne afvejning af kvalifikationerne hos ansøgerne af den ældre aldersklasse, Anders Kjær og Thor Bak, er det muligt at begrunde et valg.

Anders Kjær har en stor produktion (80 afhandl.) bag sig, men kun et fåtal af hans arbejder beskæftiger sig med emner, der er centrale for *kemien som helhed*, ja kun et mindretal af hans arbejder kan karakteriseres som centrale for den *organiske kemi* (nr. 7, 8, 11, 12, 14, (16), 17, (18), 20, 24, 31 (disputatsen), 49, 56, 57, 66, 78). Hans hovedindsats ligger utvivlsomt i hans studier over sennepsoliens

forekomst i naturen (planter), deres isolering og deres fremstilling i laboratoriet i identificeringsojemed. Denne kvantitativt og kvalitativt betydelige indsats foregår imidlertid i grænseområder mellem flere videnskabsgrene og har indtil nu ikke væsentligt forøget vort fond af almen kemisk viden. Hans arbejder har betydning for i visse henseender organisk kemi, i andre henseender biokemi og botanik.

Mens de utvivlsomme fordele ved, at Anders Kjær's produktion kan karakteriseres som anført, er store nok til, at sammenligningen mellem ham og Munch-Petersen, henholdsvis Knakkegaard Møller, falder ud til Kjær's fordel, er dette ikke tilfældet, når hans videnskabelige arbejde skal sammenlignes med Thor Baks. Thor Baks indsats er for det første adskilligt mere dybtgående og central for al kemisk forskning, såvel i teoretisk (3, 7, 10, 11, 12, 13, 14 (disputats), 15, 17, 19, 22, 24, 25, 26, 27) som i eksperimentel henseende, hvor fine eksperimentalarbejder foreligger (2, 5, 9, 18, 20, 21). Hans *produktivitet* er lige så stor som Anders Kjær's, idet begge i deres første 9 kandidatår publicerede ca. 25 videnskabelige afhandlinger. Men i løbet af denne periode havde Thor Bak erhvervet såvel den amerikanske doktorgrad (Ph. D. ved Columbia University, N. Y.) som den danske (København), mens Anders Kjær først senere, 12 år efter sin embeds-eksamen, blev dansk dr. phil. Indenfor samme åremål har Thor Bak desuden dokumenteret en betydelig litterær pædagogisk virksomhed uden sidestykke hos de øvrige ansøgere (måske med undtagelse af Munch-Petersen). Baks pædagogiske produktion (nr. 23, 31, 33, 36, 39) er helt igennem tungtvejende og har i praksis vist sig at være højt påskønnet af lærere og studenter.

Ene blandt alle ansøgerne har derfor Thor Bak på een gang en stor produktivitet og en internationalt højt værdsat produktion over emner af almen interesse for de fleste kemikere. Sin alder tiltrods har han desuden præsteret en under disse omstændigheder sjældent forekommende, meget betydelig pædagogisk produktion, der yderligere vidner om hans næsten utrolige arbejdsevne og flid samt hans indblik i og oversigt over kemi. Vi tager derfor ikke i betænkning at indstille, at det ledige professorat i kemi besættes med lektor, dr. phil. Thor A. Bak.

Mindretalsindstillingen.

Jeg er enig med flertallet i, at Thor Bak og Anders Kjær må betragtes som de to bedst kvalificerede af ansøgerne; men jeg finder det umuligt at angive en rangorden for disse to, da deres arbejder ligger på så forskellige områder, at de praktisk taget er inkommensurable. At dømme efter disse to ansøgers produktivitet og internationale videnskabelige position står de meget nær lige. Heller ikke en betragtning af deres pædagogiske og administrative kvalifikationer afgiver grundlag for at foretrække den ene for den anden.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, af hvilke professor, dr. phil. Anders Kjær fremsendte bemærkninger.

Udvalgsindstillingen blev derefter behandlet på fakultetets møde den 11. december 1962. Ved afstemningen stemte 11 af fakultetets 41 nærværende medlemmer for flertalsindstillingen. Man vedtog herefter ifølge anordningens § 4, stk. 4, jfr. § 5, stk. 3 med 34 stemmer at foreslå nedsat en udvidet bedømmelseskomité, idet det samtidigt på forslag af professor, dr. phil. K. A. Jensen vedtoges at lade samtlige ansøgere omfattes af bedømmelsen.

Under henvisning hertil beskikkede ministeriet under 14. maj 1963 i henhold til anordningens § 5 en komité, bestående af professorerne, dr. phil. K. A. Jensen, dr. phil. Børge Bak, dr. phil. C. J. Ballhausen, dr. phil. Jannik Bjerrum, dr. phil. R. W. Asmussen (Den polytekniske Læreanstalt), dr. philos. Odd Hassel (Oslo universitet) og dr. philos. N. A. Sørensen (Norges tekniske Højskole, Trondheim).

Under 8. juni 1963 afgav komiteen følgende indstilling:

»Den af Undervisningsministeriet under 14. maj 1963 nedsatte bedømmelseskomité skal herved gøre indstilling om besættelse af et professorat i kemi ved Københavns Universitet med den dertil knyttede stilling som bestyrer af Universitetets kemiske Laboratorium III.

Til denne ved professor Langseths død ledigblevne stilling meldte sig oprindeligt følgende ansøgere:

Lektor, dr. phil. Thor Anders Bak
Professor, dr. phil. Anders Clausen Kjær
Lektor, dr. phil. Jon Palmgren Munch-Petersen
Lektor, dr. phil. Christian Knakkegaard Møller.

Et af fakultetet nedsat udvalg bestående af professorerne dr. K. A. Jensen, dr. Børge Bak og dr. C. J. Ballhausen afgav den 27. oktober 1962 på grundlag af en gennemgang af ansøgernes videnskabelige kvalifikationer en indstilling til fakultetet om embedets besættelse. Et flertal (Børge Bak og C. J. Ballhausen) indstillede dr. Thor Bak som den bedst kvalificerede, medens et mindretal (K. A. Jensen) fandt, at dr. Thor Baks og professor, dr. Anders Kjærs kvalifikationer, der begge ligger på et meget højt plan, ikke var direkte sammenlignelige, da deres arbejder ligger på vidt forskellige områder, og at det derfor ikke fandtes muligt at foretrække den ene for den anden.

Efter en drøftelse på et fakultetsmøde den 11. december 1962 opnåede flertalsindstillingen ikke det fornødne stemmeflertal, og fakultetet vedtog dernæst at anmode undervisningsministeren om i overensstemmelse med § 4 stk. 4 jvf. stk. 2 i Kgl. Anordning af 5. februar 1953 at nedsætte en bedømmelseskomité bestående af undertegnede 7 medlemmer.

Efter at ansøgerne var gjort bekendt med, at der ville blive nedsat en bedømmelseskomité, og efter at de samtidig af hensyn til bestemmelsen i anordningens § 6 stk. 1 havde fået adgang til at indsende supplerende oplysninger om deres videnskabelige og anden virksomhed i det siden ansøgningernes indgivelse forløbne tidsrum, har lektor, dr. phil. Jon Palmgren Munch-Petersen ved skrivelse af 20. april 1963, der vedlægges, og professor, dr. phil. Anders Kjær ved skrivelse af 13. maj 1963, der ligeledes vedlægges, meddelt, at de ikke længere opretholder deres ansøgninger. Udvalget har herefter kunnet nøjes med at sammenligne dr. Thor Baks og dr. Knakkegaard Møllers kvalifikationer.

Som det fremgår af den i medfølgende bilag foretagne gennemgang af disse to ansøgeres videnskabelige, pædagogiske og administrative kvalifikationer, må de begge anses for at være vel kvalificerede til et professorat i Kemi. Begges arbejder er både grundige og dybtgående; men der kan dog ikke herske tvivl om, at dr. Thor Bak i kraft af hans videnskabelige og pædagogiske produktionsomfang og spændvidde og hans internationale videnskabelige position må sættes foran dr. Knakkegaard Møller. Udvalget skal derfor énstemmigt indstille, at det ledige embede besættes med dr. Thor Bak.

Videnskabelig virksomhed:

Dr. Thor Baks videnskabelige produktion omfatter to disputatser (amerikansk Ph. D. 44 sider samt dansk 104 sider) og 30 arbejder (ca. 250 sider).

Baks hovedinteresser er, som det fremgår af hans arbejder, alle aspekter af den fysiske kemi med særlig vægt lagt på den kemiske kinetik. Disse arbejder ses at falde i en eksperimentel samt en teoretisk afdeling.

Ansøgerens første arbejde, som danner indledningen til nogle af de følgende, er udført sammen med professor, dr. Stig Veibel. Det næste er en fortsættelse deraf, men angrebet og løst helt selvstændigt. Det behandler kinetiken af reaktionen mellem phenanthrenquinon og azoimid i koncentreret svovlsyre. Det vises heri, at reaktionen går gennem et mellemprodukt, som på et vist stadium kan isoleres i godt udbytte. Dette reagerer imidlertid videre og giver slutprodukterne. Begge reaktioner forløber bimolekulært, og hastighedskonstanterne bestemmes. Beskrivelsen af systemets tilstand som funktion af tiden volder i dette tilfælde særlige vanskeligheder, men disse overvindes ved en elegant matematisk teknik. En direkte efterkommer af det foregående er publikationslistens nr. 5: *The Base Strength of Hydrazoic Acid*. Heri bestemmes basestyrken ved simple fordelingsforsøg, og resultaterne diskuteres under anvendelse af Hammett's aciditetsfunktion, H_0 .

I nr. 9 undersøges eksperimentelt viscositeten af blandinger indeholdende to komponenter, og en teori opstilles byggende på »korresponderende tilstandes princip».

I nr. 18 er der foretaget nøjagtige målinger af rørsukkers inversion, og disse er udnyttet til – via en ny matematisk beskrivelse – at trænge endnu dybere ind i denne meget vigtige og fundamentale reaktion. De to smukke arbejder nr. 20 og 21 blev udført med et af forfatteren selv konstrueret apparat til brug for undersøgelser af kinetiske reaktioner, ved hvilke der udvikles en gas. Dette blev derefter anvendt til at undersøge den hastighed, hvormed substituerede orthonitrophenylazider ringslutter. Det blev påvist, at for to grupper på en benzenring, der reagerer med hinanden, er Hammett's σ - ρ ligning simpelt additiv. Trods megen diskussion om dette i litteraturen var det første gang et bevis blev givet eksperimentelt.

Vender vi os nu til Baks teoretiske arbejder, møder vi en idérigdom, der er ganske forbløffende. Allerede i nr. 3 og 4, der sammen med guldmedaljeafhandlingen og Ph. D. disputatsen fra Columbia University udgør en enhed, behandles et overordentlig dybtgående og vigtigt emne: Findes der nogle minimumsprincipper i den *irreversible* termodynamik? Bak viser her, hvorledes den »reversible« betingelse for entropiproduktionen kan udvides og generaliseres. Det lykkes endvidere at give en dybere begrundelse for Le Chatelier's princip, end man hidtil havde opnået.

I nr. 6, 10 og 13 om elektrodiffusion ser vi den overlegne behandling af et vigtigt fænomen, løst eksakt for første gang. Dette opnås kun takket være Baks usædvanlige viden om matematiske funktioner. I tilknytning hertil kommer det morsomme problem om »pletternes« form i papirkromatografi (nr. 8). Det viser sig her muligt i visse tilfælde ud fra pletternes form at slutte sig til værdien af hastighedskonstanterne for absorption og desorption.

Nr. 11 beskæftiger sig med bevægelse af en partikel i en krystalstruktur. Vekselvirkningen af partiklen med vibrationerne i strukturen studeres, og ligevægtsbetingelser opstilles. Relaxationstiden findes at være proportional med *kvadratet* på partiklens masse. Dette overordentlig interessante resultat bliver nu efterprøvet eksperimentelt adskillige steder i verden.

Nr. 7 og 12 beskæftiger sig med mulighederne for at finde oscillerende reaktioner. Disse arbejder, allerede »klassiske«, viser, hvorledes de nødvendige og

tilstrækkelige forudsætninger for sådanne reaktioner kan behandles matematisk, og ganske faste betingelser fastlægges. Ud fra disse bliver så *praktiske* reaktioner diskuteret. Få teoretiske kinetiske arbejder er smukkere end disse.

I disputatsen for den filosofiske doktorgrad ved Københavns Universitet uddybes og sammenfattes meget af det foregående. Bogen forsøger at knytte teorien for de kemiske reaktioners kinetik fast til de almindelige termodynamiske (reversible og irreversible) teorier og derfra til den statistiske mekanik. Få hjemlige kemiske disputater har sigtet højere, og få – om nogen – viser større beherskelse af det matematiske apparat, nødvendigt ikke alene til at løse specifikke eksempler og modeller, men også til ud fra disse at generalisere og forenkle på dette meget komplicerede felt. Bogen har da også ude i verden vakt den allerstørste opmærksomhed og blev trods stort oplag hurtigt udsolgt. Den bliver nu genoptrykt som monografi.

Nr. 16 beskæftiger sig med viscositeten af polymeropløsninger. Elegante og logiske modeller opstilles og gennemregnes, og det vises, hvilke der bedst beskriver de eksperimentelle resultater.

Nr. 17 uddyber visse, ikke-lineære problemer i den irreversible termodynamik. Nær knyttet til disputatsen som den er, viser den sammenhængen mellem de termodynamiske og kinetiske beskrivelser af kemiske processer. Denne oversigtsartikel kom i den nye af Prigogine redigerede serie: *Advances in Chemical Physics*. Det er et vidnesbyrd om dr. Baks internationale position som forsker, dels at han blev opfordret til at skrive denne artikel, dels at han bagefter blev opfordret til at træde ind i redaktionskomitéen.

Nr. 26 vender tilbage til en af dr. Baks gamle interesser og giver en »korresponderende tilstands« beskrivelse af kinetiske data. Opløsningsmidlernes indflydelse på hastighederne af de kemiske reaktioner diskuteres, og almindelige formler opstilles. Bortset fra det fundamentalt vigtige i arbejdet, skulle det have den største interesse for alle kemikere, der arbejder med organiske reaktioner. En indbydelse til at holde et foredrag på kemikerkongressen i Åbo 1962 vidner da også om interesse for dette arbejde (nr. 33).

Nr. 15, 19 og 22 omhandler teorien for hastigheden af kemiske reaktioner diskuteret ud fra synspunktet, at disse *formelt* kan behandles som diffusion i et faserum, subsidiært som »Brown'ske bevægelser«. Betingelser er opstillet for spaltning af to-atomige molekyler under antagelse af rimelige modeller og randbetingelser. Den grundlæggende teori, der går tilbage til Kramers, er som altid i Baks arbejder behandlet overordentlig elegant og klart, og vigtige nye resultater er opnået.

Nr. 24, 25 og 27 omhandler endelig forskellige aspekter af samme spørgsmål: Er det »svage« eller »stærke« sammenstød mellem molekylerne, der får kemiske reaktioner til at forløbe? Det vises først, at de »svage« stød kan lades ude af betragtning (nr. 24), men at de »stærke« stød kan forklare de iagttagne fænomener. Specielt nr. 27 er et meget smukt arbejde og er et af de betydeligste teoretisk-kinetiske arbejder, der er publiceret efter 1945. Det vises her helt generelt, at når et to-atomigt molekyle støder sammen med molekylerne af en ædelgas, er dissociationskonstanten givet som funktion af vibrationsenergien ved en simpel formel. Dette gælder både klassisk og kvantemekanisk. I nr. 25 indiceres en god eksperimentel overensstemmelse med de få eksempler, der endnu er tilstrækkeligt undersøgt. Dette arbejde forelagdes på Faraday Society's 1962-møde, hvortil Bak var inviteret foredragsholder.

I nr. 28 udnyttes tilgængeligheden af de moderne elektroniske regnemaskiner til at undersøge gyldighedsområderne for de klassiske tilstandsligninger indeholdende to parametre. En ny simpel tilstandsligning opstilles, og det vises, at denne giver forbløffende overensstemmelse med de fleste empiriske data. Den

nye ligning er således af stor praktisk værdi, selv om den naturligvis ikke bringer noget principielt nyt.

I nr. 29 og nr. 32 har dr. Bak påbegyndt eksperimentelle undersøgelser af de meget hurtige reaktioners kinetik ved hjælp af ultralyd. I det første arbejde måles lydabsorptionen i kritiske blandinger af heptan-nitrobenzen og anilin-cyclohexan. Relaxationstiderne findes og sammenlignes med en af Fixman opstillet teori. Arbejdet er af stor interesse, fordi det er det første eksperimentelle arbejde, der direkte tager sigte på at undersøge relaxationstider i opaliserende opløsninger ved høje frekvenser. I nr. 32 findes ved samme teknik, at blandinger af dioxan og vand indeholder et kompleks af to molekyler vand med ét molekyle dioxan.

I nr. 30 vender dr. Bak sig igen mod Hammett-ligningen og undersøger såvel eksperimentelt som teoretisk visse hastighedskonstanter's temperaturafhængighed. Det findes, at der er god overensstemmelse mellem Hammett-ligningen og eksperimenterne, og der gøres et forsøg på at give en teoretisk fortolkning af Hammett-ligningen. Arbejdet har værdi ved sin meget klare fremstilling af baggrunden for en indviklet fysisk-kemisk ligning. Til dette arbejde slutter sig også nr. 31, hvori spaltningen af orthonitrophenylazid er undersøgt i forskellige opløsningsmidler. Dette arbejde giver en eksperimentel bekræftelse af den af Bak og Frisch fremsatte teori (nr. 26).

I 1959 ledede dr. Bak som inviteret chairman et møde om kemisk kinetik i Madison, Wisconsin.

Pædagogisk og administrativ virksomhed:

Indadtil har dr. Bak haft de sædvanlige undervisningspligter ved Københavns Universitets fysisk-kemiske Institut. Det kan også bemærkes, at han har undervist og drevet forskning med fire licentiatstuderende foruden ca. fem udenlandske doktorer, der alle er kommet til Danmark for at arbejde med ham. Under denne virksomhed og i forvaltningen af en kontrakt med det amerikanske luftvåben har han vist betydelig administrativ dygtighed. Den samme dygtighed viste Bak som formand for »Yngre Forskere«.

Udadtil har Bak undervist i matematik og fysisk kemi ved Danmarks Farmaceutiske Højskole. Et produkt af denne undervisning er hans noter i fysisk kemi, statistisk mekanik, statistisk termodynamik, elementær kvantekemi og kemisk kinetik, ialt ca. 370 sider. Det må her bemærkes, at det er enestående, at den lærebog i matematik (nr. 23), der blev følgen af hans matematikundervisning, bliver anvendt af matematikerne ved Københavns Universitet som lærebog for kemistuderende.

De mange specialkurser med tilhørende store notesæt, han har givet såvel i private virksomheder som ved universitetet, vidner om en højst bemærkelsesværdig interesse og forståelse for at aktivere de studerende og bringe disse i kontakt med den moderne forskning. Om dr. Baks pædagogiske evner vidner også flere oversigtsartikler på dansk.

Videnskabelig virksomhed:

Dr. Knakkegaard Møllers videnskabelige produktion omfatter, foruden en disputats (33 sider), 21 andre publikationer på ialt ca. 170 sider.

Hans store interesse er molekylernes struktur og dynamik.

Inden for området *molekylstruktur* har han præsteret det yderst sjældne at yde bidrag af betydning såvel for krystallinske stoffer som for gasser. Dette er kun muligt for den, der behersker to discipliner, som både eksperimentelt og teoretisk er vidt forskellige, nemlig røntgendiffraktion og molekylspektroskopi.

Dr. Knakkegaard Møllers *krystallografiske* arbejder kulminerede i disputatsen: Dobbeltstudsier (1961), nr. 21, der delvis bygger på publikationerne nr. 17, 18,

19 og 20 med herhenhørende foreløbige meddelelser i »Nature« (nr. 15 og 16). I nr. 17–19 fastlægger han strukturerne af alle kendte cæsiumplumbohalogenider, der på forskellig måde udviser interessante forhold. CsPbCl_3 og CsPbBr_3 vises begge at være perovskit-analoge med omdannelsespunkter fra tetragonal til kubisk symmetri. Chloridets gitterkonstanter bestemmes på elegant vis ved 15 temperaturer mellem 20° og 56° . Deres forløb karakteriserer omdannelsen ved 47° som en typisk λ -omdannelse. I nr. 20 underkaster han denne λ -omdannelse en ligeså grundig som original undersøgelse, idet han på klassisk vis sammen sætter galvaniske elementer, ved hvis strøm afgivelse dobbeltsaltet dannes af sine komponenter. Han måler elementernes elektromotoriske kraft under, gennem og over λ -omdannelsesstemperaturområdet og bliver herved i stand til eksperimentelt at bestemme omdannelsens entropiændring og finder $\Delta S = 4.0$ cal/mol·grad. En simpel beregning baseret på Boltzmann's lov giver i smuk overensstemmelse hermed $\Delta S = 4.1$ cal/mol·grad.

Sammenfattende kan disputatsen og de herhenhørende afhandlinger karakteriseres som et stort og grundigt – på adskillige punkter elegant – arbejde, der giver vægtige bidrag til forståelse af et ganske centralt emne inden for den uorganiske kemi.

Til gruppen af dr. Knakkegaard Møllers krystallografiske arbejder hører ligeledes strukturstudier af DL- og D-Leucin (nr. 2) og et studium af mineralet Bøggildit (nr. 14) og af et dobbeltsalt, der ikke er omfattet af disputatsen, $\text{Pb}(\text{NH}_4)_2(\text{SO}_4)_2$, (nr. 9).

Hans studier af strukturer af *molekyler i gasfase* omfatter anvendelse både af den med røntgendiffraction beslægtede elektrondiffraction og af spektroskopiske undersøgelsesmetoder.

Hans elektrondiffraktometriske bestemmelse af strukturen af dicyan, $(\text{CN})_2$, er indeholdt i en afhandling (nr. 2): »Ramanspektrum og Potentialfunktion af Dicyan« (med A. Langseth). Med den dengang opnåelige nøjagtighed fandt ansøgeren den rigtige struktur, som han iøvrigt senere påny bestemte med en spektroskopisk metode (nr. 11).

Dr. Knakkegaard Møller har i 3 arbejder, der med deres højtudviklede teknik og teoretisk tilfredsstillende behandling af måleresultaterne er »klassikere«, publiceret strukturbestemmelser af gasmolekyler. Med A. E. Douglas studeredes N_2O (nr. 10) infrarød gitterpektroskopi), med B. P. Stoicheff $(\text{CN})_2$ (nr. 11) (Ramangitterspektroskopi), med Douglas og Stoicheff $^{35}\text{Cl}_2$ (nr. 22) (gitterspektroskopi i synligt lys).

Som nævnt er *molekyldynamik* og *-energetik* den anden vigtige del af dr. Knakkegaard Møllers interessesfære. I et arbejde med Douglas (nr. 13) har han studeret prædissociationen af CO og ^{13}CO for at skaffe data, der er af betydning for bestemmelse af CO's dissociationsenergi og derigennem for termokemi og kemisk affinitet. Udover dette har ansøgeren mest beskæftiget sig med det intramolekylære potential nær ligevægtsstillingen, d. v. s. med kraftkonstanter. Sammen med Langseth optoges ramanspektret af dicyan, og alle kraftkonstanterne i den harmoniske potentialfunktion beregnedes (nr. 3). Heraf fulgte atomernes rækkefølge (NCCN), hvorom den klassiske kemi havde været uenig, og som elektrondiffractionsstudierne heller ikke gav oplysning om. Samtidig fik man et *dynamisk* bevis for, at C, C enkeltbindingen i dicyan har betydelig dobbeltbindingskarakter. Kun for yderst få, og små, molekyler kan et bevis af denne art føres, fordi utallige komplikationer indtræder ved større molekyler.

Ansøgeren har fremdeles sammen med Langseth interesseret sig for en vis normalisering af det foreliggende kraftkonstantmateriale (nr. 5). Multipliceres en »almindelig« kraftkonstant med bindingens længde og divideres med bindingens »orden«, opnås en brugelig middelværdi, karakteristisk for hvert atompar, ja

ovenikøbet anvendelig for atomer, der ikke er naboer i molekylet («reducerede» kraftkonstanter) (nr. 4). I et andet arbejde (nr. 6) med Langseth vises, hvorledes en beregning af halogenernes ionradier kan udføres på grundlag af enkle teoretiske forestillinger. I det hele taget er nr. 4, 5 og 6 fine vidnesbyrd om, hvorledes ansøgeren med simple midler forstår at korrellere et større eksperimentelt materiale.

Dr. Knakkegaard Møller har tidligt (nr. 1) interesseret sig for molekylers dipolmoment. I en afhandling (nr. 8) har han undersøgt, om båndmomenter af bindinger fra hydrogen til andre atomer (X) kan forudberegnes ud fra båndlængder, kraftkonstanter og polariserbarheden af atom X. Dette lykkedes ganske godt, selv om ansøgeren beskedent tilføjer, at »antagelig adskillige faktorer, som jeg har negligeret, tilfældigvis ophæver hinanden«.

Pædagogisk og administrativ virksomhed etc.

Under sin 17-årige tilknytning til Københavns Universitet og Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole har dr. Knakkegaard Møller udover sædvanlig amanuensisvirksomhed undervist licentiatstuderende ved Landbohøjskolen i organisk syntese og stofidentifikation samt i systematisk uorganisk analyse. Som afdelingsleder ved Kemisk Laboratorium III har han udført et stort administrativt arbejde. I sit lektorat ved Københavns Universitet underviser han i almen kemi for matematik-fysikliniens studerende.

1961 fik dr. Knakkegaard Møller Ellen og Niels Bjerrums kemikerpris.«

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i møde den 13. juni 1963, og af Konsistorium i møde den 19. juni 1963, blev den under 2. juli 1963 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 17. september 1963 lektor, dr. phil. Thor Anders Bak udnævnt til professor i kemi ved Københavns universitet fra 1. september 1963 at regne.

14. Professor, dr. phil. Mogens Westergaards afgang fra universitetet og fil. dr., dr. rer. nat., Dietrich von Wettsteins udnævnelse til professor i genetik

(j. nr. 541/61).

Under 1. november 1961 blev der meddelt professor, dr. phil. Mogens Westergaard afsked på grund af sygdom med pension fra stillingen som professor i genetik ved Københavns universitet fra den 31. januar 1962 at regne.

Efter at embedet under 19. oktober 1961 var blevet opslået ledigt, blev under 14. november 1961 de indkomne 3 ansøgninger, nemlig fra afdelingsleder, dr. phil. A. Skovsted, docent, fil. dr. Dietrich von Wettstein og dr. phil. Per Oftedal tilstillet universitetet til erklæring. En efter ansøgningsfristens udløb indsendt ansøgning fra docent, fil. dr. Aage Heiken medtoges i bedømmelsen.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 et udvalg, bestående af professorerne, dr. phil. T. W. Böcher, dr. phil. Ole Maaløe

og dr. phil. Mogens Westergaard. Dette udvalg afgav under 11. januar 1962 følgende indstilling:

»Dr. phil. Aage Thorsen Skovsted, der er født i 1903 er den ældste af ansøgerne. Han tog skoleembedseksamen i naturhistorie og geografi i sommeren 1927 og den filosofiske doktorgrad ved Københavns Universitet i 1937. Fra januar 1927 til juni 1930 var han assistent ved den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles arvelighedslaboratorium hos professor Øjvind Winge. Fra august 1930 til oktober 1936 var han cytogenetikeren ved Empire cotton growing Corporation's research station, Trinidad. Fra december 1936 til januar 1958 var han ordinær assistent ved Carlsberg Laboratoriets fysiologiske afdeling hos professor Øjvind Winge. Fra februar 1958 til marts 1960 honorarlønnet assistent ved Københavns Universitets botaniske museum, og fra marts 1960 afdelingsleder samme sted.

Studierejser og supplerende uddannelse: Sommeren 1930 ved John Innes Horticultural Institution i England; sommeren 1934 ved de botaniske museer i Kew, Berlin, Geneve og Firenze.

Undervisningsmæssig erfaring: Dr. Skovsted har fra 1956 været lærer i genetik ved Danmarks Lærerhøjskole, og han har i tre semestre eksamineret i genetik ved den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, som vikar for professor C. A. Jørgensen.

Andre oplysninger: Ansøgeren er korresponderende medlem af »Cytologia«.

Videnskabelige publikationer: Dr. Skovsted har indleveret 24 afhandlinger, publiceret i tidsrummet 1929–1959. Udvalget har ikke taget stilling til afhandling nr. 13, og har undladt at give en kritisk bedømmelse af afhandlingerne nr. 19, 21 og 23, der omhandler en systematisk bearbejdelse af danske Thelephoracæer. Det drejer sig om en klassisk systematisk bearbejdelse af museumsmateriale, og arbejderne kan ikke siges at være relevante til det ledige professorat.

Dr. Skovsteds vigtigste videnskabelige arbejder, publikationerne nr. 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 (disputats), og 12, har som emne cytogenetisk-taxonomiske studier over Malvaceae, især slægten *Gossypium* (bomuld).

Dr. Skovsted har tidligere (1958) været ansøger til et professorat i botanik, og det daværende bedømmelsesudvalg, hvoraf T. W. Böcher også var medlem, udtalte dengang om ansøgerens cytotaxonomiske arbejder:

»Han har især arbejdet med arvelighedsforhold og cytologi vedrørende Malvaceer, specielt slægten *Gossypium*. Herom har han publiceret en række afhandlinger, hvis resultater har medført ret betydelige ændringer i systematikken i familien. Omfanget af slægten *Gossypium* er således betydeligt forøget ved at en række slægter og arter har vist sig ikke at kunne holdes adskilt fra den, der derved har fået en mere naturlig begrænsning. Han har ligeledes fundet en forklaring på slægtskabsforholdet mellem de endemiske arter af bomuld i de fem verdensdele og på oprindelsen af amerikansk bomuld som en amphidiploid mellem arter fra den gamle verden og Amerika. I fortsættelse af arbejderne med *Gossypium* står de videre undersøgelser af Malvaceer med bestemmelser af kromosomtallet i talrige slægter og arter, særlig i *Hibiscus*-gruppen. Meget tyder på, at slægten *Hibiscus* bør opdeles i en række mindre slægter. Nævnes må også hans undersøgelser over *Æsculus*, hvor *Æ. carnea*'s hybride natur påvises cytologisk og hans »Cytological studies in the tribe Saxifrageæ« (1934), hvori findes bestemmelser af kromosomtallet for et meget stort antal arter, især af slægten *Saxifraga*. Han har fundet 16 forskellige kromosomtallet, nemlig liggende mellem $n = 6$ og $n = 33$. De fundne tal bruges til at forklare de muligheder, der foreligger for krydsninger mellem arter fra samme gruppe indenfor slægten og mellem arter fra forskellige grupper. Ved sammenligning med kromosomtallet fra *Crassulaceæ* kommer han til det resultat, at slægterne *Rodgersia* og *Penthorum* med hensyn til kromosomtallet snarest er overensstemmende med denne familie.«

Bedømmelsesudvalget tilslutter sig denne udtalelse.

Udover disse arbejder har dr. Skovsted publiceret et smukt dokumenteret arbejde om kromosomtallet hos tvillingeplanter (publikation nr. 11) samt forsøg på ved colchicinbehandling at inducere polyploidier hos Humle (publikation nr. 20). Endvidere har han i fire afhandlinger (nr. 14, 18, 22 og 24) beskæftiget sig med variationen hos forskellige gærsvampe. Det første af disse arbejder (nr. 14) omhandler variationen hos en gærsvamp *Nadsonia Richteri*. Variationen i kæmpekolonier af denne art er som i dr. Skovsteds øvrige gærarbejder overordentligt smukt dokumenteret gennem fotografier i farve og i sort/hvid gengivelse. I arbejdet beskrives hvad forfatteren kalder »successive mutationer«. I kæmpekolonierne opstår sektorer, der ved opformering danner et begrænset antal nye sektorer som under de givne forsøgsbetingelser ikke reverterer. Desværre er en genetisk analyse af disse varianter ikke mulig, og kendskabet til artens livscyklus er meget mangelfuld, hvorfor en udtømmende analyse af de iagttagne fænomener ikke har været mulig.

I publikation nr. 18 undersøges variationsmønsteret i kamferbehandlet gær. Det vides, at kamferbehandlingen virker polyploidiserende, og senere undersøgelser af Pontecorvo og medarbejdere hos andre svampe, og af Roman og Jacob hos gær har vist, at diploide gærstammer ofte er ustabile på grund af somatisk overkrydsning og successiv haploidisering. Det er sandsynligt, at de iagttagne variationer i de kamferbehandlede materialer snarere skyldes sådanne processer end, som antaget af forfatteren, mutationsprocesser.

I en afhandling fra 1956 forsøger forfatteren en analyse af nogle ustabile varianter hos gær. Ligesom i de to tidligere arbejder er en formel genetisk analyse af de isolerede varianter ikke gennemført, og der bliver derfor en noget dårlig balance imellem det ret spinkle empiriske materiale og den meget vidtløftige teoretiske diskussion. Forfatteren nævner således som mulige årsager til variationsmønsteret: stabile gener, cytoplasmatiske faktorer, plasmagener og virusinfektion.

Dr. Skovsteds sidste publikation foreligger som foredragsreferat i »Naturhistorisk Tidende«, og emnet er en genetisk analyse af kæmpekolonier hos gær. Heri vises, at det er muligt at foretage en formel genetisk analyse af disse overordentlig interessante varianter, og dr. Skovsted skriver i sin ansøgning, at »det er ikke mindst i håb om at kunne genoptage dette arbejde, hvis hidtidige resultater i høj grad syntes mig lovende, at jeg tillader mig denne ansøgning«.

Konklusion:

Dr. Skovsted er af et tidligere bedømmelsesudvalg blevet erklæret kvalificeret til et professorat i botanik. Nærværende udvalg mener, at dr. Skovsteds betydningsfulde og solide undersøgelser over slægten *Gossypium*, undersøgelser der ligger på et grænseområde mellem cytogenetik og eksperimentel taxonomi, også kvalificerer ham til et professorat i genetik.

Dr. phil. Per Oftedal, der er født 1919, er norsk statsborger. Han tog 1944 bachelorseksamen i kemi, 1947 i fysik og 1950 i zoologi, 1951 den matematisk-naturvidenskabelige embedseksamen med zoologi som hovedfag. I 1959 tildeltes han den filosofiske doktorgrad ved Oslo Universitet. Siden 1952 har han været ansat som stipendiat under »Landsforeningen mot Kreft« ved Norsk Hydros Institutt for Kreftforskning.

Studierejser og anden supplerende uddannelse: I 1952-53 fem måneders studieophold i Storbritannien, væsentligt ved Institute of Animal Genetics, Edinburgh, og Strangeways' Research Laboratory, Cambridge.

Undervisningsmæssig erfaring: Ansøgeren har som vikar i året 1956-57 og i forårssemestret 1961 forelæst over cytologi og genetik ved Oslo Universitet. End-

videre har han som vikar i forårssemestret 1961 forelæst og eksamineret i genetik ved Norges Landbrukshøgskole.

Andre oplysninger: Ansøgeren er kommet relativt sent i gang med sine studier, idet han i årene 1938–40 og fra 1944–47 var patient på forskellige tuberkulose-sanatorier. Fra foråret 1944 til krigens slutning var han flygtning i Sverige.

Videnskabelige publikationer: Ansøgeren har indleveret 18 publikationer samt tre upublicerede manuskripter. Udvalget har ikke taget afhandling nr. 5 i betragtning.

Ansøgerens første publikation er en beskrivelse af en gynandromorph bananflue. Derefter følger tre afhandlinger (nr. 3, 4 og 6) om melanistiske tumorer hos bananfluer. Der gives en omhyggelig histologisk beskrivelse af forskellige genetisk betingede tumorer, og det påvises, at de fremkommer ved aggregation af melaniserede blodceller. Forfatteren kommer i modsætning til andre forskere til den utvivlsomt rigtige slutning, at disse insekttumorer ikke er analoge med kræftformer hos højere dyr.

I de senere arbejder, hvoraf flere er publiceret med andre forfattere, beskæftiger ansøgeren sig udelukkende med strålebiologi, især strålegenetik, og de strålegenetiske arbejder er alle udført med bananfluer som forsøgsobjekt. I to af arbejderne (nr. 10 og 14), der begge er publiceret sammen med andre forfattere, er problemstillingen snarere af fysiologisk end af genetisk karakter, idet den strålebeskyttende virkning af forskellige SH-forbindelser er undersøgt dels på kyllingefostre, dels på vævskulturer af kyllingefibroblaster.

Ansøgerens betydeligste arbejder, herunder disputatsen (afhandling nr. 12), vedrører den mutagene virkning af radioaktive isotoper, nemlig de to beta-strålekilder P^{32} og y^{a1} . Sådanne undersøgelser kræver en meget præcis dosimetrisk teknik, en nøje analyse af isotopens fordeling og retention i organismen, samt en omhyggeligt tilrettelagt genetisk forsøgsteknik. Forfatteren viser, at han behersker alle tre felter. Tilrettelæggelsen af forsøgene og disses gennemførelse er fortræffelig, og diskussionen er sober og kritisk. Dog kan man ikke frigøre sig for en fornemmelse af, at han arbejder med problemer, der ligger på grænsen af, hvad den anvendte organisme og forsøgsteknik kan bære. Dette er dog et problem som alle, der på højere organismer arbejder med bestråling med lav dosis og lav intensitet, står overfor. De mutationskurver, som forfatteren har opnået efter indgift af de radioaktive isotoper, demonstrerer klart de sensitive perioder under spermatogenesis hos fluerne. Den statistiske behandling er bevidst afgrænset til at omfatte de nogenlunde lettilgængelige variable. I det sidste afsnit viser forfatteren, at man – i tilgift til beta-strålingens mutagene effekt – må antage, at transmutationen af P^{32} atomer, der er inkorporerede i spermie-cellerne DNA, fremkalder mutationer. I klar erkendelse af at *Drosophila*-forsøg af denne art er yderst vanskelige at analysere, fremsætter forfatteren ikke denne konklusion som en selvstændig påvisning, men snarere som en analogislutning baseret på lettere analyserbare forsøg, som andre har udført, med virus og bakterier.

De i disputatsen publicerede prelimære forsøg med Ytrium-isotopet er uddybet i to senere udførlige undersøgelser over Ytrium-retentionen (afhandling nr. 17 og 18). Det er her bekræftet, at Ytrium indgivet med kosten, i modsætning til P^{32} udskilles meget hurtigt, mens Ytrium indgivet ved injektion udskilles overordentlig langsomt.

Ansøgerens fortrolighed med brugen af radioaktive isotoper i biologien er også udnyttet i en kort publikation (nr. 16), hvori det ved hjælp af P^{32} vises, at der også i voksne bananfluer sker en vis DNA syntese.

I afhandling nr. 13, der er skrevet sammen med Jeanne Mossige, sammenlignes den relative biologiske effekt (RBE) af beta-stråler med røntgenstråler, idet P^{32} anvendes som ekstern beta-kilde. Undersøgelsen, der stiller store krav til dosi-

metriens nøjagtighed, fører til den konklusion, at de to strålekilder har samme biologiske effekt, målt ved hyppigheden af kønsbundne recessive letalgener. I publikation nr. 15, et foredrag holdt ved den første Geneve-konference om atomenergi, diskuteres, væsentligt på grund af de i disputatsen publicerede resultater, mutationspektret og mutationshyppigheden som følge af kronisk bestråling med lav dosis.

Ansøgeren har endvidere indsendt fotostatiske kopier af ansøgning til, og rapport om, et større strålegenetisk projekt, der understøttes af Den Internationale Atomenergienkommission i Wien. Formålet med undersøgelsen er at undersøge mutationshyppigheden i de premeiotiske spermatogoniestadier hos bananfluen efter bestråling med små doser. Forsøgene er meget omhyggeligt planlagt og gennemførelsen kræver en kolossal arbejdsindsats. I rapporten om de første 18 måneders arbejde nævnes det, at den genetiske afprøvning af de første 65.000 bestrålede celler nu er gennemført – uden dog endnu at have givet klare resultater. Undersøgelserne har betydelige helsefysiske perspektiver, og det er i det hele taget klart, at ansøgeren har stor interesse for strålegenetikens humane aspekter. Han er medlem af »Statens Råd i Strålehygiejniske Spørgsmål« og af andre kommissioner og har hertil udarbejdet et responsum om genetiske stråleskader (publikation nr. 21), der er en nøgtern og erfaren genetikers vurdering af et kompliceret problem.

Forfatteren har endelig indleveret manuskriptet til sin doktorforelæsning over opgivet emne (publikation nr. 19). Forelæsningen handler om pseudoalleli-begrebet, og viser, at ansøgeren ikke blot er fortrolig med *Drosophila* litteraturen, men også er i stand til at give en kritisk og selvstændig vurdering af den relevante mikrobiologiske litteratur.

Konklusion:

Ansøgeren har skaffet sig en smuk position inden for et begrænset, men meget kompetitivt forskningsfelt, strålegenetikken, der stiller store krav til forsøgsteknik og kritisk sans, og udvalget anser ham for fuldt kvalificeret til et professorat i genetik.

Fil. dr. Aage Heiken er født i 1921. Han er danskfødt, men har gennemgået hele sin akademiske uddannelse i Sverige: fil. kand. i fagene genetik, fysisk antropologi, statistik og pædagogik ved Stockholms högskola, december 1956, fil. lic. i genetik ved Uppsala universitet, maj 1957, fil. dr. ved Uppsala universitet, maj 1960 og docent i genetik ved Uppsala universitet fra juni 1960. Ansøgeren har fra marts 1953 til maj 1960 været ansat som afdelingsleder ved afdelingen for skovtræforædling under Institutet för växtforskning och kyllagring i Nynäshamn og fra juni 1960 været ansat som laborator ved Statens rättskemiska laboratorium (afdelingen for blodtypeserologi) i Stockholm.

Der er i ansøgningen intet specificeret om studierejser og anden supplerende uddannelse eller om undervisningsmæssig erfaring.

Videnskabelige publikationer: Dr. Heiken har indleveret syv videnskabelige afhandlinger, de fire sidste i manuskript, fire af afhandlingerne, nemlig den første og de tre sidste, er publiceret sammen med andre forfattere.

Den første afhandling er en plante-anatomisk undersøgelse af kartoffel epidermis med henblik på at påvise en mulig korrelation mellem epidermisstruktur og resistens mod kartoffelskurv. Undersøgelsen, der omfatter fire varieteter af forskellig resistensgrad, konkluderer, at skurvresistens ikke alene kan bero på epidermisstruktur.

Afhandling nr. 2, der må betragtes som et forarbejde til disputatsen (nr. 3) er en kvantitativ undersøgelse af det spontane, somatiske variationsspektrum hos

den dyrkede kartoffel. Ialt beskrives fjorten forskellige aberrante typer, og det vises ved podningsforsøg, at disse typers fremkomst ikke skyldes virusinfektion. De aberrante typer viser sig konstante ved vegetativ formering.

Afhandling nr. 3, doktordisputatsen, er en meget omfattende undersøgelse over spontane og røntgeninducerede aberrante typer hos kartofflen. Det vises, at bestråling inducerer aberrante typer med ret høj frekvens; disse er dels morfologisk identiske med de spontant opståede aberranter, dels repræsenterer de nye typer. Den morfologiske beskrivelse og statistisk analyse af det meget omfattende forsøgsmateriale er omhyggelig og fyldestgørende. De aberrante typer er afprøvet for virusresistens, og forfatteren gør et forsøg på at påvise kromosomale anomalier hos flere af de aberrante typer.

I et som manuskript indleveret arbejde (nr. 4) undersøges virkningen af akut gammastråling på kartoffelplanternes somatiske variation, og resultaterne diskuteres i relation til de tidligere forsøg med røntgenstråler.

Kartoffelplanten er såvel genetisk som cytologisk lidet egnet som forsøgsobjekt, når det gælder løsningen af grundvidenskabelige problemer, og dr. Heikens kartoffelarbejder har da også haft overvejende forædlingsmæssig sigte. Forfatteren har ønsket at undersøge om det er muligt at benytte spontane og inducerede aberranter som vegetativt forædlingsmateriale til supplerende af den gængse metode til forædling af kartofler, som har beroet på seksuelle krydsninger. Disse muligheder diskuteres udførligt i disputatsen, og diskussionen er kritisk og velbalanceret. Arbejderne viser forfatterens evne til at anvende grundvidenskabelige metoder og resultater på et praktisk forædlingsproblem, og det viser også, at han har evne til at tilrettelægge og gennemføre en meget omfattende forsøgs-serie.

De tre sidste i manuskript indleverede afhandlinger, der alle er skrevne sammen med andre forfattere behandler et helt andet emne, nemlig human serologi. I afhandling nr. 5 undersøges hyppigheden af de af Smithies i 1955 påviste haptoglobiner i den svenske befolkning. Undersøgelsen, der omfatter 1835 voksne og 564 moder/barn par viser, at genfrekvenserne kun er underkastet ringe variation.

I afhandling nr. 6 påvises forekomst af en sjælden rhesusblodtype i en svensk familie. Denne type var tidligere kun påvist i en enkelt negerfamilie. I det sidste arbejde diskuteres på grundlag af konkrete tilfælde muligheden af tabsmutationer i rhesusblodtypesystemet, og sådanne mutationers evt. betydning for retsmedicinske afgørelser.

Konklusion:

Dr. Heikens første arbejder over kartofflens spontane og stråleinducerede somatiske variation er af høj kvalitet, men har overvejende praktisk sigte. Det er efter udvalgets mening for tidligt at bedømme, hvorledes dr. Heiken selvstændigt vil udvikle sig som blodtypeforsker, og udvalget mener derfor ikke, at ansøgeren er kvalificeret til et universitetsprofessorat i genetik.

Fil. dr. Dietrich Holger von Wettstein, der er født i 1929, er den yngste af ansøgerne. Han er tysk og østrigsk statsborger, men har i august 1961 ansøgt om svensk statsborgerskab. Han har siden 1951 opholdt sig i Sverige. 1947–1949 studerede han ved universitetet i Tübingen og tog her eksamen i botanik, udviklingsfysiologi, biokemi og genetik. 1949–1950 studerede han ved Eidgenössische Technische Hochschule i Zürich og tog eksamen i zoologi og kemi. I 1950–1952 fortsatte han studierne i Tübingen med biokemi som hovedfag og tog her tysk doktorgrad i 1953. I 1953 tog han fil. lic. eksamen i genetik ved Stockholms Högskola og i 1957 erhvervede han den filosofiske doktorgrad samme sted.

I 1950 var han ansat som amanuensis hos professor J. Seiler i Zürich. I 1951

ansattes han som forskningsassistent ved den genetiske afdeling af Statens Skog-forskningsinstitut. Fra 1957 udnævntes han til docent i arvelighedslære ved Stockholms Högskola og fra 1961 har han været forskningsdocent ved Stockholms Universitet.

Studierejser og anden supplerende uddannelse: I marts-november 1958 Rockefeller stipendiat i USA dels ved California Institute of Technology (professor F. W. Went), dels ved Carnegie Institution i Stanford (professor S. C. French).

Undervisningsmæssig erfaring: Ansøgeren har siden 1957 undervist i almen genetik ved Stockholms Universitet og har siden 1958 givet undervisning i bakterie- og bakteriofaggenetik for studerende i genetik og mikrobiologi ved Stockholms Universitet, Karolinska institutet og Kgl. Tekniska högskolan. Han har under opholdet i USA i 1958 gennemgået kurser i bakterie- og bakteriofaggenetik i Cold Spring Harbor, og han har udarbejdet en del af øvelsesvejledningen til kursus i bakterie- og bakteriofaggenetik ved Stockholms Universitet (publikation nr. 34).

Andre oplysninger: Ansøgeren har tre gange været kaldet til professorater i USA, sidste gang i 1960 til et »associate professorship« ved Yale University. Han er medlem af »Society for the study of development and growth« i USA, referent ved tidsskrifterne »Experimental Cell Research« og »Biophysical and Biochemical Cytology« samt medlem af »Honorary Editorial Advisory Board« for tidsskriftet »Radiation Botany«.

Videnskabelige publikationer: Ansøgeren har indleveret 41 publikationer. Udvalget ser bort fra publikationerne nr. 8 (boganmeldelse), 19 (oversættelse til tysk af professor Müntzings lærebog) og 32 (en leksikonartikel).

Ansøgerens første selvstændige videnskabelige arbejde omhandler polaritetsproblemet hos mosplanter (publikation nr. 3 og 4). Hans interesse for polaritetsproblemer har øjensynlig holdt sig, idet han har skrevet en oversigtsartikel om polaritetsproblemet i »Handbuch der Pflanzenphysiologie« (nr. 31).

I Sverige har dr. von Wettstein været knyttet til »Gruppen for teoretisk og anvendt mutationsforskning«, der under professor Åke Gustafssons ledelse arbejder med teoretiske og praktiske mutationsproblemer, med byg som vigtigste forsøgsmateriale. Ansøgerens første arbejde på dette område er en planteanatomiisk undersøgelse af de fra et forædlingsmæssigt synspunkt værdifulde »erectoides« mutanter hos byg. Endvidere har han været medforfatter ved flere publikationer, hvori gruppens praktiske og teoretiske resultater er fremlagt (publikation nr. 13, 14, 15, 20 og 21). Blandt disse arbejder må særligt fremhæves nr. 14, en udførlig og bredt anlagt oversigtsartikel om mutationer og mutationsforædling til »Handbuch der Pflanzenzüchtung«, skrevet sammen med professor Gustafsson.

Valget af byg som forsøgsplante har været dikteret af praktiske snarere end af teoretiske hensyn. Kendskabet til byggens formale genetik er endnu temmelig ufuldstændig, ligesom de ret små kromosomer gør arten mindre egnet til cytologiske undersøgelser. De slutninger, som forskningsgruppen drager med hensyn til en specifik virkning af mutagen behandling, forekommer derfor undertiden noget spinkelt underbygget. Denne reservation gælder i mindre grad et i manuskript indleveret arbejde (publikation nr. 40), der er udført sammen med U. Lundqvist. Heri gøres et stort antal såkaldte »eceriferum« mutanter hos byg til genstand for en omhyggelig formel genetisk analyse. Undersøgelsen omfatter ca. 70 mutanter, dels spontane, dels stråle- og kemikalieinducerede. Det viser sig, at »eceriferum« fænotypen kan opstå ved mutation i ikke mindre end 23 loci og teoretisk mener forfatterne at ikke mindre end 77 loci er involveret. Virkningen af forskellige kemiske mutagener og forskellige former for ioniserende stråling er sammenlignet og et ret tydeligt mutationsspecifikt mønster har kunnet påvises. På grund af de

ovenfor omtalte mangler ved forsøgsmaterialet har det ikke været muligt at give en dyberegående forklaring på denne specificitet.

Af forfatterens øvrige strålebiologiske arbejder skal nævnes publikation nr. 9 skrevet sammen med Ehrenberg. Det drejer sig om en fysiologisk undersøgelse af virkningen af ioniserende stråling på tørstofindholdet hos byg.

Ansøgerens både kvantitativt og kvalitativt mest betydelige videnskabelige produktion omhandler elektronmikroskopiske, genetiske og biokemiske studier over kloroplast udviklingen hos planter: publikation nr. 6, 7, 10, (11), (12), 16, 17 (disputats), 18, 22, (23), (25), 26, (27), (28), 29, (30), (32), 33, 37 og 38. Afhandlingerne i parentes er korte foredragsreferater eller foreløbige meddelelser. Undersøgelserne omfatter mange forskellige planter fra brunalger til flere arter af kornplanter. Det påvises ved hjælp af elektronmikroskopiske undersøgelser, at kloroplasternes udvikling sker igennem en række veldefinerede udviklingsstadier af hvilke kun nogle kræver lys. Det vises endvidere, at hvert af disse stadier er under genetisk kontrol, idet mutationer medfører, at udviklingsrækken afbrydes i det pågældende led. Nogle af disse mutationer er af nukleær oprindelse, mens andre skyldes cytoplasmatiske faktorer. Dette udviklingsskema, hvor en række gener kontrollerer en ontogenetisk udviklingsrække, er bedst dokumenteret og differentieret for bygplantens vedkommende. Det af forfatteren udarbejdede skema, der første gang blev fremsat i disputatsen, er i de forløbne år blevet yderligere udarbejdet. Samtidig konstaterer man, hvorledes forfatterens elektronmikroskopiske teknik forbedres; billederne i de seneste afhandlinger bl. a. af isolerede spinatkloroplaste (nr. 37), hører således til blandt de smukkeste elektronmikroskopiske optagelser, der er publiceret. I undersøgelsens sidste faser har forskellige svenske og udenlandske elever medvirket.

Den ontogenetiske udviklingsrække, som forfatteren har beskrevet svarer med hensyn til den genetiske kontrol ganske til de biokemiske reaktionsrækker, som er kendt hos talrige mikroorganismer, og forfatteren gør da også opmærksom på denne parallel, ligesom han har et åbent øje for de funktionelle perspektiver i disse undersøgelser.

I et arbejde (nr. 38), der ligesom flere af de sidste arbejder er indleveret i manuskript, vises, at et par af de undersøgte kloroplast mutanter hos byg primært er biokemiske mutanter, idet planterne, dyrket i vandkultur, udvikler normal grøn farve ved tilsætning af specifikke aminosyrer.

Yderligere har ansøgeren sammen med andre udarbejdet en teknik, der gør det muligt at inficere enkeltceller af tobaksplanter med tobaksmosaik virus og derefter studere virusudviklingen i enkeltceller ved hjælp af elektronmikroskopi (nr. 41). På grund af den betydning, som tobaksmosaik virus i de senere år har fået for arvelighedsforskningen, har denne metodik store perspektiver.

Udover disse arbejder har ansøgeren været elektronmikroskopisk medarbejder ved tre undersøgelser over patienter med Psoriasis, et emne der må siges at ligge det øvrige forskningsområde noget fjernt (nr. 35, 36, 39).

Konklusion:

Ansøgeren har en meget alsidig biologisk, biokemisk og genetisk uddannelse. De genetisk-biokemiske og elektronmikroskopiske undersøgelser over planternes kloroplaste er af meget høj kvalitet og viser, at ansøgeren er en original og selvstændig forsker. Udvalget anser ham for fuldt kvalificeret til et professorat i genetik.

Indstilling:

Udvalget anser tre af de fire ansøgere for kvalificerede til et professorat i genetik. Ud fra en bedømmelse af disse ansøgers videnskabelige produktion konkluderer

derer udvalget videre, at docent von Wettstein har væsentlige fortrin fremfor de to andre ansøgere. Det har gjort særligt indtryk, at von Wettstein i sine selvstændige arbejder viser sig som en original forsker, der har formået at åbne et nyt arbejdsområde, indenfor hvilket den videre udvikling må imødeses med stor interesse. I den forbindelse vejer det også tungt, at der på dette område – grænsen mellem ultrastrukturcytologi, genetik og plantefysiologi – er gode muligheder for en tiltrængt brobygning mellem genetik og biokemisk plantefysiologi.

Desuden lægger udvalget vægt på, at docent von Wettstein er den eneste af ansøgerne, som gennem sin uddannelse og undervisningsmæssige erfaring er fuldt kvalificeret til at undervise også i biokemisk genetik. Ifølge den nye studieplan påhviler det professoren i genetik også at undervise de biokemistuderende, og med henblik på dette undervisningsområde er det overordentligt værdifuldt, at den, der ansættes i embedet, har en grunduddannelse i biokemi og undervisningserfaring i mikrobiologisk genetik. Docent von Wettstein er i begge henseender langt den bedst kvalificerede.

Udvalget indstiller i konklusion heraf enstemmigt, at det ledige embede besættes af docent von Wettstein.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 i fornævnte kgl. anordning tilstillet ansøgerne, der ikke havde bemærkninger til indstillingen.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i møde den 6. februar 1962 og af Konsistorium i møde den 20. februar 1962 videre sendtes den til ministeriet under 24. februar 1962.

Herefter blev under 9. marts 1962 forskningsdocent, fil. dr. dr. rer. nat., Dietrich von Wettstein, der ikke havde dansk indfødsret, konstitueret som professor i genetik ved Københavns universitet fra den 1. juli 1962 at regne.

Ved kgl. resolution af 2. oktober 1963 blev dr. Wettstein, der imidlertid havde erhvervet dansk indfødsret, udnævnt til professor i genetik ved Københavns universitet.

15. *Oprettelse af et ordinært professorat i fysisk oceanografi og laborator, fil. dr. Nils Jerlovs konstitution som professor i dette fag*

(j. nr. 579/61).

Under 17. oktober 1961 afgav fakultetet følgende indstilling:

»Idet fakultetet hoslagt fremsender en fra nationalrådet for oceanografi modtaget redegørelse vedrørende opbygningen af oceanografi som fag ved Københavns universitet, hvilken redegørelse har været behandlet ved et møde i fakultetet, hvor man har tiltrådt de fremførte synspunkter, skal man indstille, at der søges oprettet et ordinært professorat i fysisk oceanografi på forslaget til normeringslov for 1962/63. Til begrundelse skal fremføres:

Som det vil fremgå af den ovennævnte redegørelse, er der meget betydelige traditioner inden for oceanografi og fiskeribiologi her i Danmark. For så vidt angår den biologiske oceanografi og fiskeribiologi, har disse traditioner i ikke ringe grad kunne bevares, fordi der i tilknytning dels til universitetets botaniske og zoologiske institutioner og lærestole, dels i tilknytning til Danmarks fiskeri- og havundersøgelser har været gennemført en omfattende forskning og til dels

uddannelse inden for dette område, hvilket yderligere har været understøttet af de store danske havundersøgelsesekspeditioner som Atlantide- og Galatheaekspeditionerne.

Allerede ved disse ekspeditioners udsendelse viste det sig vanskeligt at tilvejebringe tilstrækkelig sagkyndige medarbejdere inden for den fysiske oceanografi, idet der ikke i de sidste 25 år er uddannet nogen fysisk oceanograf her i landet, idet denne uddannelse ophørte med professor Martin Knudsens tilbagetræden. Der er derfor et tvingende behov for uddannelse af fysiske oceanografer, såfremt man fra dansk side fortsat skal kunne deltage i oceanografisk forskning i samme omfang som hidtil. Det første skridt til at afhjælpe denne mangel og til at indlede den i den vedlagte redegørelse skitserede opbygning af oceanografien vil være oprettelse af et professorat i fysisk oceanografi.

Det skal yderligere bemærkes, at såvel i Norge som i Sverige dyrkes den fysiske oceanografi meget intens – der findes flere lærestole i faget, og til flere af universiteterne er der knyttet oceanografiske institutter af betydeligt omfang – det gælder således universiteterne i Göteborg og Bergen. Der vil således næppe være nogen vanskelighed ved at få et professorat i København besat med en forsker fra Sverige eller Norge.

Det påtænkte professorats indehaver vil i de første år kunne arbejde ved Danmarks fiskeri- og havundersøgelse på Charlottenlund slot. Havundersøgelseernes direktør, dr. phil. E. Bertelsen, er medlem af nationalrådet og har som sådan tiltrådt dette forslag. Der vil ikke være nogen mulighed for at ansætte en videnskabelig assistent foreløbig, idet en sådan først må uddannes. Udover lønningen til den pågældende professor vil professoratets oprettelse foreløbig ikke kræve andre udgifter end et beløb til lønning af en kontormedhjælp, formentlig 12.000 kr. om året samt et beløb til porto, telefon og lign., hvortil anslås 5000 kr. om året.

Da det i de sidste årtier har været en alvorlig hæmsko for den marinbiologiske forskning, som netop for tiden har særlig mange dyrkere blandt yngre biologer, her i landet, at man har savnet det vigtige samarbejde med fysiske oceanografer, og da det for uddannelsen på en række områder vil være af meget stor betydning, at der påny genoptages en undervisning og uddannelse i Danmark inden for fysisk oceanografi, skal fakultetet derfor stille forslag om, at der på den kommende normeringslov oprettes et ordinært professorat i fysisk oceanografi, og at der stilles et medhjælpsbeløb på 12.000 kr. og et annuum på 5.000 kr. til rådighed for professoratets indehaver.«

Efter at indstillingen var blevet gentaget ved skrivelse af 10. januar 1962 blev der på normeringsloven for 1962–63, jfr. folketingstidende 1961–62, tillæg A, sp. 1235–36, oprettet et professorat i fysisk oceanografi ved Københavns universitet.

Efter at det således oprettede embede under 24. maj 1962 var blevet opslået ledigt, blev under 10. juli 1962 de to indkomne ansøgninger, nemlig fra afdelingsleder, dr. philos. Jens Eggvin og docent, laborator, fil. dr. Nils Jerlov tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet i henhold til § 2, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet et udvalg, bestående af professorerne, dr. phil. Niels Nielsen (formand), dr. phil. R. Späreck, samt professor ved Danmarks farmaceutiske højskole, dr. phil. E.

Steemann Nielsen, professor ved Göteborg universitet, fil. dr. B. Kulenberg og professor ved universitetet i Bergen, dr. philos. Håkon Mosby. Udvalget afgav under 22. februar 1963 følgende indstilling:

»Jens Conrad Eggvin er født 1899. Han bestod naturvidenskabelig embeds-eksamen med fysisk geografi som hovedfag i 1929 og erhvervede i 1941 den filosofiske doktorgrad ved universitetet i Oslo. Allerede som student deltog han i oceanografiske feltarbejder, og i 1930-31 var han medlem af Norvegia ekspeditionen rundt om det antarktiske kontinent. Han har senere deltaget i talrige oceanografiske togter og i en række tilfælde været leder af sådanne. I 1930 blev dr. Eggvin udnævnt til stipendiat i oceanografi under fiskeridirektoratet i Bergen, hvor han senere blev leder af havforskningsinstituttets oceanografiske afdeling. Han har udfoldet en betydelig administrativ og organisatorisk virksomhed og har også i noget omfang deltaget i vejledningen af studerende. Dr. Eggvin har til fakultetets bedømmelse indsendt 20 trykte arbejder.

No. 1. *A Norwegian Fat-Herring Fjord.*

En hydrografisk undersøgelse af Eidsfjorden i Vesterålen indeholdende en kort oversigt over observationer fra årene 1928-32, gennem hvilke man får et billede af vandmassernes fysiske og kemiske egenskaber, fordeling af vandtyper og disses bevægelser.

No. 2. *Oceanographic Conditions at Certain Norwegian Fishing Grounds.*

No. 3. *New Oceanographic Investigations in the Northern North Sea.*

No. 5. *The Great Exchange of Water Masses along the Norwegian Coast.*

No. 7. *Some results of the Norwegian Hydrographical Investigations in the Norwegian Sea during the IGY.*

Disse 4 arbejder indeholder korte, faglige rapporter til havforskningsrådet om undersøgelser i havet vest og nord for Norge. Det mest bemærkelsesværdige er nr. 7, som er udarbejdet på grundlag af et stort og interessant observationsmateriale fra 2 omfattende undersøgelser mellem Norge og randen af det østgrønlandske isbælte, togter, der blev gennemført som led i arbejdsprogrammet for det geofysiske år. Forfatteren giver her en kort kommentar til en række interessante forhold, især vedrørende strømsystemer, dybvandscirkulation, fordelingen af ilt i de forskellige vandmasser og dannelsen af bundvand.

No. 4. *The Movements of a Cold Water Front.*

I denne afhandling, på hvilken forfatteren i 1941 erhvervede den filosofiske doktorgrad, fremlægges et stort materiale vedrørende hydrografiske forhold langs Sydvestnorges kyst. Observationerne er udført fra faste stationer, under videnskabelige togter samt fra rutebådene under disses rejser i det pågældende havområde. Desuden anvender forfatteren i et vist omfang et meteorologisk observationsmateriale. Afhandlingens hovedtema er en analyse af de hydrografiske og meteorologiske forhold i januar-februar 1937, hvor man på grund af en særlig dynamisk situation fik et ekstraordinært fremstød af koldt vand i kyststrømmen fra Ferder til Möre. Dette fænomen er af ikke ringe videnskabelig og praktisk betydning, og nogle analyser er derfor på sin plads.

Nordvandringen af det kolde vand langs denne del af den norske kyst er underkastet betydelige svingninger, og forfatteren giver den forklaring, at årsagerne hertil kan sættes i forbindelse med skiftende regionale meteorologiske konstellationer i og udenfor området. Rigtigheden af dette synspunkt kan næppe betvivles, og der er også fra andre regioner påvist korrelation mellem svingningerne i meteorologiske hydrografiske tilstande, selvom disse relationer ofte er ret

komplicerede. Man har imidlertid et indtryk af, at forfatteren har haft nogen vanskelighed ved at holde sammen på stoffet. Fremstillingen er ikke altid helt klar, og man kunne have ønsket en udvidelse af de meteorologiske data for at opnå et sammenligningsgrundlag til bedømmelse af den særlige situation i sidste halvdel af januar 1937, som forfatteren gør udførlig rede for.

No. 6. *Fog Forecasting and Sea-Surface Temperature.*

Afhandlingen er et supplement til Spinnangr's arbejder 1941 om muligheden for forudsigelse af tåge. Til dette formål har dr. Eggvin fremstillet månedskort over overfladetemperaturen i havet vest og syd for Norge indtil $3\frac{1}{2}^{\circ}$ vest. No. 8–20. Denne del af dr. Eggvins forfatterskab indeholder rapporter fra togter, tjenstlige indberetninger, vejledning for fiskere og søfolk samt oplysende skrifter. Her behandles bl. a. nogle interessante ændringer i oceanografiske forhold langs de forskellige afsnit af den norske kyst; f. eks. ved Lofoten og ved Finmarken. Man bemærker f. eks. hans analyse af ændringerne i springlaget i dele af Vestfjorden og de dermed følgende forskydninger i betingelserne for fiskeriet. Dette gælder f. eks. afhandlingerne no. 8 og 10. I arbejderne 11–13 behandler forfatteren de store forskydninger af vandmasserne langs Finmarkskysten, især med henblik på den praktiske anvendelse af kendskabet til disse forhold.

I forbindelse hermed kan nævnes no. 18, i hvilken dr. Eggvin behandler muligheden for en anvendelse af strømmåling som vejledning for fiskeriet.

Jens Conrad Eggvin har ydet et betydeligt bidrag til forøgelsen af effektiviteten i den norske hydrografiske tjeneste, og han har på dette punkt gjort en indsats af videnskabelig brugbarhed og med praktiske resultater til fremme af det norske fiskerierhverv. Det falder derfor naturligt, at hovedvægten af hans arbejde ligger i utrættelige bestræbelser for at tilvejebringe et stort, primært materiale af hydrografiske data. Hans rapporter, indberetninger og redegørelser bærer præg af en stor og udholdende omhu på dette punkt. Der er ikke tvivl om, at han har været norsk fiskeri en god tjener. Han berører ikke så sjældent problemer af mere omfattende og generel betydning og i enkelte tilfælde går han ind i mere dybtgående analyse af disse. Hans hovedarbejde i så henseende er no. 4: *The Movements of a Cold Water Front.*

Det her foreliggende problem er imidlertid, om man kan indstille dr. Jens Conrad Eggvin til professoratet i fysisk oceanografi ved Københavns universitet. Selvom man tager i betragtning, at dr. Eggvin utvivlsomt har betydelige fortjenester i norsk oceanografi, er det iøjnefaldende, at hans videnskabelige produktion formentlig på grund af hans store optagethed af praktiske opgaver er blevet noget begrænset, og at hovedvægten gennem hans næsten 30-årige forfatterskab har ligget på det deskriptive og rapporterende. Man må derfor nære nogen betænkelighed ved at indstille dr. Eggvin til et professorat i fysisk oceanografi ved Københavns universitet, og denne betænkelighed forstærkes ved det forhold, at dr. Eggvin er 63 år gammel, og at man derfor næppe tør antage, at han i løbet af de 5–6 år, i hvilke han i bedste fald kunne komme til at virke, ville have nogen mulighed for at gennemføre det banebrydende arbejde, som denne post må kræve.

Nils Gunnar Jerlov er født 1909. Efter uddannelse i fagene fysik, kemi, matematik og mekanik bestod han filosofifæ licenciat eksamen 1935 og opnåede den filosofiske doktorgrad ved universitetet i Lund 1939. Han har gjort tjeneste som ekstraordinær amanuensis ved den fysiske institution i Lund fra 1933 til 1938 og har derefter varetaget forskellige hydrografiske opgaver, senest ved Oceanografiska Institutionen i Göteborg, hvor han har ansættelse som laborator. I 1956 opnåede han som ansøger til professoratet i oceanografi ved Göteborg universitet kompetence til overtagelse af stillingen, men blev placeret som nr. 2.

Han har deltaget i en række oceanografiske togter, bl. a. i »Albatros« – ekspeditionen 1947-48 og har iøvrigt varetaget en lang række internationalt betonedede opgaver.

Dr. Jerlov har til fakultetets bedømmelse indsendt ialt 50 arbejder, hvoraf 5 i manuskript, over hvilke fortegnelse vedlægges. No. 1-5 udgør en enhed for sig, idet de tilhører eksperimentalfysikken og navnlig behandler den kemiske bindings indvirkning på røntgenemissionen. Disse arbejder har dannet grundlag for hans licentiateksamen og hans erhvervelse af doktorgraden og har opnået betydelig anerkendelse hos bedømmerne.

No. 7, 8 og 27 fremtræder som isolerede undersøgelser af oceanografiske problemer og området af ret forskellig karakter.

No. 7 indeholder således en redegørelse for Østersøens varmemehusholdning på grundlag af temperaturmålinger, beregning af fordampningen, af strålingsregnskabet og af den konvektive varmeudveksling. På dette grundlag når han frem til et budget for varmebalancen, der er noget mere differentieret og funderet end tidligere forsøg i denne retning.

No. 8 indeholder en detaljeret undersøgelse af isdannelsen i Gulmarfjorden i isvintrene 1940-42 samt en redegørelse for smeltningens forløb i relation til de meteorologiske og hydrografiske faktorer. Denne undersøgelse har interesse ikke blot ved arten og omfanget af observationsmaterialet, men tillige ved den teoretiske og generaliserende behandling af observationerne.

No. 21, 25, 28 og 36. Denne gruppe af arbejder omhandler de ækvatoriale strømme i Stillehavet og i det Indiske Ocean. Albatross-ekspeditionens store observationsmateriale er her hovedgrundlaget. Bearbejdelsen af dette er vel gennemført og har netop nu betydelig interesse, fordi strømsystemerne på lavere bredder for tiden er genstand for en indgående teoretisk behandling. Foruden de gængse metoder i observation og bearbejdelse har den af forfatteren udviklede metodik til måling af partikelindholdet, der nedenfor er omtalt, i ikke ringe omfang bidraget til at øge sikkerheden i den eksakte behandling af strømsystemerne.

No. 24 indeholder en gennemgang af de under Albatross-ekspeditionen anvendte observations- og analysemetoder. På adskillige punkter har forfatteren opnået en udbygning og forbedring af tidligere fremgangsmåder.

No. 22, 23, 26, 33, 34, 38, 39, 41 og 45 behandler en række problemer vedrørende det i havvandet suspenderede eller opløste materiale. På dette felt har dr. Jerlov i væsentligt omfang udbygget såvel teknikken som den teoretiske behandling, især gennem et indgående studium af det suspenderede og opløste materiales optiske effekter i havvandet. Hans arbejder på dette område betyder et væsentligt fremskridt og må tillægges blivende værdi.

Resten af dr. Jerlovs arbejder, ialt 23, omhandler lyset i havet og havvandets optiske egenskaber. Såvel på egen hånd som i samarbejde med andre har han på dette område udbygget metodikken med nye apparaturkonstruktioner, der har vist sig formålstjenlige, især under Albatross-ekspeditionen 1947-48, men tillige i andre undersøgelser, navnlig fra det atlantiske område, og både i teoretiske og praktiske formål har de således vundne metodiske fremskridt vist sig særdeles anvendelige.

Som et af de vigtigste resultater må anføres, at det synes muligt at karakterisere og identificere vandmasser gennem deres optiske egenskaber, og man har herigennem fået et nyt hjælpemiddel af flersidig anvendelighed, men dog især af betydning ved studiet af cirkulationen i havene.

Det sidste decenniums fremskridt i den optiske oceanografi, i hvis udvikling dr. Jerlov selv har spillet en betydelig rolle, er beskrevet i et oversigtsarbejde, nr. 50, der foreligger i manuskript.

Dr. Nils Jerlovs videnskabelige produktion er meget omfattende og spænder

over centrale felter indenfor havforskningen. Allerede hans ungdomsarbejder gav håb om, at man her stod overfor en forsker af betydelige kvaliteter, og hans senere, mere specialiserede gerning har bekræftet dette. Især må man fremhæve hans grundlæggende studier vedrørende havvandets optiske forhold. Han har desuden dokumenteret kyndighed og sundt judicium indenfor en række konventionelle områder af den fysiske oceanografi, og gennem sine seneste arbejder har han yderligere befæstet sin kompetence til varetagelse af et professorat i fysisk oceanografi.

Konklusion.

Efter ovenstående korte gennemgang af de 2 ansøgers kvalifikationer skal vi, underskrevne, herved indstille, at det ledige professorat i fysisk oceanografi besættes med fil. dr. Nils Gunnar Jerlov.«

Udvalgets indstilling blev i henhold til § 3, stk. 7 tilstillet ansøgerne, af hvilke afdelingsleder, dr. philos. Jens Eggvin afgav bemærkninger til indstillingen.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet og af konsistoriums forretningsudvalg, blev den under 24. maj 1963 videresendt til ministeriet.

Under 3. oktober 1963 konstitueredes herefter docent, laborator, fil. dr. Nils Jerlov, der ikke var dansk statsborger, som professor i fysisk oceanografi fra 1. oktober 1963 at regne.